

ACADEMIA ROMÂNĂ

MEDICINA POPORULUI

MEMORIUL I

BOALELE OAMENILOR

DE

GR. GRIGORIU-RIGO

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXX.
MEMORIILE SECȚIUNII LITERARE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-SOF ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16.

1907.

18.943

Prețul 1 leu 60 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II :

	L. B
Tom. I. — Sesiunea extraordinară din 1879.	3,50
» II. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1879—80.	5.—
» II. Secf. II.—Discursuri, memorii și notițe (Sfârșit.)	
» III. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1880—1.	5.—
» III. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» IV. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1881—2	3.—
» IV. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» V. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1882—3	3.—
» V. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VI. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1883—4.	2.—
» VI. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VII. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1884—5	3.—
» VII. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VIII. Secf. I.—Desbaterile Academiei în 1885—86.	3.—
» VIII. Secf. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» IX.— Desbaterile Academiei în 1886 — 7.	5.—
» X.— Desbaterile Academiei în 1887 — 8	4.—
Indice alfabetic al <i>Analelor</i> pentru 1878—1888	2.—
Tom. XI.—Desbaterile Academiei în 1888—9.	3.—
» XII.—Desbaterile Academiei în 1889—90	3.—
» XII.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	2,50
Medicina babelor. Adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești, de <i>Dimitrie M. Lupășcu</i> .— Cu un raport de Prof. <i>I. Bianu</i> .	
Două manuscrise românești din secolul XVII-lea, descrise de P. S. Sa <i>Episcopul Ghenadie</i> al Râmnicului-Noul-Severin	1.—
» XIII.—Desbaterile Academiei în 1890—91	4.—
Raport asupra activității Academiei Române cu ocaziunea serbării de 25 ani a existenței sale, 1866—1891, de <i>D. A. Sturdza</i> . Sola, de <i>Carmen Sylva</i> .	
Desrobirea Țiganilor.—Oborirea pronomiilor și privilegiilor de naștere și de castă.—Emanciparea țăranilor.—De <i>M. Kogălniceanu</i> . Prânzul regal dat în onoarea Academiei Române la 1 Aprilie 1891. Scrisori adresate Academiei Române la serbarea aniversării a 25 ani dela fundarea ei. Odă la jubileul de 25 ani al Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de <i>Zaharia Boiu</i> .	
La jubileul Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de <i>Iosif Vulcan</i> .	
» XIV.—Desbaterile Academiei în 1891—2.	2,50
Versuri adresate Academiei Române pentru aniversarea de 25 ani, de <i>Daniil Almășanu</i> .	
» XIV.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	4.—
Fabula în genere și fabuliștii români în specie, de <i>Th. D. Speranția</i> .	
Strat și substrat.—Genealogia popoarelor balcanice, de <i>B. P. Hasdeu</i>	1.—
Dimitrie Cichindeal. Date nouă despre viața și activitatea lui. — Discurs de recepțiune de <i>Iosif Vulcan</i> ,—cu Răspuns de <i>V. A. Urechă</i>	1,50
» XV.—Desbaterile Academiei în 1892—3	4,50
Altețelor lor Regale Principelui Ferdinand și Principesei Maria ai României, de <i>D. C. Ollănescu</i> . Omagiul artelor, o scenă lirică după Fr. Schiller, adaptată Principesei de coroană Maria a României, cu ocaziunea căsătoriei și venirii în țară a Alteței Sale Regale, de <i>N. Ch. Quintescu</i> . Românii din Asia-mică. Relațiune de călătorie, de <i>T. T. Burada</i> .	
» XV.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	1,50
Jocuri copilărești culese dela Românii din Macedonia, de <i>P. N. Papahagi-Vurdună</i>	—,75
Vrăji, farmece și desfaceri, adunate de <i>S. Fl. Marian</i>	1.—
» XVI.—Desbaterile Academiei în 1893—4.	4,50
Satira I contra actualei direcțiuni a poeziei române, de <i>Dumitru C. Ollănescu</i> . Odă cu prilejul nașterii Principelui Carol al României, de <i>Dumitru C. Ollănescu</i> .	

MEDICINA POPORULUI

DE

GR. GRIGORIU-RIGO

Sedința dela 25 Maiu 1907.

P R E F A Ț Ă

«Din gura poporului tragi învățătură mare
și trainică . . .»

Carmen Sylva

La inaugurarea Universității din Iași în Oc-
tomvrie 1897.

Cei câțiva folkloriști pe cari îi avem și cari se pot număra pe
degete, știu cât de anevoie e să aduni materialul acestui fel de li-
teratură populară.

Din această cauză, descântececele și leacurile întrebuițate de babe
și oameni la boale, sunt atât de mărginite și atât de fără regulă
și fără capăt publicate.

Apoi în popor mai există credința că descântececele nu trebuesc
spuse tare și nici repetate de multe ori pentru a se putea culege
sau scrie, căci își pierd din puterea lor lecuitoare. Cei cari vor să
culeagă vreun descântec trebuie să-l fure — spun babele — când
descântă, altfel nu mai are putere lecuitoare!

Pe urmă cei cari s'au ocupat de acest fel de literatură, s'au
mulțumit numai să transcrie descântecul, ca oricare altă poezie a
poporului, fără a mai explica boala, cum se prevestește, unde se
arată, cât durează, ce leacuri afară de descântec i se mai dau bol-
navului, și alte multe amănunte cari sunt de o netăgăduită valoare
pentru oamenii de știință și pentru cei ce se ocupă cu această
ramură a literaturii populare.

Nevoia unui popor lipsit de cunoștințe medicale, care caută ca în caz de boală să se poată vindeca prin puterea lecuitoare a buruienilor și a descântecelor, a dat naștere la o mulțime de credințe și obiceiuri pline de învățăminte și folos pentru cei ce se ocupă sau se vor ocupa în viitor cu această știință.

Fiecare descântec din volumul de față este însoțit de explicații și note unde și cum se prezintă boala după credința poporului, în care parte a țerii e cunoscută mai mult, etc., precum și alte note pe cât mi-a fost cu putință, asupra culegerilor de descânțece făcute de alți autori înaintea mea și răvășite prin volume sau reviste.

Toate acestea le-am pus în ordine și le-am aranjat astfel pentru a putea fi cu înlesnire găsite și studiate.

Când leacul este mai încurcat și particular numai unei localități, am dat întreg numele și pronumele persoanei, dela cine, din care țară și din ce comună sau oraș și județ a fost auzit sau cules. Când leacul însă este cunoscut în toată comuna, în tot satul, sau în tot județul, atunci am arătat numai comuna și județul, sau numai județul.

Culegerea, aranjarea și alcătuirea acestei lucrări am făcut-o în șir de ani, în care timp am stat, am locuit și cutreierat, cu diferite servicii, toate județele, comunele și părți din cătunele acestei țeri.

În volumul de față, în partea întâi, am strâns tot ce-am putut afla despre *boalele oamenilor*: descânțece, leacuri și obiceiuri; iar în partea a doua tot ce am putut afla despre *boalele vitelor*: leacuri, descânțece, etc.

Graiul descântecelor și al culegerilor l-am păstrat, pe cât cu putință, după localitate și rostirea poporului.

Apoi la sfârșitul lucrării, în indice, explic mai lămurit unele cuvinte și numiri de plante mai puțin întrebuințate, mai puțin cunoscute.

Multe din cuvinte însă și chiar din plante, cunoscute într-o parte a țerii au cu totul alt înțeles în cealaltă parte a țerii. Așa d. e. Ceeace e *nap* în Moldova, e *gulie* în Muntenia și Oltenia, și ceea ce e *gulie* în Moldova, este *nap* în Muntenia. Sunt cuvinte ca: *Tăinuît*, *zarzăr*, *corcodușe*, *noatin*, *cârlan*, *pepene*, *salce*, *mălaiu*, etc. cari au cu totul alt înțeles în Moldova și alt înțeles în Muntenia sau Oltenia.

Acum că această lucrare mai are multe lipsuri de leacuri și descânțece, mai cu seamă în ce privește boalele animalelor,—știu;

însă, acum când am făcut o îndrumare . . . las pe alții să facă mai mult.

Comoara și izvorul folkloric al unui popor nu sleiește nici odată.

ABREVIAȚIUNI.

J.=Județul.

V.=Vezi.

V. op. cit.=Vezi opul citat.

V. a. d.=Vezi acest descântec.

BOALELE OAMENILOR

ADUSUL LAPTELUI LA FEMEIE.

Când pierе țâța femeii, sau când naște pentru prima oară și nu poate suferi copilul la piept, sau când nu-s răsărite și formate încă bine gurguile țâței, sau are dureri și nu-i vine laptele în primele zile după naștere, — baba, care face și pe moașa la țară, *rostește* de pe undeva vreo doi căței mici cari n'au făcut încă ochi, și-i pune la pieptul femeii bolnave să sugă.

Cățeii sug la sfârcuri până pornește laptele.

În caz când femeii i se împietrește țâța, baba îi mulge puțin lapte într'o ceșcuță și-l pastrează, fiind bun de leac, contra durerii de ochi.

Iar dacă femeii îi coace țâța, atunci baba îi unge gurguiul și pieptul cu untură de iepure sau cu osânză (grăsime) proaspătă de porc (1).

În **Oltenia**, unele babe învață pe femei să puie la piept varză acră pentru ca să le vie laptele.

Tot în **Oltenia** e credința că dacă a pierit laptele, i s'a astupat femeii vreo vână din cele 9 pe cari vine laptele în țâță (2).

În unele părți din **Muntenia** e obiceiul ca după 6 săptămâni, când iese femeia leuză cu copilul la *molitfă* (molitfă), să se abată și pe la câteva prietene cunoscute. Aici, la siccare casă, i se dă într'o batistă o felie de pâine, câteva nuci, o bucată de zahăr, puțină sare și un ou. Din toate acestea trebuie să mănânce din când în când, până la înțarcarea copilului, ca să nu-i piară laptele (3).

După alte babe din **Moldova**, femeia cu copilul mic de țâță trebuie să mănânce ceapă multă pentru a-i veni laptele (4).

Notă. Pentru darea îndărăt a laptelui babele române dela țară dau femeilor rosmarin. (Hasdeu în «*Columna lui Traian*», an. III, No. 33 (143), p. 296).

(1) Baba, Catrina, com. Măgurele, jud. Teleorman.

(2) Femeia Gurița din com. Turcenii de sus, jud. Gorj.

(3) Iosefina Fazacaș, T. Măgurele, jud. Teleorman.

(4) Baba Marghiola, com. Moinești, jud. Bacău.

ALBEAȚA.

Albeața (albața) se capătă din cauza izbiturilor, din sânge stricat, murdărie, vânturi, etc.

Bolnavul de *albeață* vede greu, ca printr'un painjeniș. O pată albicioasă îi cuprinde lumina ochiului și din ce în ce îi întunecă vederea tot mai mult.

Babele de prin **Moldova** pentru *albeață* caută ouă de cocostărc, pisează mărunț coaja de ou, ca pe o făină de grâu și după aceea, printr'o trestie suflă acest praf în ochiul bolnavului (1).

Prin unele părți din **Muntenia** babele caută, pe la case de tineri însurățai, cuib de barză, părăsit. Ica cojile de ou din cari au ieșit puii, le pisează bine, amestecă și puțin zahăr mărunț, cerne tot praful de 3 ori, și printr'o pălnie de hârtie, sau fir de paiu de grâu, suflă bolnavului de 3 ori în ochiul cu *albeață* (2).

Alte babe de prin **Oltenia** pisează mărunț câteva bucățele de zahăr, învelește degetul arătător dela mâna dreaptă cu o bucată de pânză nouă, întinge de 3 ori în praful de zahăr și șterge apoi cu degetul lumina ochiului plin de *albeață* (3).

Tot în **Oltenia** parte din babe mai pricepute icau o pană întoarsă în formă de seceră dela coada unui cocoș și o pară de argint. Cu pana de cocoș descântă, iar cu paraua de argint taie *albeața* de pe lumina ochiului (4).

Unele din babe descântă de *albeață*, altele nu.

De altfel e de ajuns ca o babă să știe un singur descântec și în urmă tot acest descântec, cu mici modificări, să-l repete la orice boală.

De *albeață* se descântă Miercuria și Vinerea.

În timp ce cu degetul plin de zahăr sau cu paraua de argint răcăie *albeața* de pe ochi, din gură descântă:

«Cu pară te-am descântat	Curat,»
Albeața din ochi ți-am luat	Luminat
Cu pară eu am tăiat-o,	Ca argintul strecurat,
În mare am aruncat o	Ca steaua în cer,
Și... <i>cutare</i> a rămas	Ca roua în câmp (5).

Dacă baba găsește că bolnavul n'are *albeață*, ci mai mult o durere de ochi, atunci îi pune în ochi câteva picături de apă de viță (6).

(1) Baba Ilinca dela I. Grigoriu, fabrica Letea, jud. Bacău.

(2) Baba Mozoloaia din Măgurele, jud. Teleorman.

(3, 4) Femeia Gurița din com. Turcenii de sus, jud. Gorj.

(5) Comunicat de d-l Em. C. Popilian, învăț., com. Turcenii de sus, jud. Gorj.

(6) » » » Dinu Negrescu, Focșani, jud. Patna.

Alte babe, pentru durere de ochi sau albeață, învață pe suferinzi să pice în ochiul bolnav câteva picături de lapte de femeie care are un copil, băiat nu fată (1).

După un manuscris al Academiei, dela 1799, avem următorul leac de orbiciune :

«Să-și rază unghiile acel bolnav, să le puie într'o lingură și amestecate cu țafă de fată, să le bage în ochi» (2).

Pentru durere de ochi mai găsim:

«Să iei dela spițarie zeamă de helidonie, adică *buruiana rândunclii* și cu zeama aceia să speli ochii» (3).

Sau:

Chiag de ied să-l bei și cu zeamă de *țilidonie* să te ungi pe lângă gât (4).

Sau:

Chiag de ied să-l pui pe foc și să șezi cu ochii să te aburești (5).

Sau:

Să pisezi ceapă, să amesteci cu micre și să pici în ochiu (6).

Sau:

Să pisezi pelin, să faci blastor (blastru, cataplasma) și noaptea să pui la ochiu (7).

Sau:

Coaje de pepene galben să pisezi și să pui la tâmpole și la ochi (8).

Sau:

Gălbinaș de ou amestecat cu praf de zahăr și frecat până se face ca o alifie. Cu această alifie se unge dimineața bolnavul la ochi (9).

Sau:

Când pe vreun țăran îl dor ochii și a alergat, după obiceiul lor, pe la toate vrăjitoarele fără de nici un folos, atunci aleargă la extremul mijloc,— și anume:

«Se duce noaptea sau ziua pe furiș și intră în biserică. Apoi cu un cuțit rade ochii vreunui sfânt de care are mulți biserica noastră. Cu varul sau

(1) Comunicat de baba Maria, mahalaua Lazoveni, Galați, jud. Covurlui.

(2) Dr. Gaster, *Literatura Populară*, București 1883, p. 537.

(3) Dr. Gaster, *Literatura populară*, Buc. 1883, p. 540.

(4) *Ibidem.*

(5) *Ibidem.*

(6) *Ibidem.*

(7) *Ibidem.*

(8) *Ibidem.*

(9) Comunicat de d-na Vasilica Ștefănescu, str. Măcelari, Galați, jud. Covurlui.

vopselele ce a obținut, se duce la o vrăjitoare, îi face din aceasta o alifie descântată, și apoi cu această doctorie să unge bolnavul la ochi (1).

În **Oltenia**, jud. Gorj, mai e credința, pentru a se feri oamenii de albeață, să nu pună pe foc coji (găoace) de ou.

Notă. — Descănțete de albeață găsim două publicate în *Descănțete pop. române* de S. Fl. Marian, unul publicat de I. Berariu în *Aurora română*, Cernăuți 1881, an. I, pag. 57, și unul în *Albina Carpaților*, an. III, 1879, p. 345.

APLECATE.

Bolnavul de aplecate simte o greutate la stomac. Îl doare capul, îi vine mereu să se întindă, cască, îl dor vinele gâtului și-i trage la somn, nevoie mare...

Omului i se mai apleacă și din lăcomie.

Baba, cum ghicește că bolnavului i s'a aplecat, îl întinde, îl trage cu untdelemn pe corp și-i descântă:

Aplecate mănecioase,	Din bumbul nasului,
Aplecate căcăcioase,	Din băierile inimii,
Aplecate din somn,	Din mâini, până în coate,
Aplecate din mâncare,	Din oasele toate.
Aplecate din sculare,	Iar... <i>cutare</i> să rămâie
Pe gură ați intrat,	Curat,
Pe c... să ieșiți. —	Luminat,
Ieșiți din creierii capului,	Ca argintul strecurat,
Din fața obrazului,	Cum maica Domnului l-a lăsat (2).

În **Moldova**, babele trag pe bolnav cu mujdeiu (usturoiu pisat). Altele trag cu mujdeiu și oțet.—Jud. Putna, Bacău, Roman, Neamț, etc.

În **Muntenia** cu scuipat gol, cu oțet și untdelemn. — Argeș, Teleorman, Ilfov, etc.

În **Oltenia** cu liveș (un fel de oțet din borhotul țuicci). — Dolj, Gorj, Mehedinți.

Parte din babe descântă și trag pe bolnav, iar parte din ele numai trag, fără să mai descănțe.

De aplecate omul se îmbălnăvește din te miri ce; dar mai des i s'apleacă din mâncare.

Baba trage pe bolnav cu mâna pe undrelele (vinele) gâtului, pe frunte și pe mâini. În tot timpul trasului descântă:

(1) Popescu Ciocănel, într'un foileton al *Adevărului*, Buc. 1902.

(2) Comunicat de baba Rada Islățeanca, com. Islaz, jud. Romanați.

Voi,
 Aplecate borăcioase,
 Aplecate căcăcioase,
 Aplecate din sare,
 Aplecate din apă,
 Aplecate din mâncare,
 Aplecate din supărare,
 Aplecate din osteneală, —
 Cu mâna descântai,
 Cu mâna și le luai:
 Din rânză,
 Din osânză,
 Din ereierii capului,
 Din fața obrazului,

Din sgârceiul nasului,
 Din toate incheieturile... *cutăruia*.
 Să vă duceți
 La fata împăratului,
 Că vă adastă
 Cu mese întinse,
 Cu făclii aprinse,
 Să rămăie... *cutare*
 Curat,
 Luminat
 Ca argintul cel curat,
 Ca steaua din cer...
 Leacul
 Și babei colacul (1).

După descântec, baba îngurzește gura, făcând-o pungă și scoate un sunet în tocmăi cum fac mamele la copiii mici când se înneacă și le spune: «*Moșa în pod!*» Acest țîțit se mai face și copiilor când se întind.

Sau:

Să trage bolnavul pe mâini, la cap, pe tâmpile, între ochi și se descântă de 3 ori:

Aplecate din somn,
 Aplecate din mâncare,
 Aplecate căcăcioase,
 Ieșiți din ereierii capului,
 Din fața obrazului,

Din bumbul nasului,
 Din băierile inimii,
 Să rămăie... *cutare*
 Curat,
 Luminat (2).

De aplecate se mai sdrobește o ceapă albă, se presară bine cu cenușă, sare, oțet și piper negru, se face o oblojeală și se leagă la huric (3).

APUCATUL.

Apucatul dă mai cu seamă peste copiii mici. La început, copilul bolnav doarme greu, adânc. Mai apoi, odată sare din somn și țipă... Se chircește, i se încheștează fălcile, se svârcolește și din ce în ce începe să găfăie obosit.

În **Muntenia**, unele babe descântă de apucat c'un pieptene în tămăie pisată și în unt. Cu amestecul acesta, baba unge copilul bolnav pe corp. (Com. Islaz, jud. Romanați).

Alte babe descântă în untdelemn, cu tămăie și usturoiu (com. Rociu, jud. Argeș).

(1) Baba Mozoloaia, T. Măgurele, jud. Telcorman.

(2) Comunicat de d. Șt. Tuțescu, cules în Catane, Dolj, dela Ilinca Niță.

(3) Auzit dela baba Safta, com. Fîlești, jud. Covurlui.

Dacă bolnavului i-e tare rău, atunci baba îi dă tămâie pisată să bea cu apă (T.-Măgurele, jud. Teleorman).

Prin unele părți din **Oltenia**, babele descântă în țuică: parte din țuică baba o dă bolnavului s'o bea cu sila, iar cu cealaltă parte, ce mai rămâne, îl trage (frecă) pe corp (com. Stolojani, Calaperi, etc., jud. Gorj).

În **Moldova**, la bariera Mărginenilor în Bacău, eră pe vremuri o babă vrăjitoare, care făcea adevărate minuni...

Eram în bordeiașul ei, când într'o zi o femeie c'un copil mic vine la dansa și-i spune să-i descante copilului de apucat.

Baba făcù un foc voinic sub un cazan mare, puse în cazan diferite buruieni și pândi până dădù apa în clocote. Luă copilul, îl desbrăcă în pielea goală și-l puse cu fața în jos pe o leasă (plasă) de nuiele, deasupra cazanului. Îl înveli bine prin împrejur, ca să-l poată bate aburii în față, și măcar că mititelul se svârcoliă amarnic, baba îl ținù așa, până crezu ea că-i de ajuns... Când desveli copilul, eră roșu ca focul și aproape fără suflet în el.

De apucat se descântă în săpun, de 3 ori:

A plecat apucatul
Din casă în casă,
Din masă în masă,
Și-a găsit pe... *cutare*
Cu ușa descuiată,
Cu fereastra destupată.
 Fugi apucate,
 Blestemate,
Du-te, du-te, în păduri,
 În pustii
Unde cocoș nu cântă,

Unde popă nu toacă,
Unde pasăre nu ciripește,
Unde fată mare costiță nu 'mpletește!
 Acolo să *cinuești* (1),
 Acolo să *văcuești* (2)
 Să lași pe... *cutare*
 Curat,
 Luminat,
Ca argintul cel curat,
Cum maica Precista l-a lăsat (3).

De apucate se mai descântă în săpun c'un ac și în untdelemn c'un pieptene cu care se piaptână lâna la țară.

Apoi se trage bolnavul, descântându-se:

Strânsorilor,
Pricăjiturilor,
Cu mâinele
Cât prăjinele;
Cu picioarele
Cât rășchitoarele,

Ieșiți dela... *cutare*
Din inimă,
Din rinichi,
Din bojogi,
Din sgărciul nasului,
Din fața obrazului...

(1) Cinuești = mănânci.

(2) Văcuești = trăești, locuești.

(3) Comunicat de Petre Petrescu, com. Mogoșoaia, jud. Ilfov.

Că cer la maica Domnului cheile
Să-i descui lu... *cutare* oasele,
Să rămăie

Curat,
Luminat,
Cum mă-sa l-a făcut (1).

Notă. — De apucat găsim 1 descântec în colecția de *Poezii populare române* de G. Dem. Theodorescu; 8 descântece în *Materialuri folkloristice*, vol. I, partea I, pag. 567—572; 1 descântec de *apucătură și întâlnitură* în *Fragmente din istoria medicinei la români* de dr. Valerian G. Negrescu, publicat în *Apărătorul sănătății*, an. I (1891—92), No. 5, și un descântec în *Medicina populară* de dr. Ionescu, pag. 413.

BABIȚELE.

În **Muntenia, Oltenia sau Dobrogea**, nu-i cunoscută boala de babiți (boaghîță).

În **Moldova** foarte puțin și numai în partea de sus a țării.

Când Moldovenii voesc să zellemisească pe cineva care se tot vaită și singur nu știe ce are,—zic:

Să-ți descânți de boaghîță
Să nu te scapi sub laghiță !...

Boala prinde mai mult pe copiii mici.

Bolnavul are arsuri, îl dor gingiile, frământări prin stomac și slăbește văzând cu ochii.

Unele babe descântă în untură de porc, c'un fus și un cuțit. Cu untura descântată se unge cel bolnav. (Cremenea, jud. Bacău).

Altele ieau 9 linguri de lemn, un fus, un cuțit, un ac, un melesteu (făcăleț) de mestecat mămăliga, o crenguță de mătură de cetină de brad (sau mătură de grădină), apoi o ulcică mică în care pun păsă (2).

Nu știm însă ce face baba cu toate acestea și cum le întrebuințează...

Cu multă greutate am putut află următorul descântec de boaghîță:

Boaghîțe din mâncare,
Boaghîțe din culcare,
Boaghîțe din vărsătură,
Boaghîțe din udătură,
Boaghîțe din cap,
Din gene,
Din sprâncene,
Din ochi,

De sub ochi,
Din gingii,
De sub gingii,
Să ieșiți,
Să vă duceți,
În pustii...
C'o să vie Roș împărat
Și-o să v'alunge,

(1) Comunicat de Pătrașcu Ion, depozit de furage, com. Militari, jud. Ilfov.

(2) S. Fl. Marian, *Descântece pop. române*.

Și-o să vă împungă,
Și-o să vă gonească,
Și... *cutare* o să rămână

Curat,
Luminat,
Cum mâsa l-o făcut (1).

Notă. — Descântece de habițe nu găsim decât unul singur în colecția *Descântece populare române* de S. Fl. Marian.

BEȘICA.

De *beșică* se descântă mai mult în **Moldova, Suceava, Bucovina**, etc. Rar prin **Dobrogea** și mai de loc în spre **Muntenia și Oltenia**.

Beșică, beșica cea rea (beșica ce ră), e tot un fel de *abubă* (ha bubă) sau *cea bubă (ce bubă)*, atât numai că *abubă* se face mai mult în gură, iar *beșica* iese în orice parte a corpului: pe la încheieturi, la picioare, la degete, etc.

Unele babe descântă și trag prin *beșică* un fir de mătase albastră, având credința că așa trece sau dă îndărăt. (Mătușa Florica, com. Scorțeni, jud. Bacău).

Prin unele părți din **Moldova**, această *beșică* se mai numește și *strună* (2).

De *strună* se descântă și se petrece prin ea un fir de mătase roșie. Se ica o strafidă (stafidă), se presară cu puțin praf de *țipirig* și se pune la *strună* (Baba Safta, com. Filești, jud. Covurlui).

Alte babe afună *beșica* cu un sul de petică (o bucătică de pânză făcută mototol), în care s'a învelit ouăle roșii la Paște, și cu un fir de busuioc și descântă:

S'o dus... *cutare* pe cărare
Și când o fost la miez de cale
L'o întâmpinat,
L'o amărit
Și l'o cătrănit:

Beșica rusască,
Beșica turcească,
Beșica armenească,
Beșica ungurească,
Beșica jidănească,
Beșica lipovinească,

99 de beșici,
99 de răutăți;
Să ieșiți,
Să vă duceți.
Să vă prăpădiți
Unde cucuș nu cântă,
Unde popă nu toacă,
Și să lăsați pe... *cutare*
Curat,
Ușurat,
Cum mâsa l-o născut (3).

Notă. — De *beșică* avem un singur descântec în *Descântece pop. române* de Marian

(1) Auzită la d-l I. Grigoriu dela Ilinca, căt. Domnița Maria, jud. Bacău.

(2) Auzit în Galați, jud. Covurlui.

(3) Auzit dela baba Marghioala, com. Moinești, jud. Bacău.

BEȘICA CEA REA.

Babele își fac meșteșugul la *beșica cea rea* ca și la *abubă* (cea hubă) sau *beșică*.

Se descântă aproape la fel.

În **Moldova** unele babe afumă pe bolnav la *beșica cea rea* cu petică (cârpă) simplă. Altele, pe când descântă, afumă pe bolnav cu petică și baligă de vacă, strânsă din ziua Crucii (14 Septembrie); se mai descântă și afumă bolnavul cu *burete pucios* (Baba Marghioala, Moinești, jud. Bacău).

În **Oltenia** această bășică s'afumă Lunea, Miercuria și Vinerea cu *bozuz* (1), sau *burete de bubă* (comuna Turceni, jud. Gorj).

De altfel ficcare babă, pe lângă descântec, mai întrebuițează și ceva buruieni, după cum e de pricepută.

D-l M. Lupescu ne spune: Când *beșica cea rea* e în cap, produce dureri nepomenite de mari, a o descântă în acest caz ca mai sus, nu-i de chip și nici n'ai cum. În asemenea întâmplare beșica se trage la mână, însă tot prin descântec. Se ia borș proaspăt, făină de grâu și gândaci de turbă, pisați, cu aceste toate, după ce au fost descântate, se face un aluat (cocă) și cu el se mai descântă și în jurul locului unde are să iasă beșica. După descântec, aluatul se lipește pe locul unde de sigur va ieși beșica,—și baba ordonă bolnavului să nu umble acolo până a doua zi. Dimineața — a doua zi — doftoroaia vine, deslipește aluatul, arătând bolnavului o beșică plină cu apă și-i explică că aceea e răutatea făcută în cap de beșica cea rea. Beșica se sparge, apa din ea curge și după 2—3 zile, bolnavul scapă de chin. Beșica cea rea de obicei se trage la mână când e în cap (2).

De *beșica cea rea* se descântă:

Beșică beșicată,
Beșică infocată
Cu 99 de neamuri,
Cu 99 de feluri,
Cu gura te-oiu descântă,
Cu mâna te-oiu luă,

În patru te-oiu despică,
În mare te-oiu aruncă
Acolo să pic,
Să răspic,
Să nu mai rămâi de leac
Cât un fir de mac (3).

Notă. — Descântecul de beșica cea rea s'au publicat 12 în rev. de folklor *Șezătoarea*, Folticeni 1892--1903. Două descântecul în *Descântecul pop. române* de S. Fl. Marian

(1) Bozuz = Burete-pucios, boțiți, burete de hubă, burete puturos, p...-calului.

(2) *Șezătoarea*, an. I (1892), p. 55—59.

(3) Cules de T. C. Ioncseu din comuna Dolhasea, județul Suceava.

Un descântec în *Revista p. Istorie Arh. și Filologie* de Episcopul Melchisedec, an. II, Buc. 1884, pag. 382. Un descântec în *O călătorie în Dobrogea* de T. T. Burada, Iași 1880, pag. 269. Un descântec în *Buciumul Român*, Iași 1879 și un descântec în *Aurora Română* de I. Berariu, an. I, Cernăuți 1881, pag. 57.

BOALA COPIILOR.

Această boală e cunoscută în toate părțile sub diferite numiri: *Epilepsie*, *Ceasul cel rău*, *ducă-se pe pustii*, *poceala*, *sghihueala*, *fulgerătură*, *stropșitura*, *ducă-se în pietre*, *alte-alea*, și e cu puțință să mai aibă și alte numiri.

Vom căuta să le dăm după cum se pronunță în diferitele localități, după cum se descântă fiecare numire în parte și ce leacuri se întrebuintează de popor la această boală.

În **Moldova** (jud. Neamțu și Bacău), babele duc pe bolnavii de *boala copiilor* la biserică să le cetească popa și să-i pășcască de 3 ori, când iese din altar cu sfințele daruri.

Tot în **Moldova** (jud. Tutova, Vasluiu, Bacău), unele babe spun că dacă s'ar găsi cineva atunci când cade bolnavul jos, să-l apuce cu dinții de degetul cel mic dela mâna stângă și să-l strângă până-și vine bolnavul în fire, - îi trece.

În **Muntenia** (jud. Teleorman și Romanați) pentru boala copiilor se mai fac și 9 acatiste în 9 Vincri. Cu mirul dela acatiste se unge cel bolnav pe la încheieturi. Părinții celui bolnav sau cel ce dă acatiste, în tot timpul celor 9 săptămâni, cât să cetească acatistele, trebuie să țină curățenia trupei, să nu spurece slujbele. Altfel n'are bolnavul leac.

Tot în **Muntenia** (com. Didești, jud. Teleorman) de boala copiilor se descântă cu ață de cânepă; se măsoară capul cu ea și se aruncă la un mormânt sau la un hotar. Se iea apoi ceară de roiu fugit și se amestecă cu unghiile omului ce suferă de așa boală. Se mai iea și păr din cap, din gene, din sprâncene, din ceafă și toate acestea se îngroapă la un hotar sau la un mormânt; se îngroapă mutește și tot mutește vine până acasă cel ce le-a îngropat (2).

D-l Gh. Popescu-Ciocâncel spune că de boala copiilor, când cineva s'a îmbolnăvit, trebuie ca, în momentele convulsivilor, mama bolnavului sau în lipsa mamei o altă femeie, să se despletească repede la păr și în așa stare să alerge la o fântână să-și toarne apă în cap. Apoi așa udă să alerge acasă și să stoarcă bolnavului în gură apă din păr.

(1) Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, vol. I, p. I, pag. 635.

Poporul crede că dacă mama bolnavului îi va căra apă cu părul, atunci bolnavul se va vindeca de acea boală (1).

Tot după d-l Popescu-Ciocănel, când cel bolnav de *boala copiilor*, cu toată încercarea doctoriilor băbești nu s'a vindecat de această boală, atunci părinții sau rudele bolnavului alegă la alt mijloc și anume:

Se chiamă un preot, se învoește cu acesta să boteze pe bolnav a doua oară, punându-i alt nume. Se crede că schimbându-i numele bolnavului, o să scape de boală.

Apa cu care se botează cel bolnav, o ia mama sau rudele lui: și o duc noaptea de o varsă în dosul altarului, la o biserică (2).

În **Oltenia**, d. Kr. N. Țapu culege din comuna Rovinari, jud. Gorj, următorul leac de boala copiilor, făcător de minuni și amestecat cu descântec:

Se bagă nouă pietre și marmură pe măduva unui os părăsit, se bagă de asemenea unghiile dela mâini și picioare ale bolnavului ce suferă de această boală și îngropând acel os la un hotar în timpul nopții, se spun și cuvintele:

Cum s'a hotărit hotarul ăsta, Așa să se hotărăscă boala diavolească după trupul... <i>cutăruia</i> .	Și cum s'a părăsit osul ăsta de toate ciorile, de toate hoiturile, Așa să se părăsească boala după trupul... <i>cutăruia</i> .

Apoi să ia din unghiile tăiate dela mâini și dela picioare și se bagă într'o nucă cu nouă feluri de mătase, și se zic cuvintele:

Când s'o mai împreună
 Grec cu Grec,
 Atunci să mai aibă... *cutare*
 boală diavolească.

Se îngroapă nuca în malul unui râu, și se zic vorbele :

Când s'o mai împreună
 malul ăsta cu celălalt
 Atunci să mai aibă... *cutare*
 boală diavolească.

După aceea se ieau nouă feluri de mătase și se pun în gura unci broaște, se bagă broasca cu mătase și cu unghiile într'o oală nouă, se îngroapă la un hotar, și se adaogă:

Când s'o mai împreună
 olar cu olar

(1) Gh. Popescu Ciocănel, ziarul *Adevărul*, Buc. 1902, într'un foileton din Martie.

(2) *Ibidem*.

Și-o mai face
târg de oale
Atunci să mai vină
Boala diavolească la... *cutare* (1).

Prin județul Covurluiu bolnavii de *boala copiilor* sunt întorși cu fața în jos, sunt udați cu apă și strânși cu putere de degetul cel mic dela mâna stângă (com. Filești).

De cei răi se descântă în **Moldova**. E tot *boala copiilor*. Babele când văd pe copiii mici căzând jos și svârcolindu-se, spun:

— L-o apucat și-l sghihue (sghidue) *cei răi*...

De *cei răi*, ca și de *boala copiilor*, bolnavul se sgârcește și se face cărlig de durere. Durerea mai mare o simte la lingurică.

Baba descântă bolnavului Luni dimineață până în zori, cu o crenguță de cimbru în borș crud, proaspăt și umplut (făcut) în oală nouă Duminecă dimineață.

Din borșul descântat, baba dă bolnavului să bea de 3 ori și cu ce mai rămâne îl spală pe frunte și pe trup, — bodogănind:

A plecat 9 frați
Din 9 sate
Cu 9 cuțite
Ascuțite,
La mormântul lui Dumnezeu,
Să sape
Să-l desgroape. —
Voi 9 frați
Din 9 sate
Nu vă duceți
La mormântul lui Dumnezeu
Să săpați,
Să-l desgropați.
Curând și degrabă
La... *cutare* să plecați
Cei răi
Să-i luați.
Cei răi mici,
Cei răi mari,
Cei răi din rouă,
Cei răi din vânt,
Cei răi din supărare,
Cei răi din dat.
Cei răi mici,

Cei răi mari,
In cuțite să-i luați,
Cu borș vă adăpați
Cu cimbru să ospătați
Cum o-ți gustă să plecați
Pe râpi,
Pe pustii,
Să vă risichiți
Pe... *cutare* să-l răcoriți,
Că are zile cu *vac* (2)
Și inimă cu leac.
Nici în cap
Cheptenc,
Nici în pantece
Pepene,
Nici în picioare
Rișchitoare.
Să ieșiți,
Să plecați
Pe... *cutare* să-l luminați.
Să vă duceți
Pe râpi,
Pe pustii
Să v'aruncați.

(1) Gr. G. Tocilescu, op. cit. pag. 636.

(2) Vac = ani, zile de trăit, viață.

Nici în cap	Și să rămâie... <i>cutare</i>
Cheptene,	Curat,
Nici în pântec,	Luminat,
Pepene,	Cum e de Dumnezeu lăsat,
Nici în chicioare	Că are zile cu <i>vac</i>
Rișchitoare.	Și inimă cu leac (1).

De *cei răi* se mai dă bolnavului ca să bea fierțură de *bujor* (jud. Suceava).
Sau:

Să fierbe *stirigoaică* (2) cu apă sau vin și se dă bolnavului să bea dimineața (jud. Tecuci).

Sau:

Se plămădesc în rachiu buruieni de *stirigoaică* și se dă bolnavului să bea de câteva ori (jud. Covurlui).

Sau:

Se rade copită de cerb, praful se amestecă cu oțet și se dă bolnavului să bea (3).

Sau:

Când se desgroapă mortul în al șaptelea an, i se scot trei măsele din partea dreaptă, se ard, se piscază și se dau celui bolnav ca să le bea cu rachiu de drojdie. Nici acel ce bea, nici acel ce face leacul, nu trebuie să știe cine eră, și nici cum îl chiamă pe mort (Vraciul Gheorghe Enuță, com. Strâmbeni, jud. Prahova).

Sau:

Se caută un șarpe mort, ce va fi făcut viermi, se iea trei vermi cari, omorîți cu un ban de argint, se amestecă cu untură de porc tăiat în ziua de Ignat (20 Decembrie) și încălzite pe lângă foc se unge tot corpul bolnavului (jud. Dâmbovița).

Sau:

Se duce bolnavul unde este un rug (trandafir), despică tulpina rugului de jos în sus, atât de tare încât să poată încăpea bolnavul prin ea. Apoi trece bolnavul prin această despicătură de nouă ori. La fiecare trecătură trebuie să îngroape câte un covrig, o lumânare și un pitac. După asta trebuie să bea cu apă viermuși de gogoasă. Dacă rugul începe să crească frumos, bolnavul se vindecă; dacă până peste o lună sau două rugul se usucă, bolnavul nu mai are leac (Vraciul Enuță, jud. Prahova).

Notă. — Descântece de *Cei răi* găsim unul publicat de I. Dim. Durău în *Șezătoarea*, an. VII, No. 7, pag. 108, și unul publicat în *Buciumul Român*, Iași 1878, pag. 135 - 175,

(1) Comunicat de d-l T. Cojan din Focșani, județul Putna.

(2) Stirigoaică = Strigoaică.

(3) Dr. Leon, *Istoria naturală medicală...* București 1903, pagina 85.

Ceasul rău sau *ceasul cel rău* e tot un fel de *boala copiilor*. Atât numai că *ceasul rău* nu dă numai peste copii mici, ci dă și peste oameni mari.

De *ceas rău* se descântă mai mult în spre nordul *Moldovei*. Babele din *Moldova* au această vorbă:

— Ia o fost un ceas rău și s'o mântuit!... Să-i descânt copchilului și-i trece.

Copilul bolnav de ceas rău e săgetat prin trup, amețește, cade jos, se strâmbă și face spumă la gură.

Se descântă cu un cuțit și cu un ac în usturoiu.

După descântec, baba înțeapă copilul cu cuțitul și cu acul în spate, iar cu usturoiul îl unge pe trup. Din usturoiul ce mai rămâne îl dă bolnavului să-l mănânce (jud. Neamțu).

Parte din babe descântă deasupra bolnavului cu o greblă și cu o mătură părăsită (jud. Suceava). Altele iau un fir de *pur* (1) și descântă deasupra bolnavului:

Amin, amin.
Purces-o... *cutare*
Pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos,
Bun sănătos,
S'o întâlnit la giurățate cale
Cu Statu-palmă-barbă-cot,
Cu ochii stâlpiți,
Cu dinții rânjiți,
Cu cojoecul pe dos,
Cu băț noduros,
Din gură-i flacări ieșind
Din ochi scăpărând.
In pământ l-o izbit
Sângele i-o băut,
Carnea mestecatu-i-o,
Nime nu l-o văzut,
Maica Domnului l-o văzut
Și l-o întrebat:
— «Ce te *căinezi*,
«Ce te *văicărezi*?»
— «Cum nu m'oiu căină
«Și nu m'oiu văicăra,
«C'am purces de acasă

«Pe cale,
Pe cărare,
«Gras și frumos,
«Bun sănătos.
«M'am întâlnit la giurățate cale
«Cu Statu-palmă-barbă-cot,
«Cu ochii stâlpiți,
«Cu dinții rânjiți,
«Cu cojoc pe dos,
«Cu băț noduros.
«Din gură flacări ieșind,
«Din ochi scăpărând.
«In pământ m'o izbit,
«Sângele mi l-o băut,
«Carnea mi-o mestecat-o,
«Nime nu m'o văzut».
— «Nu te căină,
«Nu te văicăra,
«Că Maica Domnului te-o descântă
«Cu mătura părăsită l-o mătura
«Cu grebla
«L-o greblă
«Și 'n Marea-Neagră l-o inecă,
«Acolo să cheie
«Și să răscheie!...» (2).

După descântec baba dă *purul* să-l mănânce cel bolnav (jud. Bacău).

(1) Usturoiu sălbatic, aiul șerpelui.

(2) Ioan Dumitrescu, *Revista Modernă*, an. I (1902), No. 13, pag. 8.

De *ceas rău* se mai descântă în zeamă de *losnicioară* (1) amestecată cu miere. Se descântă Lunea, Mercuria și Vinerea, și se dă bolnavului ca să iea de 3 ori pe zi câte un păhăruț (jud. Neamțu).

Notă. — De *ceas rău* și de *ceas rău cu speriet* găsim publicate 4 descânțece în *Descânțece pop. române* de S. Fl. Marian.

BRÂNCA.

În *Moldova orbalt*, în *Muntenia brâncă*, iar în *Oltenia vivor*.

Bolnavul de *brâncă* (erispel) are dureri ștrașnice, cu arsuri, la falcă. Îl dor măselele, gâtul, capul și să mântue cu o umflătură la obraz.

Brâncă-i cunoscută mai mult în *Oltenia* și *Muntenia*.

În *Muntenia*, parte din babe descântă cu 3 fire de mătură, furate dela 3 negustori; sau cu meiu de 9 ani furat dela 9 case de tineri însurăței, luați dintăiu (com. Lița, jud. Teleorman).

Alte babe afumă pe bolnav cu colivă dela hramul bisericii, cu vată muiată în untdelemn și făină dela vreun maslu (Baba Leanca, T.-Măgurele, jud. Teleorman).

Altele descântă cu un cuțit, cu o cruce și cu tămâie dela Bobotează. Se descântă în apă neîncepută; parte din apă o bea bolnavul, iar cu cealaltă parte se spală bolnavul la falcă (comuna Govora, jud. Vâlcea).

Sau:

Se descântă cu lemn de alun, cu o cruce și cu un cuțit de găsit. Se amestecă usturoiu și sare în apa neîncepută sau în rachiul de drojdie. O parte se dă bolnavului să bea, iar ce rămâne se aruncă pe mâțe, câini sau mărăcini (comuna Bărbătești, jud. Vâlcea).

Sau:

Se descântă cu un fus în rachiul de drojdie, în untdelemn și săpun. Cu toate acestea, amestecate la un loc, se unge bolnavul la brâncă (comuna Păușeștii de Jos, jud. Vâlcea).

Sau:

Se descântă cu un cuțit în sare; parte din sare se presară pe brâncă, iar parte se uă bolnavului s'o înghită, (comuna Lădești-Măldărești, jud. Vâlcea).

Parte din babele cele cari descântă cu cuțitul, înfig cuțitul după ușă.

Sau:

Se descântă cu un paiu de mătură, cu o foaie de tutun în rachiul de drojdie și în mălaiu (2). Foaia de tutun descântată se pune la falcă.

1) *Losnicioară* == Buruiană de dalac, lesnicioasă, pătlăgică de dalac, vița evreilor, zărnă.

(2) Mălaiu, în *Muntenia* și *Oltenia*. Făină de păpușoi, în *Moldova*.

Sau:

Se descântă și se afumă bolnavul la brâncă cu o cârpă sau călți aprinși (comuna Moroeni, jud. Dâmbovița).

Sau:

Se descântă și se afumă bolnavul la brâncă cu o baligă de bivoliță (comuna Măgurele, jud. Teleorman).

Sau:

Se ica un vas, în care se pune mălaiu sau miere și cu o crăcuță de salcie se descântă:

Brâncă roșiatică,
Brâncă turcheză,
Brâncă fistichie,
Brâncă galbenă,
99 de brânci,
Să ieșiți dela... *cutare*
Cu toate junghiurile,
Cu toate răcelele,
Cu toate cūțitele,
Cu toate florile
Din 102 oase!
De o fi brâncă din *scorbură* (1),
Din crăpătura pământului,—
Ieșiți dela... *cutare*
Și să fugiți
In pădurile părăsite,
In locurile pustiite,
In locurile nelocuite.
Brâncă ciudată,
Minunată,

De dracul lăsată; —
Sor cu ciuma
Și cu buba,—
Nu injunghiă,
Nu încuțită,
Că Isus Cristos
Mi că te-a luă...
Nu te lăți ca broasca,
Nu te întinde ca șarpele,—
Iea junghiurile,
Cuțitele,
Și usturimele,
Ți le ica
Și te du,
In munții înalți
Și văi adânci, —
Iar... *cutare* să rămâie
Curat,
Luminat,
Cum Maica Precista l-a lăsat (2).

După descântec, se face o oblojeală din miere și mălaiu și se leagă bolnavului la falcă.

De *brâncă* se mai descântă:

Mă sculai Joi dimineață
Și luai poteca la fântână,
Mă întâlnii c'o fată,
Bulbucată;—
Nu fu fată bulbucată
Și fu brâncă veninată,
Pe capul... *cutăria* lăsată,

Eu cu furca
La goană am luat-o.
Și pe *drugă* (3)
Am înșirat-o, —
Cu fusu
Am înțepat-o,
Cu căpățână de căine

(1) Scorbură = gaură în trunchiul unui arbore.

(2) Auzit dela flăcăul Butnărică Vasile, din comuna Pantelimon, jud. Ilfov.

(3) Drugă = fus mare.

Am spurcat-o
Și pe *cutare* l-am lăsat

Sau:

Brâncă veninoasă,
Brâncă roșie,
Brâncă verde,
Brâncă mohorită,
Brâncă neagră;
Brâncă veninată,
Brâncă turburată,
Brâncă cu junghiu,
Brâncă cu țeapă,
Brâncă cu scui pătură din Iele,
Brâncă cu bășicătură,
Brâncă cu stropeală,

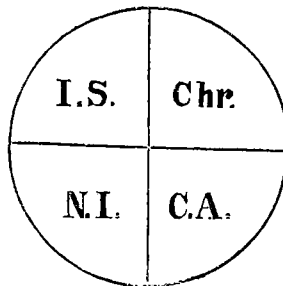
curat,
Ca maică-sa când l-a făcut(1).

Brâncă din văi,
Brâncă din ploi,
Brâncă din ceas,
Brâncă din tâlnitură,
Brâncă din apă,
Brâncă din gunoiu,
Să te risipești
Să ieși,
Să piei,
Să răspiei dela... *cutare*
Leac
Și babei colac(2).

Se repetă descântecul de 3 ori, apoi se pune la falcă oblojeală caldă, făcută din mălaiu și sare.

Sau:

Se face mai întâiu pe un petecuş de hârtie un cerc.

Se duce pe urmă o linie verticală de jos în sus, și alta orizontală dela dreapta spre stânga. Apoi scrie întâiu literele C. A. în partea dreaptă de jos. Pe urmă N.I. în partea stângă de jos, apoi Chr. în dreapta de sus și I.S. în stânga de sus.

Hârtia scrisă astfel se lipește apoi bolnavului la falcă, pe brâncă (3).

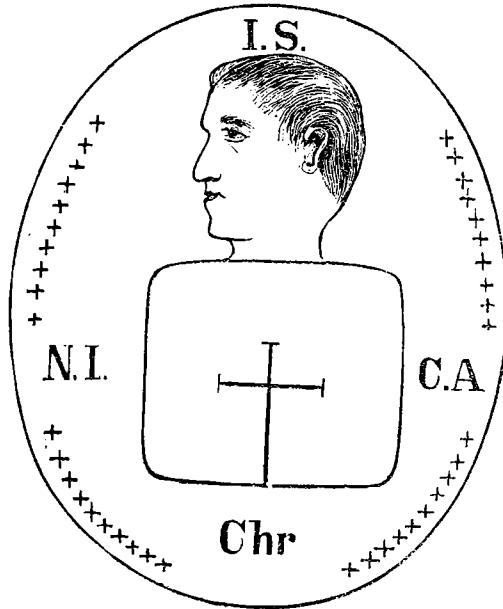
(1) Comunicat de d-l Ștefan St. Tuțescu din com. Catancele, județul Dolj, și cules dela Ilinca Stan Niță din aceeași comună.

(2) Comunicat de Pr. Teodorescu din Vulcana, Poiana de Jos, jud. Dâmbovița.

(3) Comunicat de d-l Delaghid, cules dela cântărețul dumisale din sat, un anume Năstase, din comuna Ghidiciu, jud. Dolj.

Sau :

Leacul următor se face numai de cei cari știu carte.

Leac să fie de brâncă lui... cutare
 In numele Tatălui,
 Al Fiului,
 Al Sf. Duh
 Amin.

Întâiu se face chipul, apoi se face cruce în piept, după aceea se face cercul în jurul chipului. Însă acest cerc se începe din dreptul umărului, se dă pe partea de din jos a corpului și se completează.

După aceea se fac 40 de cruci și se pun inițialele *I.S.* și *Chr.* deasupra și jos. Apoi *N.I.* și *C.A.* la stânga și la dreapta figurii. După ce s'a completat acest chip se ia și se lipește, cu miere de stup sau cu scuipat, pe obrazul cu brâncă al bolnavului. Când se deslipește și cade hârtia cu chipul de pe brâncă, se arde, iar cenușa se pune într'un pahar cu apă și se dă bolnavului ca s'o bea (1).

(1) Comunicat de d l Ion Părvulescu, învățător, comuna Bumbesti-Pițic, jud. Gorj.

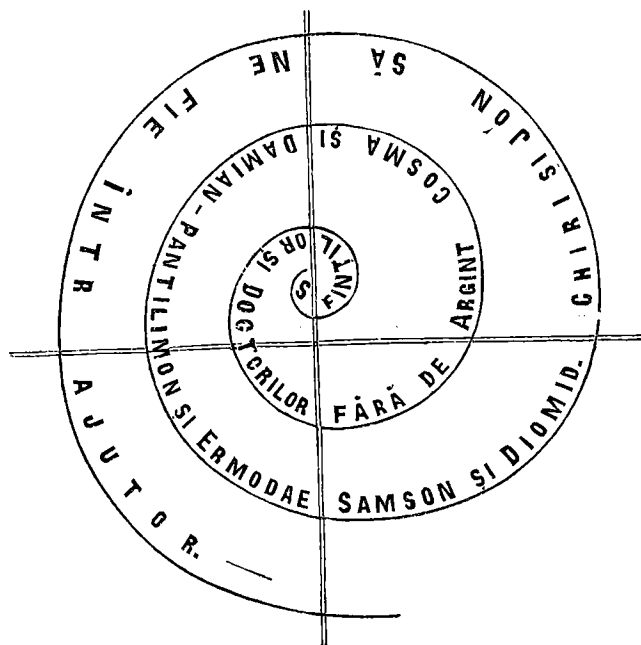
De brâncă mai găsim următorul descântec foarte ciudat:

(A se ceti invers)

eratuc ... uăt iulubor etatănăs ăd enmaoD

I.S.

X.S.

N.I.

C.A.

(A se ceti invers)

iad ăs tărădnî uircs et tărădnî ăcnârB

Se scrie întocmai pe o bucată de hârtie, se unge cu miere peste care se pune puțin piper și foarte puțin ardeiu, și se aplică pe partea bolnavă. În lipsă de miere se pune mălaiu muiat în rachiul de drojdie (1).

În *Oltenia*, de brâncă babele leagă bolnavului la falcă o burujiană numită *bubernic* (com. Turceni, jud. Gorj). Prin alte părți, tot de brâncă, se face scaldători bolnavului (jud. Mehedinți).

De brâncă, babele mai descântă cu o furcă de tors sau cu un cuțit de găsit, cu usturoiu în vin sau *liveș* (2). Se amestecă toate bine, cu o parte se spală brâncă, iar o parte se dă bolnavului ca să bea (comuna Stolojani, jud. Gorj).

De brâncă mai găsim următoarele doftorii :

«Să iai săpun și inimă de *ridiche*, să freci locul cel bolnav.

(1) Dr. Ionescu-Buzeu, *Medicina Familiei* și Gr. G. Tocilescu, op. cit., pag. 622.

(2) Liveș = oțet scos din borhotul rămas dela țuică.

«Să iai sânge de iepure și rachiu, să ungi locul cel bolnav.

«*Muștar alb* pisat mărunț cu lapte dulce, să speli locul acela. (1).

În *Moldova* se descântă de *orbalt* :

Orbaltul vine la oameni din cauza murdăriei, din necurătenie și din nepălăre.

Bolnavul de orbalt are călduri, pielea îi este umflată, întinsă, lucioasă și dureroasă. Apăsând foarte ușor cu degetul pe umflătură, mărim durerea. Preumblând cu degetul peste partea bolnavă și cea sănătoasă, simțim murginea unde se desparte una de alta. *Orbaltul* se face la cap și la față.

Să descântă în făină de păpușoi (în Muntenia, mălaiu) muiat în lapte dulce cu dinți de *darac* sau cu dinți de pieptene cu care se scarmână lâna.

Baba înțepă, cu dinții de pieptene, în făina de păpușoi, și descântă :

A plecat 9 oameni roșii	<i>Răschei,</i>
Pe drumul roșu	Că noi n'avem
Cu 9 topoare roșii	Nici 9 topoare
Cu 9 securi roșii	Să te tăiem,
Cu 9 berzi (2) roșii,	Nici 9 securi
Cu 9 sfredere roșii,	Să te cioplim,
Pe drumul roșu	Nici 9 berzi,
La pădurea roșie	Să te <i>berduim,</i>
Să taie mărul cel roșu.	Nici 9 dălți
— Oameni roșii	Să te <i>dăltuim,</i>
Nu vă duceți pe drumul roșu	Nici 9 sfredere
La pădurea roșie	Să te <i>sfredereim,</i> —
Să tăiați mărul cel roșu,	Ci avem 9 dinți de <i>cheptene</i> (5)
Să vă duceți la... <i>cutare</i>	Să-l înghimpăm
Să-i tăiați <i>orbaltu</i> cel <i>jungheros,</i>	Cu făină de păpușoi
Roșu și <i>jungheros,</i> —	Să-l ospătăm,
Orbalt din stele,	Rădăcina să-i secăm,
Orbalt din foame,	Vârful să-i uscăm,
Orbalt din poftă,	<i>Cutare...</i> să rămâie
<i>Orbalt cu brâncă</i> (3)	Curat,
Orbalt cu <i>udmă</i> (4)	Luminat,
Orbalt	Cum îi de Dumnezeu lăsat,
<i>Chei,</i>	De junghiuri mari încetat (6).

După descântec să oblojește bolnavul cu făină descântată.

(1) Dr. Gaster, *Literatură pop. română*, pag. 540.

(2) Berzi = bardă, pl. berzi.

(3) Moldovenii își inchipue *brâncă* cu mult mai rea ca *orbaltul*, și de fapt nu-i decât una și aceeași boală.

(4) Udmă = Bubă tare, dureroasă.

(5) Cheptene = pieptene.

(6) Comunicat de d-l T. Cojan din Focșani, jud. Putna.

Sau:

Se moaie în apă caldă o bucată de piele de cal nedubită și se pune la orbalț (dr. Leon, op. cit., p. 82).

Sau:

Să fierbe bine o căpățână de câine într'o Luni de dimineață, până nu răsare soarele, și se spală bolnavul cu zeama pe față (Pucioasa, jud. Dâmbovița).

Sau:

Se culeg frunze și *buburuze*(1) de *arin negru*(2). Se fierb la olaltă într'o oală nouă, și cu zeama se spală la orbalț (S. Fl. Marian).

Sau:

Se unge falca sau locul bolnav cu miere, si-apoi pe deasupra se presară un praf de *mintă* uscată (jud. Bacău).

Sau:

Se spală orbalțul cu muștar alb, amestecat cu lapte dulce (Păncești, jud. Putna).

Sau:

Se oblojește bolnavul cu frunze de *podbal*(3), opărite (jud. Bacău).

Sau:

Se rade miez de ridiche neagră, la un loc cu sapon(4) și apoi cu acestea să frecă partea bolnavă de orbalț (Mălini, jud. Suceava).

Sau:

Se belește coajă de soc tânăr, verde, se încălzește între două pietre calde și apoi să leagă la orbalț (Dr. Leon, op. cit., pag. 66).

Tot pentru orbalț se mai fac scâldători și spălături din *blăbornic*(5) din *iarba porcului*(6), din coajă de corn, din *coaietele popii*(7) și din *iarba tâlharului*(8). (Măicănești, R.-Sărat).

Notă. — Descânțeece de orbalț găsim 3, publicate de S. Fl. Marian, în *Descânțeece Populare române*.

— De brâncă găsim 13 descânțeece în *Materialuri folkloristice*, vol. I, pag. 613—622; 4 descânțeece în *Șezetoarea* vol. II, p. 93 și vol. VII, p. 55—56. Un descânțeece în *Poezii populare*, de G. Dem. Teodorescu, pag. 366 și 3 descânțeece în *Medicina populară*, de dr. Ionescu, p. 419—420.

(1) Buburuze=Un fel de bubulițe, ridicături mici ca niște negi.

(2) Arin negru = Anin (Muntenia) arin (Moldova și Transilvania).

(3) Podbal = *Tussilago farfara* L.

(4) Sapon = Săpun.

(5) Blăbornic = Bobornic, bobálnic, bobovnic, brihornic, pribolnic.

(6) Iarba porcului = Brâncă.

(7) Coaietele popii = Clocotiș.

(8) Iarba-tălharului=Cristozoră, iarbă-de-orbanț.

BUBA.

De *bubă* se descântă ca și la *cea bubă* (*Abubă, buba cea rea, buba rea, bubă ră, bubă vânăltă, bubă neagră, etc.*), fiind multă asemănare între ele.

Aci, sub acest titlu, le vom studia pe fiecare în parte, și după credința poporului.

Buba deocamdată să iscă printr'o umflătură tare și dureroasă. Mai târziu apoi să alege: ori îi *bubă rea*, ori *vânăltă*, ori *neagră*, etc. Dar când îi cătă bine, e tot de un fel..

Încet, încet și cu dureri strașnice, se formează o bășicuță cât un bob de mazăre. Coace cu greu, sparge anevoie și curge din ea ca un fel de puroi. Buba iese și pe la încheieturi, dar mai mult la cap.

D-l Ioan Bârna, învățător în Vaca, lângă Brad comitatul Hunedoarei (Transilvania), ne scrie următoarele despre bubă :

„*Buba*“ numesc țăranii de pe la noi o durere de măsele și de dinți, adescori cu umflături sau de cap, sau de amândouă: și de măsele și de cap. Il doare obrazu: «are buba».

Pentru lecuirea acestei boale pun „*legătura*“. Aceasta o fac așa că pun *vizicatăr* (1) cumpărat din *apotecă* (2), pe un petec de hârtie și îl lățește în forma unui ban de 5 coroane sau 5 lei. Pe aceasta apoi «*legătura de bubă*», o lipesc în tâmplă, ori după ureche, or în frunte, ori după cap, ori în alt loc unde e buba, sau cam în preajma hubei.

Preste *legătura* apoi să leagă cu o batistă, ca să stea într'un loc. Dacă nu este «*vizicatăr*», apoi *legătura* să face așa:

Se pisează niște gândaci anume, aceștia să mestecă apoi cu *aiu* (3), iarbă de pușcă, păianjen și aluat de *farină* (4) de grâu. Forma i se dă apoi ca și la *cea dintăi* și să urmează tot așa ca și cu *vizicatăr*.

Legătura apoi în decurs de câteva ore, până ce bolnavul trage un somn, scoate o bășică plină cu apă (trage buba, răul), pe care apoi o sparge cu un ac, ca să se scurgă; astfel se face o rană care mai târziu să vindecă de sine, iar buba a trecut. Dacă n'a trecut, nu e bună *legătura*, sau nu e buba de a se vindecă numai cu *legătura*, deci trebuie să-i descante, să tragă buba în pământ.

De bubă, în timp ce baba face *legătura*, descântă:

(1) Vizicatăr = Vizieătoare, blastru, cataplasma.

(2) Apotecă = Farmacie.

(3) Aiu = Usturoiu.

(4) Farină = Făină.

Doamne ajută cui *pohibesc* (1)
 Tatăl cel sfânt și cerește
 Să de leac!...
 Mergând... *cutare* pe o cale,
 Pe o cărare,
 Se'ntâlni cu buba'n cale:
 Cu buba bubelor,
 Cu puiu ciumelor,
 Cu buba leneoasă,
 Cu buba pietroasă.
 Și mi-l incinsă,
 Și mi-l cuprinsă,
 Buba bubelor,
 Puiu ciumelor,
 Buba leneoasă,
 Buba pietroasă
 Buba urită,
 Buba blestemată,
 Buba spurcată,
 Buba necurată,
 Buba fermecată,—
 Smulge-te,
 Rupe-te ;
 Bubă leneoasă,
 Bubă pietroasă,
 Bubă puturoasă,—
 Fugi;
 Bubă urită,
 Bubă blestemată,
 Bubă spurcată,
 Bubă necurată,
 Bubă fermecată,—
 Nu-l împunge,
 Nu-l străpunge.—
 Rupe-te,
 Smulge-te,
 Din cap
 De sub cap,

Din ochi,
 De sub ochi
 Din creieri,
 De sub creieri,
 Din urechi,
 De sub urechi,
 Din dinți,
 De sub dinți,
 Din măsele,
 De sub măsele,
 Din grumazi,
 De sub grumazi,
 Din nări
 De sub nări,
 Din frunte
 De sub frunte,
 Din piele,
 De sub piele,
 Din sgârceiul nărilor,
 Din sgârceiul urechilor,
 Din părul capului,
 Din fața obrazului,
 Din toate vinele,
 Din toate incheieturile,
 Din toate mădularile,
 Din tot trupul.—
 Smulge-te,
 Bubă *din vale* (2),
 Smulge-te,
 Bubă din cale,
 Smulge-te
 Bubă din *sară mare* (3),
 Buba bubelor,
 Puiu ciumelor,
 Buba din blestem,
 Buba din ceas rău,
 Buba din ceas slab,
 Buba cu duh necurat,

(1) Pohibesc = Prezic, descânt.

(2) Cineva poate să capete bubă, dacă se scaldă în vale, sau trecând în cale peste ceva anume *țipat* (aruncat).

(3) Poate s'o capete în *sară mare*. Sară mare e Marți scara și Sâmbătă scara, apoi Vineri și Joi; atunci nici nu toare muierile, nici nu cos, etc., că le omoară *Marți-sară* (Mărțoiu) sau Sf. Vineri, etc..., sau pot să capete bubă în serile acele mari, sau alt-ceva, umblând pe afară într'un ceas slab. Atunci mai ușor s'ar putea întâmpla să se întâlnească cineva cu strigoi sau cu necuratul.

Bubă din *țipătură* (1).
 Bubă din mânătură,
 Bubă din făcătură,
 Bubă din băgătură,
 Bubă de 99 feluri, —
 Și-acolo să te duci :
 Unde-s două fete despletite
 Și două muieri desvelite
 Și două mături în casă. —
 Smulge-te,
 Bubă spurcată,
 Bubă mânăta,
 Din rădăcina măselelor,
 Din rădăcina dinților,
 Din lumina ochilor,
 Din albușu ochilor,
 Să te smulgi,
 Să te duci,
 În muntele mare,
 În codrii pustii,
 Unde cocoș nu cântă,
 Unde pasăre nu *ciurlică* (2),

Unde lemnu crește,
 Pică,
 Putrezește,
 Nime nu-l cioplește.
 Acolo să te risipești,
 Să te *potopești* (3),
 Că de nu te-i duce
 Cu secerea te-oiu seceră,
 Cu furcuța te-oiu împunge
 Cu *cimbru* (4) te-oiu afumă,
 Cu tămâie te-oiu tămâia,
 Cu *aiu* te-oiu cătrâni.
 Cu mătura te-oiu mătura
 Și'n marea seacă te-oiu *țipă*.
 Acolo-i pieri
 Și te-i risipi
 Și te-i *potopi*,
 Ca roua de soare
 Ca pulberca din cale
 Ca spuma de pe mare
 Și încă și mai tare !

Bolnavul trebuie să stea în genunchi (după ușă mai cu seamă) iar baba zice descântecul de sus peste el. Din când în când, baba suflă și scuipă în dreapta și în stânga peste bolnav, ca să fugă buba.

După cum se poate vedeă din descântec, baba se folosește și de următoarele obiecte : Seceră sau cuțit, furcuța, cimbru, tămâie, aiu și mătură părăsită. Pe toate acestea le ține deasupra bolnavului mișcându-le, ca și când ar da un tact, în vreme ce descântă. După ce a isprăvit cu descântatul, apoi secerea cu cuțitul și furcuța o împlântă baba după ușă, în pământ, unde are să stea câtva timp, ca să-se ducă buba acolo. Tot spre scopul acesta îngroapă și *aiul* acolo, iar cu tămâia, cu cimbrul și cu câțiva surcei din mătură, baba afumă pe bolnav.

Atât descântecul acesta, cât și altele la boale (adică cele mai multe) sunt cu leac numai după amează. «După ce întoarce ziua, ca să întoarcă și boala.» Toate descântecurile însă sunt cu leac Marția și Sâmbăta. Peste tot Dumineca și Lunea nu-s cu leac. Multe babe zic că e păcat, și de aceea nici nu descântă în sărbători și în săptămâna cea mare, la Paști.

Baba atunci când descântă își iea un fel de aer mai osebit, așa . . . *à officiu*

(1) Aruncătură.

(2) Ciurlică = Cântă, ciripește.

(3) Potopești = Prăpădești.

(4) Cimbru = O plantă de grădină, c'un miros plăcut.

și într'un mod solemn și ceremonial își îndeplinește acțiunea. --- exerciază așa un fel de conștiințiozitate.

Poate să fie altă boală la cap, și nu buba. Și aceasta trebuie constatată, ca să se poată aplica descântecul anume; căci în zadar va descântă *de bubă* și nu va fi bubă, că nu trece. Diagnoza tot baba descântătoare o face. Poate dar să fie *Mijitu* (1), sau *Nămețu*, sau *Potca*, etc... care tot cu descântec anume se vindecă, sau poate să fie *Soare-sec*.

În **Muntenia** unele babe descântă cu o cruce, cu tămăie, cu un ac și un cuțit de găsit sau cununat. Amestecă apă cu sare și rachiul la un loc, și descântă :

Bubă albă,	Să te duci
Bubă neagră,	Unde popă nu toacă,
Bubă <i>ghivizie</i> (2),	Unde se cure n'o sună,
Bubă tutunic,	Unde câine n'o lătră,
Bubă albastră,	Unde cocoș n'o cântă,
Bubă rea,	Că v'adastă
Să iasă din oase,	Cu mese intinse,
Din măduva oaselor,	Cu făclii aprinse...
Din mâini,	Leacul
Din picioare,	Și babei colacul (3).
Din sânge.	

După descântec, baba dă bolnavului să bea din apă cu sare și rachiul descântat, iar ce rămâne pune la bubă.

Sau :

Se pune la bubă o prună afumată cu *țipirig* (4) și se lasă acolo până coace (baba Catrina dela Cuhalm, mică pădurice pe malul Siretului, (Galați, jud. Covurlui).

Sau :

Se pune la bubă stafide cu țipirig (com. Filești, jud. Covurlui).

Sau :

În ziua de Sfânta *Marina* (17 Iulie) se iea baligă de vacă și s'aruncă pe gard. Se iea baligă de această și s'afumă buba, descântându-se (baba Maria, Vadul Ungurului, Galați, Covurlui).

Sau :

Se descântă c'un cuțit deasupra bubei, apoi se dă bolnavului o buruiană numită dovlecel (5) s'o puie la bubă (com. Gresia, Teleorman).

(1) Mijitu = Năjitu.

(2) Ghivizie = Ghiviziu, roș închis, purpuriu.

(3) Cules dela baba Rada Islățeanca, com. Islaz, județul Teleorman.

(4) Țipirig = *Ammonium chloratum*.

(5) Dovlecel = Ciuperca bubei, burete pucios.

Sau :

Se descântă în cicoare și prune uscate; cicoarea sau pruna uscată apoi se dă bolnavului s'o puie la bubă (T. Măgurele. jud. Teleorman).

În **Oltenia**, prin unele părți, babele descântă de bubă c'un fir de mătură și cu miere; cu o parte din mierea descântată se unge buba, iar o parte se dă bolnavului, s'o mănânce (com. Ohaba, Jud. Gorj).

Alte babe împrejmuesc buba cu un cerc făcut cu *piatra-iadului* (1). În mijlocul cercului se face o cruce mai măricică, apoi altele mai mărunțele, și descântă :

 Ieși !
 Bubă vânătă,
 Bubă căiască, (2)
 Bubă vâcească,
 Bubă căprească,
 Bubă oiască,
 Buba bubelor,
 Sora ciumelor,
 Bubă de 99 de neamuri,
 Bubă verde,
 Bubă galbenă,
 Bubă vânătă...
 Ieși!
 Bubă căiască,
 Bubă vâcească,
 Bubă căprească,
 Bubă oiască,
 Buba bubelor,
 Sora ciumelor,
 Ieși dela... *cutare*,
 Din *turlele* (3),
 Din măsele,
 Din gingii,
 Din fața obrazului,
 Din sgârceiul nasului,
 Din *bulbușul* (4) ochilor,
 Că eu așa te *sorocesc* (5),

 Cu sorocul meu,
 Cu mila lui Dumnezeu,
 Să te tragi
 Să te muți
 În pământ, —
 Că sunt buți,
 Cu bani mărunți,
Cară cu averuri (6).
 Acolo să *pălătuești* (7)
 Acolo să locuești,
 Să te tragi
 Pe viță
 De cosiță,
 Pe vână
 De mână,
 Să te muți
 În pământ,
 Că sunt buți
 Cu bani mărunți
Cutare... să rămână
 Curat,
 Ca aurul strecurat,
 Ca argintul cel curat,
 Ca în ce zi bună a născut,
 Nici o nevoie n'a avut
 Din poala maicei Preciste
 Leacul! (8).

(1) Piatra iadului = *Lapis infernalis*, nitrat de argint.

(2) Căiască = Buba calului.

(3) Turlele = Oase.

(4) Bulbușul = Bulbucatul, ridicatul.

(5) Sorocesc = Ursit, merit.

(6) Care cu averi, cu hogății.

(7) Să pălătuești = Să stea în palat.

(8) Comunicat de d-l Ion Părvulescu, învățător, com. Bumbesti-Piție, jud. Gorj.

Se mai descântă în unt cu un fir de busuioc și se unge bolnavul la bubă (Bumbești-Pițic, jud. Gorj).

În **Moldova** de *bubă*, de *cea bubă*, se fierb, înfundat, într'o ulcicuță acoperită c'un *pocriș* (1), câteva roșcove cu smochine la un loc; zeama o bea bolnavul, iar smochinele le pune la bubă.

Sau:

Se aprinde o cârpă găsită în gunoiu și afumându-se bolnavul la bubă, se descântă:

Plecat-a mâța,
Mumănița (2),
 De peste munți vinită,
 Pe strașina casei la... *cutare*
 S'a lăsat,
 Pe fereastră c'a intrat,
 Inima la 9 frați,
 C'a mâncat:
 S'o mănânce și pe-a lui... *cutare*. —
 Frate-su Iacov
 Samă c'a băgat
 Mâna pe paloș c'a pus,
 Capu i-a tăiat,
 Trupu i-a spintecat,
 Inima i-a luat
 În rachiu de drojdie
 C'a băgat-o,
 În făgurele de miere,
 În turta lupului,
 În sânge de 9 frați,
 În *revint* (3) și alămăie
 Buba inimii să *cheie* (4).
Virtutea (5) venitu-i-a,
 Greața curățitu-i-a,

Ochii luminatu-i-a,
 Trupu ușuratu-i a,
 De buba inimii luminatu-l a.—
 Buba inimii cu frigare,
 Buba inimii cu gălbınare,
 Buba inimii cu vătămătură,
 Buba inimii cu cias rău,
 Buba inimii cu *sancă*.
 Buba inimii cu atac,
 Buba inimii cu reumatism,
 Buba inimii
 Chei,
 Răschei,
 Să nu mai rămâi de leac
 Nici cât un fir de mac.
 Să rămâie... *cutare*
 Luminat,
 Curat,
 De buba inimii curățat.
 Că de nu-i ieși,
 Te-ajunge soarele
 Și-ți taie picioarele,
 Și te-o bate vântu
 Te-o sugă pământu (6).

În **Muntenia** babele mai numesc *buba*,—ca o boală bine cunoscută și care nu se poate confundă cu alta,—*abubă* (acea bubă, buba ceea). În popor este credința că această bubă, *abubă*, nu se face decât numai în gură la falcă. Și-i greu până iese odată, că pe urmă nu mai scapă omul de ea; iar dacă nu se descântă, această bubă iese de 9 ori.

(1) Pocriș = Capac de pământ.

(2) Mumănița = O dihanie, maimuța, momița.

(3) Revent = Rabarbură.

(4) Cheie = Piară, dispară, fugă.

(5) Virtutea = Puterea.

(6) Comunicat de d-l T. Cojan din Focșani, județul Putna.

La început această bubă îi din ce în ce tot mai *viforată* (1).

Se roşeşte gingia sau locul unde iese, înţepă, încuţitează, şi buba nu se potoleşte până ce nu-i descântată...

De *abubă* se descântă în **Muntenia** cu trei grăunţi de usturoiu şi cu sare: baba iea un grăunte de usturoiu în mână, întinge cu el în sare şi învârtindu-l în formă de cerc împrejurul bubei, descântă odată. Pe urmă iea alt grăunte de usturoiu şi descântă a doua oară, — şi tot aşa până în trei ori. După descântec, baba dă usturoiul bolnavului să muşte din el, sau dacă poate, să-l mănânce chiar şi tot. (Baba Rada, com. Islaz, jud. Romanaţi).

Sau :

Se descântă c'un paiu într'o cărpă. Se dă foc cărpei şi s'afumă bolnavul la bubă (jud. Teleorman).

Sau :

Se descântă şi se înţepă cu cuţitul într'o prună, apoi pruna se dă bolnavului s'o puie la bubă (jud. Covurlui).

Sau :

Se descântă şi se înţepă c'un ac într'o prună opărită. Se presară apoi pe prună iarbă de puşcă şi se dă bolnavului s'o puie la bubă (jud. Gorj).

Sau :

Se fierbe fasole fără de sare, se bate bine cu lingura, apoi, pusă între carpe de olandă, se dă bolnavului s'o puie la bubă, ca oblojeală (jud. Prahova).

În **Moldova** babele zic *cea bubă*, *acea bubă*. De altfel *buba* e cunoscută foarte mult, de toate babele şi din orice parte a ţerii.

De *abubă* sau *cea bubă*, babele mai obişnuiesc să dea bolnavilor următorul sfat :

— Să sapi o buruiană ce se chiamă *avrameasă* (2), s'o pisezi, s'o faci turtă şi s'o pui în două, trei rânduri la bubă (Dr. Gaster, *Literatură pop. română*, pag. 537).

Sau :

Se descântă c'un cuţit şi cu cărpă aprinsă :

Bubă albă,
Bubă vânătă,
Bubă turcească,
Bubă viforită,
Bubă întăciunată (3)
Bubă nebunească,

Bubă de dalac,
Buba stupilor,
Buba oamenilor,
Buba cailor,
Buba porcilor,
Bubă verde,

(1) Viforată = Agitată, turburată, necăjită, cu furie.

(2) Avrameasă = Veninariţă, Crestăneasă (Bănat), Mila-Domnului, Milostivă, Potroacă (j. Ilfov).

(3) Intăciunată = înnegrită.

Bubă neagră,
 Bubă albastră,
 Bubă de 99 de feluri, —
 Cum potolește vântu pământu,
 Așa să se potolească buba din creieri,
 Din mațe,
 din oase,
 Din 99 feluri de bube, —
 Cu cârpe te am afumat,
 Rădăcina ți-am uscat, —
 Cu cuțit te-am descântat,

Rădăcina ți-am tăiat. —
 Dă-i fi bubă bună,
 Să vii după mână,
 Dă-i fi bubă rea,
 Să pici de-acolea,
 Să pici,
 Să răspiei,
 Să te duci,
 Unde popa nu toacă,
 Cuceș nu cântă,
 Câine nu latră (1).

În **Muntenia** parte din babe descântă de *bubă rea* (abubă, cea bubă) peste un pahar cu apă neîncepută, amestecată cu sare. Face niște semne cu mâna peste pahar, suflând și scuipând de 3 ori în dreapta și de 3 ori în stânga, iar dacă-i umflat obrazul sau partea unde-i *buba rea*, atunci baba prinde un *pisoiu* (2), îl taie, îi scoate coițele, face un fel de *oblojeală* (3) din ele și le pune pe partea umflată, adăogând la urmă bolnavului :

— Să-ți fie de leac, dragul mamei!

Sarea și apa din pahar, baba o dă bolnavului ca s'o bea (Baba Rada Islăteanca, com. Islaz, jud. Romanai). Acest obicei l-am găsit și 'n com. Măgurele, jud. Teleorman.

Sau :

Se afumă buba cu petică aprinsă și se descântă :

Făcut-a Doamna mare
 Masă mare
 La Duminica mare, —
 Și toate bubele le-a chemat
 Și le-a ospătat
 Numai pe buba rea n'a chemat-o.
 Ea s'a mâniat
 Și s'a infocat,
 Și s'a îmbujorat
 Și de măsaua.. *culăruia*
 S'a aninat..
 Bubă cu brâncă,
 Bubă cu năjit,
 Bubă pe didiochiu,
 Bubă cu mâncărime,

Bubă cu usturime,
 Bubă neagră,
 Bubă albă,
 Bubă roșie,
 Bubă vânăță,
 Bubă de 99 feluri,
 Bubă de 99 neamuri,
 Bubă de 99 chipuri,
 Să *cheie*,
 Să răscheie
 Din rădăcina măselelor.
 Din auzul urechilor
 Din vederea ochilor,
 Din măduva oaselor, —
 Că cu petică te oiua afumă

(1) Comunicat de preotul Dem. I. Teodorescu ot Vulcana, com. Poiana de jos, jud. Dâmbovița.

(2) Pisoiu = Motan, cotoiu.

(3) Oblojeală = Legătură.

Și... *cutare* o rămâneă
 Curat și luminat
 Ca argintul cel curat,
 Cum Dumnezeu l-a lăsat (1).

De *bubă vânătă* se descântă după tipul bubelor de mai sus. E aceeaș bubă: *abubă, cea bubă, bubă cea rea, bubă rea, bubă albastră, bubă vânătă, bubă neagră*, etc. Depinde de localitatea unde se pronunță (Moldova, Muntenie, Oltenia, Dobrogea, Banat, etc.) și de felul cum îi botezată de babe.

De *bubă vânătă* găsim următorul leac:

Postav roș să-l arzi, să-l faci scrum, să pui miere și albuș de ou și, amestecate la un loc, se leagă la bubă vânătă (2).

De *bubă neagră* se descântă întocmai ca la *bubă, bubă rea*, etc. E una și aceeaș boală, cu aceleași simptome, atât numai că-i botezată de babe altfel.

Prin **Moldova** (Bacău, Tutova, Tecuciu), spun babele, *bubă neagră* e cu mult mai periculoasă ca bubă, bubă rea.

Baba ica o petică cu care s'a șters ouăle roșii la Paști, o aprinde la începutul descântecului și afumând *bubă neagră* sau *bubă rea*, — descântă :

A ieșit bubă neagră și bubă rea
 Și 'n casa... *cutării* și-a luat locul ea,
 Dar am scos plugul
 Și am înjugat boi negri,
 Și am tras brazdă neagră,—
 Și mac am semănat,
 Pe tot locul brăzdat,—
 Și macul a răsărit,
 Iar bubă a plesnit

Ca pământul de secetă crăpat
 Și... *cutare* a rămas curat,
 Luminat,
 Ca argintul strecurat,
 Ca aurul luminat,
 Ca Dumnezeu care l-a dat,
 Ca maica Precista ce l-a făcut,
 Ca maică-sa ce l-a născut(1).

Notă. — De *bubă* găsim publicate 12 descânțeece în *Materialuri folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, partea I, pag. 599—611. In colecția *Descânțeece pop. române* (S. Fl. Marian), 2 descânțeece. In revista de folklor *Șezătoarea* 11 descânțeece (vol. I, pag. 57, 82, 83, 122 și 199; vol. III, pag. 193 și 197, vol. V, pag. 183 și vol. VII pag. 54). In revista *Familia*, an. II, Pesta 1866, un descânțec, pag. 371, și 2 descânțeece în *Medicina populară* (Dr. Ionescu), pag. 410.

— De *abubă* găsim în colecția *Poezii populare române* (G. Dem. Theodorescu), Buc. 1885, pag. 358, publicat 1 descânțec. In *Materialuri folkloristice* 1 descânțec, vol. I, pag. 410.

— De *bubă rea* s'a publicat un descânțec în colecția *Descânțeece pop. române* de S. Fl. Marian; un descânțec în *Revista p. istorie, arh. și filologie*, an. II, vol. I, fas. II, pag. 382, publicat de episcopul Melchisedec, și un descânțec în colecția de *Poezii populare* de G. Dem. Theodorescu.

(1) Comunicat de Th. Rădulescu din comuna Budești, județul R.-Sărat.

(2) Dr. Gaster, op. cit., după un manuscris al Academiei dela 1799.

(3) P. M. Rădulescu-Mieșunești: *Revista Literară*, an. XXIII, No. 10, pag. 173.

BUBELE DULCI.

Bubele dulci (rohiile) se ivesc ca niște Pete roșiaticice, de mărimea unui bob de meiu sau gămălia unui ac. Se ridică niște bășicuțe, crapă, curge un puroiu amestecat cu sânge, apoi în urnă prind un fel de coaje galbenă.

Prin unele părți din Muntenia e credința că dacă aceste bube se vindecă repede, nu e bine Babele spun că se închid, intră în sânge și fac rău la cap. Unii părinți însă văd cu ochi buni aceste bube la copiii lor. Spun că se curăță sângele, (jud. Teleorman).

Prin Moldova unele babe, pentru a putea vindecă pe bolnavi de această boală, iau un gologan de 5 sau 10 bani, îl pun pe bube de două sau trei ori, apoi plin de puroiu cum se află, îl leagă la un loc cu niște rotife mici de lemn, în formă de bani, — și leapădă legătura în drum.

Credința e că cel ce va găsi și ridică legătura din drum, se va umplea de bube, iar bolnavului îi va trece (jud. Bacău).

Alte babe ung pe bolnav la bube cu drojdie de cafea neagră, iar altele cu un fel de alifiie făcută de ele, din piatră vânăta și untură de porc (jud. Botoșani).

D-l M. Lupescu spune că «*bube dulci*» ori cine face; de ele te umpli. Când ai bube dulci, poți scăpa ușor. Ele se iscă de obicei pe față și pe barbă. Leacurile prescrise de babe, când ai bube dulci, sunt:

Tină (1) ieșită din fasole arsă, cu care unge bubele; tină ieșită din frecarea a două oale la spate și unsoarele făcute din piatră vânăta, arsă în foc și amestecată după ce se face praf, cu *groștior* (2). La unii bubele dulci se tămăduesc și cu drojdie de cafea. Babele dulci le fac numai copiii (3).

În Muntenia parte din babe descântă de bube dulci, parte fac următorul leac:

Iea câteva nuiele, le ține în foc până să aprind bine, apoi când nuielele ard cu flacăra, le scoate din foc și le pune pe muchea unui topor înșipt în pragul ușii. Când nuielele lasă pe muche un fel de mazăg (suc) negru gras și gros, — bubele iau cu degetul din această negreală și ung pe bolnav la bube (jud. Teleorman).

De *bube dulci* se mai descântă în baligă de cal în trei dimineți, Luni, Miercuri și Vinori:

(1) Tină = Murdărie, mânjeală, noroiu, glod.

(2) Groștior = Caimacul laptelui dulce, nefiert și neinnăcrit.

(3) *Șezătoarea*, Fălțiceni, an. I 1892, pag. 55—59.

Luni de dimineață
 Corbul s'a sculat,
 Bou roș a tăiat
 Și pomană mare a făcut,—
 Și toate bubele
 Și buboaiete
 Le-a chemat, —
 Numai bubele dulci
 Nu le-a chemat, —
 Atunci ele de ciudă,
 De mânie,

Din vârf s'au uscat,
 Din rădăcini au secat, —
 Și eu
 În baligă de cal le-am luat,
 Și în gura cuptoriului
 Le-am lipit.
 Și... *cutare* a rămas
 Curat,
 Luminat,
 Camă-sa în ziua'n care l-a făcut(1).

După descântec lipește baliga în ușa *cotlonului*(2) sau a sobei.

În **Oltenia**, unele babe, ca să descânte de bube dulci, cumpără dela prăvălie de 5 bani *săricică*(3) și de 5 bani *argint-vin*. Amestecă (omooară) argintul-viu cu săricica în scuiat pus în palmă. Cu amestecul acesta se unge bolnavul la bubele dulci (Turceni, jud. Gorjiu).

Sau :

Se spurcă bubele dulci cu baligă de vită trăgătoare (comuna Stolojani, jud. Gorj).

Sau :

Cel bolnav merge la baba care trebuie să-i descânte dis-de-dimineață—așă zis de ele: pe inima nemâncată — nespălat pe ochi. Baba iea o baligă de vacă, cât se poate de moale, și începe a descântă :

De dimineață mă sculai
 Pe mâini nespălată,
 Pe cap nepieptănată, —
 Și baligă luai

Bubele dulci le spurcai, —
 Și ele se mâniară
 De vârf se aplecară
 Din rădăcină secară.

Apoi baba încruntându-se, începe să spuie repede și înfuriată :

Țăști (4) țăști !
 Bube dulci,
 Miercurea și Vinerea
 Ziceași
 Că nu mâncați
 Dulce.
 Eu azi de dimineață
 Mă sculai,
 Cu unt proaspăt

Vă spurcai; —
 Ele iar se mâniară
 De vârf se aplecară
 Din rădăcină secară
 Și... *cutare* rămase
 Curat
 Luminat,
 Cum maica Domnului l-a lăsat (5).

(1) Comunicat de Lazăr Munteanu, mecanic C. F. R., Brăila.

(2) Cotlon = Săpătură în pământ unde arde focul. Firidă de sub cuptorul caselor țărănești. Infundătură făcută în zid, unde se pun diferite lucruri.

(3) Săricică = Șoricioaică, otravă, un fel de arsenic (Oltenia). Sare de lămâie (Moldova).

(4) Țăști = Țăști, ieși, piei, chei !

(5) Comunicat de Costică A. Popescu, com. Siliștea-Crucii, județul Dolj.

Se descântă numai Miercuri și Vineri. În tot timpul cât descântă, baba lipește mereu baliga de bube; iar după descântec, lipește baliga de coș (1).

În *comitatul Hunedoarei*, vindecarea acestor bube, precum și a altora (râie, etc.) se practică și cu bani puși pe bube și apoi cu puroi aruncați în drum—după cum s'a spus mai sus,—dar nelegați în cărpe, împreună cu altceva. Cel ce găsește banul și-l iea, acela capătă bubele, de cari celalt se vindecă. Afară de aceasta, babele descântă:

Ajută-mi Precistă!...

Jude (2) răce, jude răce..

Intr'un corn de berbece

Mare ospăț și prânz se face, —

Toate bubele

Și toate *jubrele*

Și toate frumusețile

Le chemară

Și le ospătară, —

Numai pe bubele dulci

Nime nu le chemară

Și nu le ospătară.

Ele de ciudă

Și de *obidă* (3)

Să mâniară

Și se uscară

Și toate se sfărmară

Și toate jos picară.

Și pe... *cutare* îl lăsară

Prumos

Și sănătos

Și curat,

Cum Dumnezeu l-a dat (4).

În timpul ce descântătoarea zice acest descântec încet, neconținut atinge cu baligă de bou sau de vacă bubele, după aceea apoi baliga o pune în horn, unde rămâne până se usucă.

Bubele dulci se mai spală de babe cu floare de mușețel (romaniță).

Sau:

Se spurecă bubele dulci cu ușuroiu pisat (mujdeiu) amestecat cu urină (Baba Safta, com. Filești, jud. Covurlui).

Sau:

Se fierb crenguțe de măr dulce și se oblojesc bubele-dulci (jud. Suceava).

Notă. — Descânțece de bube dulci s'au publicat unul în *Materiatuiri folkloristice*, vol. I, pag. 604. Unul în *Șezătoarea*, an. VII, pag. 90, iar unul publicat de d-l Popescu Ciocănel într'un foileton al *Adevărului*, Buc. 1902, Septembrie 26.

(1) Coș = Hoge ag, băgeag, horn.

(2) Poporul din aceste părți în tot locul unde obvine j, înainte de u, exprimă giu, s. ex.: giude, giudecată, giumătate, etc.

(3) Obidă = Intristare adâncă, mâhnire.

(4) Comunicat de d-l Ioan Bârna, învățător în Vaca, lângă Brad, comitatul Hunedoarei (Un garia).

BUBA MÂNZULUI.

De *buba mînzului* se descântă ca și de guturaiu, c'un paiu de mătură în făină de păpușoi (Adjud, jud. Putna).

După spusa babelor, aceasta bubă se face în cap, și când buba coace și se scurge, îi curge bolnavului toată ziua nasul.

Buba mînzului e un fel de răpciugă la om.

Bolnavul are dureri strașnice de cap, îi curg ochii, are înțepături în nas, strănută, îl dor picioarele, șalele și i se umflă gâtul :

De buba mînzului se descântă :

Bubă rea,
Bubă de mînz,
Să ieși dela... *cutare*,
Să te duci pe pustii
Inapoi să nu mai vii.
Că eu
C'un paiu te-oiu înțepă,
Cu mălaiu te-oiu afumă,

Și pe... *cutare* l-ii lăsa
Curat,
Sănătos,
Ca un făt-frumos,
Ca soarele luminos
Și... *cutare* de buba mînzului
Scăpat să fie
Și'n mila Domnului să rămâie (1).

După descântec haba ica cu cloștele trei cărbuni aprinși, îi pune pe vatră și spune bolnavului să stea cu capul aplecat deasupra lor. Pune pe cărbuni făină descântată, iar bolnavului îi pune în cap o pătură, așa fel încât fumul să-l bată în nas.

CĂȚEII DE TURBĂ.

De *căței* nu se descântă. Boala îi cunoscută numai în **Moldova**.

Căței de turbă sunt niște beșicuțe mici, ca spuzeala, sub limbă. Cine are căței de turbă, îl doare capul, de-i vine să turbeze . . .

Baba așează pe bolnav cu fața în spre lumină, îi spune ca să deschidă gura și să facă limba covrig,—adică s'o întoarcă cu vârful pe lângă cerul gurii, în spre gâtlej (înghițitoare).

Dar ca să priceapă bolnavul cum trebuie ca să ție limba, întâiu baba îi arată cu limba cum, și apoi face și bolnavul la fel ca dânsa.

Căței de turbă se ard de babă c'un ac înșipt într'un bețișor și înroșit la flacăra unei lumânări. De căței de turbă sunt meșteri și bărbații ca să-i ardă.

«Căței de turbă se iscă la cei ce-i doare capul groaznic și îndelung; ei își iau naștere când mănânci ceva ce ți s'a dat pe fereastră. Ei se fac pe dosul limbii. Babele îi frig c'un ac înfierbântat în lumânare. Ele zic dese-

(1) Comunicat de țăranul Pătrașcu din com. Adjud, jud. Putna.

ori că dacă bolnavul nu aleargă la timp la ele, cățeeii aveau să sboare în cap și omul să turbe. Cățeeii de turbă au forma unor bășicuțe și-s uneori mai mari, alteori mai mici, după vechimea boalei. Descănțece pentru cățeei de turbă n'am putut afla» (1).

CEL-PIERIT.

De *cel-pierit* descântă mai mult babele din **Moldova**, unde-i mai bine cunoscută boala. În **Muntenia** se descântă prea puțin, iar în **Oltenia** și Dobrogea de loc, nefiind cunoscut cel-pieritul.

Cel-pierit îi un fel de șancăr în gât și la nas.

«Ori cine are cel-pierit; omul se naște cu el. E de ajuns să-l zădărești cu mâncări iuți, prea sărate, cu acrituri, etc. și el iese. Ardeii roș, mic și iute se pare în popor a fi pricina cea mai mare a *iscării* (2) celui-pierit; crapul vechiu și sărat încă îl stărnește. Cel-pierit se arată mai ales la nas; el se tămăduiește cu greu. Zamă de măr dulce, de sovârf și cimbrisor de câmp, e bună când boala e ușoară. Bolnavilor de cel-pierit, când boala e grea, li se dă salce, ba uneori chiar *fumuri* (3). Fumatul tutunului, care se întinde tot mai tare în popor, așa că fumează nu numai bărbații și femeile, ci și copiii,—se crede a fi un leac foarte nimerit pentru cel-pierit. Unii se spală chiar cu zamă de tutun fiert, la bubele de pe nas. Cel-pierit se face și în gât, și atunci cei bolnavi sunt răgușiți. Unora cel-pieritul le strică nasul (4).

Se descântă în rachiul de drojdie :

Sinicatu-s'au,
Mânicatu-s'au... *cutare*
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Când la micz de cale,
 I-o ieșit lu... *cutare*
 Cel pierit
 În cărare,
 Și întâmpinatu-l-au
 În gât,
 În nas, —

În gingii,
 Sub gingii,
 În *undrelele* (5) gâtului. —
 Iscatu-s'au...
 În măsele,
 În dinți,
 În cap,
 În față,
 În obraz
 În creierii capului
 Iscatu-s'au...

(1) M. Lupescu, *Șezătoarea*, Fălticeni, an. I, (1892), p. 17.

(2) *Iscării* = *Ivirii*, nașterii, ieșirii.

(3) *Fumuri* = Un alt meșteșug băbesc în Moldova; un fel de salce, când bolnavul e pus în cura babei timp de 40 de zile.

(4) M. Lupescu, *Șezătoarea*, an. I (1892), p. 16.

(5) *Undrelele* = Vinele gâtului.

Nu te scârbi,
 Nu te amări,
 Nu te măhni,
 Nici te *mișeli*(1)
 Nici te vâicări,
 Că... *cutare* ți-o descântă
 Și maica Precista leac ți-o da.
 Cu sapa,
 Săpatu-l-au,
 Cu lopata,
 Svărlitu-l-au,
 Cu mătura,
 Măturatu-l-au,

Cu mâna dreaptă
 Luatu-l-au
 In Marea-neagră
 Aruncatu-l-au, —
 Acolo să *cheie*,
 Acolo să *răscheie*,
 Să nu rămăie de leac,
 Cât un grăunte de mac,
 Iar... *cutare* să rămăie,
 Curat,
 Luminat,
 Ca soarele inseninat
 Cum maica Domnului l-a lăsat(2).

După descântec baba dă bolnavului să se spele pe nas cu rachiul descântat și să facă gargară, dacă are cel-pierit în gât.

De *cel-pierit* babele mai descântă cu o ramură de pelin într'o ulcică cu *grosrior*(3). Descântecul se face într'o zi de post. Cu grosrior se unge la cel-pierit. (Cremenea, jud. Bacău).

Sau:

Se piscază floare de *cicoare*(4), se descântă și cu zeama se unge bolnavul la cel-pierit (jud. Suceava).

Sau:

Se fierbe *cimbrisor*(5) cules înainte de Sânzâene (24 Iunie) la un loc cu frunze de măr dulce și frunze de gutui. Apoi să face o oblojeală și se leagă la cel-pierit. (jud. Iași).

Sau:

Se fac țigări din frunze uscate de *dumbrajnic*(6) și se dă celor bolnavi de cel-pierit ca să fumeze (Fălticeni, jud. Suceava).

Sau:

Se fierbe *scumpie*(7) și zeama se dă celui bolnav să facă gargară. Din rămășițele fierturii se fac oblojeli și se pun la cel-pierit (com. Filiaș, județul Dolj).

Sau:

Se icau solzi de crap, dinți de știucă, sămburi de măsline, orez, postav roș

(1) Mișeli = Plânger.

(2) Auzit la I. Grigoriu, dela Ilinca, din com. Domnița-Maria, jud. Bacău.

(3) Grosrior = Smântână dulce de vacă.

(4) Cicoare = *Cichorium Intybus*.

(5) Cimbrisor = Sărpun, Sărpunel, Schinduf, Timian.

(6) Dumbrajnic = Dumbravnice, Dobronic.

(7) Scumpie = *Rhus cotinus*.

și negru, piatră acră și vânăță, arse în foc și făcute praf, se suflă în gâtul bolnavului de cel-pierit (jud. Tecuciu).

Notă. — Descânțece de *cel-pierit* găsim unul publicat în colecția *Descânțece pop. române* de S. Fl. Marian). Un descânțec publicat de episcopul Melchisedec în *Revista p. istorie, arheologie și filologie*, București 1884, An. II, pag. 382. Un descânțec în *Fragmente din istoria medicinei la Români* de Dr. Valerian C. Negrescu, publicat în *Apărătorul sănătății*, an. I (1891—92), No. 5, și un descânțec publicat în *Buciumul român*, Iași, 1878.

CREȘTEREA PĂRULUI.

Pentru *creșterea părului* se întrebuițează fel de fel de buruieni, ape, leacuri și descânțece... Se descântă mai mult în **Muntenia**. Însă leacuri și obiceiuri se găsesc în toate părțile țerii.

În **Oltenia** fetele, pentru ca să le crească părul, culeg și strâng *iarbă mare*(1) în ajun de *Sf. Toader* (o săptămână după lăsatul secului de postul mare), o taie mărunță, o înșiră pe un fir de mătăasă ca pe mătăanii și o atârnă la icoană. Când se face lăutoare pentru spălat pe cap, fata sau cel ce vrea să-i crească părul, pune câte o bucățică din iarba mare în apă (Turceni de sus, jud. Gorj).

Sau:

Fetele cari ar dori să le crească părul, trebuie ca în ziua de *Sf. Toader* să se scoale de dimineață, până nu se crapă bine de ziuă și să-și facă o lăutoare cu scuturătură de fân (Ionești, jud. Gorj).

În **Muntenia** fetele pentru ca să le crească părul, sau contra căderii părului, întrebuițează o buruiană pe care o numesc *areu*(2). Buruiana aceasta o fierb în apă și cu lăutoarea se spală pe cap (com. Gresia, jud. Teleorman).

Sau:

Fetele se ung pe cap cu alifie făcută din coajă de plop, coajă de nucă și untură de urs. Coaja de nucă și de plop trebuie să fie arsă, făcută sgură și cernută printr'o sită părăsită (com. Măgurele, jud. Teleorman).

Sau:

«În ziua de *Sf. Toader* toate fetele alcargă pe câmp după *iarbă mare*. Din această buruiană fac un ceaiu cu care se spală pe cap, crezând că prin această spălare o să le crească părul. Dacă fetele sau nevestele în această zi nu s'ar spală cu ceaiu de iarbă mare pe cap, au credința că

(1) Iarbă mare = Omag, homeag, toae.

(2) Areu = Alior, laptele-câinului, Laptele-cucului.

precum aleargă caii pe câmp, așa vor alerga în cursul anului parasitele (păduchii) prin părul lor.

Iarba mare se mai pune sub căpătâiul copiilor mici și în coșarul cailor. Poporul crede că aceștia prin intervenirea Sfântului Teodor sunt scutiți de moarte (1).

În **Moldova** fetele, pentru creșterea părului, fac lăutoare din scuturătură de fân. Această scuturătură de fân trebuie furată în dimineața Sfântului Toader din ieslele cailor, și *menită* :

Toadere, Sân-Toadere,
Dă cosița iepelor,
Să le crească fetelor.
Să crească lung ca ața,
Moale ca mătasa,
Și cosița fetelor
Să 'ntreacă pe-a iepelor.

Dacă cel ce fură fânul e un flăcău, atunci o întoarce :

Toadere Sân-Toadere,
Dă cel păr al cailor,
Să crească flăcăilor.
Să crească lung ca ața,
Moale ca mătasa,
Și părul flăcăilor
Să 'ntreacă pe-al cailor (3).

Unele babe învață pe fete, pentru ca să le crească părul pe tâmpile, la gene și sprâncene, să se ungă dimineața, înainte de a se spăla pe obraz, cu scuipat (Măgurele, jud. Teleorman).

Sau :

Să se fiarbă în apă o ceapă crestată, cu sare și oțet ; apoi cu lăutoarea, făcută din toate acestea, să se frece pielea capului (Măgurele, jud. Teleorman).

Sau :

Fetele cari voesc să le crească părul, se ung în fiecare dimineață cu *păcură roșie* (Moinești, județul Bacău).

Sau :

Înainte de a se clăti părul, după lăutoare, să se ungă pe cap cu untură proaspătă de porc ; apoi să se ștergă părul cu un prosop aspru și să-l lim-

(1) Gheorghe Popescu-Ciocănel, *Adevărul*, Buc. An. XV, No. 4538.

(2) Menit = Predestinat, vrăjit, prezis.

(3) Auzit de la baba Catrina, la vie la Cătușa, com. Fîlești, jud. Covurlui.

pezească cu apă caldută. Înainte de limpezeală, să se ungă părul cu două gălbenușuri de ou (jud. Bacău).

Pentru creșterea părului, unele fete mai dau pe cap gaz (Doftana, jud. Prahova).

În privința creșterii părului mai găsim:

În noaptea de Sf. Toader, la miezul nopții se duc fetele în pădure la locurile cunoscute unde crește *Omanul*, ducând cu sine pâine și sare, apropiindu-se dăruiesc pâinea și sarea *Omanului*, punându-le la rădăcina lui și descântând astfel:

Oman mare, domn mare,
Eu îți dau ție pâine și sare,
Ear tu dă-mi o coadă de păr mare.

Apoi sapă și scot rădăcina și acasă o fierb, și în zori de ziuă se spală cu *Omanul* fiert pe cap (1).

Pentru creșterea părului se mai întrebuințează:

Alifie făcută din măduvă și fiere de vacă, fierte cu 3 mere creștești și o mână de cuișoare, la un loc. Se ung pe păr fetele în fiecare Sâmbătă seara (com. Islaz, jud. Romanați).

Sau:

Se spală fetele pe cap, în fiecare Sâmbătă seara, cu lăutoare din fiertură de cânepă verde (jud. Suceava).

Sau:

Se fierbe borș cu foi de salcie verde, apoi se spală părul și se unge cu unt proaspăt (jud. Covurlui).

Sau:

Se fierbe un chilo de coajă de nucă verde cu un sfert de chilo de unt-delemn. Se fierbe până se *terciuește* (2), până trece prin sită. Se mestecă bine până se face ca o alifie, apoi se unge părul capului (jud. Covurlui).

Sau:

Se fierbe, într'o oală nouă de lut, apă de izvor cu foi de nuc și sare. Apoi se spală cu această lăutoare capul (jud. Covurlui).

Sau:

Se cumpără dela spițărie ca de 50 de bani *lemn de Panama*, se fierbe la un loc cu un chilogram de vin vechiu, alb, apoi dimineața sau seara se unge părul capului (Galați, jud. Covurlui).

Notă. — Descântec pentru creșterea părului găsim unul publicat în *Apărătorul Sănătății*, an. II, pag. 85.

(1) Sim. Mangiuca, *De însemnătatea botanicei românești*.

(2) Terciuește = se moaic, sfarmă, amestecă.

COLEȚII.

Bolnavul *de coleți* are svârcoleli prin burtă, și-l taie o *diarie* (1) de nu poate sta o clipă locului.

Boala-i cunoscută mai mult în spre *Muntenia*. Totuș sub altă numire (diaree, treapăd, etc.) această boală bântue și prin celelalte părți ale țerii.

În *Moldova* unele babe dau bolnavului *de coleți* ca să bea ceaiu de *mintă creată* (2) sau în lipsa acestei plante, se dă bolnavului și ceaiu de *mintă broaștei* (3). Cu *foloștina* (4) ceaiului se face o oblojeală și se dă bolnavului să o puie la pânțele (jud. Putna).

Sau :

Se rășnește cafea prăjită, se pisează *crohmala* (5), se pun toate la un loc într'o ulcică cu apă rece, se amestecă cu un fus și se dă bolnavului să bea (jud. Bacău).

În *Muntenia* unele babe spun celor bolnavi *de coleți* să puie într'un pahar puțină cenușă. Apoi iau o ramură de pelin și descântă :

Coleți *boricoși* (6),
 Coleți căcăcioși,
 Coleți din somn,
 Coleți din sfinte,
 Coleți din culcare,
 Coleți din mâncare,
 Ca șarpele se făcică,
 La buric se 'ncolăcică,
 Mașele le turburică,
 Și inima lui . . . *cutare* i o 'ncleștă.
 Il țipă și *cherăiă* (7)
 Sfânta Maria auzică,

De mâna dreaptă-l luă,
 La baba... *cutare-l* ducică,
 Cu pelin îi descântă,
 Coleții
 Cu cenușe-i omoră
 Din mașe,
 Din ficăți,
 Din chietura buricului,
 Din fața obrazului,
 Din crierii capului,
 Din *poposul* (8) nasului (9).

După descântec, baba dă bolnavului cenușă s'o bea cu apă neîncepută, iar pelinul i-l leagă la buric.

(1) Diarie = Colici, treapăd, a nemțească (în Moldova).

(2) Mintă-creață = Izmă creață.

(3) Mintă-broaștei = Izma broaștei.

(4) Foloștină = Drojdic, borhot (Oltenia), rămășiță.

(5) Crohmală = Scrobeală.

(6) Boricoși = Borit, boricoși, cu vărsături.

(7) Cherăiă = Țipă (Oltenia), strigă, văită.

(8) Poposul = Inceputul, vârful.

(9) Comunicat de d-l G. Ressler, cules dela baba Voica din comuna Măgurele, jud. Teleorman.

Sau :

Se face bolnavilor cafea neagră cu zahăr puțin. Se pune în cafea scrum din lulea sau cenușe dela o țigară de foi, ceară roșie de pe serisori, cretă rasă, rom și zeamă de lămâie. Amestecate toate bine la un loc,—se dă bolnavului să bea de 3 ori pe zi (jud. Teleorman).

Sau :

Se fierbe rădăcină de *muștar* în vin. Se dă bolnavului ca să bea dimineața și seara ; altele fierb în vin *făină de neghină* și dau bolnavului să bea. Se mai dă bolnavului să mănânce brânză de oi (jud. Romanuți).

În **Oltenia**, de *coleți*, babele răcăie pământ ars din vatra focului, pun în *aiasma* (1) și dau bolnavului ca să bea. (jud. Gorj).

Sau :

Rade hrean, pisează usturoiu și le amestecă în oțet de vin. Amestecul acesta, întins pe cărpe subțiri, îl pune celui bolnav în creștetul capului (com. Turcenii de sus, jud. Gorj).

Dacă bolnavul are *coleți cu sânge*, atunci baba fierbe într'o ulcică următoarele buruieni : *Fluturi de arțar* (2) sau *spețejoară* (3) cu rădăcină cu tot, iar zeama o dă bolnavului să bea. Din ce rămâne, face oblojeală și pune la buric (jud. Gorj).

DALACUL.

Numai babele meștere, bune descântătoare și mai mult cele de prin **Muntenia** știu descântă de *dalac*.

Dalacul (un fel de bubă neagră, rea, periculoasă, din care cauză multe babe descântă bolnavului ca la *bubă*) este la om ceea ce i *cărbunele* la animale.

Omul se umple de dalac dela vite bolnave de această boală, atingându-se de bale, mucii și chiar de perii lor. Sau se poate ca o muscă să fi supt din sângele unei vite bolnave de dalac și pe urmă punându-se pe mâini, pe față, etc., se umple și omul.

De *dalac* unele babe descântă cu un cuțit, cu un *pistornic* (4) și un fir de mătură, în apă de izvor și cu tămâie dela Bobotează. Cu apa descântată se stropește bolnavul la dalac, iar restul de apă se aruncă pe un par sau pe un câine (Păușești, jud. Vâlcea).

Sau:

Se descântă în rachiul de drojdie, cu un fir de mătură și cu o cruce.

(1) Aiasmă = Aghiasmă.

(2) Fluturi de arțar = Gogoși, flori de arțar, arcuar, ațar. *Acer platanoides*.

(3) Spețează = Spetează, simsă, țipirig. *Junsas effusus*.

(4) Pistornic = Cruce mică; în Oltenia asemenea cruci se găseseră mai la ficcare casă.

Din rachiul descântat să dă bolnavului să guste, iar cu restul să spală dalacul (Măgurele jud. Teleorman).

În **Oltenia**, parte din babe pun deasupra *dalacului* foi de nuci sau fierb *rădăcină de dalac*(1) în lapte dulce și pun la dălac să dea îndărăt (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Se amestecă la un loc usturoiu, iarbă de pușcă și pucioasă, descântându-se.

Tu, bubă soră cu ciuna,
De boală înveninată,
De dracul lăsată,
 Să te topești,
 Să te isprăvești,
Să fugi în pădurile
 Părăsite,
 În văile
 Nelocuite, —
 Nu înjunghia,
 Nu inențită,
Că pe... *cutare* l-oi lăsa,
 Curat,
 Luminat,
Ca argintul strecurat,—
Și buba *negoriei* (2)

Cu mâncărime,
Cu usturime,
Din vânt turbat, —
Pe pustiu lăsat,
Iar tu dălace,
Ia-ți-l drace,—
 Cu piatră,
 Cu pucioasă,
 Cu praf de pușcă
Te-oi învenina, —
 Cu usturoiu
Te-oi ustură,
Din trupul... *cutăruia*
Te-oi depărtă, —
Iar... *cutare* curat să rămâie,
Și în mila Domnului să fie (3).

După descântec babele ung, cu usturoiu, iarbă de pușcă și pucioasă, o foaie de viță sau de alun și o pun la dalac.

Unele babe învață pe cei bolnavi de dalac, dacă cumva dalacul le-a ieșit la deget, să bage degetul bolnav repede, de 3 ori, într'o oală cu apă clocotită. Ori să-l bage repede în curul unei vaci, după ce s'a bălăgat, (Baba Mozoloaia, Măgurele, jud. Teleorman).

Notă. — De *dalac* găsim două descânțece publicate în *Materialuri folkloristice*, vol. I, pag. 600—601. Un descântec publicat în revista de folklor *Șezătoarea*, Fălticeni, an. VII, No. 4, pag. 56, și un descântec în *Medicina populară* de Dr. Ionescu, pag. 417.

DAMBLAUA SAU DAMLAUA.

De *dambă* se trezește omul într'o bună dimineață cu o mână sau cu un picior luat: ori mâna dreaptă și piciorul stâng, ori mâna stângă și pi-

(1) Dalac = Aișor, hobiță, hobița-lupului, mărul-lupului, poama-vulpei, răsug.

(2) Negoriei = Neaga, îndărătnică, se ține scaiu, nesupusă.

(3) Comunicat de d-l Bărbulescu, elev la Școala de meserii, București.

ciorul drept, ori numai o mână sau un picior, ori și mâna și piciorul drept sau stâng.

Bolnavul nu mai simte mâna sau piciorul, sânt moi, n'au vlagă în ele și nu le mai poate mișcă de fel; ba de multe ori îi iea și gura — fie pe pustiu!

De damblă se descântă mai mult în Moldova. Tot în Moldova îi și blestemul:

— Of, păli-te-ar damblaua să te pălească! Cum m'ai pălit tu pe mine...

E vorba de bătaie; în special femeile blestemă.

Babele spun că bolnavul de damblă trebuie să fi căleat în ceva aruncături ori că e pocit din *Tele*.

Dacă damblaua e ușoară, atunci se freacă bolnavul pe mâini, pe tot corpul, cu spirt de *canforă*, cumpărat dela spițarie, și se înveleşte apoi cu o flanelă ca să nu răcească (Filești, jud. Covurluiu).

Când se bănuiește că bolnavul a căleat cumva în niște aruncături, făcături de rele sau alte *boscoade*(1) băbești, atunci i se *întoarce* bolnavului de dă-tături; dacă însă damblaua se bănuiește că ar fi provenit din *Tele*, atunci se iea, până nu răsare soarele dimineața, apă neînceptută și se pune într'un vas de pământ. Se fierbe apoi *Ieuștean*, *velniș* și *slobonov* la un loc, descântându-se:

Voi *Ielelor*
Măestrelor,
 Stăpânele
 Vântului,
 Doamnele
 Pământului,
 Ce prin văzduh umblați,
 Pe valuri de mări călcați,
 Vă duceți în locuri depărtate,
 În băltoage neumbrate,
 În neagra pustietate...
 Unde popă nu toacă,
 Unde fată nu joacă, —
 Să mergeți,
 Să vă duceți
 La vântu turbat
 Unde ciocârlie nu-i, —
 La gura vântului,
 La târla pământului...
 Să ieșiți,
 Din mână,

Din trup,
 Din nas,
 Din obraz,
 Din picioarele... *cutărui*
 Ridicați-vă,
 Mergeți,
 Ușor ca fulgul,
 Ușor ca fumul,
 Și dați... *cutărui* sănătate;
 Că Mihail și Gavril
 Cu foc v'o arde,
 Cu sabia v'o bate...
 Să ieșiți,
 Să mergeți
 Pe pustii
 Unde popă nu toacă,
 Unde fată nu joacă,
 Unde ciocârlie nu-i...
 Să pieriți,
 Să răspieriți,
 Să vă risipiți

(1) Boscoade = Vrăji, farmece, făcături.

Iar... *cutare* să rămăie
Curat,
Luminat,
Cum maica Precistă l-a lăsat (1).

După descântec se spală bolnavul și se trage pe mâini și pe picioare, cu lăutoare făcută din buruienile fierte la un loc.

Sau :

În cea dintâi Duminică ce cade după boală, bolnavul de damblă trebuie să fie dus la biserică și când o începe popa să slujească leturghia, să cadă la sfintele daruri. În aceeaș Duminică sau sârbătoare, bolnavul trebuie să cadă de 3 ori: în față, la mijlocul bisericii și în fața altarului, când popa slujește de 3 ori peste bolnav, având în mână sfintele taine (Galați, județul Covurluiu).

Sau:

Bolnavul trebuie să scoată 9 *părțicele* (2), în 9 Vineri când slujește popa (com. Filești, jud. Covurluiu).

Notă. — Un descântec de damblă găsim publicat în *Fragment din istoria medicinei la Români* de d-l Valerian G. Negrescu, publicat în *Apărătorul Sănătății*, an. I (1891—92), No. 5.

DEGERĂTURA.

De *degerătură* nu se descântă, însă babele învață pe bolnavi fel de fel de leacuri, cari mai de cari mai tămăduitoare.

Omul degeră la picioare, mâni, nas, urechi și chiar tot; dacă degerătura e mai ușoară, atunci se roșește pielea, se umflă și bolnavul simte mâncărime pe partea bolnavă. De multe ori pe locul degerat se fac niște bășicuțe mici, crapă, se fac niște răni mari, apoi cade și deget, și picior, și mână și tot ce-i degerat.

La degerătură, babele învață pe bolnavi să puie o foaică de varză verde, unsă cu lumânare de seu (Moinești, jud. Bacău).

Sau :

Să puie bolnavul pe partea degerată foi de varză acră; foile să fie schimbate des (Letea, jud. Bacău).

Sau :

Să puie pe locul degerat fiere de porc cu varză acră (Văleni-de-Munte, jud. Prahova).

(1) Auzit dela moș Gheorghe Bobaru, bariera Brăilei, Galați, jud. Covurluiu.

(2) Părțicele = Anafora, nafora care o slujește popa.

Sau :

Dacă cinevǎ a degerat la mâni ori la picioare, să iei o parte de *moare* (1) de curechiu și două de uleiu de in; să le scuturi (amestici) bine, până se va face ca o alifie, cu aceasta se unge o petică de olandă și după ce s'a spălat cu apă caldă, se pune pe locul degerat, schimbându-se de două ori pe zi, până se vindecă (2).

Sau:

Se pun la degerătură foi de curechiu și unge cu untură de vulpe (jud. Bacău).

Sau :

Se leagă la degerătură fasole fiartă *făcăluită* (3), (jud. Putna).

Sau :

Se unge degerătura cu *unt de nafl* în fiecare zi de 2--3 ori, până se vindecă (jud. Suceava).

DEOCHIUL.

Toate babele și aproape toate femeile, ba și bărbații, știu descântă de *deochiu*. Deochiul e boala cea mai răspândită în popor. Boală nervoasă ce orice om o poate căpăta ușor.

Orice durere strașnică și mai cu seamă durerea de cap, în popor e credința că-i boală de deochiu. Aceste dureri, în orice parte a corpului, cu deosebire la cap, poate să vină din cauza durerii pieptului, poate din pricina *ficatului* (4), poate din cauza supărării, poate din lipsă de sânge, poate din cauza muncii, oboselii, umbletului mult, poate din pricina reumatismului, sau poate din cine știe ce boală periculoasă ce are să vie mai în urma durerii de cap. Accastă boală poate să mai provie — dacă întoarcem deochiul și pe altă foaie — din hipnotism, *auto-sugestie*, credință, superstiție, etc.

Când cineva e bolnav de deochiu, îl doare capul cumplit, e năuc de cap, îi *huiesc* (5) într'una urechile, nu poate mânca, are vărsături și o slăbire în tot trupul. Boala provine din multe cauze, dar mai ales din privirea celor *intorși dela țată* (6). Se deoache copiii frumoși cărora mamele nu

(1) Moare = Zeamă de varză.

(2) Dr. Leon, *Istoria nat. med. a pop. român.*

(3) Făcăluită = Sleită, bătută, amestecată.

(4) Ficat = Maiu, în Moldova.

(5) Huiesc = Văjăie, sună.

(6) Intors dela țată e acela care, înțărcat odată, maică-sa îi dă a doua oară țată peste 3-4 zile, când se îmbolnăvește.

le fac *benchiu* (1) în frunte, sau vacile grase, mândre și pulpoase, cărora li se leagă o *cordeà* (2) roșie spre a fi ferite de deochiu; caii frumoși, vițeii grași, etc. De deochiu se tămăduiește bolnavul (om sau animal) prin descântec de deochiu. Cei bolnavi de deochiu se lecuiesc astfel: Se ia apă neîncepută, se sting în ea 3 grămăgioare de câte 3 cărbuni aprinși și apoi se descântă în vas cu un cuțit. Dacă în timpul descântecului laba cască și cărbunii cad la fundul vasului, netăgăduit bolnavul e deochiat. Cu apa descântată bolnavul se spală pe la ochi, pe frunte, pe piept, etc. și după ce a băut de 3 ori, restul se svârle ori pe un câine, ori pe un par, lăsându-se vasul în care s'a descântat în el până a doua zi. Unele descântătoare toarnă din apa descântată și la *țătâna* (3) ușii (4).

D. Ioan Bârna, învățător în Vaca lângă Brad, comitatul Hunedoarei (Ungaria), ne scrie de deochiu următoarele:

De deochiu sau «sositul» joacă mare rol la poporul român. Și încă această boală poate să-l ajungă (poate să-i soscască adică) nu numai pe un om sau un dobitoc, ci chiar și pe un lucru neînsușlețit, de ex.: O moară e deochiată, când se strică din «chiar senin» sau când începe a nu mai umbla bine, o violină, când începe deodată a nu mai cânta frumos, o luleă când începe a nu mai arde, ș. a. m. d. Și se înțelege că și obiectelor deochiate, ca și oamenilor, li se descântă. Poate însă să fie ferit de deochiu omul sau obiectul sau vietatea, care poartă un ciucur roș. Oamenii mai poartă, ca să fie feriți de acest necaz, și un cățel de aiu (5) în sân, sau «*mărgeaua vântului*» cusută de pălărie. Mărgeaua vântului (6) se poartă și în contra «*vânturilor*».

Deochiul este o boală, care provine dela un om «*rău la ochi*» adică dela un om, care e *strigoiu* (7) în vieață. Toți strigoii sunt deochitori; deochiatul se întâmplă ușor: Dacă un om-strigoiu vede o fată frumoasă *gătată* (8) frumos d. e., sau un fecior, sau o vacă frumoasă, etc. și se miră frapat de frumusețea ei, fără să-și «aducă aminte» și să scuiepe zicând: «nu te-ai deochia...

(1) Benchiu = O pată neagră făcută în fruntea copiilor mici cu cerneală, tină ori funigene, ca să nu fie deochiați de cei ce i-ar vedeà.

(2) Cordeà = Panglică, fășie.

(3) Țătâna = Balamă.

(4) M. Lupescu, rev. *Șezătoarea*, Fălticeni, an. I (1892), No. 1, pag. 15.

(5) Aiu = Usturoiu.

(6) Mărgeaua vântului = E o conglomeratie de țevi mici, așezate unele lângă altele, ce sunt făcute de ceva omide și așezate pe frunzele păduceilor.

(7) Strigoiu = Moroiu. Strigoii după moarte sunt toți strigoii în vieață, adică oamenii, cari până trăesc se prefac când voesc fel de fel de jigănie, d. e. iepure, vițel, etc, sug și laptele dela vaci și se duc apoi la «*Rotundă*» în Banat, pentru a luptă cu strigoii.

(8) Gătată = Gătită, împodobită.

că frumoasă ești)... Dacă o vede, zic, și să miră, aceea numai decât să deoache îndată i se face rău, i se învârtește înaintea ochilor, cade jos și de multe ori chiar moare—atunci numai decât trebuie descântat. De multe ori vine mai târziu deochiul, d. e. o fată, un fecior, numai după ce s'a întors acasă dela joc, începe a i se face rău, etc..

Dacă se deoache o vacă și dacă stăpânul vacii numai decât silește pe strigoii ce a deochiat-o să-i scuipe de 3 ori în gură, vaca se vindecă numai decât; aceasta în unele locuri se face și la om. Dar ca totuș omul să se apere întru câtva de deochiu, pe lângă că poartă ciucur roș, *aiu* în sân., când vede că se întâlnește cu un om «rău la ochi» dacă nu-i poate fugi din cale, trebuie să zică necontenit în gândul său: «Spurcu-ți ochii!» Va să zică să-și descânte astfel sic-și. Dar se poate întâmplă, așa mai rar, să deoache și unul care nu e tocmai rău la ochi, sau poate nu se știe nici el singur de atare, și așa ca să excludă orice primejdie, toți oamenii când admiră ceva frumos, au obiceiul de a scuipe și a zice totodată: «Nu s'ar deochia» sau «nu-i fie rău». De ex.: «Vai da frumos e, nu s'ar deochia!» Prin aceasta e ferită orice primejdie. De multe ori unul rău la ochi te deoache, sau îți deoache o vită, sau moara, etc. și cu voie, din oarecare răsbunare. Și așa apoi din cauza acestei credințe, o mulțime de dușmăni și de răsbunări se întâmplă între oameni. S'a întâmplat să ajungă oamenii, chiar și pe la judecătorii, pentru deochiare. În fiecare comună îi știu oamenii pe strigoi, adică pe oamenii sau femeile rele de ochi. Și oamenii accia, adică strigoii, toți au și coadă cât de cât, adeseori și de o schioapă de lungă. De multe ori se întâmplă că deochindu-i unul cuivă o vacă d. e., stăpânul —poate mai târziu, dacă a murit vaca,—îi zice strigoiiului: «No!(1) Nicolae, bată-te amaru, îmi deochiași tu vaca mea, îi mâncași inima» sau scurt, «îmi mâncași vaca!» că se crede că atunci, când se deoache, strigoiiul îi mănâncă inima numai prin privirea sa. Atunci omul strigoiiu răspunde—s'a întâmplat—: «Apoi iartă-mă că nici eu nu vrusei. Ce să fac și eu dacă's așa, dacă m'a bătut Dumnezeu să fiu așa!»

Și *deochiul* sau *sositul* este o boală foarte grabnică, care cu nimic în lume nu se vindecă decât numai cu descânțece. Bolnavului de deochiu i se descântă:

Doamne ajută cui *pohibesc*,
Tatăl cel sfânt și ceresc
Să de leacul!
Mergând... *cutare* p'o cale,
P'o cărare,

Se 'ntâlni cu 9 strigoi
9 moroi,
In cale, —
Și să mirară,
Și se minunară,

(1) No = Iacă, iată, na!

Și-l deochiară,
 Și inima i-o mâncară,
 Și sângele i-l subțiră.
 Și capu i-l ruptiră.
 Nouă strigoi,
 Nouă moroi !
 Nu-i rupeți capu,
 Nu-i *ciontați* (1) veacu,
 Nu-i luați mintea,
 Nu-i luați puterea,
 Nu-i mâncați inima,

Și plămânile
 Și rărunchii ;
 Nu-i sugeți sângele,
 Nu-i rupeți capu,
 Nu-i *ciontați* veacu, —
 Că vă voiu tăia,
 Și vă voiu împunge,
 Și vă voiu frige,
 Cu puterea lui Dumnezeu
 Și cu-a maicei Precista
 Amin !

La descântat se procedează așa: se ia un vas, o ulcică mai cu seamă, cu «apă mergătoare» adică din rău ori părau. Mai cu leac e însă apa din stropii dela piatra morii. In ea se tot sloboade câte un *jar* (2) cu mâna, nu cu cleștele sau altceva, și după fiecare jar slobozit în ulcică se taie apa cruciș cu un cuțit sau cuiu de aramă, descântându-se ca mai sus. Apoi baba face cruce cu dunga palmei peste ulcică și din când în când o astupă la gură. Trei oameni de 3 mame e de trebuință ca să arunce fiecare de 3 ori câte un jar în ulcică la porunca babei, căci numai atunci e cu leac. Cu cât *țiu*e (3) mai tare și mai lung în ulcică cărbunii, când ajung în apă de se sting, și cu cât se așază la fund, cu atât bolnavul e mai tare deochiat și primejdia—se înțelege—mai mare, iar baba — natural — mai îngrijată. Cel deochiat, apoi, bea de 3 ori din apa aceea descântată, apoi cu o parte din ea se spală pe la frunte și pe unde i se pare că simte dureri, iar apa ce rămâne—căci trebuie să rămâie în totdeauna—trebuie să o arunce pe o mătă, pe un par sau pe un câine, că «așa-i bine și cu leac». Din apă mai aruncă în strașina casei și pe la țâțana ușii, iar cărbunii din apă îi pune din nou pe foc ca să învie, că atunci îi trece bolnavului. La o vita deochiată i se toarnă de 3 ori pe gură, pe țâțe, uger, etc., iar obiectul deochiat se spală cu apă.

In **Oltenia** babele descântă *deochiatului* (4) cu trei pietricele în apă neîncepută și îl afumă cu floarea soarelui (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Se pune celui deochiat o lingură în brâu. Apoi să descântă în varză, muguri de salce, miere și aluat; se amestecă toate bine și să dă deochia-

(1) Ciontați = Ciunt, ciunțiți, o parte din veac, rupeți.

(2) Jar = Cărbune aprins.

(3) Țiu = Piu, sfârâe.

(4) Deochiatul in Oltenia e cunoscut mai mult sub denumirea de «soare-sec», însă sunt localități unde babele descântă și de deochiu și de soare sec.

tului să iea de 3 ori dimineața, de 3 ori la prânz și de 3 ori seara, pe o surcică (Stolojani, jud. Gorj).

Sau:

Se descântă bolnavului și cu frigărui de fier, înroșite în foc și apoi stingându-se în apă neîncepută; se dă din apă să bea cel bolnav, iar ce mai rămâne o aruncă pe un gard, câine, măte, etc. (Ionești, jud. Gorj).

În **Muntenia** unele babe descântă copiilor mici cu *căiță* (1) în vin, în care vin se pun semințe de măr, de păr și de gutui (Măgurele, județul Teleorman).

Sau:

Se descântă cu ramură de salcie verde în apă, în care s'au stins 3 cărbuni pentru cele 3 nume de deochetori. Cu apa descântată se stropește cel deochiat pe frunte și i se dă să guste de 3 ori din ea. Restul de apă se aruncă pe un câine (Mănăstireni, jud. Vâlcea).

Sau:

Se descântă bolnavului cu fir de busuioc și cu o cracă de salcie verde în apă neîncepută. Apa descântată să bea și se stropește pe frunte cel deochiat și se zice cuvintele:

Stropii au sărit,
Deochetul dela... *cutare*
A fugit.

Restul din apa descântată se aruncă pe un gard. (Roșiori-de-vede, jud. Teleorman).

Sau:

Ca s. nu se deoache copiii, se obișnuiește în **Moldova** ca să li se facă de mar de lor un *benchiu* (2) în frunte cu *tină* (3) de pe talpa papucului sau a cioboțelilor (jud. Bacău).

Sau:

După ce se descântă bolnavului de 3 ori, se mai zice și Tatăl nostru de 3 ori (com. Filești, jud. Covurlui).

De altfel obiceiurile și descântecelor întrebuințate la dedeochiu variază după sate, după babe și după «câte bordeie atâtea obicei».

De deochiu se descântă:

(1) *Căiță* este, după cum spun babele, o pieleță subțire și păroasă care se găsește la unii copii pe cap în momentul nașterii. Babele sau baba care-i la patul lăuzei, iea piețeța aceasta bună de leac și numită *căiță*, fără a fi văzută de cineva. Copiii născuți cu *căiță* sunt strigoi și cei mai periculoși deochetori.

(2) *Benchiu* = O pată neagră făcută de noroiu sau cafea în frunte sau pe obraz.

(3) *Tină* = Noroiu, urmă de pe papuc sau cioboțică, în Moldova.

Păsărică pestricioară,
 Sai din piatră 'n pietrișoară,—
 Dacă o fi... *cutare*
 Deochiat de femeie,
 Să i crape țâțele
 Să-i curgă laptele,
 Să-i moară copilul de foame,
 Să se mire lumea de ea,
 Cum s'a mirat
 Și ea de... *cutare*
 Când l-a deochiat. —
 Dacă o fi... *cutare*
 Deochiat de fată mare,
 Să-i cază părul,
 Să se mire lumea de ea,
 Cum s'a mirat și ea de... *cutare*,
 Când l-a deochiat. —
 Dacă o fi... *cutare*,
 Deochiat de *rumân*(1),
 Să-i crape boașele
 Să-i curgă pișatul,
 Să se mire lumea de el,
 Cum s'a mirat
 Și el de... *cutare*,
 Când l-a deochiat. —

Sau:

Păsărică cu coada retezată
 Calcă ici,
 Calcă colea,
 Crepe ochii cui l-a deochiat; —
 Câmpu să plesnească
 De deochetură să se *izbăvească*. (4)
 Da de o fi de fată mare,
 De o fi de femeie,
 Să-i plesnească țâțele,
 De deochetură... *cutare*

Să rămăie... *cutare*
 Curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp.—
 Deochitorilor,
Râmniților (2)
 Să vă duceți
 Unde popă nu toacă,
 Unde secure n'o sună,
 Unde câine n'o lătră,
 Unde cocoș n'o cântă, —
 Că vă așteaptă
 Cu mesec întinse,
 Cu făclii aprinse
 Că... *cutare* nu știe
 Să vă aștearnă,
 Să vă culce, —
 Și să rămăie
 Curat,
 Luminat,
 Ca argintul cel curat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp (3).

Să *izbândească*. (5)
 De o fi de moroaică,
 De o fi de strigoaică, —
 Ochiu să-i plesnească,
Cutare... de deochetură
 Să izbândească, —
 De o fi de om,
 Să-i plesnească boașele
 De deochetură
 Să izbăvească... *cutare* (6).

(1) Rumân = Român, om.

(2) Râmniitor = Doritor, poftitor, cu râvnă, râvnesc.

(3) Cules dela baba Rada Islăzeanca din Islaz, jud. Romanați.

(4) Izbăvească = Mântue, isprăvește, curăță.

(5) Izbândă, izbândească = Reușit, reușească. Credem că acest cuvânt să aibă un alt înțeles, poate *izbăvească* și se poate să fi fost cules greșit, sau să fi fost greșit pronunțat de descântătoare.

(6) Comunicat de d-l Ștefan St. Tuțescu și cules dela Ilinca Niță din comuna Catane, jud. Dolj.

Sau :

S'a *sumicat* (1),
 S'a *mănicat* (2) *cutare*,
 Pe cărare c'a plecat
 Și l-a întâlnit :
 Intâlnelile,
 Deochetorile,
 Fermecătorile,
 Pocelile,
 Cu mânecile sullecate,
 Cu poalele ridicat,
 Cu mâinile intinse,
 Cu fețele aprinse;
Cutare ... s'a uitat,
 Trupu i-a infiorat,
 Puterea i-a luat,
 Maica Domnului din cer s'a uitat,
 Pe scară de argint s'a lăsat,
 De mâna dreaptă l-a luat:
 — Nu te vâită,
 «Nu te *olecăi* (3).
 «Curând și degrabă,
 «Păsărică albă
 «Cudalbă,
 «La ... *cutare* alcargă
 «Și iai :
 «Dediochiu,
 «Intâlnelile,
 «Pocelile
 «Și fermecătorile.

Sau :

La cea răchită,
 Răsărită,
 Este-o fată *prășădită*
 C'un ochiu de foc
 Și unu de apă.
 Cel de apă

Pe cer că-i sbură,
 Sânge din inimă i-a pică,
 Pe piatră c'a pică,
 Piatra 'n patru bucăți,
 A crăpă;
 Crape ochiu
 Cui a deochiat pe ... *cutare*.
 De l-o fi deochiat vântu,
 Să-i crape calu.
 De l-o fi deochiat câmpu,
 Să i se usuce iarba.
 De l-o fi deochiat codru,
 Să-i pice frunza.
 De l-o fi deochiat om,
 Să-i crape boășele,
 Să i curgă pișatu.
 De l-o fi deochiat femeie,
 Să-i crape țâțele,
 Să-i moară pruncu.
 De l-o fi deochiat fată,
 Să-i rămăie *scăfârliile* (4)
 Să se ouă ciocârliile.
 Deochiu de om,
 Deochiu de femeie,
 Deochiu de fată,
 Deochiu să iasă,
 Să nu rămăie de leac,
 Nici cât un fir de mac (5).

Stinge focul.
 Cel de foc
 Stinge dedeochiul
 Dintre ochii ... *cutăruia*.
 Capră neagră
 In chiatră o călcat,

(1) Sumicat = Sculat.

(2) Mănicat = De dimineață, de mănicate, în Moldova.

(3) Olecăi = Plânge.

(4) Scăfârliie = Craniu, vârful capului, în Moldova. Aici însă pare a avea însemnătatea de orbită, gaură, cavitatea ochiului.

(5) Comunicat de d-l T. Cojan, Focșani, județul Putna.

Chiatra 'n patru o crăpat
 Aşa să crăpi ochii cui o deochiat.
 Di la ei diochet vântu,
 Să-i chice calu.
 Di la ei diochet gardu,
 Să-i chice proptecele.
 Di la ei diochet bărbat,
 Să-i crapi boașele
 Să-i curgă chișătu.
 Di la ei diochet femeie,

Să-i crăpi țâțili,
 Să-i curgă laptili,
 Di la ei diochet fată mare,
 Să-i chice păru,
 Să-i crăpi pulpili
 Și . . . *cutare* să rămăie
 Curat,
 Luminat,
 Ca Dumnezeu ei l-o lăsat
 Și cum maică-sa l-o făcut (1).

Sau :

A fost un tată mare,
 A luat un topor mare,
 A tăiat un lemn mare,
 Dela o pădure mare.
 A făcut o mănăstire mare
 Cu 9 uși,
 Cu 9 altare, —
 In altarul cel mare
 Sedeă Maica Precista.
 La toate cărțile cetiă,
 In toate părțile priviă
 Și cetiă
 Carte mare,
 Carte mică,
 Carte milostivnică.
 O fiul meu,
 O fiul tău,
 Ca pe sfântul Dumnezeu —
 De văzut nu-l vedeă.
 De patima lui grea,
 Greu auziă.
 Maica Precista a plecat
 Cărare pe cărare
 Ca să caute pe fiul său Sion
 Ca pe sfântul Dumnezeu, —
 A întâlnit o salcie, sălcioară,
 Salcia s'a plecat.
 Maica Precista-a trecut
 Și-a binecuvântat :
 Salcie-sălcioară,
 Bisericele fără tine
 In ziua de Florii,

Să nu se afle. —
 Maica Precista plecă
 Cărare pe cărare,
 Ca pe sfântul Dumnezeu,
 Pe fiul său Sion să afle, —
 Și-a'ntălnit o broască, brosculiță :
 O broască-brosculiță,
 N'ai văzut pe fiul meu,
 Pe fiul tău,
 Ca pe sfântul Dumnezeu. —
 O maică, maică Precistă,
 De văzut nu l-am văzut,
 Dar de auzit
 De patima lui grea,
 Greu am auzit.
 O maică, maică Precistă,
 Și eu am avut 12 brosculițe,
 Dar a venit,
 Venit-a
 O roată
Forforată
 Și mi le-a luat
 Pe toate de-odată.
 Atunci maica Precista
 A binecuvântat:
 In apă să naști,
 In apă să mori.
 Apă fără tine
 Să nu se afle.
 Maica Precista a plecat
 Cărare pe cărare,
 Ca pe sfântul Dumnezeu

(1) Comunicat de d-l S. Pricop și cules dela baba Sultana T. Chiriac din Roman.

Pe fiul său Sion să afle.
De văzut nu-l vedeă,
Dar de patima lui grea
Greu auziă.
In poarta Ierusalimului intră
Și pe fiul său vedeă
Intr'un pahar mare de sânge
In sânge inotat,
De jidovi judecat.

Sau :

Pasăre albă,
Codalbă,
Din cer a sburat
Trei picături a picat :
Una de mir,
Una de vin,
Și una de venin.
Cine-a băut din mir
S'a sfințit,
Cine-a băut din vin
S'a îmbătat,
Cine a băut din venin
A crăpat.
Să crape calu vântului

Sau :

Trei surori a soarelui
Ce stau in poarta raiului
C'un ochiu de foc
Si unu de apă.
Cel de foc stinge pe cel de apă
Așa să se stingă
Deochiturile,

Sau :

Sub cea richită
Răsădită,
Șade-o față 'mpodobită,

Și maica Precista a zis:
O fiule, fiul meu,
Cum poți tu suferi,
Cum poți pătimi?
O maică, maica mea,
Eu dacă n'oi suferi
O lume n'ar trăi.
Și deochiul... *cutării* o pieri
Și s'o mântui (1).

Și hierca pământului
Și ochii cui a deochiat pe... *cutare*. --
Sub o salecă răsădită
Șade-o față 'mpodobită
C'un ochiu de foc
Si-unul de apă.
Se intinse cel de apă
La cel de foc,
Și nu se stinse focul,
Ci stinse dedeochiul dela... *cutare*.
Ca să rămâie
Curat și luminat,
Ca argintul cel curat.
Cum Dumnezeu l-a lăsat (2).

Pociturile,
De prin toate chioturile.
Să rămâie... *cutare*
Curat, luminat,
Ca aurul cel curat,
Ca argintul strecurat (3).

C'un ochiu de apă
Și unu de foc,—
Cel de apă

(1) Comunicat de Paulina Vasiliu, Galați, jud. Covurluiu.

(2) Comunicat de d-l Th. Rădulescu și cules dela baba Concioaia din com Budești, jud. R.-Sărat.

(3) Comunicat de d-l Anton Caramlău din Botoșani.

Stinge pe cel de foc,
Aşa să se stingă deochiu
Din creierii capului,
Din auzul urechilor,
Din *melcile* obrazului,
Din sfărceul nasului,
Să chici,

Sau:

De o fi deochiat... *cutare*
De fată mare,
S'o lovească boala mare,
Să-i cadă costiţele,
Să rămână cu *târcovele*
Ca să rădă fetele. —
De o fi deochiată de voinic,
Să-l lovească *târpia*
Să-i plesnească boşaşele
Să-i piară sămânţele
Ca să se mire lumea de el
Cum s'a mirat şi el de... *cutare*
De l-a deochiat. —
De o fi deochiat de Dumnezeu,
Maica Domnului aminte să-şi aducă,
Leacul să-i aducă. —
De o fi deochiat din sfinte
Din zile greşite,
Iar aminte să-şi aducă
Leacul să-i aducă. —
De o fi deochiat din drumuri,
Drumurile să părăsească
Iarbă verde, verde crească
Şi... *cutare* să se leuească. —
De o fi din fântână,
Să-i sece pâraele,
Soarele
Să-i ardă pietrele,

Sau:

Ieşi deochiu
Cu pocitură, —
Ieşi deochiu

Să răschiei
Ca spuma de Mare,
Ca rouă de soare, —
Să te duci prin munţi
Negri,
Pustii,
Inapoi să nu mai vii... (1).

Să fie de mirare în ţară. —
De o fi deochiat de gard,
Gardului să-i cure nuielele,
Să fie de mirare în ţară
Cum s'a mirat el de... *cutare*. —
Păsărică înaltă,
Prea înaltă,
Țăşti
In piatră nestimată!
Piatra să crape în patru
Ca să crape:
Moroi
Strigoii
Râmnicorii
Şi deochetorii. —
De o fi deocheat de codru,
Codru să se ducă în sat,
Că nu e nici un păcat, —
De o fi deochiat din soare,
Să-i piară razele. —
De o fi din lună
Să-i piară luminile. —
Dumnezeu aminte să-şi aducă,
Leacul să-i aducă,
Să-i puie os la os,
Să-l facă mai frumos,
După cum a fost (2).

Cu întâlnitură,
Ieşi deochiu
Cu orbalţ, —

(1) Comunicat de d-l Vasile Ionescu din Roman.

(2) Comunicat de d-l C. Popescu şi eules dela baba Constantina Gagiului, în etate de 72 ani, din comuna Maglavitu, jud. Dolj.

Ieși deochiu
Prin sete,
Ieși deochiu
Cu roșată,
Ieși deochiu
Cu albeață

Sau:

Pe o rădăcină de corn
Șcade o față de domn
Cu un ochiu de apă
Și unu de foc:
A sărit cel de apă
Și a stins pe oel de foc, —
Așă să se stingă deochiu
Din ochii... *cutăruia*,
De o fi deochiat de bărbat,
Să-i crape boașile,
Să-i curgă pișatu. —
De o fi deochiat de fată,
Să-i curgă cosițele. —
De o fi deochiat de femeie,
Să-i crape țâțele,
Să-i curgă laptele,
Să-i moară pruncu de foame, —
Dedeochiu prin vânt,
Dedeochiu prin pocitură,
Dedeochiu prin trohnă,
Dedeochiu de bărbat
Cu ochi albaștri,
Dedeochiu de bărbat

Sau :

Păsărică albă,
Cudalbă,
Sboară 'n cer,
Sboară 'n pământ, —
Pici în piatră
Năstrăpiatră (3).
Piatra 'n patru o crăpat,
Așă să crăpi ochii
Care o diochet pe... *cutare*.

Din creierii capului
Să ieși și să pleci
In văi adânci,
In pustii,
Inapoi să nu mai vii (1).

Cu ochi negri,
Dedeochiu de femeie
Cu ochi albaștri,
Dedeochiu de femeie
Cu ochi negri,
Dedeochiu de fată
Curată
Și frumoasă,
Dedeochiu de 99 feluri,
Dedeochiu de 99 chipuri,
Ieși din creierii capului,
Din vederile ochilor,
Din toate incheieturile,
Din trupu... *cutăruia*, —
Si să rămâie
Curat,
Luminat,
Ca Maica Domnului ce l-a lăsat,
Ca soarele în senin
Amin,
Cuvintele mele
Să fie toate deplin (2).

Să pieri,
Să răspieri;
Să-i iese din cap,
Din erieri,
Să se ducă
Prin munții negrii,
Prin pustii
Amin (4).

(1) Comunicat de d-l Vasile Ionescu, atelierul C. F. R., com. Pașcani, jud. Suceava.

(2) Auzit la I. Grigoriu dela Ilina din cătunul Satu-Nou (Domnița Maria), jud. Bacău.

(3) Năstrăpiatră = Para-piatră, răspiatră, mai mult ca o piatră, cu putere miraculoasă.

(4) Comunicat de d-l Vasile Ionescu, com. Pașcani, jud. Suceava.

Sau :

Ieși deochiu
Dintre ochi,
Că te-ajunge o vacă neagră
Cu coarnele să te spargă,
Și te-aruncă peste Mare
In pustiu,
In depărtare, ~
Acolo să mori,
Să pieri,
Ca ziua de ieri.
Și ochii cei deochiați
Să rămâie curați
Luminați,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp. --
Dacă o fi... *cutare*
Deochiat din vânt,

Sau :

Fugi deochiu
Dintre ochi,
Din creieri capului,
Din inimă,
Din ficăți,
Din hojoci,
Din sgârceiul nasului,
Din fața obrazului, --
Fugi ca gândul
Și taci ca pământul.
Cum fuge lupul din sat,
Așa să fugă deochiatul
Din capul lui... *cutare*.
De va fi deochiat de față mare,
Să-i crape țâțele,

Sau :

Plecă... *cutare*
Pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare,
Și-l întâlnește :
Moroi,
Strigoii,

Să-i moară calu.
Dacă o fi de femeie,
Să-i crape țâțele,
Să-i curgă laptele,
Să-i moară copilu de foame
Dacă o fi de fată
Să-i cază costițele,
Să rămâie cheală.
Dacă o fi de voinic,
Să-i crape boașele
Și... *cutare* să rămâie
Curat,
Luminat,
De boală scăpat
Și dela Maica sfânta Marie
Leac să-i fie (1).

Să-i curgă sângele.
De va fi deochiat de muieră,
Să-i cază costițele
Și să-i curgă țâțele.
De va fi deochiat de copil,
Să-i sară ochii.
De va fi deochiat de codru,
Să-i cază frunza,
Să-i rămână tulpina.
Să rămâie... *cutare*
Curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat, --
Leac să-i fie
Amin (2).

Râmătorii, --
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele, --
Râmnițoarele,
In cale.
Inima i-o măneară,

(1) Comunicat de Varvara G. R. Stoiculescu, com. Pietroșani, județul Vlașca.

(2) Comunicat de d-l Lazăr Munteanu, mecanic C. F. R. Brăila.

Puterea i-o *fârșiră* (1);
Cu glas din cer până în pământ
Țipă.

Maica Sfânta Maria-l auziă:

— Ce-ți este... *cutare*?

— Ce să-mi fie,

Maică Sfântă Marie,
Plecai pe cale,
Pe cărare,
Pe ulița mare
Și mă 'ntâlni:

Moroi,
Strigoii,
Deochetorii,
Râmătorii, —
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmătoarele, —
In cale.

Inima mi-o mâncară,

Sângele mi-l beură,

Puterea mi-o *fârșiră*.

Maica Sfânta Maria cum îl auziă,

Pe iapă albă încălecă,

Toiag de argint în mână luă,

La *curpene* (2) mergeă:

— Bună ziua, curpene!

— Mulțumim dumitale,

Maică sfântă Marie,

Ce să fie?

— N'ai văzut:

Moroi,
Strigoii,
Deochetorii
Râmătorii, —
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmătoarele?

— N'am văzut, n'am auzit,

Maica Sfânta Maria plecă

Și din gură așa ziccă:

— Facă-te oamenii *târne* (3)

Și să te spocască cu baligă.

La *bucium* (4) de vie mergeă:

— Bună ziua, buciium de vie!

— Mulțumim dumitale,

Maică Sfântă Marie,

Ce să fie?

— N'ai văzut:

Moroi,
Strigoii,
Deochetorii,
Râmătorii,
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmătoarele?

— Intr'o pimniță mare mănca și beu.

Maica Sfânta Maria plecă,

La ușă se da

Și din gură așa ziccă:

— Ieși afară:

Moroaie,
Strigoaie,
Deochetoare,
Râmătoare, —
Moroilor,
Strigoilor,
Deochetorilor,
Râmătorilor,

Și aduceți inima... *cutărui* la loc,

Ca aluatu'n *căpestere* (5)

Ca faguru de miere,

Ca varza invelită

Ca *stebă* (6) de busuioc,

Ca muguru de salcă,

Ca măru pe cracă,

Cutare... să rămăie

(1) Fârșiră = Sfârșiră, luat, secăt.

(2) Curpen = Ramuri tinere, vreji, nuiele în *Oltenia* (Turcii de jos, jud. Gorj).

(3) Târne = Coș de nuiele în formă de banișă, dar mult mai mare, în *Oltenia*.
ârne = Mături în *Muntenia* și măturoaie în *Moldova*.

T (4) Bucium = Butuc de vie, curpen, ramură.

(5) Căpestere = Cuvă unde se face pâinea, postavă, covățică.

(6) Steblă = Ramură, crenguță.

Curat,
Luminat,
Ca steaua'n cer
Ca roua 'n câmp
Ca maică-să care l-a făcut.
De-o fi... *cutare* deochiat de vânt,
Vântu să stea.
De-o fi deochiat de câmp,
Câmpu să se usuce.
De-o fi deochiat de gard.
Gardu să pice.

Sau :

Apucai pe cale,
Pe cărare,
Pe uliţa mare,
Spre soare-răsare.
Mă întâlnească :
Moroi.
Moroiciei,
Leoi,
Leoaiciei. —
Voi moroi,
Voi deochetori,
Nu vă mirare-ţi de... *cutare*
Cât e de gras,
Cât e de leşinat, —
Ci miraţi-vă de livada mea,
Cât voi de mare,
Care zace.
Acolo stau :
Nouă şopârle,

Sau :

A plecat un om roşu
La o pădure roşie,
C'o secure roşie ;
Şi-a tăiat un copac roşu,
Şi-a muls o capră roşie,
Şi-a făcut un caş roşu,
Şi s'n dus la târgul cel roşu
Unde vin deochetorii

De-o fi deochiat de fată mare,
Pice-i cosiţele
Să rămăie
De răsul lumii.
De-o fi deochiat de femeie
Plesnească-i ţăţele
Să-i moară fătul de foame.
De-o fi deochiat de voie,
Plesnească-i boaşele
Să rămăie,
De răsul lumii. (1)

Cu coadele 'nodate,
Cu gurile 'neleştate.
Acolo să vă miraţi,
Acolo să vă răsmitaţi.
Pică una,
Pică două,
Pică 'n piatră năstănată,
Despice-se piatra 'n patru părţi,
Despice-se ochii moroiului,
Şi-ai moroaiciei.
Ai leoiului
Şi-ai leoaiciei.
Ăi *luşi*
Nepricepuţi,
Ca'n ce zi bună a născut,
Nici o nevoie n'a avut.
Din poala maicei Preciste
Leacul (2).

Şi deochetorele,
Şi moroi
Cu strigoi; —
Care din caş luă
La toţi ochii le crăpă,—
A plecat un om verde,
Cu o secure verde,
La o pădure verde,

(1) Comunicat de d-l Em. C. Popilian, învăţător, com. Turceni-de-jos, jud Gorj.

(2) Comunicat de d-l I. Părvulescu, învăţător, comuna Bumbăşti-Piţic, judeţul Gorj.

Și-a tăiat un copac verde,
 Și-a făcut o găleată verde,
 Și-a muls o capră verde,
 Și-a făcut un caș verde,
 Și s'a dus la un târg verde,
 Unde vin deochetorii
 Și deochetoarele
 Și moroii
 Cu strigoii —
 Care din caș luă,
 La toți ochii le crăpă, —
 A plecat un om roșu
 Lă o pădure roșie,
 Cu o secure roșie,
 Și-a tăiat un copac roșu,
 Și-a muls o capră roșie

Și-a făcut un caș roșu,
 Și s'a dus la târgul cel roșu,
 Unde vin deochetorii
 Și deochetoarele
 Și moroii
 Cu stigoii, —
 Care din caș luă,
 La toți ochii le crăpă
 Să rămăie... *cutare*
 Curat,
 Luminat,
 Ca roua din câmp,
 Ca maica Sfânta Maria
 Ce l-a lăsat pe pământ,
 Leac din mâna mea
 Și dela maica Precista (1).

În **Moldova** prin unele părți (satul Cremenea, jud. Bacău), când pe cineva îl doare tare capul, după ce i-a descătat și tot nu i-a trecut, atunci babele spun că trebuie să fie capul dogit, crăpat, desfăcut de durere. Ca să se vindece trebuie capul de *strâns* la loc.

Dar pentru a se încredința baba descântătoare, că celui deochiat e într'adevăr capul dogit, îl pune pe bolnav la încercare: Iea o *cofă* (2) și un ștergar lung și gros, pune pe deochet să stea pe un scăunaș mic în mijlocul casei; pune cofa plină cu apă (alte baba pun cofa și fără apă, dar mai bine și mai cu leac e așa, mai cu seamă apa să fie ncîncepută) cu fundul în creștetul bolnavului. Apoi baba cu o mână ține cofa de toartă, iar cu cea'altă înfășoară capul deochiatului și *gardina* (3) cofei cu ștergarul cel lung. La această operație de multe ori baba-i ajutată și de altcineva. După strânsul ștergarului, dacă cofa se clatină, e dovadă că deochetului îi desfăcut capul. În cazul acesta, baba strânge și mai puternic ștergarul cu un *melesteu* (4) până când cofa nu se mai clatină, iar capul nu mai pârâie. Acesta e și semnul că bolnavul se va vindeca!..

După descântec baba învață pe bolnav să puie la frunte și tâmplă, felii de cartofi sau de lămâie, ori felii de castraveți și să miroasă oțet de trandafir. Când bolnavul n'are nici de unele din acestea, atunci baba îl învață să puie la cap felii de *guli* (5).

(1) Comunicat de preotul Petre Petrescu și cules dela Ioan P. Busuiocescu, din comuna Coveiu, plasa Balta, jud. Dolj.

(2) Cofă = Doniță.

(3) Gardină = Marginea cofei de jos.

(4) Malesteu = Făcăleț, băț, vergea de mestecat mămăliga.

(5) *Gulii*, Moldovenii numesc ceea ce Oltenii și Muntenii cunosc sub numirea de *nap*. În cazul de față e vorba de guliile moldovenesti, cari vin în forma cartofilor.

Sau:

Se pune pe o cârpă fasole uscată și să leagă la cap (Giurgiu, jud. Vlașca).

Sau:

Se pun la frunte și la ceafă foi de varză(1).

Sau:

Frunză de pelin alb, să opărește cu oțet *undezat* și să leaga la cap(2).

Sau:

Se pisează rută cu unt de rosmarin, se amestecă cu oțet, se face plastor și se pune la cap(3).

Sau:

Să tai cu talerul *năramză*(4) și să pui pe deasupra cafea pisată. Să faci trei plastori: Două să se puie la tâmple și unul la frunte. Negăsindu-se năramză, se poate face plastor de gulie și cafea(5).

Sau:

Albuș de ou cu lapte de femeie și untdelemn, să se puie la frunte(6).

Sau:

Rumiianec, adică mușșetel dela spițarie, să-l fierbi și să oblojești capul(7).

Notă. — Descânțele de deochiu avem:

20 publicate în *Materialuri folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, part. I, pag. 543—558, culese de d-nii Hr. N. Țapu, Ioan Ionescu, Ioan Odor și Ilie Constantinescu.

17 *descânțele*, publicate în revista de folklor *Șezătoarea* (Artur Gorovei), Fălticeni, an. 1892—1902, vol. I, pag. 57 și 82; vol. II, pag. 87; vol. III, pag. 195; vol. IV, pag. 39 și 190; vol. VI, pag. 93, 94, 95 și 96; vol. VII, pag. 56 și 158. Culese de d-nii G. Popescu, Gh. Rudeanu, I. Dim. Durău, etc.

4 *descânțele* publicate de S. Fl. Marian în *Descânțele pop. române*, Suceava 1886.

2 *descânțele* publicate de d-l G. Săulescu.

1 *descântec* publicat în *Poezii populare* (V. Alexandri), București 1866.

1 *descântec* publicat în *Poezii pop. române* (G. Dem. Teodorescu), București 1885, pag. 370—371.

1 *descântec* în *Buciumul român*, Iași 1878, pag. 135—157.

1 *descântec* în *Foaia soc românismul*, București, an. I, 1870, pag. 95—96, de I. Minescu.

1 *descântec* în *Familia*, Pesta 1872, an. VIII, pag. 316, de T. Michnea.

1 *descântec* publicat de d-l D. Popu în *Revista ilustrată*, Bistrița (Transilvania), an. III, No. 3—4.

1 *descântec* publicat în *Revista modernă*, București 1901, an. I, pag. 8, cules de d-l I. Dumitrescu.

(1) Hașdeu, *Columna lui Traian*, an. III, 1872, No. 33 (143), pag. 297.

(2) Dr. Gaster, *Literatura populară*, pag. 537.

(3) *Ibid.*, pag. 541.

(4) Năramză = Portocală.

(5) Dr. Gaster, *Literatura populară*, pag. 541.

(6) *Ibid.*, pag. 541.

(7) *Ibid.*, *ibid.*

5 descântece publicate în revista *Apărătorul sănătății*, an. I și II (1891--1893), p. 14 19 și pag. 204, de către d-nii I. Nenițescu, Dr. Valerian G. Negrescu, M. P. Gadereț, Z. Rădulescu.

2 descântece publicate în *Revista Literară*, an. XXIII, București, No. 8 și No. 10, de către P. M. Rădulescu-Mieșunești.

1 descântec publicat în ziarul *Adevărul*, București 1902, foileton de Gh. Popescu-Ciocănel.

3 descântece publicate în *Medicina populară*, de Dr. Ionescu, pag. 411--412.

DÂNSELE SAU IELELE.

De *dânsele* se descântă mai mult în **Transilvania** și **Moldova**. În **Muntenia** prea puțin și în **Oltenia** de loc. Avem însă descântece de *Sfinte*, de *Șoimane*, de *Iele*, *Măiestrele*, etc., descântece cari nu variază decât în numire, iar încolo nu-i decât una și aceeaș boală.

Poporul le botează în diferite chipuri și le dă diferite funcțiuni, având o astfel de frică de ele, că nici nu le numește cu adevăratul lor nume, ci mângâie cu nume și cuvinte plăcute. Dintre aceste liințe aeriene, cele pe cari le întâlnim destul de des în descântece, sunt *Ielele* (1).

Dânsele sau *Ielele*, spun babele, sunt foarte rele. Au putere de-a luă cuivă mințile, gura, o mână, etc., să-l facă din om neom. Când cineva ologeste de picioare, de mâini, babele spun că-i bolnav de *dânsele*, sau dacă-i sărit din minți, spun că-i luat din *Iele*.

De *dânsele* unele babe descântă în apă sfințită; o parte din apă dau bolnavului să bea, iar cu restul stropesc părțile bolnave (jud. Putna).

Sau :

Bolnavul trebuie să bea apă din locul unde se întâlnesc două izvoare; tot în apă de întâlnitură trebuie să se scalde bolnavul Marția, Joia și Duminița (Pescceana-de-sus, jud. Gorj).

Sau :

Se descântă în rachiul de drojdie, cu fir de mătură și cu un cuțit, apoi se spune :

Tu cuțit mare,
Domn mare,
Cum ai tăiat tot ce ți-a ieșit în cale,
Așa să tai toată legătura după... *cutare*.

(Com. Valea cu apă, jud. Gorj).

În **Moldova** babele măsoară bolnavul de 3 ori cu o trestie în lungiș și curmeziș (cruciș), rup trestia în două, apoi o fac în nouă bucăți și cu

(1) Th. Iordănescu, *Noua rev. română*, București 1901, No. 40, pag. 173.

aceste bucăți se descântă într'o *garafă* (1) cu vin alb în trei nopți dearândul, la miezul nopții și în zori, până nu răsare soarele. Din vinul descântat se dă bolnavului să bea de 3 ori, iar cu cealaltă parte se spală pe trup, pe mâini și pe picioare.

În tot timpul cât baba descântă, bolnavul nu se spală cu apă.

Baba împunge cu cele 9 bucăți de trestie în vin, și descântă :

Plecat-a 9 oameni de trestie,
 Cu mâinile de trestie,
 Cu picioarele de trestie,
 Cu topoarele de trestie,
 Cu caru de trestie,
 Cu boii de trestie,
 Cu tânjelele de trestie,
 Cu reșteiele de trestie,
 Pe drumul de trestie,
 La pădurea de trestie, —
 Trestie a tăiat,
 Carele a încărcat,
 De *dânsele* a plecat,
 Din os,
 De sub os,
 Din măduvă jos, —
 Dela ... *cutare*.
 De *dânsele* junghiuroase,
 De *dânsele* spărgăcioase,
 De *dânsele* uscăcioase,
 De *dânsele* umflăcioase,
 De *dânsele* cu brâncă,
 De *dânsele* cu reumatism,

De *dânsele* cu pocială,
 De *dânsele* cu șterpeleală,
 De *dânsele* cu cias rău,
 De *dânsele* cu sburător,
 De *dânsele* cu trimis,
 De *dânsele* cu frigare,
 De *dânsele* cu atac. —
 Să pieriți,
 Să răspieriți,
 În trupu lui ... *cutare*
 Să nu mai fiți.
 Cu vin alb să vă cinstiți,
 Cum o-ți gustă să fugiți
 Pe râpi,
 Pe munți,
 Pe plaiuri să vă risipiți.
 Pe ... *cutare*
 De *dânsele* să-l răcoriți,
 Cu sănătate să-l lăsați.
 Descântecul dela mine ... *cutare*
 Și leacul dela Dumnezeu
 Și dela maica Domnului (2).

Sau poate că bolnavul îi scuturat ca de friguri, are fioruri, fierbințeli și-i năuc de cap. Sau poate că *bâigue* (3), îi sărit din minți, atunci i se descântă de *Iele* :

A plecat Dumnezeu din 9 ceruri
 Și s'a întâlnit cu lipitura,
 Spărietura,
 Umflătura,
 Vărsătura,
 Trecătura,
 Cu spuzeala,

Cu junghiul.
 Cu cuțitele,
 Ieșind din marea seacă.
 Dumnezeu a poruncit :
 — Fugi și ieși dela ... *cutare*
 Și te du în coarnele cerbilor
 Și stai acolo pân' s'o isprăvi

(1) Garafă = Sticlă de vin, șip, burcut, măsură în Moldova.

(2) Comunicat de T. Cojan din Focșani, județul Putna.

(3) Bâigue = A vorbi fără șir, într'aiurea, a spune lucruri fără de înțeles.

Ceriu și pământu.
 Teme-te de Dumnezeu,
 Care șade
 Pe scaun de judecată,
 Și te blastămă :
 Cu numele Tatălui,
 Al Fiului
 Și-al Sfântului
 Duh.
 Amin!
 Cum piere spuma de pe mare,
 Vânturile de prin copaci,
 Intunericu de pe fața pământului,
 Așa să piară toate junghiurile,
 Apucăturile,
 Trecăturile,
 Să rămâie... *cutare*
 Curat
 Luminat,
 Că eu în coarnele cerbilor

Am încălicat
 Și în munte,
 La ciute
 M'am lăsat, —
 Toate bolile mână,
 Bea și se jucă
 Numai boala.. *cutăruia*
 Nu bea,
 Nu mână,
 Nu se jucă.
 Soarele nu răsăria,
 Norii pe cer mergea,
 Corbii mari
 Boala lui o bea
 O mână,
 Și... *cutare* rămânea
 Curat,
 Luminat
 Ca argintul strecurat,
 Cum e dela Dumnezeu lăsat(1).

În **Moldova**, ca să fie feriți oamenii de iele, au grije ca în ziua de Rusalii să poarte la brâu pelin verde.

Parte din oameni prin **Muntenia** poartă și câte un grăunte de usturoiu la ei (jud. Teleorman).

Tot în Muntenia bărbații și flăcăii poartă pelinul în brâu, la pălărie, sau după ureche; femeile și fetele poartă pelinul în păr, în coade sau în sân. Unii ca să fie feriți de iele,—femeie sau bărbat,—trebuie să intre în hora *călușarilor* (2) și să joace deavalma cu ei (jud. Ilfov).

De iele se descântă sau în apă sfântă (aghiasmă), sau în rachiul de drojdie, c'un fir de busuioc sau c'un paiu dela mătură. Parte din babe descântă c'o cruce și cu tamâie (județul Gorj).

Din aiasma sau rachiul descântat, se dă bolnavului să guste de 3 ori, apoi cu ce rămâne se trage pe corp.

Notă.—Descânțele de *Dânsele* găsim 2 publicate în *Descânțele populare române* de S. Fl. Mariam, pag. 88. Un descântec publicat în *Aurora Română* de I. Berariu, an I, Cernăuți 1881, p. 57. Un descântec publicat în *Buciumul Român*, Iași 1878, p. 135—175 și un descântec publicat de G. Săulescu.

— De *Iele* avem un descântec publicat în *Medicina populară* de Dr. Ionescu, pag. 416. Un descântec publicat în *Poezii populare* de V. Alexandri, Buc. 1866. De altfel de *Iele*, avem un întreg studiu, scris de I. Șăineanu, intitulat *Ielele*.

— De Măestre găsim 1 descântec în *Descânțele pop. române* de Marian.

(1) Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, vol. I, pag. 650.

(2) Călușari = Ceată de flăcăi jucători, cu clopoței la picioare, cari umblă pe la case în ziua de Duminica Rusaliiilor și Joi.

DOR LA INIMĂ.

De *dor la inimă* descântă unele babe din **Muntenia**.

Ca boală, după cum s'arată, s'apropie mult cu *izdatul* din **Oltenia** și cu *vătămătura* din **Moldova**.

De *dor la inimă* baba descântă cu o cruce în apă neîncepută, cu sare, tămâie și praf de pușcă. Alte babe descântă împrejurul buricului, cu fir de usturoiu. După descântec se dă bolnavului să guste din apa descântată, de 3 ori; iar restul o aruncă pe burta unui câine sau pisică.

Baba în timp ce tulbură apa în cruciș și curmeziș, descântă :

Ucigașe	Că cu praf te-oiu venină
Blestemate,	Să ieși,
Nu te'ntinde.	Să pleci,
Nu cuprinde	Din inimă,
Inima lui... <i>cutare</i> . —	Din ficați,
Să ieși,	Din șale,
Să pleci.	Din picioare
Că cu crucea te-oiu alungă	Cu toate junghiurile,
Cu usturoiu te-oiu ustură.—	Cu toate cuțitele,
Nu îngâmfă,	Cu toate răutățile
Nu ustură,	Dela... <i>cutare</i> (1).

Notă. — Un descântec de *Dor la inimă*, găsim publicat de Gr. G. Tocilescu, op. cit., p. 625.

FĂLCARIȚA.

De *fălcarită* se descântă mai mult în **Muntenia**.

Fălcarită dă mai des peste copii, și-i atât de periculoasă că, după spusa babelor, mai toți copiii mor dacă nu li se descântă în pripă.

Bolnavului de fălcarită i se încleștează fălcile și toate încheieturile capului, nu poate mânca și strânge gura așa de tare, încât parcă să-i treacă falcă prin falcă.

D. George Resletz din com. Măgurele, Teleorman, ne scrie :

Pe la țară starea femeilor este foarte rea, asemenea și a noului născut, care din cauză că leuza în timpul facerii este pusă prin *gârlici* (2), unde curente de aer sunt violente și așternutul îl are de paie și fân; după tradiționalul lor obicei cum că Maica Domnului a născut în ieslele boilor,— apa și toate murdăriile stagnează în paietele de sub leuză, și încă aceste paiete le iau anume dela grajdul vitelor, cari sunt amestecate cu băligar și pișat.

(1) Cules dela baba Rada Islățeanca din Islaz (Romanați).

(2) Gârliciu = Intrarea în pînă, boltă.

În aceste paie se găsește un microb care se numește în limba poporului *fălcarită*. Noul născut cade victima acestui microb, unde combinat cu frigul și răceala, i se înțepenesc mușchii și în special fălcile. Femeile aleargă cu copilul bolnav câte două poști la vreo babă care știe să înnoade acolo 2 - 3 vorbe și-i iea câte un franc de parale pentru descântec.

De fălcarită se descântă :

Ai umblat *Șoitane* (1)
Din casă în casă,
Și cu mătura legată,
Cu fereastra astupată,
Cu focul învelit ;
Și l-ai apucat,
Și l-ai călcat,
Și l-ai fărămat
De creștetul capului
De junghetura gâtului;

Și Maica Precista auziă,
Pe scară de aur
Și de argint scoboră,
Și de mâna dreaptă
Te luă,
La Sf. Duminecă
Te ridică ;
La Vanghelie te strigă,
La leturghie te pomeniă,
Și fălcile-ți descleștă (2).

Se descântă în untdelemn luat din candela Maicei Domnului, sau în spirit sau în vin vechiu. Baba, în timpul descântecului, trage pe copil până-i trosnesc toate oasele.

FĂRĂMATUL.

De *fărămat* descântă unele babe din spre **Oltenia**. Bolnavul are dureri năstrușnice în tot corpul, îi fărămat, zdrobit de par'că ar fi bătut în piuă.

Baba descântă bolnavului de fărămat, în unt proaspăt; cu untul descântat trage pe copil sau pe om când îl scaldă pe tot corpul.

Preotul Petre Petrescu ne comunică de *fărămat* descântecul acesta :

A plecat starița
A bătrână
Din ușe în ușe,
Din casă în casă,
Toate casele le-a găsit incuiate,
Și ferestrele astupate,
Și mătur'le legate ;
Numai la... *cutare*
A găsit :
Casele descuiate,
Și ferestrele destupate,

Și mătur'le deslegate
Și pe... *cutare*
Adormit și *aromit* (3)
Și l-a luat
Și l-a zdrobit,
Și l-a înceștat,
Sângele i-a turbat.
Și l-a lăsat
Țipând și *chirăind* (4)
Cu glas pân 'n cer
Și cu lacrimi până'n pământ

(1) Șoitan = Șoiman, Ielele, Duh de prin văzduh.

(2) Anzit dela baba Stana din com. Elisabeta, jud. Teleorman.

(3) Aromit = Asudat, plin de visuri, ațipit. În **Moldova** afumat, mirodenii.

(4) Chirăind = Gemând.

Maica Precista il auziã
 Și pe scări de aur se da,
 Și pe cutare il întrebã :
 — Ce ți-e *cutare* ?
 — Ce să-mi fie,
 Maică Precistã ?
 A plecat starița a bătrână
 Din ușe în ușe,
 Din casă în casă
 Și la toți a găsit :
 Ușile incuiate
 Și ferestrele astupate
 Și mătur'le legate.
 Numai la mama mea
 Și la tatăl meu
 A găsit :
 Ușile descuiate,

F'erestrele destupate,
 Mătur'le deslegate
 Și pe mine m'a găsit
 Adormit și *aromit*.
 Și pe mine m'a sdrobotit
 Oasele mi le-a sfărâmat
 Sângele mi-a turburat. —
 Maica Precista
 Cum auziã,
 De mâna dreaptă-l luã
 Și pe... cutare il duceã
 La fântâna lui Adam,
 La râul lui Iordan,
 Și oasele i le îndreptã,
 Și pe față il spală,
 Și sănătate că mi-i da (1).

FRIGURILE.

Bolnavul de friguri se întinde, îi luat cu fior, frig și tremurături. Apoi durere de cap, căldură și nădușeală. Frigurile pot să prindă pe cineva în toate zilele, din două în două zile, din trei în trei zile și așa mai departe. Boala poate să vie dintr'o stricare de stomac, din osteneală, din sperietură, sau poate ca să capete cineva friguri și din cauza mirosului urît, împutit de prin locurile mocirloase, băltoase.

Omul mai capătă friguri când mănâncă *gorgoaze* (2) și apoi bea apă după ele.

Bolnavul de friguri trage mult la soare. De friguri unele babe descântă, altele nu. Cele mai multe însă dau bolnavilor ca să bea sau să mănânce ceva tainic, buruieni lecuitoare sau fructe pline de spurcăciuni și vrăjite de ele.

De friguri dau leacuri și preoții, țârcovnicii, călugării, dascălii sau paraciserii. În spre **Moldova** frigurile se scriu; adică bolnavul se duce la unul care știe să le scrie: la un popă, călugăr, paraciser, etc. și acesta scrie frigurile pe un petic de hârtie, strânge (chitește) hârtia frumușel în patru și o dă bolnavului s'o poarte la gât 40 de zile. Alți cărturari, după ce scriu frigurile, învață pe bolnavi să ție răvașul la gât numai 3 zile, apoi să-l arunce pe gărlă și să zică: «*Cum nu stă apa pe gărlă, așa să nu stea frigurile la mine... cutare; și cum se duce răvașul ăsta pe gărlă, așa să se ducă și frigurile dela mine... cutare*».

(1) Auzit dela Ioana P. Busuiocescu din com. Coveiu, plasa Balta, jud. Dolj.

(2) Gorgoaze = poame, fructe crude.

Răvaș de friguri, de scris și de purtat la gât contra boalei, avem și următorul: *Slăvită tăiere a capului a mergătorului, înainte să fie spre tămădirea frigurilor, robu lui D-zeu... culare, In numele Tatălui, al Fiului și al Sf. Duh, Amin*» (1).

Sau:

S A T O R
A R E P O
T E N E T
O P E R A
R O T A S (2).

După trei zile să se arunce pe gărlă, zicând: «Cum trece gărla de iute, așa să treacă boala de iute».

Frigurile se mai scriu pe nafure, pe mere și se dau bolnavului ca să le mănânce.

Unele babe dau bolnavului să mănânce câte o perjă (prună) având într'însa pus, fără să știe bolnavul, trei păduchi din cap (jud. Bacău).

În unele părți din **Muntenia**, babele învață pe bolnavi să fiarbă 5—6 foi de *leandru* (oleandru) într'o oacă de apă, pusă în oală nouă, să strecoare zeama și s'o bea (T. Măgurele, Teleorman).

Sau:

În ziua când știe bolnavul că-l prind frigurile, să se scoale de noapte și pe inima goală să plece pe jos până dă de hotarul satului, orașului sau al județului. Aceasta pentru ca frigurile când vor veni la bolnav și-l vor căuta, să nu-l găsească acasă. Se zice că la hotar frigurile n'au putere și nici nu pot ca să ajungă pe bolnav (Islaz, jud. Romanși).

Alte babe spun:

Când pe bolnav îl scutură frigurile, să-l așeze cineva sub un pom, pe o rogojină și pe când el *dărdăe* (3), să vină o femeie—cununată, dar fugită dela bărbat—despletită, cu o vadră de apă proaspătă, neîncepută, și s'o asvârle pe bolnav; dar femeiea să se ascundă, să nu fie văzută. Bolnavul se sperie, se scutură și frigurile fug (Turcenii de sus, Gorj).

Alte babe din spre Oltenia zic:

Să se ducă bolnavul Dumineca dimineața la ciutură (puț, fântână) cu o oală nouă și cu un cuțit de gătit, să nu vorbească nici la dus, nici la întors și nici în urmă să nu se uite. Să umple oala cu apă, să puie cuțitul în cruciș pe oală, și să facă 3 cruci zicând în gând:

(1) Dr. Gaster, *Literatura pop. română*, pag. 424.

(2) Idem., pag. 245.

(3) Dărdăe = Tremură, scuturat de friguri.

Când păgubașul
 O mai pune mâna
 Pe euțitu ăsta,
 Atunci să mă prindă
 Frigurile
 Pe mine... *cutare*.

Când vine bolnavul dela fântână spre casă, să aleagă trei fire de *troscot* (1) de pe drum, să le pună în apa din oală în care și-a descântat la puț și să le țină sub streșina casei, până seara. Atunci să iea oala cu cele trei fire de *troscot* și să se ducă la hotar. Să caute să găsească un os părăsit și să se suie cu picioarele pe el. Cu apa să se scalde și să zică:

Cum e părăsit
 Osul ăsta
 De toți viermii,
 De toate ciorile
 Și de toate lighioaile,
 Așă să rămân eu... *cutare*,
 Părăsit de friguri.—

Când o mai prinde
 Osul ăsta
 Carne și vine,
 Atunci să mă mai iea
 Frigurile
 Pe mine... *cutare*,
 Atunci și nici atunci (2).

Sau:

În ziua de Paști, unde o găsi bolnavul mai întâiu găoace de ou roș, s'o iea, s'o piseze mărunț, s'o cearnă, s'o puic într'un pahar cu apă neîncepută și s'o bea (Stolojani, jud. Gorj).

Sau:

Se dă bolnavului să bea albuș de ou bătut în rachiu, apoi s'o rupă la fugă (jud. Muscel).

Sau:

Se prinde un liliac și se plămădește în rachiu. Din rachiu se dă apoi de hăut celui prins de friguri (jud. Prahova).

Sau:

Se prinde o muscă de cal, se arde și apoi se bea cu apă neîncepută, (jud. Gorj și Vâlcea).

Sau:

Se prind 3 păianjeni, se vără într'o nucă și se dă bolnavului s'o poarte 3 zile la gât; apoi s'o arunce pe o apă curgătoare și să adauge: „*Când s'o întoarce apa asta înapoi, atunci să mă mai prindă friugurile, atunci și nici atunci...*” (jud. Prahova).

Sau:

Pentru friguri, din două în două zile, se pune un număr de răme, ne-

(1) Troscot = Sporiș, târsoacă, troscotețel, troscovă. *Polygonum aviculare* L.

(2) Auzit dela femeia Gurița din com. Murgești, jud. Gorj.

pereche, în rachiu : 3, 5, 7, 9 ; se lasă 5 minute, apoi rămele se aruncă. Când începe să-l scuture pe bolnav frigurile, i se dă să bea din acest rachiu (com. Vălenii de munte, jud. Prahova).

Sau:

Se ard răme, se pisează și se dă de băut bolnavului în rachiu de drojdie (jud. Prahova).

Sau :

Bolnavul de friguri caută — dacă nu găsește bolnavul îi dă baba — *împușcată*, *voejniță* (1), *coaietele popii* (2) și *sburătoare* (3); toate aceste buruieni să fie culese în ziua de *Simzienc*. Le fierbe în apă neîncepută Luni de dimineață și iese la câmp, în loc deschis; dar mai cu leac îi la hotar. Se suie pe un os părăsit, se scaldă și zice :

Cum a urit
Coșofenile,
Căinii
Și ciorile
Osul ăsta,
Așă să mă urască
Pe mine ... *cutare*
Toate boalele

Și frigurile.
Când s'o strânge os la os
Și s'o face iar la loc
Cum a fost,
Viu,
Atunci să se mai strângă
Bolile și frigurile
La mine ... *cutare*.

Cu buuruienile rămase trebuie să se afume bolnavul și să țină curățenie trupească (Gurița, com. Murgești, jud. Gorj).

Dacă cumva o femeie lăuză are lapte prea mult, zice părintele S. Fl. Marian în : *Nașterea la Români*, capătă friguri de lapte și se descântă în următorul mod : Iea un ou, îl sparge la capul cel mai gros, unde scuipe bolnava, și tăind din fiecare unghie atât dela mâini cât și dela degetele picioarelor, pune câte un *dărăbel* (4) în el. Iea apoi baba, care face și pe moașa, un iț părăsit, măsurat după mărimea bolnavei, îl face *motchiță* (5) și îl pune peste spărtura de ou. Apoi amestecă cu un fir de mătură zicând :

Cum se mătură gunoii din casă, așă să se măture fiorele, tremurile, frigurile dela... N.

Apoi duce oul la o proptă de gard și îngropându-l zice :

Când din ăst ou puiu o mai inviă,
După cloță o plecă,
Și cloț plecă

Și demâncare le-o da,
Și pui or mână,
Cu picioare or umblă,

(1) Voeșniță = Voeșniță, Ismă.

(2) Coaietele popii = Spânz.

(3) Sburătoare = Răscoage, iarba lui Sf. Ion.

(4) Dărăbel = o bucățică.

(5) Motchiță = Grămadă, strâns, mototol.

Cu ochii or vedcă,
Cu aripi or sbură,
Atunci să mai vină frigurile

Fiorile,
Tremurile,
La... *cutare*.

Îțul îl duce și-l pune unde se despart drumurile și zice :

Cum se despart drumurile,
Așa să se despartă de *cutare* fiorile,
Tremurile
Și toate frigurile !

Sau poate bolnavul are *friguri porcești* (1), și atunci trebuie ca baba care îi descântă să spele toate vasele Luni dimineață până în ziua. Să ducă pe bolnav în cocina porcilor și să-l scalde cu lăturile și cu zoile vaselor. Când toarnă zoile, baba zice :

Sfânta Luni,
Zi de făcături,
Și de uriciumi,
Pe... *cutare* l-am luat
Cu lături eu l-am scăldat

De friguri l-am scăpat. —
Că... *cutare* nu s'a scăldat
De gras și frumos,
Dar tu sf. Luni
Lasă-l bun și sănătos (2).

Dacă nici așa nu-i trece bolnavului de friguri, atunci trebuie ca într'o dimineață pe nemâncate să se ducă la cocină, și la un loc cu porcii să mănânce tărățe muiate în apă cu sare, din troacă.

Intr'un foileton din ziarul *Adevărul* din Martie 1902, d. Popescu-Ciocănel publică următoarea doctorie contra frigurilor :

«Primăvara de timpuriu când ies *brândușele*, copiii și fetele, bărbații și femeile, cari găsesc în acea primăvară o brândușă, o smulg din pământ, o învârtesc de trei ori în jurul obrazului pronunțând de atâtea ori următorul descântec :

«Brândușe, brândușe, atunci să mă prindă frigurile, când o aduce mama apă cu ciuru, atunci și nici atunci.»

După pronunțarea acestui descântec, mănâncă rădăcina brândușei care e dulce acrișoară.

Cu acest mod cei ce au spus acest descântec se cred scăpați de friguri în tot cursul anului.

De friguri se mai descântă de unele babe cu un fir de mătură în apă neîncepută și în aluat amestecat cu boabe de tămâie. Cu apa descântată se udă bolnavul, iar firul de mătură, aluatul și tămâia se aruncă pe apă, zicând :

(1) Friguri porcești sunt acele cari in timp ce scutură pe bolnav, îi face și o poftă de mâncare mare. Se mai zic friguri porcești și la acele cari vin la om noaptea, de-l scutură.

(2) S. Fl. Marian, in *Nașterea la Români*.

Pe apă le-am dat
 Și pe . . . *cutare* l-am spălat
 De toate frigurile,
 De toate fiorele,
 Și de toate bolile.

Bolnavului de friguri i se mai descântă de *păduroaică* (mama pădurii) și *șburător*, în untură de porc negru, tăiat în ziua de Ignat. (Turceni, jud. Gorj).

Sau :

Se arde și se pisează un pește înghițit de alt pește, Apoi se amestecă în rachiu sau apă și se dă bolnavului de băut (Sulina, j. Tulcea).

Sau :

Se iea *boglari* (1), se pisează, se amestecă cu sare și se leagă la încheietura mâinii stângi, unde se lasă vreo două zile. Pe locul unde a stat se ridică o bășicuță, ca la vizicătoare, care spărgându-se, frigurile se răsullă; apoi se pune unt până se vindecă rana (Fălticeni, jud. Suceava și Curtea de Argeș). Acest procedeu se întrebuintează în contra frigurilor și în Banat (Mangiuca).

Sau :

Se iea *curpân* (2), se pisează și se leagă la mână cu *buruiană de friguri*. Se spune că bolnavul nu mai spuște la gură. (Odobești, jud. Putna).

Sau :

Se fierb frunze de pădărie și zeama o bea bolnavul ca pe ceaiu (Giurgiu, jud. Vlașca).

Sau :

Se pisează foi și flori de pelin verde, se strecoară printr'o pânză curată, apoi se iea dimineața câte o lingură pentru a tăia frigurile (jud. Suceava).

Sau :

Bolnavul de friguri bea rachiu de floare și frunze de *rostopască* (3) (Părintele Marian, Bucovina).

Sau :

Se ieau foi sau coaje de *salcie*, se fierb bine cu apă năncepută, până lasă tot mustul ; apoi, înainte de a apucă frigurile pe bolnav, trebuie să bea din acest ceaiu câte un păhăruț, pe inima goală. (Dr. Leon, op. cit., pag. 63).

(1) Boglari = Gălbenele de munte, Piciorul-cocoșului.

(2) Curpân = Viță albă, curpen alb (Banat), curpen de pădure și luminoasă.

(3) Rostopască = Salcie mare, crucea voinicului (Banat), iarbă de negi, iarba rândunelilor (Transilvania), negelariță, ploscăniță (Bucovina) și rostopaste (Trans.)

Sau :

Se ieau câteva semințe de *laur*, se pisează, se pun într'o lingură cu apă și se dă bolnavului de friguri să bea (jud. Vasluiu). Tot pentru friguri se dă bolnavului o ceșcuță cu zeamă de laur, după ce s'a pisat și stors bine buruiana ; deși bolnavul înnebunește puțin, pe o zi sau două, dar apoi se vindecă. (Dr. Leon, op. cit., pag. 45).

Sau :

Se plămădește în rachiu *lumânărică* și se bea mai multe zile (jud. Iași).

Sau :

Se plămădesc semințe de mac în rachiu de drojdie și se dă celui bolnav să bea (jud. Prahova).

Sau :

Se fierb frunze de măcriș și zeama se dă bolnavului s'o bea călduță (jud. Ialomița).

Sau :

Dacă bolnavul are friguri din 3 în 3 zile, se plămădește într'un șip cu rachiu coaje de nucă verde, apoi se dă pătimașului să bea câte un pahar de rachiu, de cu seara înainte de ziua în care are să-l apuce frigurile (Dr. Leon, op. cit., pag. 39).

Sau :

Se fierb într'o ulcică nouă frunze de fasole roșii, apoi zeama se bea rece în ziua când nu te priad frigurile (jud. Putna).

Sau :

Când ai friguri, caută unde afli vara câte un fir de fragă singur crescut. Iea din aceste 9 fire de rădăcină ; apoi fierbe aceste rădăcini în 3 litruri de vin roșu, până seacă de jumătate, se strecoară bine și se bea (Liuba și Iana).

Sau :

Se fierbe *ghisdeiu* (1) zeama se dă bolnavului de friguri să bea de 3 ori pe zi câte un pahar. Că varsă tot veninul de rămâne omul cum l-a făcut măsă (Dr. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, pag. 40).

Sau :

Se fierbe înădușit țintaură cu vin roș într'o oală de lut nouă, acoperită la gură cu cocă ; apoi se dă bolnavului câte trei cești pe zi (Dr. Leon, op. cit., pag. 70).

Sau :

Sa iea un mănunchiu dn *târsoacă* (2) și se leagă la mâna stângă. Bătrânele au credința că aceste buruieni vindecă de friguri (jud. Neamț).

(1) Ghisdeiu = Gisdel (Bucovina) Motocei (Bucovina) trifoști, trifoști colțurată, vizdeiu.

(2) Târsoacă = Păiuș, iarba bălții și pipiriguță. *Aira Caespitosa* L.

Sau :

Se pisează sămânță de urzică. In lipsă chiar floare de urzică, atât cât se poate lua cu 3 degete ; se pune într'un pahar de rachiu și se dă celui bolnav, care este prins de friguri din 3 în 3 zile, atunci când îl apucă frigul (jud. Botoșani).

Sau :

Bolnavul de friguri se duce des de dimineață și în zi de sec la cimitir, la mormântul unui frate sau a unei rude de aproape și zice, adresându-se către mort : «*Cutare...* dă-mi o perină și-un lăicer, că mi-a venit un mosafir». Apoi iea țărână din mormânt cu trei degete și tot repetă de 3 ori. Acca țărână apoi o pune într'o legătură și bolnavul o poartă la gât 3 zile, iar în dimineața zilei a patra, se duce înapoi la cimitir, tot la mormântul acela, desleagă legătura cu țărână și lăicerul și după ce zice de 3 ori : «*Cutare..* na-ți perina și lăicerul că mi s'a dus mosafirul»,—asvârle țărâna cu legătura pe mormânt (M. Lupescu, jud. Suceava).

Sau :

Se iea 9 picături de păcură și se pune într'o litră de vin ; apoi bătute bine la un loc, bea cel bolnav (jud. Prahova).

Sau :

Bolnavul de friguri bea dimineața un ciuzec de gaz (com. Filești, județul Covurlui).

Sau :

Să iea un pahar cu vin vechiu, se pune înăuntru sare cât apuci cu 3 degete bine, apoi se sbate și-l dă de *dușcă* cel bolnav, înainte de a-l apuca frigurile. In urmă trebuie să nu stea locului, să umble cel puțin un ceas (jud. Bacău).

Sau :

Se iea un litru de vin, se pune o mână de sare mărunțică și se sbate bine până ce face spumă, apoi cel bolnav trage tot vinul de dușcă. Indată îți vine greață și prinzi a vărsă tot ce ai mâncat. Dacă bolnavul n'a mâncat nimica, atunci varsă numai venin verde. După acest leac nu te mai necăjesc frigurile toată viața. (C. Teodorescu-Kirileanu, jud. Vaslui).

Dar ca să nu fie omul prins și scuturat de friguri, trebuie ca primăvara când vede întâia oară ouă de broască, să le iea și să se frece cu ele peste tot trupul ; făcând astfel, nu-l mai prind frigurile tot anul. (C. Teodorescu-Kirileanu, jud. Vaslui).

Sau :

Cel ce nu voește să fie prins de friguri, să sărute un *buratec* pe pân-tece de 3 ori. In alte părți babele prind un *buratec* și-l omoară în rachiu. Din buratecul omorît se face o legăturică care se dă copiilor s'o poarte

la gât; rachiul, în care s'a omorît buratecul, se dă de băut bolnavului de friguri (jud. Tecuciu).

Sau :

Se sfarmă ouă de broască țestoasă în rachiu, apoi se dă bolnavului de băut (jud. Covurluiu).

Sau :

Bolnavul poartă la gât o broască, timp de 3 zile (Galați, Covurluiu).

Notă. — 1 descântec de friguri găsim publicat în *Materiuluri folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, part. I, pag. 633.

FUNICEII (CÂRCEII).

De *funicei* sau *cârcei* nu se descântă. Boala se arată printr'o mișcare convulsivă care face a se contractă membrele. Cârceii apucă pe om de mâini, de picioare, degete, etc., le sgârcește, le strânge, astfel încât bolnavul nu le mai poate mișcă de loc.

De *funicei* găsim următoarea povață :

Se iea rădăcină de *răjioară* (1), se pisează bine, apoi se fierbe și zeama se dă bolnavului să bea. (M. Lupescu, jud. Suceava).

Sau :

Bolnavul să se frece cu muștar, pe părțile unde simte *cârceii*, ca să se poarte sângele, apoi să iea de mai multe ori dimineața, pe nemâncate, câte o linguriță de muștar galben, nepisat, după care să bea puțină apă (jud. Ilfov și Dâmbovița).

Sau :

Să se ungă bolnavul cu ud de câine (I. Negoescu, învățător, jud. Dâmbovița).

Sau :

Se cumperă dela spițărie spirt de furnică și să freacă bolnavul pe părțile bolnave (Galați, județul Covurluiu).

De *funicei* babele mai învață pe bolnavi să se frece cu spumă de drojdie.

GĂLBINARE.

De *gălbinare* descântă numai babele meștere. Gălbinaarea iese întâiu la ochi, buze, tâmpole, degete, piept, etc., și apoi se întinde peste tot corpul, până și urina (udul) îi este galben.

(1) Răjioară = Ruje de Rusalii, bujor.

Bolnavul are dureri în partea dreaptă a pântecelui, sub coaste; greață, vărsături, limba se îngălbeneste și n'are poftă de mâncare.

Gălbinarea poate să vie la om din cauza mâncării prea multă, din o durere prea mare, din frică, supărare, etc. Boala poate să fie 2—3 săptămâni.

De gălbinare, unele babe taie bolnavilor de sub limbă o anumită vână cu o pară de argint; o vână, cunoscută numai de meșteri tăietori. (Jud. Bacău și Gorj).

Tăiatul sub limbă e mai cu leac în luna Maiu și se taie cu *sămcioară* (1) (Turceni, jud. Gorj).

Din locul tăiat trebuie să curgă sânge, ca la o strachină! Alte babe dau bolnavului următoarele buruieni: *Șofran roș*, *rostopalie* și *buduience mari*. Să le fiarbă bine pe toate într'o oală nouă și în vin vechiu; oala să aibă capac de cocă (aluat) și după ce a fiert 3 ceasuri e gata. Să bea bolnavul dimineața pe inima goală, câte o ceșcuță. (Femeia Gurița, Turcenii de sus, jud. Gorj).

Sau:

Să plămădească bolnavul *floare de pucioasă* în rachiul de drojdie, 24 de ceasuri, și cu aceasta să se frece pe corp seara și dimineața. Bolnavul trebuie să stea la căldură. (Preoteasa Ana Popilian, Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Baba plămădește în rachiul de drojdie burete de care dau femeile suliman pe față, *nucșoară* rasă, *scorțișoară* pisată, rădăcină de *rostopastică* și, după ce s'au plămădit toate aceste în rachiul de drojdie 24 de ore, se dă bolnavului să bea câte 2—3 păhărele pe zi. (Baba Ancuța, Turceni, jud. Gorj).

În spre Teleorman, parte din babe mai meștere spun bolnavului de gălbinare că trebuie să cumpere 4 lămâi, 9 smochine, o jumătate ocă oțet de vin, o oală nouă și doi morcovi roșii, cât de mari. Toate acestea bolnavul trebuie să le dea babei care-i descântă și să doarmă la dânsa 6 nopți. În ziua întâia și a doua, dimineața când se îngână ziua cu noaptea, baba duce pe bolnav în curte, stoarce o lămâie într'o lingură de lemn, nouă, iea cu un *ban de argint* (2) puțină piatră acră pisată mărunt cu praf de zahăr și după ce mestecă praful cu zeama de lămâie, dă bolnavului să înghită doctoria aceasta, pe nerăsuflăte. Bolnavul trebuie să se păzească de răceală, de mâncări iuți, sărate sau acre și să fină curățenia trupeză.

A treia zi dimineața baba, după ce-i dă bolnavului în zeama de lămâie praful de piatră acră și zahăr, iea oala nouă, pune oțetul și smochinele în ea, o leagă cu o sfoară, și o atârnă într'un pom în curte, ca să stea la rouă. A patra zi dimineața tot de cu noapte începe smochinele câte trei odată,

(1) Sămcioară e un fel de cuțițaș (bisturiu) mic, în Oltenia.

(2) Banul de argint trebuie ca să fie dela bolnav, și în urmă să rămâie babei.

aşa că la şase dimineaţa bolnavul a terminat de luat prafurile şi smochinele.

A şaptea zi, baba iea excrementele (scărna) şi urina (udul) dela bolnav, scobeşte cu un cuţit ascuţit morcovii, dar aşa fel fără ca să-i rupă undeva, pune într'un morcov urina, iar în celălalt excrementele şi îi dă bolnavului ca să-i atârne pe amândoi cu o sfoară binişor în coşul casei, la fum. Bolnavul trebuie să ţie dieta dată de babă (vezi mai sus) 6 săptămâni. După 40 zile, bolnavul să iea morcovii dela fum, să-i arunce peste cap şi să zică: «Când oi u mai vedea eu... *cutare* afumăturile astea, atunci să mai zac de gălbinare, atunci şi nici atunci. (Baba Rada Islăţeanca, T. Măgurele, Teleorman).

D. Marin I. R. Grindăşeanu din Burureşti ne trimite descântecul acesta de gălbinare:

Sfânta Maria mică,
Sfânta Marie mare;
Sfânta zi de zi,
Să se iea gălbina
Şi toată durerea,
Din creierii capului,
Din faţa obrazului
Din cap,
De după cap,
Din inimă,

De sub inimă
Din toate oasele,—
Să şeadă în mijlocul Mării,
Acolo să piară,
Acolo să răspiară,
Ca vântu de Mare,
Ca roua de soare,
Cutare... să rămâie,
Curat, luminat
Ca Maica Domnului ce l-a lăsat.

Se descântă în apă neîncepută şi se dă celui pătimaş de gălbinare ca să bea dintr'un pahar de ceară galbenă, (jud. Ilfov).

Sau:

Bolnavul trebuie să iea coajă de corn, s'o fiarbă bine în apă, apoi zeama s'o bea dimineaţa (Siclea, R.-Sărat).

Sau:

Se plămădeşte în ţuică rădăcină de garoafă şi se dă bolnavului dimineaţa (Slănic, jud. Prahova).

Sau:

Se plămădeşte în rachiu de drojdie *măcriş* şi *şofran*, apoi se bea dimineaţa (Slobozia, jud. Iaşomiţa).

Sau:

Se face celor ce pătinesc de gălbinare scaldătoare cu sare şi săpun. Se pune adică la o căldare de apă o oacă de sare, 0,5 kg. săpun de spălat cămăşi, scaldându-se cel bolnav dimineaţa şi seara. Aceasta se repetă în 10 zile, făcându-se în fiecare zi scaldătoare proaspătă (Liuba şi Iana în rev. *Familia*, an XXII).

Sau:

Contra gălbînării se mai dau bolnavilor să mănânce trei păduchi, băgaţi

într'o smochină, sau să-i bea într'un pahar cu apă. Tot pentru această boală se pun în rachiu nouă păduchi, flori de crin și *gâlbinele*, se lasă 2—3 zile să plămădească, apoi se iea câte o linguriță în 3 zile de rând (com. Corbeasca, jud. Tecuciu).

Pentru gălbinare unele babe mai obișnuiesc să recomande sau să dea bolnavilor *lumânărică* plămădită în rachiu de drojdie (Iași), ori *siminoc* fiert la un loc cu *vâzdoace*, ori flori de *siminoc* plămădite în rachiu, ori în sine boabe de *cârmâz* puse pe o felie de lămâie (jud. Buzău).

Babele de prin orașe (în mahalale) mai întrebuițează hrean ras și amestecat cu miere curată, ca un dulcet: 3—4 lingurițe pe zi până la vindecare. În timp de 40 zile se dă bolnavului pe nemâncate să înghiță câte 12 măslinc mici, întregi cu sămburi cu tot (Dr. Leon, op. cit, pag. 133).

În contra gălbînării, poporul mai întrebuițează și o buruiană numită *frigurică*.

Notă. — 1 descântec de gălbinare gasim publicat în *Descântecele pop. român* de S. Fl. Marian și unul în *Șezătoarea*, an. VII, No. 2, pag. 181, cules de I. T. Popovici.

GÂLCILE.

Orice babă mai pricepută știe să descânte sau să dea bolnavului vreun leac.

Gâlcile, dacă apăsăm ușor sub barba celui bolnav, le simțim ca niște ghinduri, (alune), nucșoare, etc.

Asemenea dacă ne uităm în gât, vedem cele două ghinde că sunt roșii și umflate; roșăța se poate întinde și peste tot gâtul.

Bolnavul are dureri în gât, nu poate ca să înghiță și scuipe des; are guturaiu, durere de cap, n'are poftă de mâncare și s'aprinde de căldură. Gâlcile se formează din răceală, sau din cauza scrofulilor.

De gâlci babele nu știu una și bună, ci știu mai multe și de asta le încurecă.

Așa unele din babe dau bolnavului de gâlci să facă gargară cu gaz, altele cu spirt, țuică, rachiu de drojdie, etc. Ba unele din ele dau bolnavului să facă gargară și cu urină (ud), de fată mare!.. (Com. Măgurele, jud. Teleorman).

Gargară cu gaz (Bacău, Prahova, etc.) se face prin locurile petrolifere, iar gargară cu rachiu, țuică, etc. prin locurile bogate în fabricarea alcoolului (Gorj, Dolj, etc.).

Parte din babe învață pe bolnavi să coacă cartofi în spuză (cenușe). Să-i curețe de coaje, să-i piseze și să-i frământă cu untdelemn. Să facă două turtițe, să le puie pe o hasmă de lână și să se lege cu ele la gât (comuna Salcea, jud. Teleorman).

Sau:

Să facă turte din morcovi roși, stropiți cu gaz, să puie la gălci (T.-Măgurele).

Sau:

Din slănină fărâmată, amestecată cu gaz, să facă oblojeală și să puie la gât (Săscut, jud. Putna).

Sau:

Măslina pisate la un loc cu slănină, să puie pe vinele gâtului, că moaică gălcile (T.-Măgurele).

Sau:

Mămăliguță pripită, întinsă pe cărpe și unsă cu lumânare de seu, s'o puie bolnavul călduță la gât (Părincea, jud. Bacău).

Sau:

Să se iea un pește sărat, cosac, să i se scoată oasele, apoi așa crud să-l puie la gât (D-șoara Velicu, societatea «*Albina*», București).

Sau:

Se prăjesc semințe de cucută cu seu; se întinde pe o cărpă, apoi se înfășoară gâtul (jud. Botoșani).

Sau:

Se pisează măslina cu sămburi cu tot, se întinde pe mămăliguță pripită, apoi oblojeala se leagă la gât (jud. Botoșani).

Sau:

Se ieau mațe de dovleac, se prăjesc în untură de porc și se înfășoară bolnavul de gălci la gât. (Com. Strâmbeni, jud. Prahova).

Sau:

Se prăjește într'o tigare ceapă cu săpun, se face oblojeală și se leagă la gât. (Ilinca, com. Scorțeni, jud. Bacău).

Sau:

Se fierbe petrinjel (pătrunjel) cu lapte dulce, se amestecă cu canfor pisat în albuș de ou, apoi se leagă la gât. (Jud. Suceava).

Sau:

Se pisează jalia (1), se amestecă cu unt și se leagă la grumaz. (Cluj, Transilvania).

Sau:

Se caută excremente (scărnă) albă de câine, se usucă, apoi praful se suflă în gâtul celui bolnav de gălci. (Vălenii-de-munte, jud. Prahova).

Sau:

Se iea lut dela rădăcina unui perj (prun) se amestecă bine cu unt de naft și se leagă la gât. (Ivești, jud. Tecuciu).

(1) Jalia = Salbie, salvie de grădină, salie, jale. *Salvia officinalis*, L.

Sau :

Se suflă în gâtul celui bolnav (țipirig pisat mărunt, iar gâtul se înfășoară cu obielele bolnavului. (Com. Todireni, jud. Botoșani).

Sau :

Se pisează la un loc scorțișoare, cuișoare și țipirig, apoi se suflă în gâtul celui bolnav. (Com. Drăgănești, jud. Vlaşca).

Sau :

Să puie bolnavul la gât putregaiu de salcie, amestecat cu tărâțe de grâu și fierte împreună; ori să puie la gât o turtă de mălaiu (făină) de nuci, cu hrean ras, miere și sare. Toate acestea puse pe piele de cal. (Jud. Dâmbovița).

Sau :

Baba trage pe bolnav cu untdelemn la gât și descântă :

A plecat mătușile,
Cu furcile,
Să gonească gâlcile;
Ele la goană le luă,
Pe furcă le înșiră
Și cu druga le apără,
Și cu fusul le înțepă:

deșiți gâlcilor,
Că iacă mătușile,
Cu furcile,
Să gonească gâlcile,
Să rămăie . . . *cutare* curat
Ca argintul strecurat (1).

Sau :

Gălcuțițe,
Gălcuțițe,
Nu întinde,
Nu cuprinde,
Nu însăgetă,
Nu încuțită, —
Ci să vă topiți
Ca spuma de Mare,
Ca roua de soare.—
Plecară gâlcile să pască,
Trei mătuși să le păzească:
Una orbă,
Una șchioapă
Una surdă.
Orbă nu vedeă,

Șchioapa fuga nu puteă
Să dea,—
Surda nu auziă,—
Și lupii le luară,
In răspântii le scoaseră
Nimic din ele nu se aleseră.
Și... *cutare* rămase,
Curat, luminat,
Ca argintu stricorat
Cum Maica Domnului l-a lăsat.—
Descântecul meu,
Leac dela Mnezeu. —
Să se lipească
Ca aluatu în *căpistere*
Ca fagurile de miere (2).

Sau :

Gâlcile
Modovălcile

Plecară la iarbă să pască,
Plecară trei babe să le păzească;

(1) Comunicat de Ștefan St. Tușescu, cules dela Ilinca Stan Niță, din com. Căta-
nele (Dolj).

(2) Cules de Costică A. Popescu dela vrăjitoarea Mărica din Seliște-Cruci (Dolj).

Una fu oarbă,
Una fu surdă
Și alta oloagă.
Oarba nu văzù,
Surda nu auzi,
Oloaga dacă văzù
Nimic nu putù,—
Lupii veniră,
Și le mușcară,

Le mușcară,
Rădăcina le secară.
Descântecule este delamine
Leacul dela Hristos,
Că pune os la os,
Și inchiagă sângele,
Mult mai frumos
După cum a fost (1)

Sau :

9 fete
Cu 9 plete,
Cu 9 măturoaie,
Și 9 țăpoaie. —
Noi am pornit
Cu 99 de țăpoaie,
Cu 99 de măturoaie,
Cu 99 de greble
De greblat,
Cu 99 de puști
De împușcat,
Cu 99 de cuțite
Ascuțite...
— Da unde mergeți?
— Noi mergem
La omul cel necăjit
Și supărat,
Noi mergem acolo
Să-i luăm durerile
Din piept,
Din spate,
Din gât,
Din iuimă,
Din splină

Gâlcile,
Brâncile,
Șopârlaițele,
Durerile,
Junghiurile, —
Dela gât.
— Da unde le duceți?
— La Marea Neagră,
Unde nu cântă cucuș negru,
Nici nu hate câine roșu.
Nici voinic nu 'ncealcă...
Cum s'o strecurat
Morile Siretului
Fântânele,
Drumurile,
Râurile,
Cărările,
Așa s'o strecurat
Brâncile,
Gâlcile,
Și toate junghiurile
Ptîu !
Amin (2).

Sau :

Gâlcile
Pomovălcile,
Scurtele
Brntele,
Apucară pe furcă,

Și pe drupă
Să treacă muntele.
Când ajunseră în vârful muntelui,
Ieșiră lupii în calea lor,
Și luă lupu ăl mare,

(1) Cules de C. Popescu dela Costantina Gagiului din Maglavitu (Dolj).

(2) Cules dela baba Profiira Zugravu din com. Jora, jud. Iași.

Gâlca a mare,
Lupu mijlociu,
Gâlca mijlocie,
Și veni și lupu ăl mic
Și luă gâlca a mică
Și se duseră cu ele,
Intr'un fund de vale
Și le sfărâmară,
Și le mâncară,

Sau :

Gâlcă, gâlcă
Incalecă pe drugă
Și treci marea
Și crăpi ca cicoarea (2).

Nimic din ele nu se alese. —
Cutare . . . să rămână
Curat, luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat,
Că în ce zi bună a născut,
Nici o nevoie n'a avut.
Din poala Maicei Preciste
Leacul (1).

După descântec baba bagă meleșteul de mămăligă pe gâtul bolnavului, până-i sparge gâlcile!

Sau :

După ce baba pipăie cu mâna gâlcile bolnavului și după ce se uită pe gâtleej, se duce de iea niște căței (grăunței) de usturoiu și venind cu dâșșii molfăind în gură, face semnul crucei, iea din gură cu degetele dela amândouă mâinile usturoiul zdrobit și întorcând pe bolnav cu spatele către fața ei, începe să-l tragă pe sub gât până după urechi, și descântă :

Plecară gâlcile lui . . . *cutare* să pască
Trei mēși să le păzească :
! na oarbă,
! na mută,
Și alta șchioapă.
Un lup de departe le-a văzut,
Baba oarbă n'a văzut
Muta să dea chiot n'a putut,
Șchioapa să dea fuga n'a putut,
Iar lupu cum le-a zărit,
In ele s'a năpustit,

De vârf le-a îmbucut,
Și rădăcina le-a secăt.
Iar . . . *cutare* a rămas
Curat, luminat
Ca steaua din cer lăsat.
Astă seară stele și gâlci,
Până mâine nici stele, nici gâlci,
Descântecul meu,
Leac dela Mnezău;
Leac din limba mea,
Leac dela Maica Precista (3).

Dacă bolnavului de gâlci a doua zi îi e și mai rău, sau dacă îi sunt gâlcile coapte, atunci baba îi dă în gât.

Datul în gât se face cu sare sau cu iarbă de pușcă.

(1) Comunicat de Ioan Părvulescu, învățător, com. Bumbeshți-Pițic, Gorj.

(2) Comunicat de Vasile Ionescu din Roman.

(3) Comunicat de Bărbulescu, absolvent al școalei de meserii din București.

Baba ține gura bolnavului deschisă cu un căluș sau cu o lingură, ca să nu-i muște mâna, și cu degetele îi *sdrobește* gâlcile.

După toată operația aceasta baba leagă de gâtul bolnavului o sfoară de lână (1) care a servit la întoarcerea (scopirea) herbecului.

Notă. — Descânțete de gălei s'au publicat 4 în *Materialuri folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), Vol. I, part. I, pag. 639 — 640, culese de Ioan Ionescu și Chr. N. Țapu; 1 descânțec s'a publicat în colecția de *Poezii populare* de G. Dem. Theodorescu, p. 379; 3 descânțete publicate de S. Fl. Marian în *Descânțete pop. române* și un descânțec găsim în *Șezătoarea*, an. VII, No. 2, pag. 19, cules de I. T. Popovici.

GUTURAIUL.

De *guturaiu* (gutunariu, suhăria, troahnă) se descântă foarte rar, și numai babele de prin Moldova prea meștere știu descântă. Boala aceasta vine la om din răceală, sau dacă cumva a călcat în spurcăciuni ori în urină (ud) de om. Bolnavul, mai cu seamă primăvara și toamna, răgușește încet-încet, îi curg ochii, nasul și strănută des; apoi durere de cap, *căhueală* și un fel de moleciune îi cuprinde tot trupul.

D. M. Stratala, învățător, com. Tanacu, județul Vaslui, scrie următoarele despre guturaiu :

Troahna e cunoscută prin durere de cap, căldură și frig în corp, prin durere de membre, stomac și slăbiciune generală în tot corpul. Starea asta durează 7—8 zile, în care timp bolnavului i se dă de băut amestecătură de oțet cu usturoiu pisat; bolnavul se mai freacă cu această amestecătură pe cap, membre și peste tot corpul. Uneori la această lucrare se rostește și descânțecul următor, auzit în comuna Tanacu, jud. Vaslui :

Pornit-a Dobre cu Dobroaie,
Pe cale,
Pe cărare,
Pe la jumătate de cale
I-a întâlnit Maica Precista
Și i-a întrebat :
— Tu Dobre și Dobroaie,
Unde te duci?
— Ne ducem să *rănim* (2) dealurile
Și pădurile

De spini și putregai,
De colb și pulbere ; —
Ci duceți-vă la . . . *cutare*
De-i *răniți* (3) răcelile din trup,
De-i scoateți săgeturile
Și deocheturile
Din cap.
Cu fusul le 'mpungeți,
Cu cuțitul le *rădeți* (4),
Cu mătura le măturați ;

(1) La țară, prin unele părți din Muntenia, ca să scopească cineva un herbec, îi împinge coițele în sus și ca să nu se mai lase în jos, leagă punga cu o sfoară de lână. Sfoara aceasta îi bună de leac, contra gâlcilor.

(2) Rănim = Curățim (Moldova).

(3) Rănit = curățit.

(4) Rădeți = a rade, a curăți.

Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Și din sfârcul nasului,
Din auzul urechilor
Și din vederea ochilor,
Din toate incheieturile ei,
Din toate mădulările ei.
Cu fusul le scoateți,

Cu cuțitul le tăieți,
Cu mătura le măturați
Peste Mare le-aruncați
Să rămână... *cutare*
Curat
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca D-zeu ce l-a lăsat(1).

Guturaiul însă se mai vindecă dacă bolnavul trage pe nările nasului apă cu sare sau sare mărunță (com. Militari, Ilfov).

Sau :

Se afumă bolnavul pe sub nas cu un fir de busuioc pus pe un cărbune (Văleni, jud. Prahova).

Sau :

Pentru guturaiu și durere de cap, se mai miroase hrean ras proaspăt pe răzătoare (Pucioasa, jud. Dâmbovița).

Sau :

Se pune pe un cărbune făină de păpușoiu, se pleacă deasupra cărbunelui bolnavul de guturaiu, apoi trebuie să tragă fum pe nas cât poate (Satu-Nou, jud. Bacău).

HOLERA.

Boala aceasta dă rar peste om, dar și când dă, apoi curăță multe vieți. Bolnavul are dureri strașnice la stomac, se încârligă, are diaree și varsă într'una. De *holeră* parte din babe din spre Moldova dau bolnavilor ca preventiv să poarte la gât un fel de legăturică cu 3 boabe de piper, cărbune, usturoiu și pucioasă. Legăturica trebuie purtată la gât 40 de zile, apoi trebuie de aruncat pe o apă curgătoare (com. Letea, jud. Bacău).

Boala venind la om prea repede, nu se descântă, ci i se fac bolnavului în pripă oblojeli pentru stomac și i se dă de băut rachiuri tari.

Un om apucat de holeră și scăpat, nu-l mai prinde boala aceasta niciodată.

Când umblă holeră, oamenii mănâncă mult usturoiu și beau rachiu de drojdie, rom, coniac, etc, având credință că așa nu-i va prinde holeră. În Moldova oamenii obișnuiesc să puie într'un par un cap de cal mort ca să lie ferți de holeră.

«In Bucovina femeile, în timp de holeră, smulg din pământ *holera* (2) cu

(1) *Apărătorul Sănătății*. București. An. II (1892—93), No. 21, pag. 280.

(2) *Holeră* = Cătină, coleră, cornuță, dracilă, ghimpe, lipici, pălămidă, scaiu-rusesc, scăiete-muscălesc, spin-muscălesc.—*Xantium spinosum* L.

rădăcină cu tot și fierbând-o într'o oală cu apă, beau zeama ce iese dintr'insa și afirmă că mulți se însănătoșează. Alții iarăș fierbând mai multe rădăcini de *holeră* deodată și turnând apoi zeama aceasta într'o puțină, scaldă într'insa pe cei bolnavi de holeră, cari îndată se vindecă.

«Mulți Români afirmă că în anul 1848, când holera a bătuit foarte tare în Bucovina, numai cu zeamă din spinul acesta au scăpat de moarte.

«In timp de holeră e bine să s'afume casele cu acest spin, căci astfel tot răul se depărtează dela dânsele și holera nici nu se poate apropiă» (S. Fl. Marian, rev. *Albina*, anul III, pag. 326).

Sau :

Se mai obișnuște ca în timpul holerei oamenii să poarte la cheotoarea cămășii *struț* (buchețel) de pelin, pe care-l moaie în orice băuturi, apoi o bea ca să-i ferească de holeră (com. Broșteni, jud. Suceava).

Dacă a prins holera pe om, atunci se fierb în grabă cărcii de bostan cu spin de holeră și se dau bolnavului de băut. (1)

Sau :

Se fierbe la un loc viță de mure, de bostan și castraveți, apoi se fac scaldături pentru cei bolnavi. (2)

Sau :

Dacă cumva holera bătue pe timpul fructelor, apoi se iau 3 cepe, 3 căpățini de usturoiu, 3 cărbuni, 3 ouă cu coaje și un pumn de izmă pisată, se amestecă cu oțet la un loc și făcându-se blastur, se pune la stomac și la moalele capului. Blasturul se ține așa 24 ore.

In fine pentru holeră substarița Eufrosina, cea mai veche maică dela mânăstirea Viforita, recomandă blasturile următoare : Se iea o litră de făină de grâu, o lingură de oțet, o lingură de untdelemn, pui piper, izmă, foi de trandafir, faci din ele o turtă, o pui pe farfurie, apoi dai cu degetul în ea ; torni spirt, presari praf de tămâie și dai foc c'un chibrit. După ce potolește de ars spirtul, pui această turtă la stomac. (Crăiniceanu, *De ale medicinei populare*, rev. *Familia*, anul XXIX 1893).

INCUIEREA.

Când cineva nu poate urina, sau n'are ieșire afară, babele recomandă bolnavilor pentru descuiat cam aceleași leacuri și buruieni, — adică și pentru una și pentru alta : și pentru treaba mare și pentru treaba mică.

Parte din babe sfătuesc pe bolnavi ce nu pot urina, să mănânce cât mai

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 24.

(2) Ibid., pag. 51.

mulți *pepeni* (1) verzi, sau dacă nu i pe timpul pepenilor, să bea cât mai mult untdelemn (Ploești, jud. Prahova).

Sau :

Se dă bolnavului bere amestecată cu *căpușă* (2) pisată (jud. Tecuciu).

Sau :

Se dă copiilor pentru discuet găinaț de vrabie, uscat, pisat și fiert în lapte dulce; bolnavul trebuie să bea această doctorie dimineața și pe inima goală.

Sau :

Se dă bolnavului să bea dimineața *moare* (3) de curechiu (jud. Bacău).

Sau :

Să bea bolnavul *făină de cari*, fiertă'n lapte dulce (jud. Bacău).

Sau :

Sămânță de neghină pisată și amestecată cu vin, să iea bolnavul în trei rânduri, dimineața (jud. Dâmbovița).

Sau :

Să bea bolnavul *caprizoi* (4) dospite în rachiu de chimion; *caprizoi* se mai ferb în lapte dulce și se dă bolnavului (jud. Iași).

Pentru discuiet se mai dă bolnavilor *trebădătoare* (5) fiartă în lapte dulce sau coajă de soc, jupuită de sus în jos (jud. Tecuciu).

Sau :

Se fierbe în apă *părul-porcului* (6), se toarnă deasupra puțin untdelemn și se dă calduț bolnavului să bea (jud. Teleorman).

Sau :

Să bea bolnavul, dacă-i ușor încuiet, dimineața apă rece cu o bucățică de zahăr (jud. Teleorman).

Sau :

Să iea bolnavul *siminichie* (7), s'o piseze bine și amestecată cu apă sau zeamă de varză, să bea dimineața (Măgurele, jud. Teleorman).

În *Oltenia* unele habe dau bolnavilor pentru discuiet următorul siat :

Să iea bolnavul un lacăt cu cheie și să-l încuie. S'aducă o vadră de apă și să bage lacătul încuiet în apa neînceptută. Să iea cheia și să descuiet lacătul în apă. Să scoată lacătul din nou afară și iar să-l încuie. Să-l bage

(1) Pepene = Lubeniță, harbuz.

(2) Căpușă = Recin, rețin.

(3) Moare = Zeamă de varză.

(4) Caprizoi = Caprifoi, caprafoi, casie, *Lonicera nigra*.

(5) Trebădătoare = Brăe, brei, brie, slobonov, *Mercurialis annua*.

(6) Părul porcului = Brădișor, coada calului.

(7) Siminichie = Sinamichie. *Mic arbust* din familia *Leguminosae*.

iar în apă și din nou să-l descuie,—și tot așa până în 3 ori, repetându-se la fiecare băgătură în apă și vorbele acestea de 3 ori:

Cum să descuie lacătul ăsta în apă,
Așa să se descuie și... *cutare* la mațe.

Din apă trebuie ca bolnavul să bea de 3 ori și să facă și o baie Sămbătă seara (Turcenii de sus, Gorj).

Sau:

Să se fiarbă, înfundat cu un capac de cocă, o buruiiană numită *puiză* (1), iar zeama s'o bea ca pe ceaiu (Stolojani, jud. Gorj).

INTÂLNITURĂ.

De *întâlnitură* (tâlnitură, întâmpinat, tâmpinătură) bolnavul are junghiuri prin tot trupul, văjieli de cap, ameteți și fierbințeli.

I se descântă bolnavului în apă cu tămâie și cu o cruce. Apa se bea de bolnav amestecată cu tămâie pisată.

Sau:

Se descântă cu crucea în apă și pe corpul bolnavului:

Eu fac biserică	Cu răcorile,
Și cruce,	Dela... <i>cutare</i> , —
Și leturghie,	Cu ameteala,
Intâmpinatu la... <i>cutare</i>	Cu <i>zobeala</i> (2),
Să nu mai vie,	Cu fărămătură
Ieși diavole dela... <i>cutare</i>	Cu fărșală,
Cu mânie de cap, —	Să ieși dela... <i>cutare</i>
Cap de viclean	Din creierii capului,
Inima de vidră, —	Din sgârceiul nasului,
Să ieși dela cap,	Din fața obrazului,
Cap de viclean,	Din toate mădulările,
Inimă de vidră,—	Că eu cu tămâie
Dela picioare,	Te-am tămâiat,
Cap de șarpe.	Cu crucea
Să ieși cu întâmpinăturile tale,	Te-am alungat,
Cu tâlniturile,	Dela... <i>cutare</i> te-am depărtat,—
Cu loviturile,	Cu apă te-am innecat,
Cu frigurile,	Iar... <i>cutare</i> a rămas curat
Cu fiorurile,	Ca de Maica Precista lăsat (3).
Cu ametețile,	

(1) O buruiiană lătăreață, mărunță, care crește întinsă și lipită de pământ. Floare nu face). Această plantă, după spusa babelor, constituie cel mai drastic purgativ.]

(2) Zobeală = sdrobit, sfărâmat, durere în tot corpul.

(3) Gr. G. Tocilescu, op. cit., pag. 646.

Mai avem următorul leac de *tălnitură*:

«Fier de găsit să-l arzi în loc și să pui apă într'un vas și să bagi fierul ars și trei cărbuni vii în apă neîncepută, și să guste acel bolnav de trei ori, și să se spele pe trup; și apa ce va mai rămâne, să o lepede pe un drum, că-i va trece (1).

Contra *întunchinatului* mai găsim următorul leac: Să se iea dela 9 pomi diferiți câte 9 crenguțe; și dela 9 focuri de pe câmp, 9 cărbuni. Se fierb bine în apă, se face feredeu, apoi cărbunii se duc îndărăt de unde s'au luat (Căt. Vlădeni, jud. Dorohoiu).

Notă.—1 descântec de întâlnitură cu pocitură de deochiu s'a publicat în *Buciumul Român*, Iași 1878, pag. 135—175, și 1 descântec de întâmpinătură și de întoarcerea laptelui în *Descânțete pop. române* de S. Fl. Marian.

IZBITURĂ.

De *izbitură* se descântă prin părțile **Munteniei** și **Olteniei**. Bolnavul de *izbitură* prinde să nu mai vază bine, îl dor ochii și simte așa par'că îl înglodește (înțeapă) ceva sub pleopă. Baba descântă bolnavului de *izbitură* cu un fulg (pană) într'un clondir cu apă neîncepută, cu un fir de mătură, cu o lopată și cu o ramură verde de păducel. Alte babe descântă cu trei fire de mătură, după ce le înfășoară în mâneca cămășii. Descântecul e mai cu leac—după credința lor—dacă se face cu fața în spre apus și în scăpătatul soarelui.

De *izbitură* se descântă:

Se sculară... <i>cutare</i>	Răsare
Duminică	Nu răbdară
Dis de dimineață,	In ochi i-l aruncară;—
Casele,	Să te duci la lecuitoarea
Curtile	Și tămăduitoarea
Le măturară,	Cu mânica să ți-l șteargă
Gunoiu! că-l luară	Cu mătura să ți-l măture
Spre soare	Și... <i>cutare</i> să rămâie
Răsare	Curat și luminat
Il aruncară, —	Cum Maica Domnului l-a lăsat (2).
Soare	

Se descântă de trei ori și tot de trei ori se suflă în ochii bolnavului: în dreapta, în stânga, în sus și'n jos, — la fiecare descântec, în parte.

De *izbitură* se mai descântă și astfel:

(1) Dr. Gaster, *Literatura populară română*, p. 537.

(2) Comunicat de Marin I. R. Grindășeanu din București.

Cu fulg te răcăii,
 Ochiul limpezii
 Și toate junghiurile
 Și toate cuțitele
 Din vederea . . . *cutăruia*
 Le scosei,
 Cu lopata
 În vânt le aruncai,

Cu mătura le măturai
 Și pe *cutare* scăpai
 De toate usturimele,
 De toate junghiurile,
 De toate 'nglodirile
 Să rămâie curat
 Cum maică-sa ce l-a făcut
 În ziua ce l-a dat (1).

Tot pentru izbitură se dă bolnavului să puie la ochi apă de vie sau călți de în plămădiți în rachiul de drojdie.

La izbitură se mai întrebuințează de babe și o buruiană numită *Sânzâiene*. (2) Com. Țântăreni, jud. Dolj.

Notă. — Descănțece de izbitură găsim două publicate în *Materialuri folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, partea I, pag. 633 — 634 și un descântec publicat de Gheorghe Popescu-Ciocănel într'un foileton din ziarul *Adevărul*, an. XV, No. 4784, Luni 25 Noiembrie 1902.

IZDATUL.

De *izdat* se descântă mai mult în **Muntenia** și **Oltenia**. Boala aceasta se aseamănă mult cu *Vătămătura* din **Moldova**.

Bolnavul de izdat are dureri strașnice la inimă (cărcei de stomac). Se svârcolește, se strângere, se sgârcește și cade jos, grămadă, unde-l găsește boala.

Dacă bolnavul a fost apucat acasă de izdat, atunci baba care-i chemată să descante iea un pristonice (un fel de cruce de lemn, cu săpături pe ea, de care femeile se servesc la făcut colaci, prescuri, și se găsește în orice casă de prin Muntenia și Oltenia), face cu acest pristonice cruce, la cap, la buric și la picioarele bolnavului și descântă :

Fugi izdate,
 Blestemate,
 Că crucea te-a bate;
 Nu trăsni,
 Nu bubui,
 Nu 'nțepă,
 Nu 'njunghiă,
 Fugi,
 Du-te!

În capul munților,
 În capul ciutelor,
 Acolo să te *aciuezi*, (3)
 Unde cucu nu cântă,
 Unde popa nu toacă.
 Că te-așteaptă 3 fete mari
 Cu mesele 'ntinse,
 Cu făclii aprinse,
 Să beți și să mâncați,

(1) Auzit dela Moș Niță din comuna Rociu, jud. Argeș.

(2) Sânzâiene = Drăgaică, Sămziene, Sănzănie, — *Galium Mollugo*. L.

(3) Aciuezi = Așezi, astâmperi, stai.

Să vă ospătați
 Și dela . . . *cutare*
 Acum să plecați,
 Să rămâie
 Curat,

Luminat,
 Ca argintu strecurat,
 Ca steaua din cer lăsat,
 Amin (1).

Parte din babe descântă cu sare: ieau cu trei degete sare de trei ori și dând ocol buricului, descântă:

Fugi izdate,
 Blestemate,
 Blestemă-te-ar Dumnezeu
 Trei zile și trei nopți
 Să umbli din *tist* în *tist* (?!)
 Pân la ăl de te-a trimis,
 Din părcălab în părcălab
 Pân la ăl de te-a mânat,
 Și pân la curțile lu Leu-impărat.
 Că acolo te-așteaptă,
 Patru fete de 'mpărat,
 Cu vedrele pline pe masă,
 Cu făclii aprinse,
 Acolo să *vecuești*,
 Acolo să *pălătuești*,

Că acolo-i loc de tine,
 Aci nu e loc de tine,
 E loc de biserică,
 Nu e loc de biserică,
 E loc de altar..
 Fugi izdate,
 Cu apucat!
Cutare . . . să rămână
 Curat, luminat,
 Ca auru strecurat
 Ca argintu cel curat,
 Că în ce zi bună a născut
 Nici o nevoie n'a avut,
 Din poala Maicei Precistei leacul (2).

De izdat unele babe mai descântă cu fir de busuioc în apă neînceptută sau cu o închipuire de cruce, făcută din surcele.

Din apa descântată, bolnavul bea de trei ori, iar restul o aruncă pe vreun vârf de par sau gard.

De izdat se mai descântă :

La cap,
 Cap de țap;
 La inimă
 Inimă de vidră;
 La picioare Maica Precista . . .
 Voi patruzeci de draci mari
 Cu patruzeci de drăcoaice mari
 Voi patruzeci de draci mici,
 Cu patruzeci de drăcoaice mici,—
 Voi să treceți prin sfărcurile mărilor,
 Prin desimea pădurilor,
 Prin piscul munților,

Și să vă duceți,
 Peste 9 mări,
 Peste 9 țări,
 Că acolo vă așteaptă
 Surorile voastre
 Cu mese întinse
 Cu făclii aprinse,
 Să beți,
 Să mâncați
 Să vă desfătați
 Și pe... *cutare* să-l lăsați
 Curat, luminat

(1) Comunicat de baba Sanda dela Pr. C. Popilian din com. Turceni-de-Sus, (Gorj).

(2) Comunicat de Ioan Părvulescu, învățător, com. Bumbști-Pițic, (Gorj).

Ca argintu strecurat.
Leac dela mine,
 Mai vartos
 Dela Hristos,

Că este doctor bun și de folos.
Eu cu crucea voui descântă
Și in numele d-lui Ișus Hristos
Vom goni și apăra (1).

Sau:

Fugi izdate,
Fermecate; —
La cap
Cap de lup,
La inimă
Inimă de vidră,
La picioare
Ghersgan (2)
Pleacă lupu
Cu lupoaița,
Și moroii
Cu moroaița,
Și strigoii
Cu strigoaița,
Păduroi,
Cu păduroaița, —
Cruce mare,

Cruce mică,
Cruce de biserică. --
Crăpi drace,
Sbori izdate,
Crăpi pe loc...
Și... *cutare*
Să rămăie
Curat, luminat
Ca steaua în cer,
Ca roua în câmp;
Descântecu i-a lui D-zeu,
 Să se lipească,
Ca faguriile de miere,
Ca aluatu în *căpistere*(2).
Leac
Și băbușcăi colac(3).

Notă. — Descânțele de izdat găsim 11 publicate în *Materialuri folkloristice* și unu publicat în *Nașterea la Români* de S. Fl. Marian.

JUNGHIU.

Pentru *junghiu* se găsesce descânțele și oblojeli prin toate părțile țerii. Cineva poate căpăta junghiu din vânt, din răceală, din apă rece băută pe nerăsuflete, ba și din joc, jucat necumpănit.

Intăiu bolnavul simte o durere ascuțită la un loc, sub țată, sub coaste și în piept;—da simte așa durere, de mai că nu-și mai poate trage nici sufletul.

De junghiu babele fac cataplasme de in sau mămăliguță pripită, pun deasupra cataplasmelelor seu de lumânare și calde, cât poate suferi bolnavul, le pun deasupra junghiului (jud. Bacău).

Babele, ca să alle locul unde este junghiu, pun pe bolnav cu fața în sus, în pielea goală, sparg un ou, scot galbinușul și îl poartă de co'o

(1) Comunicat de Mihail D. Constantinescu, com. Braniște, jud. Mehedinți.

(2) Căpistere = O albie mică unde frământă femeile pâinea.

(3) Cules de Costică A. Popescu, com. Seliște-Crucii, jud. Dolj, dela baba Marica lui Dumitru Măciucă.

până colo pe trupul bolnavului. În locul unde se sparge gălbinișul, acolo zic că e junghiul (T.-Măgurele, jud. Teleorman).

Parte din babe descântă cu un cuțit de găsit. Altele descântă cu un paiu de mătură sau cu o crăcuță de pom într'un vas cu țuică, ori în apă neîn-cepută; dar mai ales în țuică. (Turcenii de sus, jud. Gorj).

Prin **Oltenia** babele descântă de 3 ori, făcând o ață de cânepă dărăcită o răsucesc pe mână, fără să o înnoade, o dau pe după gât și pe subțioară. De junghiu se mai descântă și cu cuțit cununat. (Turceni, jud. Gorj).

Dacă vreo femeie se întâmplă să aibă cumva junghiu sau tăieturi la părțile genitale (rușinoase), atunci unele babe îi recomandă următorul leac :

Să ia o cărămidă, să o încălzească în foc până se înroșește, s'o puie într'un lighian, hârb, strachină sau oală de noapte și deasupra cărămizii să puie oțet și cafeă. (Jud. Teleorman).

Prin alte părți (jud. Ilfov) se pune pe cărămidă oțet și rom. Bolnava trebuie să stea deasupra cărămizii astfel, încât tot fumul și aburul ce iese din cafeă și oțet s'o înădușe la pânțele.

De junghiu se descântă :

A plecat împăratul rusesc,
Să facă oameni de oaste

Și-a făcut :

Moldoveni,

Jidani,

Țigani,

Boi,

Vaci,

Cai ;

Și-a venit vremea la junghiu.

Junghiul n'a avut

Nici cal de 'ncălicat,

Nici pușcă de împușcat,

Nici suliță de 'nsulițat.

Pe cuțit c'a încălicat

Și 'n Mare s'a cufundat,

De junghiu *cutare*

S'a luminat.

Junghiu cu frigare,

Junghiu cu ceas rău,

Junghiu cu poceală,

Junghiu cu trimes,

Junghiu din vânt,

Junghiu cu dedeochiu,

Junghiu cu toată oștirea lui,

Cu toată rudenia lui,

Cu toate neamurile lui,

Pe cuțit c'a 'ncălicat

Și 'n mare s'a cufundat,

Cutare . . . s'a luminat (1).

Sau :

Junghiu veninat,

Junghiu spurcat,

Junghiu 'mbăloșat,

Junghiu cu țeapă,

Junghiu cu ceas,

Junghiu cu călduri,

Junghiu cu răceli,

Nu te întinde,

Nu te cuprinde;

Te-ai făcut șearpe,

Balaur,

Mușcă din lemn,

Din copaciu,

Din pietre,

(1) Comunicat de T. Cojan. (Focșani).

Din frunză,	Din vânt,
Din ceas,	Din călătorie,
Din răceală,	Să pleci,
Din gunoiu,	Să fugi,
Din tălnitură,	Să te duci,
Din scuipături,	Să piei,
Din vânt turbat,	Să răspiei (1).
Din <i>untros</i> (!)	

Descântecul se repetă de trei ori; și dacă se descântă cu fir de mătură sau cu un paiu în rachiu, paiul se leagă pe junghiu, iar rachiul se dă bolnavului ca să-l bea.

Dacă junghiul este găsit cu gălbinaș de ou, atunci baba pune deasupra gălbinașului spart funingenă, tămâie și sare; iar deasupra acestora pune niște călți de cânepă sau în și apoi leagă bine, formând un fel de legătoare (oblojeală). (Galați, jud. Covurluiu).

Prin unele părți din Teleorman junghiul se mai numește și *cuiu*.

De *cuiu* descântă prea puține babe și numai prin jud. Teleorman.

Bolnavul are dureri în piept, între coaste și în locul unde-l doare, parcă-i înfipt un cuiu.

Se descântă sau în săpun, sau în oțet și untdelemn.

Baba trage pe bolnav și descântă de 9 ori :

Cuiule,	Din ameteală,
Blestematule,	Ieși dela ... <i>cuture</i>
De-oi fi din frig,	Din inimă,
Din căzut,	Din boașe,
Din întâlnit,	Din șezut,
Din răceală,	Și să te usuci ca cornul
Din <i>târomeală</i> ,	Care nu mai face poame (2).

Tot în spre Teleorman (T. Măgurele) junghiul mai are denumirea de *țeapă*.

Se descântă de *țeapă* în apă, cu țeapă de lemn, făcută din tufan, care se pune la copițele de fân, și se zic vorbele:

Cum tu țeapă ai fost tăiată,
 Și din pădure ridicată,
 Așa să iei toate țepile,
 Și junghiurile,
 Și să le tai dela... *cuture*.

(1) Comunicat de Pr. Teodorescu ot Vulcana (Poiana de jos, Dâmbovița).

(2) Cules de Chris. N. Țapu, dela Maria Radu Stoichița din com. Salcia, județul Teleorman.

Se bea din apa descântată, și se unge pe corp. O parte din apa rămasă se aruncă pe gard și se zice :

«Cum cade și se scurge apa după gard, așa să se scurgă toată durerea, junghiurile, țeapa și durerile dela... *cutare*». (1)

Junghiul se mai vindecă cu hrean ras pe răzătoare, fiert cu apă și îngroșat cu făină de popușoi, se pune pe legătură împreună c'un ou, tămâie și piper și se aplică legături pe locul unde se simte. (M. Lupescu, învățător, jud. Suceava.)

Sau :

Ardeiu roș pisat și amestecat cu rachiu, se pune la junghiu. (Jud. Dolj).

Sau :

Se iau crengi de *iovă* (2), se fac băi calde pentru junghiuri și alte boale ce se capătă din răceală, precum și din ursită, (jud. Vaslui).

Sau :

Se duce baba în zorii zilei cu pâine și sare pe cari le pune la rădăcina *iovei* și zice:

«Sfântă Ioavă, te dăruiesc cu pâine și cu sare, iar tu să-mi dai leac și sănătate». Apoi fierbe *iova* în apă și face scaldători din ea pentru junghiuri. (Lucreția Stan, com. Tutova. jud. Tutova).

Sau :

Se pisează rădăcina de leuștean, se opărește, apoi se pune călduț la junghiuri. (Com. Găgeni, jud. Prahova).

Sau :

Făină de muștar, amestecată cu puțină făină de grâu și apă călduță se întinde pe o petică și se pune la junghiu. (Teleorman și Dâmbovița).

Sau :

Se moaie făină de muștar cu apă rece, se pune într'un săculeț de cârpă, apoi s'aplică la junghiu. (București, jud. Ilfov).

Sau :

Se pune la junghiu farfurie încălzită în apă ferbinte (Galați, jud. Covurlui).

Sau :

Se ica o hârtie albastră, se înțeapă des cu acul, se stropește cu rachiu, cu zeamă de lămâie, se presară cu piper, apoi se pune la junghiu (jud. Ialomița).

Sau :

Se face o turtă de făină de secară, se stropește cu spirt și cu untde-

(1) Gr. G. Tocileseu, op. cit., pag. 582.

(2) Iovă = Răchită-puturoasă, Răchită-moale, Salcie-moale. *Salix Capraea*. L.

lemn, se presară cu lămâie și piper negru pisat, se împunge cu un fus și c'un cuțit ascuțit la vârf; se taie în două și se pune jumătate pe piept și jumătate pe spate. (Jud. Tutova).

Sau:

Să iea excremente (scârnă) de câine, se amestecă c'un gălbenuș de ou apoi se pune la junghiu. (Jud. Ialomița).

Notă. — Descântece de junghiu avem 10 publicate în *Materialuri folkloristice*, pag. 581—589. 1 descântec în *Medicina populară*, Dr. Ionescu, pag. 414. 1 descântec în *Revista literară*, an. XXIII, Nr. 8. 4 descântece publicate în *Sezătoarea*, (Artur Gorovci), an. V, vol. II, pag. 87, vol. III, pag. 144—194 și an. VII, p. 55, și 1 descântec în *Apărătorul sănătății*, an. I, (1891), Nr. 14.

LAMOSTELE.

De *lamoste* descântă unele babe din **Muntenia**, mărginașe cu Bulgaria.

Bolnavul de *lamoste* varsă, are diaree (urdinare) și corpul i se molește ca o cârpă. Baba, chemată să descante de lamoste, cată și prinde 3 viermușori galbeni-lungueți, ce se numesc *moleți*.

Acești viermușori se găesc prin gunoaie, pe sub praguri sau perete. Cu acești 3 viermușori baba descântă de 3 ori începând întâiu c'un viermușor, apoi cu al doilea și apoi cu al treilea. Baba, în timp ce descântă, bagă viermușorul pe nările bolnavului, îl scoate, iar îl bagă și tot așa până termină de descântat. Unele babe pun viermușorii în moalele capului și descântă:

Umblă lamostele,
Din casă in casă
Și găsește adormit pe... cutare.
La *ticălică*
Și la *băcălică* (?)!
Și-l năbușește
Și-l coleşte...
El ca șarpele se făcă,
In cap se suiă,
Inima i-o coleşiă,

Corpul i-l moleșiă, —
El țipă și chirăiă,
La baba... *cutare* se duceă
Și cu moleți ii descântă,
Pe nas *cutăru* ii băgă, —
Iar moleții că-i scoateă,
Pe lamoști că-i alungă
Din crierii capului,
Din băierele inimii,
Din cheietura buricului.

După descântec arde în vatră viermușorii, îi pune într'o ceașcă cu apă și-i dă bolnavului ca să-i bea(1).

(1) Cules de Georges Resslerz dela baba Stanca din com. T.-Măgurele, j. Telcorman.

LEGATUL BĂRBATULUI.

Femeiea care vrea să lege pe bărbat prinde un rac viu, ica cânepă netoarsă, o moaie în sperma (natura) bărbatului, întoarce mâinile la spate și torcând cânepa, descântă :

Cum nu pot eu sta cu mânele la spate,
Așă să nu se poată duce... *cutare* la altă femeie,
Și cum răsucese eu pe dos firul ăsta,
Așă să i se răsucescă puterile... *cutăruia*.

Apoi iea firul și leagă racul de picioare : începând dela un picior de dindărăt, duce firul la un picior din față, astfel, să fie legat în formă de cruce, și descântă :

Cum leg eu racul ăsta,
Așă să i se lege puterea
Și tinerețea... *cutăruia*,
Și când s'o deslegă racul ăsta singur,
Atunci să se deslege... *cutare* de legat,
Atunci și nici atunci.

Descântecul se zice de 3 ori.

Apoi se iea racul și pe la asfințitul soarelui s'aruncă pe apă curgătoare, zicându-se:

Când oiu mai întâlni eu racul ăsta,
Atunci să se întâlnească... *cutare* cu femeie,
Atunci și nici atunci.
Și cum umblă racul îndărăt,
Așă să dea și vieța... *cutăruia* îndărăt,
Când o umblă racul înainte,
Atunci să-i dea și... *cutăruia* în bine,
Atunci și nici atunci(1).

Sau :

Se moaie cânepă netoarsă în sperma (natura) bărbatului, se toarce firul cu mâinile la spate, descântându-se.

Cum nu pot eu sta
Cu mâinile la spate,
Așă să nu se poată duce... *cutare*
La altă femeie.
Și cum răsucese eu pe dos
Firul ăsta așă,
Așă să i se răsucescă puterile... *cutăruia*.

(1) Cules dela baba Rada Islățeanca, com. Islaz, jud. Romanați.

Se iea firul de cânepă, și se bagă într'un lacăt. Apoi lacătul se încuie cu cheia și se pune pe pragul ușii. După ce a trecut bărbatul, se iea lacătul repede să n'apuce a mai pași îndărăt peste el. Lacătul, în urmă, s'aruncă într'un râu, iar cheia în alt râu, menindu-se :

Atunci când s'o mai întâlni,
Lacătul ăsta cu cheia lui,
Atunci să se mai întâlnească... *cutare*
Cu femeie,
Atunci și nici atunci.
Și când oiu descuia eu,

Cu mâna mea,
Lacătul ăsta,
Atunci să se desfacă
Toate făcăturile
Și toate legăturile,.. *cutăruia*(1).

Sau :

Se ieau 9 ace cu gămălie (bolduri), se moaie în sperma bărbatului, apoi să îngroapă în vatra focului (com. Dărmănești, jud. Bacău).

În **Moldova** bărbatul sau flăcăul legat, voind să se deslege, trebuie ca în răscrucea nopții să împuște într'o fântână (com. Gherăești, jud. Bacău).

În **Oltenia**, comuna Aniniș, jud. Gorj, cel legat, adică cel neputincios, iea nouă peștișori mici, vii, și-i înghite cu apă. După ce bea peștișorii, spune și următoarele cuvinte :

«Cum curge apa și peștii sunt slobozi prin ea, și sunt deslegați, așa să fie... *cutare* deslegat și slobod».

Se repetă de 3 ori.

Notă. — Descântec de *legat* omul, găsim unul publicat în *Materialuri Folkloristice* Gr. G. Tocilescu, pag. 668.

LEȘINUL.

Bolnavul simte o slăbire generală, amețește, se face palid la față și pierzând puterile, cade jos.

Se stropește în grabă cu apă rece.

Sau :

Se freacă cu putere vinele dela mâini, dela gât, tâmplele și se stropește cu apă pe piept (jud. Bacău).

Sau :

Se dă bolnavului să miroase oțet de trandafiri, sau alte mirodenii tari (Galați, jud. Covurluiu).

(1) Comunicat de baba Marghioala, dela Andreiu Fazacaș, T^o-Măgurele.

Sau :

Se strânge de nas cu putere cel leșinat (jud. Bacău).

Sau :

Se freacă cel leșinat cu oțet sau spirt.

La orașe se dă bolnavilor să miroase eter.

LIMBRICII.

Contra *limbricilor* se dau mai mult leacuri și buruieni decât descânțece; dar totuș sunt babe cari *încântă* limbricii și cu descânțece!...

Bolnavul de limbrici are la început limba albicioasă-gălbuie, scui pă des, i-e greață, are răgăituri, ba chiar și varsă, slăbește, are fața palidă, vânăată ca plumbul, ochii i-s duși în fundul capului și-l mănâncă nările și vârful nasului; cu toate acestea știm sigur că bolnavul are limbrici numai atunci când îi dă afară.

Unele babe descântă de limbrici în toate zilele; altele numai Sâmbăta.

Cele cari descântă în toate zilele, descântă numai dimineața și până nu răsare soarele. Dar mai cu leac — zic babele — e descântecul atunci, când se descântă de un păcurar sau de o femeie, care i-a fost bărbatul odată în vieața lui cioban.

Baba bate într'un sac cu o nuiă de alun și descântă, ținând singură următorul dialog :

— Bună dimineața, sacule.
 — Sănătate bună, păcurarule.
 — Știi la ce am venit, sacule?
 — Oiu ști de mi-i spune, păcurarule.
 — Să te duci la... *cutare* până'n seară,
 Să-i scoți toți limbricii afară, —
 Că tu de nu i-oi scoate,
 Eu mâine dimineață
 La tine voi veni,
 Până soarele n'o răsări, —
 Și voi veni cu plugu roș,
 Paroș,

Cu pogoniciu roș,
 Paroș,
 Cu boii roși,
 Paroși,
 Și te voi ară în lungiș,
 Și în curmeziș,
 Și mai multă floare albă
 N'oi face
 Nici boabe merii n'or face, —
 Sănătate bună, sacule.
 — Mergi sănătos, păcurarule (1).

Baba mai dă bolnavului să ica din leacurile următoare:

Măduvă de floare de soc, fiartă în lapte dulce (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Usturoiu pisat, amestecat cu lapte călduț și băut Sâmbăta dimineață pe nemâncate (com. Stoljani, jud. Gorj).

(1) Comunicat de Marin I. R. Grindășeanu (București).

Sau:

Cu treanță de tort să se afume bolnavul în dimineața zilei de 44 de sfinți. (Com. Murgești, jud. Gorj).

Sau :

Să bea, Sâmbătă dimineață, cu apă neîncepută, tabac rămas pe fundul pachetului de tutun, (Turceni, jud. Gorj).

De limbrici mai găsim următorul leac băbesc:

Scurgi zeamă de alămâie, amesteci cu untdelemn și dai bolnavului să bea(1).

Sau:

Iei sămânță de *cernușcă*(2) o pisezi ca pe o făină, o amesteci cu *moare de curechiu*(3) și o dai bolnavului; sau iei bețe de soc, cureți coaja cea neagră de pe deasupra bățului, rămânând cea verde pe care o cureți numai pe ea; o pui într'o oală nouă sau ibric cu lapte dulce și o fierbi bine. Apoi scurgi laptele din coajă și îl dai bolnavului să bea, după care îi va face pe toți și va scăpa de limbrici — aplicând cele de mai sus, pe rând(4).

Sau:

Se fierb frunze de corn, frunze de mălin, iar din zeamă se bea câte o lingură în 3 dimineți, pe nemâncate (jud. R.-Sărat).

Sau:

Se fierbe secară la un loc cu pusderie (pleavă) căzută din melișatul cănepii și cu 3 capete de fringhie găsite, apoi se bea dimineața, pe inima goală, câte o cană, (jud. Tecuciu).

Sau:

Se iea măs-gă de pe lemn de soc, se fierbe cu lapte dulce, apoi se bea dimineața (jud. Tecuciu).

Sau:

Se mănâncă dimineața pe inima goală, câțiva căței de usturoiu (jud. Bacău).

LIPITURA.

De *lipitură* descântă numai babele meștere și bune descântătoare. Bolnavul de lipitură sare din somn, bâiguesc și slăbește, văzând cu ochii.

Moldoveanul zice:

— Când s'o arătat m' o băgat în toate *lichiturili* !

Lipitura, în majoritatea cazurilor vine la om din frică.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 21.

(2) Chimion negru.

(3) Zeamă de varză.

(4) *Apărătorul sănătății*, anul II (1892-93), pag. 124.

Bolnavul se afumă cu *pana sburătorului* și cu *urina lupului* (1).

Prin județul *Prahova*, com. *Drajna-de-sus*, de lipitură se dă bolnavului testicul de cal negru, ars, pisat și amestecat în rachiul de drojdie.

În *Moldova*, jud. *Iași*, se afumă bolnavul cu *avrămeasă* și se scaldă în scăldători de *drențe*, *sburătoare* și *fulgoace*.

De cele mai multe ori i se varsă bolnavului de lipitură cositor. În timp ce cositorul se topește pe foc, pus într'o tigăiță mică, baba, cu o seceră în mână, descântă:

Se scoală... *cutare*,
 În vărsatul zorilor,
 În cântul cocoșilor,
 Și se întâlnește
 Cu vânturile,
 Cu vârtejile,
 Cu spurcatu,
 Eu cu sfințele l-am descântat,
 Dela... *cutare* l-am depărtat,
 De vârful măceșilor l-am atârnat.
 La biserică l-am mânat,
 Să cază la daruri cel bolnav —
 D'o fi dat
 Cu spurcat,
 Cu visele rele,
 Cu luat din Iele,—
 D'o fi din sfinte,
 D'o fi din cale,
 D'o fi din dătători,
 D'o fi din făpturi,
 D'o fi din aruncături,—
 Să scoți piroteala,

Să scoți gălbineala,
 Să scoți lipitură,
 Să scoți bântueala,
 S'o scoți dela... *cutare*,
 Din mâini,
 Din picioare,
 Din rinichi,
 Din ficați,
 Din bojogi,
 Din criciei capului,
 Din sgârceiul nasului,
 Din fața obrazului,
 Din dinți,
 Din măsele,
 Din toate incheieturile,
 Și să rămâie... *cutare*
 Curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp,
 Ca mă-sa ce l-a făcut (2).

Cositorul topit se toarnă într'o strachină nouă și'n apă neîncepută; în creștetul capului, pe piept și la picioarele bolnavului.

Cositorul se toarnă bolnavului de lipitură în trei zile dearându-l, Marți, Joi și Sâmbătă, până nu răsare soarele.

Notă. — Un descântec de *lipitură* și *sburător* găsim publicat în *Poezii populare*, București 1885, de G. Dem. Theodorescu.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 137.

(2) Cules dela baba Anca din Măgurele, jud. Teleorman,

LUNGOAREA.

De *lungoare* (tifos, lingoare, boala-mare) se descântă rar și mai mult în **Moldova**.

Bolnavul are fierbințeli mari, obrazii aprinși, sete mare, și noaptea bâigue, sare din somn.

Bolnavul de *lungoare* să trage cu mujdeiu de usturoiu, și i se dă de băut vin vechiu fiert cu chiper, inibahar, scorțișoare și zahăr; apoi să învește bine și se culcă. (jud. Bacău).

Sau:

Se moaie un cerșaf în oțet de vin fiert cu rădăcină de leuștean și se înfășoară bolnavul. (Strâmbei, jud. Prahova).

Sau:

I se face bolnavului abur cu o cărămidă fierbinte, peste care se toarnă oțet de vin fiert cu usturoiu și rădăcină de leuștean. (1)

Sau:

Se iau trei rădăcini de leuștean, se pun într'o căldare, se aduce apă neîncepută fără a vorbi cu cineva și când se întoarce dela apă, apucă când cu o mână, când cu alta ce găsește pe jos și aruncă în cofa cu apă. Toarnă apa peste rădăcini, apoi pune căldarea pe foc să se încălzească, dar nu mai pune alte lemne decât acele cari le-a pus odată. Această apă caldă se toarnă în capul bolnavului, care stă într'o albie. După ce s'a spălat bolnavul, se suie în pat și se învește cu 9 țoale, până înădușe și se usucă apa pe el. (Jud. Buzău).

Sau:

Când cineva zace de *lungoare*, atunci iea vițe de *curcubețică* (2) cu totul, iar fruptele i se pun bolnavului pe *subspinare*, până la *grumaziu*, să zacă pe ele; *curcubețeaua* scoasă din pământ proaspătă se taie felii și se pune legată pe tălpile picioarelor.

Sub cap i se pune bolnavului *mutche* de cânepă nefiartă și la cap un cap de câine. Toate acestea se fac, ca să nu adoarmă bolnavul de pe lume, ci să se susțină în simțire. (3)

Sau:

Se fac bolnavului scaldători cu *iarba raiului*, descântată în trei zile dearândul în apă neîncepută, cu 9 cărbuni, 3 fire de mătură, trei bucațeleșe de trestie și se descântă:

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 46.

(2) *Curcubețică* = *Impărăteasă*, brei, *curcubețea* (Banat), mutătoare cu poame negre, tidvă de pământ (Transilvania). *Bryonia albă*. L.

(3) Simion Manguica, *De însemnătatea Botanicej Românești*, în rev. *Familia*, an. 1874.

S'o sumicat
 S'o mánicat... *cutare*
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Când la miez de cale
 L-o 'ntálnit
 Intálnelile,
 Lingorile,
 Diochitorile,
 Și l-o îngrozit
 Și l-o *zghihuit*,—
Cutare țipa
 Și să boccă.
 Maica Domnului din cer s'o uitat

Pe scară de argint s'o lăsat,
 De mâna dreaptă
 Pe... *cutare*
 L-o luat
 La fântâna lui Iordan
 L-o mánat,
 Cu apă sfântă l-o spălat
 De toate relile,
 De toate lingorile
 De toate didiochiurile,
 Și... *cutare* o rămas,
 Curat, lúminat,
 Cum D-zeu l-o lăsat (1).

În com. Vălenii-de-Munte (Prahova) se obișnuesc de lingoare sau tifos următoarele:

Să ica trei lumânări și'n ziua de Sf. Sava, trei zile până'n Sf. Nicolae, se duc la biserică și se pun *în credință* la o icoană, fie a Sf Sava, fie a altor sfinți, pe urmă se lasă de arde o bucată de vreme cât ține slujba în biserică. Dar lumânările trebuie să fie de ceară curată. Pe urmă se opresc și se leagă în casă și unde e cineva bolnav de strigă aiurea, înnebunește, strigă a lingoare, se duce și cere apă și aprinde o lumânare întâiu și pe urmă dela această lumânare se aprind și celelalte două lumânări și din fiecare să se pice trei picături de se fac cu totul 9 picături. Pe urmă se dă bolnavului să înghiță de 3 ori apă și apoi să se spele, iar picăturile de ceară din apă se pun sub perina de culcare (2).

Notă. — Descânțece de lingoare găsim două publicate în *Descânțece pop. rom.* de Marian și un descântec publicat în *Sezătoarea*, an. VII, Nr. 9, pag. 157.

MĂSELELE.

De *măsele* rar om să nu sufere. Durerea de măsele sau de dinți vine din răceală, ori din cauză că dintele ori măseaua îi stricată.

Pe unii oameni îi dor toți dinții, ba și jumătate de cap; pe alții numai dintele sau măseaua stricată.

De durere de măsele babele întrebunțează și învață pe bolnavi cele mai multe leacuri. Poate singura boală unde baba își risipește întreg depositul de buruieni și descânțece.

(1) Cules dela baba Marghioala din com. Moinești, jud. Bacău.

(2) *Materialuri folkloristice*, pag. 700.

Aşa în **Moldova** babele descântă, celui ce suferă de durere de măsele, *când de orbată, când de cea bubă...*

In **Muntenia**: *De brâncă, de fălcarită...*

In **Oltenia**: *De vivor, de a bubă, etc.* Apoi leacuri și buruieni, după localitate.

In popor se bănuște că durerea de măsele vine din cauza unor viermi ce sunt în măsele și la rădăcina lor.

Babele scot acești viermi cu ajutorul seminței de măselariță, procedând astfel :

Caută sământă de măsalar, iea o strachină nouă smălțuită, o pune cu gura peste o grămadă de cărbuni aprinși, peste care se pune o mână de sământă de măsalar. In timpul când strachina stă pe cărbuni, la foc trebuc să clocotească o oală cu apă curată. Când oala clocotește, când strachina s'a înfierbântat tare, se iea și se pune strachina în mijlocul casei pe o lespede cu gura în sus, se toarnă oala cu uncrop, iar bolnavul se pune cu gura in aburii ce ies din strachină, acoperindu-se pe cap cu un suman sau plocadă (pocladă); stă cu gura căscată deasupra străchinei ca o jumătate de ceas, și când se ridică, vede în apă niște fărimituri mici în formă de viermi, unii câte cu două capete. Aceia sunt viermii din măsele, cari pricinuiau durerea. Unui om i se pot scoate cu moda asta și până la 100 de viermi, în două rânduri (!!...). Dacă viermii ies din măseă, și durerea tot nu încetează, atunci doctoroaia spune că măseaua are viermi la rădăcină și nu pot ieși (1).

In spre jud. *Teleorman* (T. Măgurele), babele dau celor ce suferă de durere de măsele, lemn sfânt, cu povata de a-l fierbe și zeama s'o ție în gură la măseă.

Sau :

Se pisează usturoiu și amestecat cu praf de pușcă, se dă bolnavului să ție la măseă.

Iar dacă cum-va îi umflată falca, trebue să ție la obraz un săculeț cu cenușă caldă. (Măgurele, jud. *Teleorman*).

In jud. *Prahova* com. Văleni, babele dau următoarea povată bolnavilor :

Să cumpere de 5 bani oțet de vin și de 10 bani *piret* (2), să le fiarbă la un loc într'o ulcică până scad pe jumătate și pe urmă zeama caldă, cât o poate suferi, s'o ție în gură la măseă.

Sau :

Să facă bolnavul ceaiu de *jaleș* și să iea ca gargară. (Leanca Ghenovici, Vălenii-de-Munte).

(1) M. Lupescu, învățător, comuna Zorleni, județul Tutova.

(2) *Piret* se găsește de vânzare la farmaci.

Sau :

Se iea *brâncariță* (1) și bolnavul să se lege cu ea la falcă. (L. Ghenovici, Vălenii-de-Munte).

Sau :

Să desgroape bolnavul *păru porcului*, cu rădăcină cu tot, și s'o fiarbă înfundat într'o ulciă. Zeama s'o ție în gură, iar foloștina ca oblojeală la falcă. (Soacra lui Gh. Jianu, Turcenii de sus, jud. Gorj).

Sau :

Să ție la măseă o cuișoară sau tămâie (jud. Bacău).

Sau :

Să se clătească bolnavul în gură cu ceaiu de lemnul Domnului (2).

Sau :

Să fiarbă coajă de rădăcină de *porumbel* și coajă de rădăcină de ștejar și zeama s'o ție călduță în gură (3).

Sau :

Să fiarbă la un loc coajă de ștejar cu piatră acră și cu zeama să se clătească în gură (jud. Suceava).

Sau :

Se pisează *tarhon* cu rădăcină cu tot, se toarnă peste el oțet clocotit, se lasă să stea astupat o jumătate de ceas și apoi cu el călduț să se clătească în gură (4).

Sau :

Se fierb crengi de trandafiri și cu zeama se clătește în gură. (Județul Suceava).

Sau :

Coadă : *ricelului* pisată bine, amestecată cu usturoiu și cu sare să ție bolnavul măseă. (Jud. Prahova).

Sau :

Se iea un pumn de furnici cu mușuroiu cu tot și se pune într'o ulciă sau oală cu apă curată la foc ca să fiarbă. După ce a fiert, se strecoară printr'o pânzetură curată și apoi zeama ce a ieșit dintr'însul se ține în gură, că apoi durerea încetează. (S. Fl. Marian).

Sau :

Se pun la măseă foi de fragi și de căpșuni pisate și amestecate cu sare. (Jud. Teleorman).

(1) Brâncariță e o buruiană galbenă și lată, care se face pe copacii cei mari.

(2) Dr. Leon, op. cit., p. 46.

(3) » » » » p. 60.

(4) » » » » p. 69.

Sau :

Bolnavul să-și înfășure falca cu un săculeț calduț, plin cu tărățe de grâu sau cu flori de romaniță. (Jud. Bacău).

Sau :

Să se piseze sămburi de masline, să se puie într'o luleă veche (întrebuințată), s'adaoge lulelei un ciubuc de trestie și punându-se deasupra sămburilor pisați un cărbunc, să fumeze bolnavul, ținând fumul în gură. (Turceni, județul Gorj).

Sau :

Dacă cumva falca s'a umflat din cauza durerii de măsele, se ia o frunză de mătrăgună, se unge cu untură de găscă și se lipește la falcă, și cui i-o fi de leac, îndată se vindecă (1).

Sau :

Se fierbe coajă de rădăcină de nuc și zeama se ține în gură (2).

Sau :

Se ia o prună (perjă), se pune în ea țipirig și descântată se pune la măseă. (Măgurele, jud. Teleorman).

Sau :

Să ție bolnavul în gură la măseă rachiu de drojdie fiert cu rădăcină de spânz. (Bacău).

Sau :

Să ție, pe măseaua stricată frunză de tutun. Ba unele babe zic că-i de ajuns fum de tutun să ții în gură și măseaua îți trece. (Jud. Gorj).

Pentru durere de măsele, babele mai zic bolnavilor să ție în gură ceaiu de *sovârf*, de *rută* sau de *dumbăț*. (Alexandria, Teleorman).

«Pentru durere de dinți țăranul nostru își afumă gura cu dinte de cal.» (Dr. Costache Vernav, *Physiographia Moldaviae*, 1836).

MĂTREAȚA.

De *mătreață* suferă multă lume. E un fel de tărățe ce cade dela rădăcina părului și care produce multă mâncărime capului. E greu până se pornește să se scarpine cel ce o are, că pe urmă nu se mai poate opri...

Babele sfătuesc pe cel ce are mătreață ca să facă o *lăutoare*. Sâmbătă seară, să puie în *lăutoare* o ceapă întreagă crăpată în patru, câteva fire de *iarba rândunicii*, puțină răsătură de săpun de casă, tărățe de grâu, foi de nuci, coajă de stejar și o mână de sare bulgăre.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 50.

(2) » » » » » 53.

La limpezeală să bată două gălbinișuri de ou și să se ungă pe cap; iar înainte de pieptănat să-și frece pielea capului cu saramură în oțet (jud. Bacău și Teleorman).

Prin unele părți din **Moldova** (Huși), pentru mătreacă, babele învață pe suferind să se spele pe cap cu zeamă de rac (jud. Fălciu).

MATRICEA.

De *matrice* suferă copii mici; ba mai găsim în *Nașterea la Români* de S. Fl. Marian că-și mai descântă de matrice și femeile ce nu fac copii.

Copilul bolnav de matrice are dureri strașnice la stomac, se svârcolește și icnește des. Țăță, lapte sau mâncare nu primește și dacă i se dă ceva cu sila, varsă. Baba, chemată să descante, pune copilul cu fața în sus, amestecă puțină sare cu țăță de femeie și întingând în acest amestec cu un fir de mătură sau de cimbru, descântă împrejurul buricului:

Tu matrice, mătrăgună,
Capră roșic te făcuși,
Sus în munte te suiși
Și ciobanii te aflară,
Te luară,
Te tăiară,
Fără cuțit te tăiară,
Fără foc te fripsără,

Fără sare te mâncară,
Fără c.... te căcară,—
Eu cu mătura te măturai,
Cu lopata te vânturai,
In coarnele cerbilor te arunca,
Toate junghiurile dela.. *cutare* le adunai
Și în Marea Neagră le arunca(1).

Iar dacă cumva copilul poate ca să ia ceva în gură, atunci baba îi dă de băut ceaiu de cimbru, de romaniță, de anason, de chimion sau de *iarba raiului* (jud. Vâlcea și Teleorman).

Parte din babe dau copilului bolnav să bea apă amestecată cu praf de pușcă sau cu cenușe (spuze). Altele dau copilului apă cu sineală sau îi fierb rădăcină de cimbru. Zeama i-o dă, ca s'o bea, ca pe ceaiu, iar drojdia i-o leagă de buric, (jud. Bacău și Dâmbovița).

De *matrice* își mai descântă femeile din **Moldova** (Galați), când au dureri în timpul periodului. Se descântă cu cuțit de găsit, sare, cu baligă din ziua Crucii sau cu ce găsește și baba mai repegior pe la îndămână.

Notă. — Descănțele de matrice găsim 5 publicate în *Materialuri Folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, pag. 636—638. Un descântec în colecția de *Poezii populare* (G. Dem. Teodorescu,) pag. 379, și 2 în *Nașterea la Români* de S. Fl. Marian.

(1) Oprea Șerban, com. Drăgănești, jud. Olt.

MOLEȚII.

De *moleți* suferă copiii mititei. Bolnavul are nasul uscat, fără mucii și să freacă mereu la el; trece prin el (urdină), arde și geme.

Moleții îi dobândește copilul când e deochiat domol, nu pripit și nu se bagă de seamă (1).

Baba descântă în capul copilului cu un pieptene, cu unt și cu nouă viermișori (moleți):

Moleșiți-vă,
 Coleșiți-vă,—
 Voi să ieșiți dela... *cutare*
 Cu frigurile,
 Cu florile,
 Cu răcorile,
 Cu răutatea,
 Cu greutatea,
 Cu fărșcala,
 Cu amețcala.
 Cu moleșcala.—
 Să ieșiți din creierii capului,
 Din sgârceii nasului,

Din fața obrazului,
 Din toate încheieturile,
 Din toate mădulările,
 Că eu cu pieptenele vă peptănai,
 Cu unt vă muiai,
 Cu limba vă descântai,
 Rădăcina v'o secăi,
 Pe... *cutare*, curat,
 Luminat,
 Il lăsați.—
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp,
 Ca măsă ce l-a făcut (2).

După descântec unge copilul în moalele capului cu untdelemn sau unt topit, în care s'au omorât vermișorii. Moleții arși se pun într'o lingură cu apă și se dă copilului să-i bea (vezi desc. de *Lamoste* și *Surdumași*).

Notă.—Două descâtece de moleți găsim în *Materialuri Folkloristice* (Gr. G. Tocilescu), vol. I, part. I, pag. 645.

MOROII.

De *moroii* mor copiii, flăcăii, fetele și chiar oamenii mari.

Se bănuște că umblă moroiul prin sat când e boleşniță mare, când mor oamenii pe un cap și când bolnavul nu se poate vindeca cu nici un neam de buruieni sau descântec.

Bolnavul prins de moroi întâiu e luat cu fior și frig, nu mănâncă, îl doare la inimă, iese afară subțire, galben ca șofranul, apoi când i se sparge fierea,—după cum spun babele—bolnavul iese afară sânge și venin... și moare.

Boala n'are leac până nu se ghicește moroiul și până nu se desgroapă.

Moroi se fac babele și moșnegii cari au fost în vicață juruiți necuratului,

(1) T. Bălășel, după spusa Tudorei I. Lăzăroiu, com. Bogdănești, jud. Vâlcea.

(2) Gr. G. Tocilescu, op. cit., pag. 645.

cari au fost vrăjitori sau răi la inimă, pizmași dușmănoși și sub cari au trecut un câine sau pisică când erau morți, întinși pe masă în casă.

Moroi se mai fac și cei întorși dela țată; moroi au sprincenele îmbinate și cât de cât au și o bucățică de coadă.

Moroi cât trăesc sunt foarte periculoși; la cine s'o uită cu mirare, mai cu seamă din spate, numai decât să deoache; și cel deochiat de moroi cu greu se vindecă, de cele mai multe ori și moare.

Moroi, după moarte, se arată des prin vis, ba chiar și a avea. Il visează ai lui sau vecinii și atunci se bănuște că cel visat e moroiu. Da babele ca să nu mai viseze lumea pe cel bănușit de moroiu, se duc la mormântul mortului, îi seamănă pe mormânt *meiu* de 9 ani și îi îngroapă lângă cruce 3 fuse deandăratele. Dacă și după asta lumea tot îl mai visează și boala tot mai dăinuește, se tot întinde mereu, atunci babele povățuesc pe oameni să ia un armăsar negru ca pana corbului, să meargă în răscrucea nopții la cimitir și să încerce ca să treacă călare peste mormântul bănușitului.

Dacă cel bănușit e *moroiu*, armăsarul să-l tai și nu trece peste mormântul lui, iar dacă nu e moroiu, armăsarul trece în fuga mare.

Când s'a aflat moroiul, oamenii desgroapă pe cel bănușit, ard o frigare și cu ea străpunge inima mortului de 3 ori; apoi fac un foc mare, aruncă mortul pe foc și după ce s'a făcut scrum, adună toată cenușa într'o trăistuță și o dă pe o apă curgătoare.

Babele zic că numai așa se poate scăpa de moroi și să dispară *boleșnița* din sat (jud. Gorj).

În **Oltenia** (Turcenii-de-sus și Turceni-de-jos) babele descântă celor bolnavi de moroi în 3 zile de 3 ori, cu 3 lire de busuioc și cu un ou ouat de o găină neagră, într'o Sâmbătă pe la asfințit de soare.

Se descântă în capul bolnavului:

Un om mare, roșu,
Luă o secure mare, roșie,
Injugă doi boi mari, roși.
La caru mare, roșu,
 Jugu roșu,
 Proțapu roșu,
 Roatele roșii,
 Inima roșie,
 Roatele roșii,
 Leucele roșii,
 Lăsitele roșii,
 Oșiile roșii,
 Toate roșii, —
Și plecă în pădurea mare, roșie,
Și tăie un copaciu mare, roșu,

Și sparse copaciu mare, roșu,
Și făcu *stobori* mari, roșii,
Și îi puse în caru mare, roșiu,
Și injugă boi mari, roși
La caru mare, roșu,
Și plecă la casa mare, roșie,
Și făcu un obor mare, roșu,
Și închise viței mari, roși,
Dela vacile mari, roșii, —
Și mulse vacile mari, roșii,
În găleata mare, roșie,
Și plecă la târgu mare, roșu,
Cu lapte roșu
Și strigă în târgu roșu :
 Lapte roșu, —

Moroi,
Strigoi,
Deochitorii,
Râmnicitorii,
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmnicitoarele,
Năvăliră,

Care cum lapte din târg luară,

Inima,
Ficații,
Le plesniră,
Cutare rămasă
Curat,
Luminat,
Ca steaua 'n cer,
Ca roua în câmp,
Ca maică-sa ce l-a făcut (1).

D. I. Moisil publică prin revista de folklor *Șezeloarea* a d lui Artur Gorovei din Fălticeni, în No. 1 și 2 anul XI, vol. VIII, pag. 15—21, următoarele credințe despre moroi și strigoi, culese de prin județul Gorj:

1. *Moroiul* sau strigoiul este omul mort, care n'a fost cetit bine de popi. El mănâncă inimile oamenilor. Moroi se prefac în om și vin pe la casele oamenilor, beau și mănâncă (com. Stolojani, Bărbulescu I. I.).

2. Oamenii cari se fac moroi se întorc în tron în dungă, le cresc unghiile și părul, le roșește gura și mormăie. Ei mănâncă oameni, începând cu rudele lor. Ca să se cunoască, căre om s'a prefăcut în moroiu, încalecă un om oarecare din sat pe un armăsar negru și trece peste morminte. Dacă armăsarul nu va trece peste mormânt, acela este moroiu. Pentru ca moroiul să nu mai mănânce oameni, se desgroapă și îi înfige un cuțit în inimă spre a-l omorî de tot. Când un om moare, cei din casă îl păzesc ca să nu treacă vreo pisică peste mort, căci altminterea se face moroiu. (Polo-vraci, Iancu Archir).

3. Dacă mor mai mulți din o familie după olaltă, se fac *moroi*. Ca să se știe dacă într'un mormânt este vreun moroiu, duc oamenii acolo un armăsar și dacă trece peste mormânt, atunci nu e moroiu, iar dacă nu trece, este moroiu. Atunci oamenii desgroapă moroiul, îl ung cu gaz și-l ard. (Urechești, Oproiu Gheorghe).

4. *Moroi* sau *strigoi* sunt oamenii cari au murit și duhul cel necurat intră în omul mort și îl înviează, dar nu iese din pământ ziua, ci numai noaptea. Ei merg la oamenii vii și le mănâncă ficații. Ei umblă nevăzuți noaptea până la cântarea cocoșilor, când pleacă iarăș la mormânt. În fiecare noapte mănâncă câte un om. Oamenii însă îi desgroapă și caută care-i moroiu și găsindu-l îl taie, îi iau păr din cap, îi iau sânge cu care (păr și sânge) afumă pe toți oamenii bolnavi. Pe moroi îi ard și cenușa sau o aruncă în aer, sau o pun iarăș în mormânt și atunci se zice că au murit de tot și nu mai mănâncă oameni. (Schela, Vălcu Constantin).

(1) Comunicat de I. Enăchescu, secretar comunal, com. Turcenii-de-sus, jud. Gorj.

5. Moroi sunt oameni morți, cari nu sunt cetiți bine de popi. Moroi mănâncă inimile oamenilor vii, cari apoi mor îndată. Dacă însă moroi se desgropă și se ia smoala de pe el și se unge cu aceasta, bolnavului numai de cât îi trece și nu mai moare. Moroi vechi nu pot mânca oameni, ci pasări și alte animale. (Hodoreasca, Pleșanu Dumitru).

6. Omul care moare, dacă trece o pisică peste el, sau nu este cetit bine de popi, se preface în moroiu după 6 săptămâni.

Moroi mănâncă inimile oamenilor și anume mai întâiu ale rudelor sale. Omul bolnav, dacă desgropă un moroiu și se unge cu smoală de pe el, se face sănătos. Moroiul noaptea se preface în om și se duce acasă la el înainte de cântarea cocoșilor. (Călnic, Vâlceanu Const.).

7. Moroi se fac mai ales mătușile, cari fac cu diavolul. Sufletul iese dintr'însele, apoi se duce la care își aduce mai iute aminte și-i mănâncă inima pe când doarme. Spre a cunoaște moroi, oamenii iau un armăsar negru, care să n'aibă nici un păr alb, un om îl încalecă și ocolește tot cimitirul și peste care mormânt nu trece armăsarul, în acela este moroiul. Se mai cunoaște moroiul, după ce l-au desgropat, căci are unghiile mari, părul mare, fața roșie. Oamenii îi scot inima, o pun pe foc și o ard, apoi îl toacă și iar îl îngroapă. (Com. Iași, Toltea Gh.).

8. Moroi se fac numai din oameni și anume din cei cari nu au murit bine. El chiamă atunci pe toate rudele lui. Ca să scape de moroiu, unul din oamenii din casa lui îl desgropă, îl taie sau îl arde pe foc. (Pojogeni, *Danărăcu N. Ioan*).

9. Oamenii, când zac morți, trebuie păziți ca să nu treacă vreco pisică sau vreun câine peste ei, alminterea se fac moroi sau strigoi după 6 săptămâni. Se zice că vine noaptea acasă, bea și mănâncă și dă și la vaci. Intră în casă pe coș. Mănâncă mai întâiu rudele sale. Moroi se desgropă noaptea, astfel ca să nu știe tot satul, apoi se ard. Dacă li se arată oamenilor în vis, nu-l ard. (Rasovița, *Rasoviceanu Solomon*).

10. Strigoi mănâncă oameni și deosebite animale. Ies noaptea din mormânt, când cântă cocoșul întâia oară, și se bagă în groapă, când cântă a treia oară. Se zice că mormăie în groapă. Când mor multe animale, oamenii cred că le-a luat strigoiul. Pe care îl cred strigoiu, îl scot din groapă și-l ard. Se zice că omul când *străfigă* (strănută), strigoiul se face muscă și intră pe nas și atunci omul zice: «ajută Doamne cu bine și cu sănătate». (Cartin, *Cartianu Victor*).

11. Se zice că omul, care este pe lumea aceasta rău, vrăjmaș, după ce moare, intră duhul cel rău într'însul și se face moroiu. El samănă cu omul care a murit și umblă noaptea cu două lumânări în mâini prin sate. Dacă se întâlnește mai mulți moroi la un loc, se bat și care răsbește pe ceilalți

mănâncă în urmă mai multă lume. Ca să se cunoască dacă cineva este moroiu, se iea un armăsar negru și se face să treacă peste mort. Dacă nu trece, este moroiu. Atunci îl *direg* sau îl desgroapă, îl ard cu gaz sau cu mărăcini. Când desgroapă un moroiu, îl găesc oamenii cu părul foarte mare, unghiile mari, grumazul și tot corpul gros, pe unii îi găesc cu fața în jos sau întorși. Când îi ard, inima le-o iau, o fierb în vin și o îngroapă după ușă. Pe unii îi înfierează după cap, la unii le bagă câte un *piroi* (cuiu) la stomac. Ca să se mai cunoască dacă cineva este moroiu, oamenii îi ung crucea de la groapă cu miere de albine și dimineața când se duc acolo, dacă găesc mierea linsă, zic că moroiul a ieșit și a lins-o și atunci îl *direg*. (Topești, *Chiricescu Pantelimon*).

12. Oamenii, cari se găesc în mormânt întorși într'o parte, se zic strigoi și se crede că s'a băgat în el «ucigă-l toaca». Ei umblă înainte de a cântă cocoșii de 2 ori. Mănâncă oameni, vaci, găini ș. a. animale. Ca cineva să nu se facă strigoiu, oamenii îi bagă prin inimă o frigare înroșită la foc. (Curtișoara, *Dijmărescu Grig.*)

13. Moroiu sau strigoiu sunt oamenii au cari făcut fapte rele în vieță și după ce îi îngroapă la trei zile înviază iarăș. Ei au corpul de mai nainte, dinții le sunt roși, părul mare, unghiile mari, fața plină de sânge. Ca să afle oamenii că cineva e moroiu, se duc cu un armăsar negru și se încearcă să treacă peste morminte. Peste mormântul unde este moroiu, nu trece armăsarul și începe a necheză. Sau iau un cocoș negru; peste mormântul unde este moroiu cocoșul nu trece, dar cântă. Desgroapă moroiul care-l găesc cu fața în jos și-l ard. Cenușa i-o aruncă pe apă. Dacă nu se dovedește moroiul, moare toată familia, vitele și tot ce vrea moroiul. (Com. Andreești, *Părăianu Barbu*).

14. Unii oameni se fac moroi după moarte. Li găesc în groapă întorși sau șezând. Au sânge la gură. Cei bolnavi din sat se duc când se desgroapă un astfel de moroiu, moaie batiste în sânge, se afumă cu dânsul și atunci se cred scăpați de boală sau de a fi mâncați de strigoi. Când desgroapă un strigoiu, unii oameni îi bat câte un cuiu de fier la încheieturile mâinilor, a picioarelor și în inimă; apoi toarnă var nestins ca să ardă și să putrezească mai curând. Alți oameni bagă o frigare fierbinte în inima mortului. Se crede că umblă până la miezul nopții, arătându-se în formă de iczi, pisici, câini sau porci. (Schela, *Popescu P. Dumitru*).

15. Oamenii răi devin moroi. Duhul cel rău intră în ei. Numai noaptea au vieță. Rod inima celor vii, începând dela rudeniile lor. Spre dovedirea moroiilor întrebunțază un armăsar negru, care dacă nu vrea să sară peste mormânt, e dovadă că e moroiu în el. Atunci oamenii mai curajoși îl desgroapă. Se spune că-i găesc întorși cu fața în jos, cu pantofii afară din

picioare și plini de sânge la gură, zicând că au mâncat inimile oamenilor cari mor prin sat. Luând moroiul de acolo îl duc într'un loc ascuns, unde îl taie, împungându-l cu o coasă în inimă. Inima o scot și o ard prefăcând-o în cenușă. Pe alții îi duc într'un crâng cu mărăcini și dându-le foc îi ard prefăcându-i în cenușă.

Se zice că oamenii cari mor de moroi îi doare mai întâiu inima, de aceea zic că moroiii mănâncă inimile oamenilor. (Cărbunești, *Mazilu Const.*)

16. In inima moroiului se bagă dracul. Când oamenii caută inima moroiului, ea se pitulă, dar oamenii tot o găsesc și o ard. Se povestește că murind bărbatul unei femei și făcându-se moroiu, veniă noaptea la dânsa, se așeză pe pat și îi da de mâncare și când cântau cocoșii, plecă fuga. Femeia a spus vecinilor ce se întâmplă și că i-e urît singură. Vecinii i-au zis că dacă va mai veni, să-i dea de mâncare și să-i tragă cizmele din picioare. Așa a și făcut, i-a tras o cizmă și i-a pitulat-o, iar când eră să i-o tragă și pe a doua, au cântat cocoșii și a plecat. Femeia arată a doua zi cizma la vecini. (Brădiceni, *Dabițoiu I. Const.*).

17. Oamenii cei răi devin moroi. Omul mort când zace încă în casă, trebuie ferit ca pisica să nu sară peste el. Moroiii mănâncă mai întâiu copiii săi, apoi rudele. Se face probă cu un armăsar negru, dacă e sau nu moroiu. Se face însă probă și cu un taur negru. Desgropându-se însă moroiul îl găsesc cu părul lung până la călcăie, barba până la brâu, mustățile lungi, dinții mari, unghiile mari, gura plină de sânge, stând răzimat într'o mână. Atunci îl scot, îl taie, îi iea inima și se afumă toate neamurile lui. Dacă se întâmplă să nu-i iea toată inima, se face din nou moroiu. Când un om moare, un bărbat oarecare, rudă cu mortul, trimite sau pe femeia sa sau pe aceea a mortului la groapă cu călți de în sau de *feritură*, ca să dea ocol mormântului, dându-le foc; în fine zice: omul acesta să nu se facă moroiu. (Sogrești-Moșneni, *Gălcescu Lazăr*).

18. Omul mort trebuie păzit să nu treacă peste el o pisică, câine sau vreo găină, că se face moroiu. După nouă zile iese din groapă noaptea, vine acasă, dă de nevastă-sa și-i spune să-i facă ceea ce va porunci, dacă nu va face, o va omori. Dar la cântarea cocoșului pleacă. Astfel de mai multe ori, până când sătenii o sfătuiră să-i scoată cizmele. Astfel făcù de două ori scoțându-i amândouă cizmele. Atunci sătenii plecară la groapă, îl desgropară și-l aflară fără cizme. Il împunse cu frigarea și cu sula, l-au ars până îl prefăcură în cenușă și de atunci n'a mai venit pe la nevastă-sa. (Sârbești, *Ion Săpun*).

19. Oamenii făcuți prin tufe se fac moroi. Ei mormăe în groapă. Mănâncă rudele lui; se dovedește că cineva e moroiu cu un armăsar negru. Moroi

se desgropă de oameni și-i bagă un cuțit prin inimă. (Baia-de-fier, *Rădescu Dumitru*.)

20. Moroiul sunt oameni cari au făcut foarte multe păcate în vieța lor. În groapă înviază. Mănâncă alți oameni, umblând noaptea în formă de șobolani. Moroiul își face o gaură în dreptul capului ca să poată ieși și intra, și merge spre a mânca inimile oamenilor. Ca să dovedească că cineva e moroiu, ieau un armăsar negru și pleacă la cimitir. Un bărbat încalecă și dă de trei ori ocol cimitirului, apoi trece peste fiecare mormânt și la mormântul unde este moroiul, armăsarul nu vrea să treacă.

Altă dovadă că cineva este moroiu este următoarea: se strâng mai mulți oameni într'o Sămbătă seara și pun toți sămânță de meu la gaura unde a făcut-o moroiul. După aceea pleacă cu toții acasă și Duminecă de dimineață vin, și dacă nu găsesc meu acolo, omul din groapă este moroiu. Moroiul astfel dovedit, vin oamenii într'o noapte, îl scot, îl duc într'o pădure, îi dau foc și oasele le bagă în pământ. Omul când se face moroiu, îi pică părul și-i dă altul mai mic, unghiile asemenea, pielea se face roșie, dinții îi pică și-i ies alții mai mici.

Moroiul e de mai multe feluri: moroiu de oameni, moroiu de animale, de păsări, ș. a. (Com. Gura Mortului, jud. Mehedinți, Purcaru C. Ilie).

Notă. — Descântec de moroi găsim două publicate în *Materialuri folkloristice* de Gr. G. Tocileșcu, pag. 553—554.

MUMA PĂDURII.

De *muma pădurii* suferă numai copiii mici. Tresar noaptea din somn, țipă, și de multe ori se scapă cu udul în pat.

Intr'un foileton din ziarul *Adevărul*, anul XX, No. 4800, Duminică 8 Decembrie 1902, găsim :

«Despre *mama pădurii* poporul crede că ar fi fost stăpâna morților și a pădurilor și ar fi locuit în fundul munților și de acolo numai noaptea umblă și cutreieră munții și pădurile. Ea se închipuește în formă de femeie bătrână, urită, mare și grozavă. Eră vai de bietul om sau femeie, care se întâlnea cu mama pădurii în cale, sau la care din nebăgare de seamă, uitând ușa descuiată sau ferestre destupate, intră în case, căci îi mănca, le vărsa sângele, etc.

«Un bătrân povestea că : Intr'o pădure mare se află ca pădurar un om și o femeie, cari nu mai aveau decât o fetiță de 10—12 ani. Intr'o zi de sărbătoare, ei plecară la târg să-și cumpere cele trebuincioase casei, lăsând acasă pe micuța lor fetică să îngrijească de păsări și de bordeiu, căci locuiau într'un bordeiu. Când au plecat de acasă, ei au sfătuit pe copilă ca în-

dată ce va apune soarele bine să încuie ușa, să astupe fereastra bordeiului bine și să nu dea drumul nimănui înăuntru. Fata însă când a înserat, fiindu-i urît în bordeiu singură, s'a suit pe bordeiu și a început să plângă. Atunci muma pădurii, care eră într'un copac din apropiere, se dete jos, veni la fată și o mângâie, zicându-i că se culcă și ea în bordeiu cu fata; atunci fata intră cu baba în bordeiu.

«Cum intră baba în bordeiu se schimbă la față; făcea niște ochi mari cât strachina, fata speriindu-se îi zise: «mari ochi, mătușică dragă»; ea îi răspunse: «mari, maică, că departe trebuie să văz». Făcù niște picioare lungi, încât unul eră pe pragul tindei și altul în colțul supatului; fata îi zise: «da lungi picioare ai, mătușă», iar ea îi răspunse: «lungi, maică, că mult trebuie să calc». Făcù niște dinți cât secera și o gură cât banița și fata o întrebă iarăș: «mare gură și mari dinți ai, mătușică», iar ea îi răspunse: «mari, maică, căci multe am mai mâncat ca tine». Zicând acestea, s'a pus și a mâncat fetița, lăsându-i numai căpățâna, pe care o puse în fereastră cu dinții rânjiți. Când veniră părinții a doua zi și văzură căpățâna în fereastră, de departe li s'a părut că râde, iar mama ei îi arătă un șir cu mărgele ce-i cumpărase din târg. Când ajunseră, văzură că fata lor a fost mâncată de mama pădurii» (Gh. Popescu-Ciocănel).

Femeile cari au copii mici, niciodată nu-i bat cu mătura, ori cât de necăjite ar fi ele. Ceea ce face pe mame de a nu lovi sau amenință pe copii cu mătura, este credința că dacă bat copiii cu mătura, noaptea vine în vis mama pădurii și-i sperie.

Când copiii plâng în somn și continuă a plânge chiar deșteptându-se, —zice-se, că a venit muma pădurii; de aceea femeile totdeauna chiamă pe baba satului, ca să descânte copiii. Descântecul se face cu o *secure*, care se înfige cu tăișul în pragul ușii, când se zic vorbele:

Că eu cu securea te-oiu tăia

Dela... *cutare* te-oiu depărtă (1).

Când copilul n'are somn, mama lui iese afară cu vin, sare și pâine, și ce casă va vedeă întâiu cu 3 ferestre, aruncă cu acel vin, sare și pâine spre ele, zicând:

Nesomnul și neodihna copilului meu X. să fie la voi și în casa voastră, iar în casa noastră și la copilul meu X. să fie și odihnă și somn și iată cu nesomnul și neodihna vă dau și vin, sare și pâine! (Ioneanu, *Micu colecție de superstiții populare române*. Buzău 1888).

În T. Măgurele, jud. Teleorman, se obicinuește ca mama copilului să țină

(1) Gr. G. Tocilescu, op. cit., pag. 595, cules de Chr. N. Țapu, dela Stana Lungociu, com. Oprișaru, Mehedinți.

copilul în brațe când iea masa de seară; să păzească ca fărâmurile să-i cadă în poală și chiar în seara aceea să se ducă la vreo vecină care are copil mic de acelaș sex și să descânte de 3 ori la fereastră, aruncând fărâmurile.

Nu arunc
Fărâmurile,
Ci arunc

Nesomnul
Și plânsul
Copilului meu... *cutare*.

De mama pădurii se descântă în tămăie și usturoiu pisat:

Tu mama pădurii,
Tu urito,
Tu groaznic,
Tu despletit,
Tu colțato, --
Ieșiți păduroi,
Cu păduroaie,
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din sgârceii nasului,
 Din spate,
 Din șale,
 Din piele,
 De sub piele,
Cu toate spasmurile tale,
Cu toate junghiurile tale;

Ieși,
Fugi,
Du-te,
La lina fântână,
Că acolo 's fetele Doamnei,
Alca au leagăn,
De-a te legână,
Mâncare a-ți dă,
Somn de-a dormi;
Că eu nu te pot legână,
Nici apă de-a bea,
Cutare să rămăie
 Curat,
 Luminat,
Cum Maica Domnului
 L-a lăsat (1).

Sau :

Tu colțato,
Tu zâmbato,
Tu muma pădurii,
Tu bântui pe... *cutare*,
 Spurcato,
 Necurato,
 Spăimântato.
Să ieși din somnul lui *cutare*
 Din visul lui,
 Din mâncarea lui,
 Din gândul lui,
 Din mintea lui,
 Din înaintea ochilor lui, --

Să-l Iași,
Curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca Maica Precista ce l-a lăsat.
Și să vă duceți,
Unde cucuș nu cântă,
Unde popa nu toacă,
Că acolo fetele lui Craiu
 V'așteaptă,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare scrise (2).

(1) Comunicat de Marin I. Grindășeanu, București.

(2) Cules de la baba Dobra din comuna Seaca, județul Teleorman și comunicat de Gheorghe Ressler, --

Sau:

Tu, muma pădurii,
 Tu, strigoaică,
 Tu, moroaică; —
 Muma pădurii că mergea,
 Ca butea se umflă,
 Și în sus se ridică,
 La . . . *cutare* că veniă,
 Și în vis c'o visă;
 Iar a *Iovei* (1) c'o vedeă,
 De dânsa se înfricoșă,
 Sângele i se turbură,
 Inima se 'nșioră,
 El țipă și *cherăea*,
 Maica Domnului l-auziă,
 La baba . . . *cutare*-l duceă,
 Cu tămâie-l tămâiă,
 Cu apă-l inneeă,
 Cu focu-l ardeă,
 Cu cuțitu-l tăiă,

Cu limba-l descântă,
 La uși-l sorociă,
 Și pe urmă-l alungă,
 La coadele merilor,
 Unde cocoșul nu cântă,
 Unde luna nu răsare,
 Acolo fetele lui Craiu
 Il așteaptă
 Cu mesele 'ntinse,
 Cu făclii aprinse,
 Dela . . . *cutare* copil se depărtă
 Nici în vis nu-l mai visă,
 Nici a *Iovei* nu-l vedeă,
 Și copilul rămâneă
 Curat
 Luminat,
 Cum maica Precista
 L-a lăsat (2).

D. Ressletz din T.-Măgurele ne scrie că un unchiș, ce știa să descante de muma pădurii, i-ar fi spus:

— Eu am descântat și la boieri mari din Turnul-Măgurele, cari m'au chemat de le-am făcut de muma pădurii la copiii lor.

— Și cum faci, moșule?

— Iată cum, domnule:

Iau un topor și pun într'un ciob 3 surcele aprinse; peste surcele pun puțină tămâie. Apoi într'o Sâmbătă seara iau ciobul în mână, mă duc la copilul care-i bolnav, îi ridic cămașa și bag ciobul cu tămâie dedesubt, așa ca fumul să treacă pe sub cămașă, și descânt:

Tu plâns,
 Spaimă,
 Muma pădurii,
 Eu cu foc te gonesc,
 Cu apă te stropesc,
 Cu toporul te ciocănesc . . .

«Pe urmă moșul n'a mai vrut să-mi spue, zicând că atâta știe.»

Parte din babe descântă într'un ciob cu 3 cărbuni aprinși, c'un cuțit și cu un pahar de apă, cu care sting cărbunii când termină descântecul.

(1) Iovei e gen. dela Iova = Femeie.

(2) Cules dela baba Stana din comuna Măgurele, județul Teleorman.

Sau :

Iea o cruce, o lumânare și un ciob cu tămâie aprinsă cu lemn din dosul unei cruci dela hotare. Noaptea, după ce se potolește lumea, pe la miezul nopții baba aprinde lumânarea și ținând ciobul deasupra copilului bolnav, descântă. (Măgurele, Teleorman).

Sau:

Se unge copilul cu usturoiu, cu tămâie și se fac răscruți din umărul drept la piciorul stâng, și din piciorul drept în umărul stâng. Tămâia și usturoiul pisat se dau în apă să le bea copilul (com. Drăgășani, jud. Teleorman).

Sau:

Se descântă cu toporul și cu mătura în talpa casei despre soare-scapătă. Apoi cu tăciune de foc și cu un surcel de alun.

Vrăjitoarea învârtește sub călcâiul ei tăciunile și rostește cuvintele de mai sus. Cu pulberea cărbunelui se mânjește cel suferind, făcându-i-se în frunte și în obraz semnul crucii (com. Bărbătești, jud. Vâlcea).

Notă.—Descânțece de muma pădurii găsim trei în *Materialuri folkloristice*, pag. 595—597.

MUȘCĂTURA LUPULUI.

Oamenilor mușcați de lup li se descântă de *speriat* și se afumă cu păr de lup (Bacău).

Sau:

Se unge rana făcută de lup cu scrum ieșit din *creasta cocoșului*, (Turceni, Gorj).

MUȘCĂTURA ȘARPELUI.

De *mușcătura șarpelui* se vindecă oamenii numai cu descântec. Totuș sunt babe cari, neștiind bine descântă, pun la mușcătura șarpelui și ceva oblojeli. Dacă mușcătura de șarpe nu se descântă în pripă, atunci omul moare.

Dacă omul a fost mușcat toamna, când trebuie să cadă șarpele în amorțire, atunci se vindecă mai cu greu.

Șarpele însă e mai iute, mai rău și veninos primăvara și vara când soarele pripește.

Se descântă cu 3 bețe de alun în apă neîncepută. Parte din babe ieau o cofiță nouă și turburând apa cu cele 3 bețișoare de alun, descântă:

Sub o tufă în poeniță,
Este o fântăniță, —
În fântână o pietricică,
Rece, vințică, —
Și sub piatră un șerpurel,
Cu dinții de oțel. —
Dinții apuc de piele.
Piclea de carne,
Si prin trup trece
Un fulger veninos, —
Dar cum iese dintre nori

Fulgerii strălucitori,
Așa să iasă,
Din os,
Din carne,
Din piele,
Mușcăturile rele,
A celui șerpurel,
Ce stă sub pietricică,
În fântână mică,
Sub tufă prășădită (1).

După descântec se spală omul pe locul mușcat de șarpe.

Sau:

Cu apa neîncepută în care se pun mugurii de alun se descântă și se spală cu ea, pentru mușcătură de șarpe; tot pentru mușcătură de șarpe se spală bine cu zeama fiartă din frunze de alun, și se descântă după ce se fac din 3 frunze de alun 3 chiți (buchete) cu cari se trage peste mușcătură (S. Liuba și A. Iana, op. cit.).

Sau :

Pe un zăpis din 1809 de Iene Apostol Borănescu, găsim următorul descântec :

«Plecărăură pe cărărăură și se întâlni cu șerpurăură, șerpurăură mușcă părăură, mult se văicăurăură; se întoarse pe cărăură îndărăt, se întâlni cu Maica Sfântă Măriea. Maica Sfântă-Măriea din gură-și grăi: Ce te vaiți răură? Ce să mă vait Maică Sfântă-Măriea, am plecat pe cărăură și m'am întâlnit cu șerpurăură, șerpurăură m'au mușcat pe mine. Dar nu șadeă, ci te du la fântâna lui Iordan și iea apă neîncepută și descântă cu un cuțit de găsit și te udă, că acolo țî-e leac.»

Notă. — Descânțece de șearpe, găsim 5 public. în *Materialuri folkloristice*, vol. I, part. , 1900. 4 culese de Chr. N. Tapu și 1 de M. Canianu. 6 descânțece publicate de S. Fl. Marian în *Descânțece pop. române*, pag. 224—227. 1 descântec publicat de Gh. Popescu-Ciocănel în Foiletonul *Adevărului*, 1902. 1 descântec publicat de G. Dem. Theodorescu în *Poezii pop. române*. București, 1885. 1 descântec publicat de I. Minescu în *Foaia soc. Românismul*, vol. I București, 1870, pag. 95—96. 3 descânțece publicate de Dr. Ionescu în *Medicina populară*. 1 descântec publicat de T. T. Burada în *O călătorie în Dobrogea*, Iași 1880. 1 descântec publicat de G. Săulescu în *Revista pr. Istorie, arh. și fil.* an. II, vol. I, fas. II, București, 1884. Un descântec în *Materialuri folk'oristice*, pag. 594. 1 descântec de V. Alexandri *Poezii populare*, București, 1886. 14 descânțece de Gorovei în *Sezătoarea*, Fălticeni. 1 descântec în *Buciumul român*, Iași, 1878. 1 descântec P. M. Rădulescu-Mieșunești în *Revista Literară*, București, an. XXIII, No. 8.

(1) Comunicat de Titi Nicolescu, com. Băilești, Dolj.

MUȚENIA.

Omul se naște mut, sau muțește mai în urmă dintr'o spaimă prea mare, din frică sau dacă doarme pe o comoară.

Cel mut din naștere se numește *balamut*. Se forțează să vorbească și nu poate. Balamuți se mai numesc și cei bălbăiți.

Pentru a se vindeca cel mut, trebuie ca cineva din casă, rudă de aproape cu mutul, să puie Duminecă dimineață într'un castron apă neîncepută și când toacă popa la biserică, să bată cu niște linguri nouă în apă și să spuie:

Cum se bat lingurile
In strachina asta,
Așa să se bată limba
In gura lui... *cutare*.

Descântecul se repetă de 3 ori, apoi din apă se dă celui mut să bea (Ecaterina Vlad, str. Traian, Galați, jud. Covurluiu).

Sau:

Copilului care e mare și nu poate vorbi, i se face ciulamă de pui de vrabie care scoate pui pentru prima oară, «cum mănâncă îi merge gura ca clopotul» (1).

Sau:

Să cază bolnavul la sfintele daruri, în fiecare Vineri și în zilele de sărbători (T. Măgurele).

Celui peltic i se taie așa de sub limbă cu o pară de argint (Bacău).

NĂDUFUL.

De *năduf* bolnavul suflă grou și simte așa par'că i se urcă un boț în gât. Ba din cauza boțului de multe ori bolnavul și tușește în sec.

În *T.-Măgurele*, Teleorman, babele învață pe bolnavi să ia o ridiche neagră, să o scobească la mijloc, să puie într'însa miere cu hrean ras și așa s'o bage într'un cuptor pentru ca să se coacă. După ce s'a copt ridichea și a fiert mierea bine într'însa, bolnavul trebuie ca să ia în toate diminețile câte o linguriță.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 111.

În **Moldova** se întrebuintează această doctorie și pentru tuse; atât numai că în loc de miere se introduce în ridiche zahar de ghiață (com. Letea, jud. Bacău).

De năduf se mai obișnuiește să se piseze la un loc pucioasă simplă sau cu candel și apoi, din acest praf să iea bolnavul de mai multe ori pe zi cât apucă pe un vârful de cuțit (jud. Teleorman).

Sau:

Bolnavul să bea până-i trece ceaiu de soc (Galați, Covurluii).

NĂDUȘEALA.

De *nădușeală* suferă mult cei slabi de piept. Bolnavul asudă, se înnădușă noaptea de par'că ar sta într'o baie. Mulți din cei cari se înnădușe noaptea, se primenesc numai decât cu altă cămașă și se mulțumesc numai cu atât, fără să-și mai bată capul cu vreun leac; alții însă cată să izgonească această boală dela ei cu diferite buruieni și leacuri.

Unele babe recomandă bolnavilor să facă baie cu tărățe de grâu și scuturătură de fân (Bacău).

Altele zic să iea bolnavul în toate diminețile câteva hapuri de slănină rancedă și să bea borș crud cât de mult (Bacău).

Sau:

Să bea bolnavul de mai multe ori pe zi ceaiu de floare de crăiță (ocheșele, văzdoagă, bofte, buruieni domnești, ferfon)(1).

Sau:

Se puie într'un șip (garafă, sticlă) 3 pumni de urzici mici, uscate și frecate în palme, o ceapă mare moldovenească, tăiată mărunțel, să toarne peste acestea 3 litre rachie bun de drojdie, să lase să plămădească 3 zile la căldură și apoi să bea, înainte de mâncare, câte un păhăruț mic(2).

Sau:

Să se fumeze țigări din fășii subțiri de fagi, (Iași).

Sau:

Să bea bolnavul ceaiu de floare de ciuboțica cucului(3).

Sau:

Să bea sânge de coțofană (Țarcă)(4).

Sau:

Să facă bolnavul frecături pe corp cu apă sărată (Galați).

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 74.

(2) » » » » » 73.

(3) » » » » » 32.

(4) » » » » » 109.

Dacă omul înnădușe la mâini, trebuie ca în ziua de Paști să se ferească a luă sare în mână (Galați).

Sau:

În ziua de Paști dimineața trebuie să pui mâna pe clanța (zimpirigul) ușii (Pechea, jud. Covurluiu).

NĂJITUL.

De *năjit* se descântă mult în **Moldova** și foarte puțin în **Muntenia**. Bolnavului îi pocnește des urechea și apoi simte într'însa o durere din ce în ce mai tare.

Baba pune într'o ulcică vreo câțiva cărbuni aprinși, peste ei câteva fărâməturi de baligă uscată de vită în Ziua Crucii (Înălțarea Sf. Cruci), apoi coji de ceapă, de usturoiu și cu toate acestea afumă pe bolnav la urechea beteagă până i-o încălzește (Bacău).

Sau:

Se descântă cu o secere în untură proaspătă și se pică apoi untură cu secerea încălzită în urechi (Mihail D. Constantinescu, Brăniștea, Mehedinți).

Sau:

Se descântă în untdelem dela candelă, se încălzește un cuțit la vârf și pică în urechea bolnavului câte o picătură din untdelemnul descântat (T.-Măgurele).

Sau:

Se bagă în ureche un grăunte de usturoiu mușcat și învelit în vată (Te-leorman).

Sau:

Se descântă cu o perie cu care se perie cânepa. Și femeie sau bărbatul care descântă tot dă cu peria pe locul unde se simte durerea. Se descântă numai în zilele de sec: Luni, Miercuri și Vineri, de 3 ori dearândul și la fiecare dată se spune descântecul de 3 ori (Ul. Canianu, București).

Sau:

Cu un vârf de secere, caldă, pici o picătură de unt în ureche; apoi pui într'o oală nouă puțină sămânță de cânepă, încinzi (înfierbinți) oala și când boabele încep să plesnească, bolnavul ține urechea deasupra (Turceni, jud. Gorj).

Sau:

Se pune în ureche usturoiu bine pisat și pus într'un tulpă, sau mir se bagă în urechea a cu vierme(1). Sau mămăliguță caldă, sau o măslină să se

(1) Așa se crede că durerea provine din cauza viermelui.

puie în ureche și bolnavul să se culce pe ureche (I. Odor, auzit dela Leanca Ghenovici, Văleni).

Sau :

Se iea gogoășe de petufă și se stoarce în ureche, dacă urechea e împăslită (Idem).

Sau :

Se iea o baligă proaspătă de vacă, se coace bine în spuză și apoi înfășurată bine într'o cărpă curată, se oblojește la ureche (Star-Chiojd, Buzău).

Sau :

Se pun în ureche faguri de viespe muiți în apă caldută și se afumă cu baligă de vită strănsă în Ziua Crucii, 14 Septembrie (jud. Iași).

Sau :

Se unge cu ceară de albine o bucată de pânză de olandă și se face din ea un *bucium* (Bucium în Moldova, feștilă în Banat), adică se răsuțește în formă de cornet. Ceara se află pe fața din năuntrul buciumului. Când curge cuiva urechea, îl doare și nu aude, să se culce pe o parte cu urechea care îl doare în sus și se introduce în ea un *bucium*. Cu o mână îl ține, iar cu una îi dă foc și îl lasă ca să ardă încetișor până rămâne numai o bucățică din cornet pe care îl scoate. Înăuntru se află toate răutățile și puroiul pe care l-a subț buciumul din urechi (Suceava, Moldova).

Sau :

Se coace în spuză praz cu untdelemn și zeama caldută se stoarce în urechi (Baba Catrina, com. Filești, Covurluiu).

Sau :

Cu un șomoioș de cărpă, dela un pământuf de care se mătură cuptorul de pâine, și cu o bucățică de baligă de vacă, lipită în grajdul vitelor în ziua de Sf. Marina (17 Iulie), le aprinde și ocolind împrejurul urechii bolnave, — descântă :

Venind Isus dela al 7-lea cer, s'a întâlnit cu năjitul în cale, care fusese ieșit din Marea uscată ; și l-a întrebat Isus :

— Unde mergi năjite ?
 — Unde să merg Doamne ?
 Merg 'n lume,
 Să le dau prin urechi,
 În cealaltă parte a oamenilor,
 Ca să le asurzesc auzul,
 Să le turbur creierii,
 Să le întunec vederea,
 Să le amuțesc gura,
 Să le dau umbletul
 Picioarelor,

Și prinderea

Mânilor,
 Cu săgeți,
 Înțepături
 Și-amețeli,
 Cu furnici
 Și spaime.

Isus i-a poruncit :

— Intoarce-te înapoi
 Satane,
 Cu nume de vrăjtit,
 Și te du
 În locuri pustii
 De om neumblate

Și ne-cercetate,
 Și lasă lumea să meargă
 După cursul ei,
 Asemenea și pe... *cutare*,
 De va fi cuprins
 De furia năjitului,
 Să se întoarcă
 Înapoi
 Năjitul
 Și să-l lase sănătos,

Precum dela D-zeu a fost
 Cu urechile auzind,
 Cu ochii văzând,
 Cu limba vorbind,
 Cu picioarele umblând,
 Cu mâinile prinzând,
 Cu mintea judecând,
 Și vesel trăind,
 Amin (1).

Sau :

Apucai în o pădure mare,
 Pe-o potecă în vale,
 Și dedei peste un bordeiu mare.
 Din acel bordeiu mare
 Ieși un om mare,
 Verde,
 Și se duse la un grajd mare,
 Verde,
 Cu o cheie verde,
 Deschise un lacăt verde,
 Și din acel grajd verde,
 Scoase un cal verde
 Puse șeaua verde,
 Cu zăbale verzi,
 Cu frâu verde
 Și plecă la vânat prin livezi, după el
 cu nouă cățeluși tot de acei mici, holdei.
 Umblă, umblă, — nimic nu vână. Când la
 cale porni, cu
 Năjitu,
 Pricăjitu
 Se 'ntâlni.
 -- Stai pe loc
 Najite

Pricăjite !
 Un'te duci
 Și de unde vii ?
 Spune, că de unde nu,
 Pe tine voiu slobozi
 Pe acești nouă mici holdei;
 Mii și fărâmi
 Ei te vor făcea,
 Așa că din tine
 Nimic nu se va alegea...
 Iar năjitu, pricăjitu, numai decât dete
 răspunsul :
 -- Mă duc la... *cutare*
 Să-l lovesc
 Și să-l plesnesc,
 Urechile să-i vâjje
 Și să-i cuțiteze...
 Iar atunci acel om mare începă să-l
 blesteme cum voiu blestemă eu în căldare :
 Cum taie scera toate paiele
 Și toate gunoaiele, tot așa să taie toate
 junghiurile și toate durerile din capu și
 urechile lui... *cutare* Și să rămâie

(1) Comunicat de C. Gheorghescu-Drajna (Prahova), precedat și de următoarea noți-
 țică : Am făcut experiență chiar la mine în mai multe rânduri, când m'a durut vreo ureche
 din cauza răcelei dela vreo fereastră ; și pe dată ce am aprins uu petie de cârpă, ori de
 care am găsit, și am ținut capul plecat cu urechea bolnavă dedesubt, de a intrat fum
 de cârpă sau de baligă aprinsă în ureche, numai în două rânduri : seara și dimineața,
 stând cu urechea cam 10 minute pe fum,—mi-au și alinat durerile pe dată. Prin urmare
 cei ce vor răci la ureche din nebagare de seamă, să aprindă o bucată de cârpă lungă
 de o palmă și cu ea făcută sul să s'afume la ureche.

Curat,
Luminat,
Ca argintul strecorat
Cum D-zeu l-a lăsat (1).

Sau :

Năjite,
Pricăjite,
Eu cu baligă te-oiu afumă,
Din urechea lui... *cutare*,
Afară te-oiu da,
Cu grebla te-oiu greblă,
Cu mătura te-oiu mătură,
Cu secera te-oiu seceră,
Și din urechea lui... *cutare*,

Sau :

Ieși năjite,
Pricăjite,
Că vine un urs mare dela deal,
Cu gura căscată,
Cu p... sculată, —
Cu gura te-o mână,
Cu e... te-o e...ă,
Cu p... te-o f...—
Ieși năjite !
Năjit înfundat,
Năjit pocnind,
Năjit părăind,
Năjit prin pocitură,
Năjit prin săgetătură,
Năjit prin didiochi,
Năjit prin somn,

Te-oiu alungă,—
Și... *Gligore* (sau cum îl chiamă)
Să rămâe
Curat,
Luminat,
Ca aurul cel curat,
Ca argintul strecurat,
Cum Maica Domnului l-a lăsat (2).

Năjit prin ostencală,
Năjit prin potioneală,
Năjit de 99 de feluri,
Năjit de 99 de chipuri,
Ieși!
Din creierii capului,
Din vederile ochilor,
Din auzul urechilor,
Din vinele gâtului,
Din toate incheieturile,
Din trupul *cutăruia*,
Și să rămâe,
Curat,
Luminat,
Ca aurul strecurat,
Cum Maica Domnului l-a dat (3).

Notă. — Găsim 2 descântece de năjit publ. în *Materiale folcloristice*, p. 643. 1 descântec în *Poezii pop. rom.*, București 1885, p. 38, și 1 desc. în *Rev. p. Ist., arh. și filologie*, 1884, p. 383.

NAȘTEREA GREA.

De *nașterea grea* sau *losnicioară* se descântă în **Moldova** femeilor ce nu pot naște ușor. Ba prin unele părți din **Muntenia** (Teleorman) babele zic

(1) Comunicat d. Mihail D. Constantinescu, com. Branște, jud. Mehedinți.

(2) Comunicat de Vasile Ionescu din Roman.

(3) Cules dela Ilinca din Satul-Nou (Domnița Maria) Bacău.

că femeile, pentru ca să nască ușor, trebuie să stea într'un gărliciu (pimniță), să o poată trage curentul bine.

Sau :

Ca să aibă femeia facerea și mai ușoară, zic babele, trebuie să se ducă, când îi vine ceasul, în ieslele boilor sau al oilor, ca să nască mai ușor, ca și Maica Domnului.

Prin județul *Botoșani*, când femeile, din cauza lipsei de opinteli, nu pot să nască, iea o piele de șarpe, o freacă în degete cu stuchit, până când se moaie pielea bine, și o leagă boț la buric.

Sau :

Dacă nici așa lăuza nu poate să nască, baba afumă locul pe dedesubt cu sardele (2).

Sau :

Atinge femeia lăuză pe la coasta stângă cu sfârc de vultur dela aripa dreaptă; dar baba trebuie ca să bage seama să nu atingă pe leuză prea mult cu acest sfârc, c'apoi femeia face și mațele ! (1).

Dacă cumva femeia a pierdut mai înainte vreun copil, atunci baba o afumă pe dedesubt cu praf de os ars din botul unei vulpi. (Herța, jud. Dorohoiu).

Sau :

Culege foi de *losnicioară* sau *brustur*, pune foile într'o oală, oala o pune la foc cu apă neîncepută și când au fiert foile bine de tot, trage oala la o parte și o scurge de zeamă. Pune în zeamă ca o lingură de miere, iea în mâna dreaptă un cuțit de găsit și împunge în zeamă de 3 ori în cruciș și în curmeziș, — și descântă :

Nu rage ca buhail,
Nu necheză ca caii,
Nu te sgârcei ca aricii,
Nu te sbate ca *chiticii* (2),
Ia... *cutare* să nu te gândești,
Să mergi să te prăpădești,
In pădurea cea uscată,
In apa cea turburată,

Și... *cutare* să rămâie,
Ușurată,
Luminată,
Cum îi de Dumnezeu lăsată.
Ca argintul cel curat,
Ca aurul strecurat,
Dela mine descântecul,
Dela Mnezeu leacul (3).

După descântec baba dă leuzei ca să bea pe nerăsuflata doctoria aceasta.

In urmă, dacă a dat Dumnezeu și s'a ușurat leuza, baba îi dă ca să bea trei zile ceaiu de *romaniță*, pentru ca să se curețe pe dinăuntru.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 106.

(2) Ibid., pag. 111.

(3) Peștișori mici, beldii, albeți.

(4) Cules dela femeia Anica lui Ioan a Mariei din com. Gura-Văii, jud. Neamțu.

Dacă cumva leuza n'a putut naște locul în timpul facerii, atunci baba îi înfășoară la pânțele foi de nuc calde, scoase din scaldătoare.

Iar pentru ca să se întărească leuza după facere, baba îi dă ca să bea, din când în când, vin fiert la un loc cu orz. (Măgurele, jud. Teleorman).

NEDORMIREA.

Babele dau bolnavului care nu poate dormi câte leacuri și buruieni toate, dar mai vârtos și cu folos dau fiertură sau zeamă de mac.

S'au văzut cazuri când mamele, după învățul babelor, au dat copiilor, ca să-i adoarmă, zeamă de mac și i-au adormit pentru totdeauna...

În spre **Oltenia**, copiilor ce n'au somn și nu pot adormi, li se descântă de *surdumași* sau de *mama pădurii*, în miere proaspătă, luată întâiu dela stup, cu un fir de busuioc verde cules în ziua de Sf. Ispas. (Turceni, Gorj).

După un manuscris dela 1784, găsim pentru omul ce nu poate dormi :

Să scrie pe o cărămidă veche dela biserică, de unde se închină preotul, aceste cuvinte : Sfântul Dumnezeu ! Cel ce ai dat somnul lui Adam în raiu, și lui *Avemeileh la Parminon 70 ani* și celor trei cuconi, ce au adormit 370 ani, fă somn, Doamne, și cu acest om. Și cărămida să o pui la căpătăiu (1).

NEBUNEALA.

Să ferească Dumnezeu pe oricine de nebuneală, căci greu se vindecă. Prin unele părți din **Moldova** (Bacău), babele cele mai meștere și bune descântătoare dau bolnavului ca să bea rachiu de drojdie plămădit cu *maiu* (ficat) de cal și se descântă de *sburătoriu*.

NEGII.

De *negi* (neg, negel, negei) nu se descântă; bolnavul vede cum îi cresc niște umflături mici și tari, ce se fac pe mâini, ori pe fața omului.

Ei nu aduc nici o durere, dar desfigurează fața celor ce-i poartă, căci unii din ei cresc mari. De negi te umpli, ori îi poți căpătă din apa ce iese din broaștele buboase, când le iei în mână. De negi scapi uneori greu, alteori ușor de tot.

Legi negelul cu un fir de păr din cap, porți legătura trei zile, și negelul cade. Legătura accasta se face când luna e pe sfârșite (Bacău).

Dacă nu scapi cu asta, apoi cauți grăunțe de păpușoi ce cad din saci când îi duci la moară ca să macini, iei trei grăunțe de acelea, le mesteci

(1) Dr. Gaster, *Literatura pop. română*, pag. 539.

în gură dimineța, apoi te ungi cu acele grăunțe sfărmate pe negei și nici nu știi când scapi de ei. Uneori poți lua o ață, faci pe ea atâtea noduri câți negi ai, pui ața în pământ, și când ea va putrezi, negi nu vei mai avea. (*Șezătoarea*, an. II, pag. 70).

Sau :

Ungi negii cu unt proaspăt și dai să-i lingă un cățel sugar. (Turceni, județul Gorj).

Sau :

Aprinzi o iască dela scăpărătoare și arzi cu ea negii; alții sting negii cu apă tare. (Rociu, Argeș).

Sau :

Prinzi un liliac, îi zdrobești capul și cu sângele ce-i curge pe nas te ungi la negi (1).

Sau :

Se freacă negii cu peliță de rânză, luată dela o rață (2).

Sau :

Dai pe la negi cu sânge de șopârlă (jud. Botoșani), sau cu sânge de șoa-rece (jud. Muscel).

Sau :

Prinzi o lăcustă verde (căluț de iarbă), o apropii de neg și când lăcusta a apucat negul în gură, smănțești odată, că iese cu neg cu tot (V.S. Moga, rev. *Albina*, București).

Sau :

Să se pună cenușă din lemn de fag în apă și aceasta se fierbe mai bine de o oră, și cu această soluțiune să se spele negii de mai multe ori pe zi (Liuba și Iana, rev. *Familia*, an. XXVII și XXVIII).

Sau :

Se rupe *alior* (buruiana negilor, laptele câinelui sau rostopască) și cu laptele ce curge se ungi negii (Fălticeni, Suceava).

Sau :

Se spală negii cu roua ce s'adună în frunze de *scaiu-voinicesc* (3).

Sau :

Se ia o broască vie, se omoară deasupra negului, zicându-se :

Cum moare broasca,
Așa să moară negul.

(1) Dr. Leon, op. cit., pag. 96.

(2) » » » » » 105.

(3) » » » » » 64.

se repetă de 3 ori, apoi se leapădă broasca jos. (Baba Maria Bălan, com. Filești, jud. Covurluiu).

Sau :

Iei dela spițarie *vitriou* (apă tare) și pui la neg. (Tinca Vlad, Bădălan, Galați, Covurluiu).

Sau :

Cel ce are negi să se ducă la biserică și să facă 15 mătănii la strașina bisericii și apoi ținând mâna cu negi să pice pe ei apă de pe strașină, toți negii se usucă. (Leanca Ghenovici, com. Văleni, jud. Prahova).

Sau :

Duminecă dimineața când popa toacă, să puie mâna cel ce are negi pe clanța ușii și să zică :

Popa toacă,
Negul seacă,
Popa toacă,
Negul seacă,
Popa toacă,
Negul seacă,

Se repetă de 3 ori și negul dă îndărăt (Galați, Covurluiu).

NEPUTINȚA.

De neputință se vindecă bărbații pătimași, căror le-au secat puterile trupești, cătând măciucă de *scăiu voinicesc*, până dă peste una în care se află unul sau doi germi (*Penthina Gentianae*). Fierb germii la un loc cu *coada mănzului* și beau zeama.

Baba mai dă neputinciosului lămurirea următoare :

«Și îngiează, cum îngiează germii în măciucă. Și se lungește, măiculiță, ca a calului !...» (Baba Voica, satul Berta, jud. Prahova).

Sau :

Pătimașul prinde o năpărcă, îi taie capul și-l pune într'o oală nouă la foc. Când a fiert capul bine, îi scurge zeama și o bea (Dr. Leon, op. cit., p. 99).

Sau :

Se fierb gogoși de poroinic (sculătoare, salep) și zeama se bea ca pe ceaiu (Dr. Leon, op. cit., pag. 60).

Sau :

Se fierbe rădăcină de pochivnic (*popălnic*) și zeama se bea de 3 ori pe zi. (Mangiuca, Banat).

Iar dacă cumva pătimașul îi legat, trebuie ca să împuște o icoană cu mări-

nile la spate în puterea nopții sau să-și desfacă, să-și întoarcă, în felul cum a fost *legat* (vezi : *Legatul bărbatului*).

OBRINTEALA.

Obrintește o bubă, o tăietură sau o rană, care a fost descoperită la frig.

Se știe că o rană când nu se îngrijește bine, când nu se spală regulat, dă în cangrenă, se umflă și capătă o culoare vântată-închisă. Starea bolnavului se schimbă, căpătând dureri mari. La această stare a boalei, babele zic că rana a *obrinit*.

Baba chemată ca să descântă, cere să i se aducă un fus, o lingură și un cuțit pe care le așează astfel: Cuțitul în față, lingura în dreapta și fusul în stânga, apoi începe a descântă. De este rană, baba descântă în miere; după descântec se unge rana cu mierea descântată. De este durere de gât sau de cap, baba descântă în mălaiu (făină de porumb). După descântec se oblojește bolnavul cu făina descântată.

În tot timpul descântecului, bolnavul șade pe spate, iar baba din când în când cască spre semn că bolnavul îi prididit și că i-a ghicit boala.

Baba se închină și descântă de 3 ori :

«În numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh, Amin».

Mă sculai de dimineață
Și plecai pe cale
Pe cărare,
Mă 'ntâlnii cu... *cutare* în cale,
Plângând și *olecuind*.
— Ce plângi... *cutare* și te olecuești
Și așa de rău tu te bocești?
— Cum să nu plâng și să nu mă olecuesc,
Când de obrinteală rău pățimesc.
— Taci nu mai plânge,
Nu mai olecui,

Că în miere și mălaiu,
Eu voi descântă,
Și pe bubă (ori umflăt.) o voi puneă,
Și durerile ți le va alină,
Lăsându-te curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca steaua în cer,
Ca roua în câmp,
Cum maică-ta te-a născut (1).

Sau :

Intr'un sat mare
Negru,
Sbiară o oaie mare
Neagră,
Latr'un câine mare
Negru

Țipă (strigă) un voinic mare
Negru, —
Tace oaia din sbiară,
Câinele din lătrat,
Voinicu din chiuit,
Să treacă lui., *cutare* de obrinit.—

(1) Comunicat de Ion Georgescu din comuna Letca-Nouă, jud. Vlașca.

Pe un câmp mare,
Negru,
Văzui un plug mare,
Negru.
Trăgând o brazdă mare,
Neagră,
Cu 6 boi mari,
Negrii ; —
Nu trase brazdă mare,
Neagră,

Și trase junghiurile,
Cuțitele,
Durerile dela... *cutare*
Din măsele,
Din gingii,
Din piele, —
Lăsându-l curat.
Luminat,
Cum maica Doimnului l-a lăsat (1).

Sau :

A plecat un om negru
Cu boii negri,
La o moară neagră,
Cu porumbu negru,
Să macine mălaiu negru. —

Oaia sbiară din fundul Mării,
Și mielul sbiară din margine,
Și păcurarul strigă din cetate,
Să aline... *cutăruia* junghiurile toate (2).

Parte din babe descântă cu cărbune în mălaiu, altele descântă cu făină de popușoi în *chișleag*, iar altele c'un fir negru, c'un cărbune și c'o mătură.

Sau :

Să pune la rană pâine cu vin (Filești, Covurluiu).

Sau :

Se descântă în meu, se amestecă cu oțet și se pune pe bubă (comuna Didești, Teleorman).

Sau :

Se descântă de 9 ori cu un dumaticat de pâine, sare și usturoiu (baba Nața, Alexandria, Teleorman).

Sau :

Se descântă în meu, ce se încălzește într'o tigaie, prăjit cu untură, și se pune la buba obrintită (com. Drăgășani, jud. Vâlcea).

Sau :

Se descântă în oțet și se stropește la bubă, pe locul unde e obrântit (Drăgănești, Olt).

Notă. — De obrintit (obrınteală) găsim un descântec în *O călătorie în Dobrogea*, Iași 1830, p. 261, cules de T. T. Burada. 1 descântec publicat de S. Fl. Marian în *Descânțece pop. române*, pag. 153. 8 descânțece, în revista de folklor *Șezătoarea* din Fălticeni. 4 descânțece în *Materialuri folkloristice*, pag. 641—642. 1 descântec în *Apărătorul sănătății*, an. II, pag. 14, cules de Gh. Rădulescu învățător, Vâlcea.

(1) Cules de Ioan Georgescu din comuna Letea-Nouă jud. Vlașca.

(2) Cules de preotul Petre Petrescu dela Ioana P. Busuiocescu din comuna Coveiu, pl. Balta; jud. Dolj.

OFTIGA.

Bolnavul de *oftigă* îi slab și chiar dacă îi gras, slăbește din zi în zi, văzând cu ochii. Noaptea înnădușe, n'are poftă de mâncare, iar către seară îl ieă cu fior și apoi arde de căldură. Tușește des, scuiă o flegmă gălbue și de multe ori scuiă și sânge.

Pentru potolit tusea, se pune într'o ulcicuță zahăr negru (suc de lemn dulce), cam de 4 degete de lung, ca o mână de *limba vecinei*, câteva roșcove, câteva smochine și o bucată zahăr de ghița (candel). Să umple ulcica cu apă, se astupă bine la gură și se pune la foc să fiarbă până scade de vreo 2—3 degete; se strecoară și să bea cu ceașca (com. Letea, Bacău).

Sau:

Rădăcină de *nalbă*, *arpacaș*, câteva smochine, câteva roșcove, câteva curmale și un litru de apă să se pună într'o oală astupată bine, să fiarbă până rămâne pe jumătate și apoi să se pună peste această încă un litru de lapte dulce, să fiarbă împreună până scade de 3 degete, să strecoară și să bea cu ceașca. (T.-Măgurele).

Sau:

Să bea bolnavul în rachi, testicul (coiu) de cal negru, ars, pisat și amestecat împreună (D. Basilescu, jud. Prahova).

Sau:

Coșofană împușcată, arsă, pisată și amestecată, se bea cu rachi de drojdie (com. Hânțești, jud. Dorohoiu).

Sau:

Să mănânce bolnavul *pipotă* friptă de cocostârc alb (Dr. Leon, op cit., pag. 86).

Sau:

Să mănânce bolnavul ficat (maiu) de lup (Dr. Leon, op. cit., pag. 97).

Sau:

Să se mănânce 40 de zile ficat de morun, fript pe grătar (com. Malcoci, Tulcea).

În Dobrogea, Lipovenii dau bolnavilor contra tusei și pentru ca să scuipe flegma, să bea lapți de morun, pisați, (d-na Milanos, Sf. Gheorghe, Dobrogea).

Sau:

Bolnavul să facă scaldături de zer, să spele cămașa numai în zer, când se culcă să se învelescă în blăni de oaie până asudă, și dimineața să bea zer, «să aștepti până ți-e foame și atunci să bei zerul, că omul e ca oala: când e unsă cu unt și o mai ungi, untul stă deasupra; când e uscată și o ungi, untul intră în ea» (Un cioban, jud. Iași).

Sau:

O șopârlă vie fiartă cu o jumătate oacă de untdelemn se desparte în trei părți și se dă de băut la bolnavi, în 3 zile de arândul (Dr. Leon, op. cit., pag. 108).

Sau:

Se fierbe *Iarbă mare* cu vin alb și se bea dimineața și seara câte un pahar, la trei sfârșituri de lună, după ce se pișcă luna (Bacău).

Sau:

Se iea rădăcină de *Iarbă mare* și *Iarba lui Tatin*, se rad pe răzătoare de verzi, se amestecă cu miere și se iea câte o linguriță în fiecare dimineață (Bacău).

În **Banat**, pentru durere de piept se folosește *Tacinul* și, după cum mărturisesc muierile știutoare, face minuni băut ca pe ceaiu; apoi rădăcina rasă și fiartă în lapte, se pune caldă pe piept, ca o turtă, (Simion Manguicu).

În **Muntenia** pentru oștișă se culeg frunze și rădăcină de patlagină, se toacă mărunț și se fierb în lapte dulce; în urmă se strecoară, se bea laptele de către bolnav, fără zahăr: trei ceșcuțe pe zi, iar foile se pun calde pe piept. Se urmează cu această doctorie 6 săptămâni (T-Măgurele).

Sau:

Se iea sămânță de cânepă, bine aleasă de pământ, spălată bine, pusă la foc, fiartă bine până dă colții, pe urmă fiartă într'o căldare curată și zeama ce rămâne se dă bolnavului dimineața pe nemâncate, la 12 ore și seara. Poate să iea pe zi și o jumătate de oacă să bea. Cănepa să fie proaspătă, să nu fie veche, «că surceaua veche nu face jar» (Leanca Ghenovici din Vălenii-de-Munte, Prahova).

În **Moldova** bolnavii beau borș crud și înghit bucățelușe de slănină, dimineața, de amiază și seara. Aceasta în trei luni de arândul (Bacău).

Sau:

Parte din babe dau bolnavilor, fără să știe, untură de câine amestecat cu lapte. (T. Măgurele).

În **Oltenia** se bea ceaiu de porumb roșu și de trandafir luat dela biserică în ziua de Duminică Mare (Femeia Gurița, Turcenii de sus, jud. Gorj).

Prin unele părți bolnavii beau moare de curechiu (zeamă de varză) de trei ori pe zi,—multă vreme (jud. Bacău).

Sau:

Se face o legătoare mare cu baligă de cal, fiartă cu vin alb și înfășat bolnavul dela picioare până la gât. Bolnavul trebuie să stea așa înfășat 3 ceasuri. (Baba Maria din Lozoveni, Galați, Covurluiu).

Sau:

Se descântă bolnavul în 3 zile de arândul cu piepteni de scărmanat lână, în lăutoare făcută din scuturătură de fân și frunze de nuc (Idem).

Sau:

Se iau 40 fire (seminți) de răsădă de varză. Intr'o Luni dimineață înainte de răsăritul soarelui, să se scoale bolnavul din pat și ducându-l în pragul ușii i se dă într'o ceșcuță 20 de semințe pisate bine și amestecate cu aghiasmă. Miercuri dimineața îi dă numai 9 fire, Vineri dimineața 7 fire, iar restul de 3 se dă bolnavului Duminecă dimineața. Leacul acesta se dă bolnavului pe nemâncate. O sămânță din cele 40 de boabe baba o face pierdută, o leapădă (Baba Vasilca, Măcelari, Galați, Covurlui).

În *Istoria naturală medicală a poporului român* de Dr. Leon, găsim următorul leac de oftigă :

«Cu vin și cu pâine ținute 6 săptămâni în cosciugul unui mort de oftigă se vindecă bolnavul de oftigă !! (Dolj)».

În județul Covurlui, mai găsim următoarele:

Să se iea un ou proaspăt, să se spargă într'un pahar cu apă neîncepută, apoi baba, noaptea când sunt stele pe cer, iese cu paharul în mână afară și privind în sus numără, prinde cu ochiul și fixează 9 stele. În timp ce descântă baba, dacă piere de pe cer o stea din cele alese de ea, omul bolnav moare cu siguranță, dacă nu dispăre, atunci cel bolnav are leac. Oul spart în pahar rămâne în apă până a doua zi, când baba vine și-l mai studiază să vadă ce friguri s'au format în el în timpul nopții (Vasilca, str. Măcelari, Galați).

Sau :

Se iea un vas cu apă neîncepută și într'o noapte când este cerul senin, plin cu stele, baba iese afară în puterea nopții și *descântă la stele*. În vasul cu apă se pun 9 strafide, 9 fire de orz, 3 covrigi mici și 3 fire dela o mătură nouă, legată c'un fir de mătăsă roșie și un cuțit de găsit.

Dar mai cu leac este ca cei 3 covrigi mici să fie făcuți din făină adunată dela 3 case bune, adică dela case cu oameni însurați în regulă cu cununie. Covrigii trebuie făcuți fără sare.

Descântecul se face astfel: După ce baba iese afară din casă, așează vasul jos, se așează și ea lângă strachină, iea cuțitul în mână, începe a împunge în cruciș și în curmeziș apa din vas, apoi în timp ce descântă, fixează cu ochii o stea de pe cer.

Dacă steaua, până termină baba descântecul, pălește, dispăre de pe cer, atunci bolnavul nu mai scapă, — moare. Dacă steaua rămâne pe cer în tot timpul descântecului, atunci baba acopere vasul plin cu apă cu o puțină goală și intră veselă în casă să ducă știre mulțumitoare că bolnavul se va vindeca. Vasul cu apă rămâne afară toată noaptea, iar dimineața apa din vas trebuie petrecută printr'o mătură nouă din care s'au rupt cele 3 fire. Bolnavul

trebuie să se spele pe față și să bea din această apă. Mătura prin care s'a strecurat apa, se dă de pomană.

Baba nu face acest descântec decât numai atunci când toate leacurile și buruienile ce le-a dat bolnavului n'au avut nici un folos asupra celui ofticit (Baba Vasâlca. str. Măcelari, Galați, Covurluiu).

De oftigă se mai descântă cu un cuțit cununat și cu trei linguri de apă neînceptută, curată, dela izvor și fieartă într'o oală nouă. Apa, după ce s'a fiert, se pune într'o strachină mare (cenac). Se caută și se iea o oală nouă, în care nu s'a fiert nimic și se pune în cenacul cu apă fierbinte, cu gura în jos. Dacă oala răsturnată înghite apa, se zice că bolnavul are leac; și, din contră, dacă oala răsturnată cu gura în jos nu înghite apa, se zice că bolnavul nu mai are leac. Se iea acea oală aburită și se pune la gura bolnavului, care trebuie să înghită de câte trei ori aburul din oală. Se repetă aceasta până de nouă ori. Se iea apoi apă fierbinte, se amestecă cu candel, tămâie neagră, untdelemn și se dă din acea apă amestecată ca să bea bolnavul de nouă ori câte trei linguri,—bine înțeles la fiecare descântec câte trei linguri. După ce bolnavul a fost aburit la gură, i se iea oala aburită și i se pune la lingureaua pieptului, unde se ține câteva minute. Se face apoi o turtă mică de făină, când se frământă descântându-se :

Ieși oftigă dela... *cutare*

Nu intinde,
Nu cuprinde,
Nu umflă,
Nu gânfă.

Ieși oftică din bere,

Din inima rea,
Din dușmănie,
Din ceartă,
Din așteptare,
Din dragoste,
Din cărare,
Din mâncare,
Din pișare.—

Tu oftică cu lucru vrăjmășesc,

Să ieși dela... *cutare*

Din piept,
Din spate,
Din oasele toate, -
Tu oftică

Din nouăzeci și nouă

De feluri
De oftigă, —
Pe *cutare*
La inimă

La ce-l apuci?

Și i-ai luat foamea
Și puterile,
Și l-ai subțiat,
Și l-ai fărșit,—

Deochetură cu soare sec,

Soarele a răsărit,

Oftiga din pieptul... *cutăruia*

A pierit.

Soarele a scăpătat,

Oftica din pieptul... *cutăruia*

A secat.

A secat cu fărșală

Și cu *neplăială* (?).

Ieși oftică că-ți taiu buzele

Și-ți taiu picioarele,

Și-ți taiu mâinile

Și-ți taiu ghiarele,

Că tu ghiarele le-ai întins,

Pe... *cutare* de inimă l-ai cuprins.

De inimă l-ai apucat,

L-ai fărșit,

L-ai năplăit, —

I-ai luat,

Și i-ai furat,

Foamea și greața,
 Și năplăiala, —
 Eu nu ciocănesc,
 Nu bocănesc,
 Ci inima *cutăruia* i-o plămădesc,
 Foamea lui,
 Setea lui. —
 Putere.
 La putere,
 Sănătate
 La sănătate,
 Virtute
 La virtute. —
 Cum se plămădește aluatul în căpesterie,
 Fagurul de miere,
 Și copilul în muiere,
 Varza în grădină,
 Cașul la stână.
 Oul în găină,
 Para 'n păr,
 Măru 'n măr,
 Pruna în prun,
 Aluna 'n alun,
 Vițelu 'n vacă,
 Mânzu 'n iapă,

Zarzăra în zarzăr,
 Piersica în piersic,
 Vișina în vișin,
 Nuca în nuc,
 Strugurele în viță,
 Castravetele 'n vroji,
 Usturoiu în răzor, —
 Așă să se plămădească
 Inima... *cutăruia*
 Putere
 La putere,
 Sănătate
 La sănătate.
 Virtute
 La virtute, —
 Sa rămăie... *cutare*,
 Spălat,
 Curat și luminat,
 Ca roua din câmp,
 Ca steaua din cer,
 Ca argintul cel curat,
 Ca ori ce strecurat,
 Ca Maica Precista ce l-a dat, —
 Leacul din descântecul meu,
 Și cu puterea lui D-zeu !...

Acum, turta făcută, coaptă și descântată astfel, se înțeapă cu acul, repetându-se și cuvintele următoare:

Nu înșep turta,
 Ci înșep oftica dela... *cutare*,
 Am înșepat-o,
 Din inima... *cutăruia* am spart-o,
 Coaptă a fost,

În pământ am trântit-o,
 Din inima... *cutăruia* am mânăat-o,
 Din rădăcină am secăt-o,
 Din mijloc am smintit-o,
 Din vârf am veștejit-o! (1).

Se dă mijlocul (miezul) turtei bolnavului ca să-l mănânce, iar marginile și cojile turtei se aruncă la câini și la porci, ca o oftică porcească, câinească, țigănească ce este. (Maria Predi, din com. Bărbătești, Vâlcea).

OPĂREALA.

Când copiii mici se opăresc între picioare din cauza udului, se presoară după scaldătoare părțile opărite cu humă făcută praf sau cu făină de păpușoi cernută prin petece dese, (Galați, Covurluiu).

(1) Chr. N. Țapu; *Materialuri folkloristice*, pag. 631.

Se mai presoară și crohmală (scrobeală) făcută praf sau pudră (Bacău).

Sau :

Se spală cu ceaiu de teiu și se presoară bolnavului praf galben de brădișor. (Dr. Leon, op. cit., pag. 31).

Iar dacă cineva s'a opărit cu apă clocotită, se pune deasupra opărelii albuș de ou, amestecat cu unt proaspăt și deasupra albușului de ou lut (pământ) muiat, până să tămăduie. (Dr. Leon, op. cit., pag. 116).

Sau :

Se unge bolnavul în pripă cu cerneală și apoi se pune deasupra o foaie de varză dulce, unsă cu seu de lumânare. Se mai pune la opăreală baligă proaspătă de oaie și lână cu *usuc* (murdărie, mătreață). (Dr. Leon, op. cit., pagina 99).

OPRITUL SÂNGELUI.

Când curge cuiva sânge din nas, babele spun celui pătimaș să iea oțet de trandafiri, să se ude la ceafă, în creștetul capului și să tragă pe nas. (T.-Măgurele).

Sau :

Se udă cu apă rece gropița din ceafă, de asemenea să tragă apă rece pe nara bolnavă (Bacău).

Sau :

Se înnoadă 3 fire de păr în vârful capului, apoi se sfredelește pragul ușii și se pune bolnavul să stea cu nasul potrivit deasupra găurii până pică în gaură 3 picături. După aceea baba bate peste cele 3 picături din gaură un cep. (Gala și Bacău).

Sau :

Se atâră bolnavului de gât o legătură cu chei (un smoc de chei, cât de multe), apoi cu cheile de gât se spânzură bolnavul de o grindă a casei. Cei din casă însă susțin pe bolnav să nu se spânzure deabinelea. (Bacău).

Sau :

Se leagă la ceafă oțet de vin amestecat cu praf de fier din sghiabul unde moaie fierarii pământul. (Com. Toflea, jud. Tecuciu).

Sau :

Se usucă pimbișor, se pisează și se trage pe nas ca pe tabac, sau coajă de ou arsă și pisată. (Vâlcea și Suceava).

Dacă bolnavul varsă sânge, atunci baba îi dă să bea *floare de mutătoare* fiartă în rachiou de drojdie sau apă. (Ploești).

Sau :

Bolnavul să bea călduț sânge de rățoiu negru (Bacău).

Sau :

Inghite bucățelușe de ghiață (Bacău).

Sau :

Bea apă amestecată cu sare de bucătărie (Galați).

Dacă se taie cineva la mână, picior sau în altă parte, pune cenușă ori sare, apoi se leagă cu o cârpă (Galați).

Sau :

Se rade var de pe perete și se pune la tăietură (Bacău).

OASELE.

Bolnavului îi este frig și-l dor toate oasele, se întinde și trage a somn.

Pentru întărirea oaselor pătimașii se vindecă, culegând la Vineri legate ale Sinților, *buruieni amare, spumăriță, coada șoricelului, rostopastie, ochii boului, buruiană de cui de stricăciune și buruieni albe*; se fierb în apă și bolnavul trebuie să bea 3 ceșcuți pe zi : dimineața, la prânz și seara. După fiecare ceașcă trebuie să mai bea și un ciocan sdravăn de țuică. (Turcenii de sus, Gorj).

Sau :

Se fierb într'un cazan *coaietele popii, boejniță și buruiană împușcată*, — în apă neîncepută și adusă dela fântână Luni seara, fără să vorbească pe drum cel ce o aduce. Bolnavul trebuie să facă scaldături Luni pe seară la un loc deschis, la răspântie (Murgești, Gorj).

Iar dacă cineva și-a rupt vreo mână sau vreun picior, se vindecă prinzând o cățeală, care-i gata a fătă și tăind-o, să scoată dintr'ansa căței: spintecă un cățeluș și învește cu el osul rupt, mână sau picior (Bacău).

Sau :

Se pisează *iarba lui Tatin*, se amestecă cu făină de seară sau cu tărațe de grâu, se face un fel de cataplasma cu care, încălzit, se înfășoară osul rupt (Dr. Leon, op. cit., pag. 69).

Sau :

Se fac plasturi din cărămidă pisată cu rachiou de drojdie și tărațe de grâu, pe cari le pun la *fracturile*, ce le leagă cu scânduri (Mehedinți).

În jud. Muscel, tot pentru frânturi de oase, se pune cărămidă pisată, cu spumă de săpun și cărbune pisat.

În alte părți (Bacău) se înfășoară mâna ori piciorul rupt. După ce se așează

oasele la loc, se face un platur de cărămidă pisată, cu albuș de ou, spirt de prune și untdelemn, și apoi se leagă bine în niște scândurele.

PĂDUCELUL.

De *păducel* suferă și oamenii mari, dar mai mult copiii. Păducelul se face în talpa piciorului la cei ce umblă desculți. El aduce o mâncărime atât de grozavă, încât cel ce are păducel îi vine să puie piciorul pe foc. (M. Lupescu, Suceava).

Cel ce suferă e bine să-și spele piciorul cu oțet sau să puie peste păducel pădurețe coapte fierbinți.

Sau:

Se taie mărunțel lemn de trandafir și se punc să fiarbă bine în apă; după ce a fiert, îl toarnă cu apa în o covățică sau în alt vas, unde se vără picioarele bolnave de păducel; se mai înfierbântă un băț de trandafir și se bate cu el fierbinte pe locul bolnav (Dr. Leon, op. cit., pag. 71).

Sau:

Se pisează coada șoricelului și așa mustoasă se pune la păducel (Bacău).

Sau:

Să înfierbântă în spuză de foc băț de alun verde și cu el să frig păduceii de pe tălpile picioarelor (Dr. Leon, op. cit., pag. 21).

Sau:

Se pisează frunze de *arin* și amestecate cu sare să pun la păducel (Dr. Leon, op. cit., pag. 22).

PĂDUCHII.

Păduchii se fac la copii și la oameni mari din necurățenie și murdărie. Cel ce are păduchi în cap, trebuie să se ungă cu alifie făcută din untură de porc, cuișoare, scortîșoare, gogoși (iarbă) de pește și sărerică (otravă). (Turceni, Gorj).

Sau:

Se unge pe cap cu gaz (Moinești, Bacău).

Sau:

Să se spele bolnavul pe cap cu leșie de ciocălăi (coceni de porumb) și să frece pielea capului cu spirt (T.-Măgurele).

PĂDUCHII LAȚI.

De *păduchi lați* scapă omul cu greu. Păduchii lați ies ca pusderia pe om și se prăsesc așa de repede, că intră prin ochi, prin urechi și prin nas, până moare omul.

Bolnavul trebuie să radă părțile unde îi are, să facă băi, spălături cu *fier-tură de foi de tutun*, cu *fier-tură de țintaur*, semințe de pătrunjel și nucuoșoare (Turceni, Gorj).

Sau:

Să iea sărăcică, canfor, argint viu, albuș de ou, rachiu tare, să le amestece toate, bine, la un loc și să se ungă pe trup (Murgești, Gorj).

Sau:

Să se spele des cu leșie făcută din cenușe de ciocălăi și să se ungă cu untură de porc, amestecată cu pucioasă. (Dr. Leon, op. cit., pag. 118).

În amândouă cazurile de păduchi, unii se mai ung cu alife vânăta (mercurială), alții cu gaz.

Când mâncărimea lor devine mare și bolnavul își sfășie pielea scărpinându-se, se fac scăldători, băi de pucioasă și se bea zeamă făcută din coajă de china. (Dealul-Spirei, București).

PĂLITURA.

Pentru *pălitură* (lovitură) se pisează o ceapa cu muchea toporului, să presară cu sare, o stropește cu rachiu și o leagă la locul lovit. Se repetă de mai multe ori. (Mereni, Vlașca).

Sau:

Să pune pe locul lovit pâine muiată în rachiu sau vin (Bacău).

PĂRUL LA DEGET.

De *păr* la deget suferă mai mult fetele și femeile ce cos cu acul și se înțepă. *Părul* se face ca o bubuliță la degetele dela mâini și e foarte dure-roasă. Dacă nu se iea din pripă cu leacuri, se întâmplă să cadă—zic babele—și degetul. Se leagă la deget ceapă albă, coaptă, amestecată cu tămâie pisată, busuioc și *frunză de calapăr* (T.-Măgurele).

Sau:

Se spintecă o broască râioasă și se pune la degetul cu păr (Bacău).

Sau:

Se leagă la deget turtă (pâine) muiată în untdelemn. (Turceni, Gorj).

Sau:

Bolnavul culege mac cu rădăcină cu tot și-l pune într'o oală să fiarbă. Tot în acea oală pune cenușe și face un fel de leșie; cu leșia aceasta, când e numai de abia călduță, spală mâna ori piciorul la care se află părul (Transilvania).

Sau :

Se ung frunze de nalbă mică cu stuchit și se pune la degetul bolnav (Dr. Leon, op. cit., p. 52).

Sau :

Se vără degetul bolnav de păr într'un castravete murat și se ține așa o noapte întreagă (Mihăileni, Dorohoiu).

PAZA.

Omul bolnav de *pază* suferă ca și de isdat. Cârcei la *lingurică* și de multe ori cade jos *gheomotoc*. Baba îi descântă în rachiul de drojdie :

Nu taiu patul
 Numai taiu :
 Paza curată,
 Necurată, —
 Paza câmpului
 Muma codrului. —
 O plecat paza curată,
 Necurată,
 Din sat,
 In alt sat,
 Ca o scroafă *veritoase*,
 Ca o iapă *mânzătoare*,
 Ca o cățea *găzitoare*,
 Pe unde-a trecut,
 Apa a supt,
 Pe unde-a călcat,
 Apa a secat, —
 O plecat,
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Cu... *cutare* s'o întâlnit în cale,
 S'o întâlnit și l-o pocit,
 Sângele i-o băut,
 Puterea i-o supt,
 Pasu i-o secat,
 Napoi !
 Pază cu moroiu,
 Pază cu strigoiu ;
 Pază cu *moroane*,
 Pază cu *strigoane*,
 Că eu iar am plecat...
 Pe frigare te-oiu luă,
 Pe mări negre te-oiu mână,
 Nici de leac nu te-oiu lăsă,

Ieși pază cu moroi,
 Ieși pază cu strigoii,
 Ieși pază cu moroane,
 Ieși pază cu strigoane,
 Din cap,
 De după cap,
 Din vâni,
 Din mâni
 Din vederi,
 Din puteri,
 Din creierii capului
 Din merele obrazului,
 Din bulbucii ochilor. —
 Cum se domolește vântul
 Cu pământul,
 Cum se trag norii pe cer,
 Spumele pe mări,
 Așa să se tragă dela... *cutare*
 Toate pociturile,
 Toate străcniturile.
 Ieși pază cu moroiu,
 Pază cu strigoiu.—
 Nu durcă,
 Nu puiă,
 Nu săgetă,—
 Că eu iar am plecat,
 Cu nouă căini
 Din nouă stâni, —
 Cu nouă boți,
 Cu nouă bâțicele,
 Cu nouă săcui,
 Cu nouă săcurele,—
 De te-oiu căpătă,
 Toată te-oiu tăiă,

Pe mări negre cã te-oiu da,
 Pe mări ne *gere* (?)
 La livezi verzi,
 Unde nu-i urmã de secure
 Nici apã nu cure,
 Nici cântec de cocos,
 Nici glas de voinic,—
 Acolo sã stãcești.
 'Napoi!
 La... *cutare*
 Sã nu te mai întorci,
 Sã rãmânã curat,

Ca maicã-sa ce l-a scãldat,
 Ca steaua în ceriu,
 Ca roua pe pãmânt,
 Ca roua în cãmp,
 Ca soarele în cer senin.—
 Leacul sã fie dela mine,
 Și dela maica Maria, —
 Mai vãrtos
 Dela Domnul Cristos,
 Mila sã-și întoarecã,
 Leacu sã-și aducã,
Amin (1).

Dupã descãntec baba unge pe bolnav cu rachiul descãntat pe tot trupul.
 În Transilvania își descãntã de pazã parte din femei, când sunt aproape sã nascã. Descãntecul se face Marșea și în urmãtorul chip: Descãntãtoarea ia o *frimbie de breciri* (legãturã, brãu, bete) din care mãsoarã 3 coși și zice :

Pe cot am cotit
 Pazã am sprijinit,—
 Pazã dela amiazã,
 Pazã de searã,
 Pazã dela miezul nopții,
 Pazã din vãrsatul zorilor,
 Pazã venitã,

Pazã nãprãtitã,
 Pazã întãlnitã,
 Pazã mãnatã,
 Pazã cu muma codrului,
 Pazã cu moșul codrului,
 Pazã cu fata pãdurii.

Îea apoi un cuțit cu care face semn pe breciri ca și cum le-ar tãia și zice:

Nu taiu brecirile,
 Ci taiu muma codrului,
 Moșu codrului,
 Cu fata codrului ;

Taiu toate pezele,
 Toate nãprãtiturile.
 Cu cuțitul le-am tãiat
 Și înapoi le-am înturnat.

Merge atunci în grãdinã având cu sine cãmașa bolnavului, puținã fãinã de grãu și o bucatã de pãnzã, care e așternutã lângã o buruiianã numitã *sceavã*.

Face din fãinã nouã colaci pe degetul mic dela mãna dreaptã, îi pune iarãș pe pãnzã și pe fiecare pune cãte un crucer.

În jurul acestora înșirã apoi brecile și pe toate le ocolește cu cãrbuni aprinși pe un vãtraiu cu tãmãie și zice :

Pazã venitã,
 Pazã nãprãtitã,
 Iaca te cinstesc
 Și te dãruesc,
 Cu 9 colaci de grãu,

Cu o pãnzã nouã,
 Sã te lași de cea beteagã,
 Sã n'o strãnești,
 Sã n'o pocești.

(1) Comunicat de Ioan N. Bucureescu, comuna Breaza, plasa Tohani, jud. Buzãu.

Toate acestea le lasă până dimineața acolo. Dimineața (Miercuri) merge descântătoarea și vede de cumva s'a veștejit buruiana și din colaci oare mâncat e? Și dacă da, atunci femeia, pentru care se descântă, *are* leac și naște în ceas bun, iar dacă colacii nu-s mâncați, este semn rău. Se crede că în noapte vine o insectă neagră, numită *Pază*, ce mănâncă din colaci și roade rădăcina buruienii și atunci nu mai pocește pe bolnavă. Cămașa se dă spre îmbrăcare femeii celei ce pătimește, iar cu brezirile se încinge, însă pânza și crucerii rămân descântătoarei de leac și pentru osteneală (S. Fl. Marian).

Notă.—Un descântec de păză găsim publicat în *Nașterea la Români* de S. Fl. Marian.

PIATRA LA BĂȘICĂ.

De *piatră la bășica udului*, povățuesc babele să sape bolnavul iarna din pământ culbecii (melci de vie) înfundați, de prin locurile unde cresc aluni, și se pun într'o oală nouă. Oala se lipește cu aluat la gură, se dă în cuptor, după ce s'a scos pâinea și se lasă până a doua zi. Culbecii astfel uscați se pisează și se iea câte o lingură de masă de trei ori pe zi într'un pahar cu apă rece (jud. Botoșani).

Sau:

Ochi de rac pisați și băuți în apă rece (Huși).

PECINGINE.

De *pecingine* se descântă rar și boala, sub această numire, nu-i cunoscută decât în **Muntenia**.

Prin unele părți din țară (Bacău, T.-Măgurele, Argeș, etc.) această boală îi cunoscută și sub numele de *cur de găină*.

Prin județul Covurluiu (com. Filești, Galați, etc.), *Curul de găină* se deosebește de *pecingene*: *Curul de găină* se face pe la încheieturi, pe la nodul degetelor, iar *pecingenea* se face numai pe față.

«*Pecingenele* sunt niște pete scorțoase pe pielea omului, cari atacă pielea, o fac scorțoasă și produc o mâncărime teribilă, îți vine să rupi pielea; uneori scărpinatul ajunge până acolo, că începe să dea sânge din pată. *Pecingene* se face pe părțile descoperite, mai ales pe mâini, obraz și picioare. De pecingene te umpli; pecingenele se lătesc așa, că de unde la început eră ca o părăluță, uneori ajunge să se întindă pe tot brațul. De pecingine scapi greu.» (M. Lupescu, Suceava).

Se unge la pecingene cu alifie făcută de gândaci de turbă arși, pisați și amestecați cu unt alb. (Mereni, Jud. Vlașca).

Sau :

Se strânge cu mâna gândacul de mijloc, până iese din el un fel de puroiu, apoi cu acest puroiu se unge bolnavul la pecingene (Drăgănești, Vlașca).

Sau:

Se arde un vătraiu și se pune pe un huhurez și cu untul ce se prinde pe vătraiu se unge bolnavul la pecingene (Dr. Leon, op. cit., p. 95).

Sau:

Să unge cu alifie făcută din sânge de porumb și untdelemn (Com. Crovu, jud. Dâmbovița).

Sau:

Se iea mămăligă caldă de pe făcăleț (melesteu) și se atinge pecingenea (curul de găină) zicând :

Cur de găină,
Na mămăligă,
Cur de găină,
Na mămăligă,
Cur de găină,
Na mămăligă.

apoi se chiamă găinile, și aruncând fărăaturile de mămăligă se adaogă :

Na găină,
Cur de găină,
Na găină,
Cur de găină,
Na găină,
Cur de găină! (1).

Sau:

Se unge cu untură din *callaboș* fiert în noaptea de Paști. (Leanca Ghe-
novici, Vălenii-de-Munte, Prahova).

Sau:

Se unge cu argint viu amestecat bine cu unt proaspăt, nesărat. (Dr.
Leon, op. cit., p. 113).

Sau:

Se pun câteva boabe de grâu pe un fier înroșit în foc și se apasă asupra
lor cu un vătraiu fierbinte, iar cu arsura ce rămâne din ele se unge la pec-
ingene (Botoșani).

Sau:

Bolnavul se unge la pecingene cu laptele curs din frântura plantei: *laptele
câinelui* (Dr. Leon, op. cit., p. 45).

(1) Baba Rada Islățeanca, Turnu-Măgurele, Județul Teleorman.

Sau :

Se pune pe locul bolnav măslină fără sămbure, coaptă în spuză (Dr. Leon, op. cit., pag. 51).

Sau :

Se unge pecingenea cu must din coaje de nucă verde. (Liuba și Iana, *Medicina Populară*).

Sau :

Cei ce au pecingene, o spală mai întâiu pe aceasta (partea bolnavă) cu zeamă călduță de *rostopastă* și pisând-o bine, o pun pe pecingene. Pecingenea în scurt timp după aceasta se vindecă. Alte femei însă nu fac altă nimic, ci numai ung pecingenea cu lapte de această plantă. (S. Fl. Marian).

Sau :

Se pisează rădăcină și frunze verzi de ștevie, și cu zeama se unge locul bolnav (Dr. Leon, op. cit., p. 68).

Sau :

Se unge cu usturoiu pisat, amestecat cu *iarbă de pușcă* și miere. (Vezi și *Bube dulci*).

PELAGRA.

De *pelagră* (pârleală, jupueală), bănuiesc mulți căs bolnavi din cauză că mănâncă primăvara urzici; de acca bolnavii se feresc să mănânce urzici în luna lui Martie și Aprilie (Rociu, jud. Argeș).

Alții zic că suferă de *jupueală* din cauză că au omorît șerpi mulți primăvara și, pentru ca să se vindece, trebuie bolnavul să se ungă cu untură de șarpe pe părțile unde se jupoaie pielea. (Letea, Jud. Bacău).

Bolnavul de pelagră suferă mai mult primăvara când e soarele mai iute; pielea se aprinde, îi iese o spuzeală pe obraz și se jupoaie pe față, pe gât, mâini și pe toate părțile corpului cari sunt descoperite și le bate soarele. Pielea se pârlește, îl ustură și-l mănâncă. Bolnavul are o slăbiciune în tot corpul, îl dor mușchii, ametește și-l roade rău la inimă. . .

Mai târziu apoi, pielea se face tare, crapă, se acopere cu coji și din ce în ce bolnavului îi merge din rău în mai rău. Varsă, iese des afară, să necăjește mereu din toate nimicurile și se clatină la mers. Apoi, nu mult după asta, cei mai mulți,—înnebunesc.

Mulți din cauza pârlelii (pelagrei) devin bețivi. Dau și cenușa din vatră și ce brumă mai au pe lângă ei, numai și numai ca să bea tot ce le iese în cale, rachiu sau vin, zicând că parcă le mai astâmpără focul dela inimă (Jud. Muscel).

Cele mai multe babe de prin **Muntenia** și **Oltenia** dau bolnavilor de pelagră să bea buruieni amare : *Spumăriță*, *coada șoricelului*, *răstopastie*, *ochiu-bou-*

lui, *buruiană de cuiu de stricăciune* și *buruieni albe*; se fierbe în apă neînceptută și se bea ca pe ceaiu, 3 ceșcuțe pe zi: dimineața, la prânz și seara.

După fiecare ceașcă bolnavul trebuie să mai bea și un *ciocan* (1) sdravăn de țuică, că altfel rămâne amărăciunea în gură (Rociu, Jud. Argeș și Turceni, Jud. Gorj).

Sau :

Bolnavul trebuie să bea unt de naft descântat, cu spumă dela întâlnituri de ape; și dacă nu i-a ieșit încă bine părleala, se ung părțile bolnave cu unt de naft și se pripește pe lângă foc (Teiu, Argeș).

Sau :

Se face ceaiu din buruiana numită *apărătoare*, se spală părțile bolnave și să bea, odată la fiecare spălătură, de 3 ori, din acest ceaiu (Rătești-Furdu-ești, Argeș).

Sau:

Rădăcină de *roștofol* se plămădește în rachiu sau în apă neînceptută, se spală și se bea, de câte 2 ori la fiecare spălătură (Rătești, jud. Argeș).

Sau :

Urechea iepurelui se fierbe cu lapte dulce dela o oaie neagră, se spală pe unde sunt rănila, asemenea bând (idem).

Sau :

Bolnavul să mănânce raci prinși din luna lui Martie (Nicu Popescu, învățător, com. Rătești-Furdu-ești, Argeș).

Se dă bolnavului să bea rachiu de drojdie, amestecat cu 1 dram de argint viu, descântat :

In numele Tatălui,
 Și al Fiului,
 Și al Sfântului
 Duh
 Amin!
 Argint sau argintoaică
 De peste nouă mări plecat,
 Din prăvălie cumpărat,
 Pentru leac luat,
 Nu te-a cumpărat... *cutare*
 Să-l trândăvești,
 Să-l bolnăvești,
 Să-l ologești,—
 Ci te-a cumpărat
 Să-l lecuești,
 Să-l tămăducești,

Să-l vindeci,
 De toate relele,
 De toate spurcăciunile
 Și să te duci,
 Să umbli
 Trei zile,
 Trei nopți
 Și unde-i găsi fărșeală,
 Unde-i găsi amețeală,
 Păiujeneală,
 Să-l speli,
 Să-l lecuești,
 Pe... *cutare* să-l tămăducești, —
 Carnea să i-o împlinești,
 Și cum îi oul, alb,
 Gras și împlinit,

(1) Ciocan=Țoiu, sticlură, măsură țărănească pentru rachiu.

Așă să se facă... *cutare*
 Rumen și frumos, —
 Și cum nu se mistuește,
 Mirosul de usturoiu,
 Așă să nu se mistucască,
 Toate păsurile,
 Și boalele,
 In trupul... *cutăruia*.
 Pe el să-l lecuești,
 Carnea să i-o îplinești, —
 Să umbli trei zile,
 Să umbli trei nopți,
 Prin trupul... *cutăruia*,
 Să-i speli

Toată ameteala
 Toată sfârșeala,
 Toată păinjeneală, —
 Și... *cutare* să rămâie,
 Curat,
 Luminat,
 Ca steaua din cer,
 Ca roua din câmp,
 Ca poala Maicei Domnului.
 In numele Tatălui,
 Al Fiului
 Și-a Sfântului
 Duh,
 Amin (1).

Face semnul Crucii și bea rachiul și argintul viu descântat. Bolnavul trebuie ca să nu mănânce acru, sărat și ardeiat.

PERIODUL.

De *period* (soroc, rânduri, lună, regulă, belea, menstruație) când nu-i vine femeii la timp, face baie cu *floare de pucioasă* (T.-Măgurele).

Sau:

Bea ceaiu de știr roș (Fălticeni jud. Suceava).

Sau:

Când s'a oprit periodul să bea ceaiu de *moșul curcanului* (Mereni, Vlașca).

Dacă cumva femeii îi vine period prea mult, atunci trebuie să facă și să bea ceaiu de *mintă creată*, de *coarne*, de *roșcove* sau de *papură* (Vâlcea, Gorj și Argeș).

Sau:

—Bea ceaiu de romaniță cu *sânge de 9 frați* (Moinești, jud. Bacău).

Sau:

Să bea borș și să mănânce acreli. (Tirchilești, București).

* * *

Dacă din cauza sângelui încheșat și a nespălării la vreme femeia face spuzături (bubulițe) pe părțile genitale, se spală cu ceaiu de *mușețel* și se pune pătrunjel cald, fierț în lapte dulce (Romanțași și T.-Măgurele).

Sau:

Se ung bubulițele cu untură luată dela rinichii de iepuro (Măgurele).

(1) Comunicat de Gheorghe Ciubuc din com. Șerbănești, plasa Colmeana-Gălăești, jud. Argeș.

PERII RĂI.

De *peri răi*, bolnavul îi înglodeț (înțepat) în albușul ochilor. Peri răi se fac pe pleoapele ochilor și sunt foarte supărăcioși.

Baba întoarce pleoapa pe dos și cunoaște perii răi după rădăcina lor neagră; îi apucă binișor cu un clește anume și-i smulge din rădăcină. (Turceni, Gorj).

Sau:

Se rad cu o pară de argint (Măgurele).

Sau:

Perii răi se mai smulg cu o *cimbristă* (Bacău).

Perii răi se scot și se rad numai în zile de post și când e soare.

PIROTEALA.

Bolnavul de *piroteală* îi tras la somn și-l dor oasele. Baba îl trage cu mujdeiu de usturoiu, seara și înainte de culcare, îi dă să bea ceaiu de romaniță, de teiu sau de salcâm. (Bacău).

Sau:

Se întinde bolnavul jos, îmbrăcat, cu amândouă mâinile întinse pe iarbă, dimineața înainte de răsăritul soarelui. Se presară meiu pe spate, se măsoară cu o fâșie de teiu distanța dela cap până la picioare, iar cu alta distanța dela extremitatea unei mâini până la cealaltă, trecând peste corp. Se ia distanța dela cap până la picioare și se înjumătățește, apoi se taie prima jumătate la cap, iar două la picioare. Se înjumătățește și distanța mâinilor, se pune o jumătate la dreapta, iar alta la stânga. întâiu la mâna dreaptă, apoi la mâna stângă, la cap și în cele din urmă la picioare. După aceasta se rănește cu o lopată meiu proaspăt și se mătură (Giurgiu).

PIȘATUL ÎN PAT.

Se pișă în pat mai mult copiii mici, dar câteodată se scapă cu udul și oamenii mari.

Babele descântă celui pătimaș de *speriat* sau de *mama pădurii* și îi dau diferite leacuri și buruieni după localitate și deșteptăciunea babei.

Un leac particular numai pentru cei ce se scapă în pat este următorul:

Se aprinde o mătură și se ia la bătaie cel pătimaș, în timp ce doarme (Bacău).

Sau:

Dacă n'au avut nici un rezultat toate cele date de babă, atunci bolnavul se botează a doua oară (Marița Nițescu, Dealu Spirei, București).

Sau:

Se iau 3 ouă și se coc în var, adică se stinge var peste ele. Apoi se dau ouăle să le mănânce cel pățimaș (Leanca Ghenovici, com. Vălenii-de-Munte, jud. Prahova).

Iar ca să nu se pișe copii în pat, sunt opriți de a se jucă cu foc, cărbuni sau tăciuni aprinși (Bacău).

PLĂMĂDITUL INIMII.

Bolnavului, când i s'a *plămădit inima*, i-e rău la stomac, n'are poftă de mâncare, amețește și-l doare grozav capul. Baba vine și ica un semn dela bolnav. După ce vrăjește acest semn în legea ei acasă, vine din nou, într'o Vineri spre Sâmbătă sau într'o Duminecă spre Luni și cu un fir mic de busuioc în degete, îl pune mereu la nasul bolnavului și descântă:

A plecat strigoaica
Din casă'n casă,
Din ușe'n ușe,
Din coș în coș; —
Toate casele incuiate,
Toate ușile astupate,
Toate coșurile înfundate,
Numai la... *cutare* găsi,
Casa descuiată,
Ușa destupată,
Coșu desfundat. —
In casă cum intră,
La... *cutare* alergă
Inima-i fură,
Oasele-i sdrobi,
Sângele-i sorbi,
Maica Precista

După *strigoaică* se luă:
— Voi maicelor,
Impărăteselor,
Jupăneselor,
Să dați *culăruia*
Inima la loc,
Oasele la loc,
Sângele la loc,
Să rămâie... *cutare*
Curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp,
Ca sorțul
Maichii
Precistii (1).

PLÂNSORILE.

Prin unele părți din țară, prin **Muntenia** (Măgurele, Teleorman), **Oltenia** (Turcenii, Gorj), **Moldova** (Covurluiu, Bacău, Suceava), când plâng copii

(1) Comunicat de Varvara G. R. Stoenescu, com. Pietroșani, Vlașca.

mici și n'au somn, femeile spun că li s'a luat somnul copiilor de vreo duș-mancă. Ca să vie din nou somnul la copii, femeile merg la o vecină care are copil de țată și furând vreun capăt de ață sau altceva, descântă în gând:

Eu nu fur, pe... *cutare*
Ci fur somnul și odihna lui.

Lucrul furat îl pune sub capul copilului bolnav de plânsori.

Sau:

Pentru ca să nu plângă copiii și să nu li se fure somnul, trebuie ca să nu se lase fășile și pelincele afară întinse până asfințește soarele.

Sau:

Noaptea când răsare luna pe cer, femeia iese afară cu copilul în brațe și descântă către lună:

Na-ți strânsul,
Plânsul,
Căscatul,
Diochiatul,

Și . . . *cutare* să rămâie
Curat,
Luminat,
Ca argintul strecorat (1).

După aceste cuvinte se face cruce cu copilul în spre lună, în spre răsărit, apus, miază-zi și miază-noapte (Galați).

* * *

În *Nașterea la Români* de S. Fl. Marian, găsim un foarte amănunțit studiu asupra plânsorilor.

Cităm o parte din acest descântec:

«Uneori mama copilului bolnav de plânsori trimete pe o altă femeie ca să iea somnul, mai ales po o babă bătrână.

«Deci vrăjitoarea respectivă, luând copilul în brațe, o bucuțică de mămăligă, precum și 3 surcele într'o mână, se duce, după ce a asfințit soarele, unde vede că arde lumină în casă și ajungând, rostește de 3 ori după olaltă:

Focule,
Focșorule,
Na-ți somnul fiului meu,
Dă-mi somnul fiului tău!

«Și aruncă după fiecare rostire câte o bucuțică de mămăligă și o surcică spre casă. Apoi se întoarce acasă și culcă copilul.

«De aceea unde-s copii mici de țată, nu e bine ca seara și noaptea să se vadă lumină pe fereastră sau aiurea, căci oamenii răutăcioși și cu deosebire

(1) Cules dela Maria Keresteny, str. Traian, Galați.

vrăjitoarele cărora nu li-e nimic sfânt pe lume, vrăjesc copilul care pe dată capătă plânsori.

«Drept aceea, cum înserează e bine să se astupe toate ferestrele unde e copil de față în casă, că apoi nimeni nu poate nimic să-i facă».

Când iei foc dela casa cu copiii—scrie d-na Sevastos—dai apoi un cărbune peste prag, ca să nu iei somnul copiilor.

Și când vine cineva în casă, trebuie să lase somnul copilului, adică *o baiereă* sau orice dela sine.

Trimiterea plânsorilor se face astfel:

Femeia al cărui copil n'are somn, când vede întâiaș dată lumină undeva seara, se întoarce într'acolo cu copilul și zice:

Dragul mamei pușor,
Iată colo un focșor!
Deci grăbește
Și pornește,
De-ți încălzește,
Picioruțele,
Și mânuțele,
Și-ți lasă acolo,
Plânsorile,
Strânsorile,

Durerile,
Și toate chinurile,
Și neodihna,
Și-ți ie de acolo,
Odihna,
Și creșterea,
Și te'ntoarce sănătos
Acasă
Și voios!

Apoi aruncă de 3 ori pâne și sare în partea aceea. (Maranda Năstase, Româncă din Siret, Bucovina).

Notă.—Un desc. de *plânsul copiilor* găsim în *Materialuri Folkloristice*, vol. I, part. I, p. 596. și 1 desc. în *Rev. Lit.* Buc. An. XXIII, No. 10, p. 173 — 174, cules de P. M. Rădulescu-Mieșunești.

PLESCAIȚA.

Această boală se cunoaște mai mult în *Moldova*.

Bolnavul la început simte pe țurloaietele picioarelor un fel de spuzeală ca blânda; apoi îl mănâncă și de ce se scarpină mai mult, de ce-l mănâncă mai tare. Dacă se scarpină, nu scapă ușor, căci se întinde spuzeala până se face rană leabinele.

La început, parte din bolnavi se unge cu untdelemn descântat. Dacă *plescaia* nu trece, tunci unii bănuiesc că poate să fie *Argint viu dat*.

Se descântă de *argint viu*. Dacă nici așa nu-i trece bolnavului, apoi se unge cu unt de pojarăniță (sunătoare), sau se unge cu spumă de pe oale amestecat cu spuză din vatră (Bacău).

Sau:

Se fierb oase părăsitate dela un om mort și cu spuma lor se unge bolnavul la plescaite (Coman Morarul, Vălenii-de-Munte, Prahova).

PUȘCHEIUL.

Pușcheiul nu-i cunoscut decât foarte puțin și numai în Moldova.

Pușcheiul se manifestă printr'o mică beșicuță ce se face pe limbă, aproape de vârful, pe partea dreaptă sau stângă.

Babele spun că această beșicuță se face atunci când mănânci după urma șoarecilor.

Beșicuța e puțin dureroasă, dar nu durează decât cel mult o zi. Boala aceasta prinde mai mult pe copii. În popor, când cineva prezice ceva rău sau meneste vreo întâmplare nenorocoasă,—se spune:

— Da, fie pe pustiu! Mai bine un *pușcheiu* pe limbă-ți cât... desagii popii!

Baba prinde capul copilului în mâini, îi spune să scoată limba afară din gură și după ce examinează beșica depe limbă, spune să repete după ea:

— Zi așa: am făcut un pușcheiu pe limbă.

— Am făcut un pușcheiu pe limbă.

— Când? zi: acù.

— Acù.

— Ptiu, acù să cheie (piară)!

Dialogul acest se repetă de 3 ori; apoi baba suflă și scuipă de 3 ori în dreapta, de 3 ori în stânga și beșicuța trece (Săucești, Jud. Bacău).

Unele mame învață pe copii să spuie singuri, în gând, cuvintele de mai sus, și durerea trece (Căt. Cremenea, Bacău).

RĂCORILE.

Se dăscântă de *răcori* în zile de post dimineața, până nu răsare soarele. Bolnavul are căldură mare peste tot corpul, arde și-l chinue o sete nesfârșită.

Se ia un vas cu apă neînceptută, 9 frigări mici, apoi se dăscântă :

S'a *sumicat*,
S'a *mănicat*
Cutare, pe cărare c'a plecat
Necăjit
Supărat,
Cu trupu 'nflorat,
Cu latrămi până 'n pământ;—
Maica Domnului l-a întâlnit

De mână l-a luat,
În câmpu Ierusalimului c'a plecat,
La fântănele de leac :
La cea de vin, —
Cu vin l-a spălat,
La cea de mir, —
Cu mir l-a miruit,
La cea de apă, —

Cu apă l-a răcorit,
La cea de venin,
Didiochiu.
Fermecătorile cu pocelile

Și toate relele,—
A băut
Și-a plesnit,
Cutare s'a răcorit (1).

După descântec bolnavul se spală cu apa descântată pe față, iar din ce rămâne bea de 3 ori.

Nota. — Un descântec de răcori s'a publicat în rev. *Sănătatea*, An. II (1902), No. 11, pag. 172.

RĂGUȘEALA.

Omul răgușește când strigă tare, când chiuie și când răcește.

De *răgușeală* se înfierbântă apă la foc, apoi bolnavul s'apleacă deasupra vasului și înhite aburii (Tg.-Ocna, Bacău).

Sau :

Se bea lapte calduț (Galați, Covurluii).

Sau :

Se face ceaiu de tărățe de grâu, bătut cu zahăr și gălbiniuș de ou proaspăt și se bea seara la culcare (Dr. Leon, op. cit., p. 40).

Sau :

Să bea ou crud (Bacău).

RAPĂNUL.

De *rapăn* suferă mai mult copiii mici, dar câteodată prinde această boală și pe oamenii mari. Bolnavul face pe pielea capului niște bubulițe mici, aprinse de mâncărime și chiar scot un fel de puroiu puturos.

Se face lăutoare de ciocălăi și se spală cu sapon negru (Bacău).

Sau :

Se face bolnavului în fiecare Sâmbătă sau în zile de dulce o lăutoare cu tutun : apoi se unge pe cap cu o alifie făcută din seu și argint viu (Galați, Covurluii).

Sau :

Se unge pe cap, până trece rapănul, cu pișat amestecat cu usturoiu (Vasilca, str. Măcelari, Galați, Covurluii).

(1) Comunicat de T. Cojan, Focșani, Putna.

RÂIA.

De *râie* suferă foarte multă lume dela sate. Boala provine din cauza mурdăriei și a necurăteniei. In județul Gorj și Botoșani am găsit cătune întregi pline de *râie* de ani de zile.

Râia se face pe la încheieturi, pe la pulpe, pe părțile rușinoase (la organele genitale) subțioară și la buric. La femei se întinde și la sân.

Bolnavul are mâncărime mare și prin scărpinat par'că se mai potolește. Omul se umple de *râie* dela oi, cai, câini, etc.

De *râie* se descântă numai Marți spre Miercuri și Joi spre Vineri. Se iea un ou de găină și untură de porc nesărată, apoi se descântă :

Tu *râie* din vânt,
 Tu *râie* turcercă,
 Tu *râie* lătincască,
 Tu *râie* ovrecască,
 Tu *râie* căprească,
 Tu *râie* pișicioasă,—
Creștinească,
Avrămească,
 Șeade cu boieri la masă.
 Eu te tot cinstesc,
 Cu ou și untură,
 Să scoți mâncărimea,
 Dela... *cutare* din piele,

Din mațe
 Din ficiți,
 Din măduva oaselor, --
 Să te duci
 La coadele merelor,
 La fetele Domnilor,
 Că acolo vă adastă,
 Cu mesele 'ntinse,
 Cu făclii aprinse.—
 Alea știe a vă șterne,
 Știe a vă deșterne,—
 Că... *cutare* nu știe a vă șterne
 Nu știe a vă deșterne (1).

Descântecul se repetă de 3 ori, apoi se unge raiosul cu untură și ou descântat, în 3 seri dearândul. După aceasta bolnavul trebuie să se spele cu leșie făcută din viță de vie.

Sau :

Se unge raiosul cu alifie făcută din pucioasă, piatră-acră și piatră-vânăță (Pucioasa, Dâmbovița).

Sau :

Se iea *iarbă mare*, se covăsește cu sămânță de cânepă (covăseala constă în aceea că se fierbe cânepa și se toarnă peste ea sămânță de cânepă pisată), apoi se bat împreună vreo jumătate de ceas și în urmă se pun la căldură, vreo 3 zile; se *spală* raiosul cu apă caldă, apoi se unge cu această *covăseală*. Când raiosul e rănit, se unge cu o pană de găscă; când nu, cu o petică (Cotirgaș, j. Suceava).

Sau :

Se face alifie de pucioasă cu *știrigoaică* și se unge raiosul (Neamț).

(1) Comunicat de Gheorghe Resletz, com. Măgurele, Teleorman.

Sau :

Se omoară *argint viu* în untură proaspătă de *râmător*, până nu se mai văd globurile de argint, iar unsoarea negrește. Spală mai înainte corpul răiosului bine cu apă curată, totdeauna înainte de a unge. După ce s'a uns, îl pune pe lângă cuptor ca să se încălzească, adică să intre unsoarea în piele. (Dr. Leon, op. cit., pag. 113).

Notă. Un descântec de *râie* găsim publ. în rev. *Șezetoxarea*, Fălticeni, anul VII, No. 5, pag. 91, cules de G. Rudeanu.

RÂNZA.

Bolnavul de *rânză* are grețuri, dureri prin stomac și gura amară.

Boala-i cunoscută mai mult în **Muntenia** și **Oltenia**.

Se descântă în țuică sau miere, c'un fir de busuioc. Baba mestecă mereu cu busuiocul, în timp ce spune :

Ce te plângi... *cutare* ?
Dar cum n'aș plânge,
Maica Precistă...
Că m'au luat
Și m'au *viciulat*,
Că rânza mi-a căzut,
Și puterea mi-a sfârșit. —
Nu te teme... *cutare*,
Că te-oiu lua
Și te-oiu *viciuli*,
Rânza la loc ți-o veni. —
Cum se plămădește
Pâinea 'r *căpistere*, (1)

Și faguri de miere,
Așa să se plămădească
Putere
La putere,
Sânge
La sânge,
Virtute
La virtute,
Rămâie... *cutare*
Curat,
Luminat
Ca argintul strecurat,
Ca maică-sa ce l-a făcut (2).

După descântec se da bolnavului să bea de 3 ori.

Sau :

Se plămădește în rachiul rădăcină de *osul iepurelui* (3), rădăcină de *patlagină* și i mănă, apoi se dă bolnavului să bea dimineața pe nemâncate (jud. Muscel).

Sau :

Se fierbe pelin cu miere și vin și se pune la buric (j. Dâmbovița).

Notă. — De rădăcină de rânză găsim publ. în *Materialuri folkloristice*, pag. 588—589.

(1) *Capiste* = Covată, covățică, cuvă.

(2) Comunitat de Nicu Alexiu-Vlădoianu, com. Vlăduleni, Gorj.

(3) Osul iepurelui = Asudul calului (Trans.), Dărmotin (Oltenia), Sălășitoare (Trans.), Sudoarea calului, sudoarea capului (Moldova și Trans. și Osul iepurelui (Muntenia),

RASTUL.

Boala numită rast (splină mare) nu-i cunoscută decât în **Moldova**.

Bolnavul se umflă și simte un boț mare la stomac, care se plimbă de colo până colo.

Omul capătă rast din ridicături, din constipație și din cauză că bea apă multă.

De *rast* se dau mai mult leacuri și buruieni, dar sunt babe cari și des-cântă. Bolnavul scapă anevoie de rast.

Se spune, «când femeile taie pânza, bolnavul se pune cu pânțele pe sulul dinapoi și femeia să zică de 3 ori :

Nu taiu pânza,
Ci *rastul* și durerile lui *cutare*» (1).

Sau :

Bolnavul să înghită halise de plumb. Se începe cu 3, apoi 5, 7, 9, etc. până înghite un pahar (Maranda Stoica, com. Pechea, j. Covurluiu).

Sau :

Se despintecă și se sfărămă bine de tot un lin, apoi se leagă la stomac (Mahmudia, Tulcea).

Sau :

Se fierbe în lapte dulce burete de nuc, apoi se înfășoară pânțele 3 zile dearândul (Botoșani).

Sau :

Se fierbe în lapte dulce burete de nuci, timp de 3 zile dearândul, și în ceasul în care îl pune la fiert, tot la acel ceas, a treia zi, se iea dela foc și se înfășoară pânțele pătimașului. Se ține legătura 3 zile și se ridică tot la acelaș ceas. Bolnavul în timpul acesta trebuie să aibă răbdare mare, fiindcă mirosul greu nu-l slăbește, ținându-se legat 3 zile și 3 nopți (Bacău).

Sau :

Se fierb mere pădurețe, se îngroașă zeama cu tărățe de grâu, se întinde pe o petică și se pune pe pânțele la *rast* (Dr. Leon, op. cit., p. 49).

Sau :

Se iea o mână de *cătușnică* pisată bine, o mână de ceapă bine tăiată și 3 ouă; se amestecă la un loc, se prăjesc cu unt proaspăt, untdelemn sau untură de găscă, se întind pe o bucată de pânză de in, se pun și se țin cât poate să sufere de cald la locul unde e durerea, schimbându-se la fiecare două zile. In tot timpul acesta se mai face ceaiu de *cătușnic* uscat și se bea la fiearc două ceasuri câte o ceșcuță (Botoșani).

(1) M. Lupescu, rev. *Șezet.*, Fălt.

Sau:

Se coace în cuptor harbuz (pepene verde, lubeniță) se scurge zeama și se bea; iar cu miezul cald se oblojește bolnavul (Dr. Leon, op. cit., p. 41).

Acest leac se face și în Galați; deasemenea tot în Galați se mai fierb dovleci și se înfășoară bolnavul la pânțele.

REUMATISMUL.

Bolnavul are dureri mari și înjungheturi pe la încheieturile picioarelor și a mâinilor, prin muschiu, oase și mai cu seamă când se schimbă vremea durerile sunt mai nerăbdătoare.

Boala vine la om din răceală, din umezeală, din slăbiciune și *din vraja celor sfinte*.

Poporul mai numește această boală și *De-dânsele, Pocitură, etc.*

În cele mai dese cazuri întâiu se descântă de *Dânsele* sau de *Iele* și în urmă se dau leacuri.

Durerile de *reumatism* se potolesc dacă bolnavul leagă la încheieturi *huști* (1) de borș (Tocala, Iași).

Sau:

Se iea sămânță de laur, se pune în rachiul de drojdie, apoi se unge cel bolnav, pripindu-se la soare sau pe lângă foc (Vălenii-de-Munte).

Sau:

Bolnavul să se îmbrace bine cu haine de lână, apoi să se dea drumul la uși și la ferestre și să se culce așa înbrăcat în pat (Basarabi, București).

Sau:

Se freacă bolnavul cu gaz seara înainte de culcare (Galați și Giurgiu).

Sau:

Se fierbe *p... țigăncii* (2) cu vin și se dă bolnavului să bea dimineața, de amează și seara (Toflea, Buciumeni, jud. Tecuciu).

Sau:

Se freacă bolnavul pe picioare cu măduvă scoasă din oase de cal (Bacău).

Sau:

Se iea un litru de untdelemn, se pun în el 3 *cucoane chifterițe*, se lasă să stea la soare, apoi să freacă cu el bolnavul la încheieturi când îl prind durerile (Dr. Leon, op. cit., p. 86).

Sau:

Se iea un *furnicar*, se opărește într'o apă care a fiert în clocote, apoi se înfășoară cu el partea bolnavă (Giurgiu).

(1) Huști = țărățe din borș, foloștine.

(2) P... țigăncii = Urzică moartă, *Laminum purpureum L.*

Sau:

Se scoală baba la miezul nopții, se duce în pădure și iea un furnicar mare cu cuib cu tot, îl aduce acasă fără să vorbească, aduce apă tot fără să vorbească, fierbe furnicarul cu această apă și scaldă pe cel bolnav, apoi duce furnicarul la loc tot noaptea. Așă face de 3 ori, în 3 luni. «Și lucru curios, un om olog de reumatism și cu mâinile sgârcite s'a vindecat cu acest leac» (Lucreția P. Stan, Tutova).

Sau:

Se iea untură de *șalău* cu mațe cu tot, se dogorește la foc, apoi se unge bolnavul seara pe locul unde îl doare reumatismul (Tița Minescu, Slănic, Prahova).

Sau:

Se prinde un șoarice, se arde, apoi cu scrumul se freacă la reumatism (Dorohoiu).

Sau:

Se pun la reumatism cartofi fierți și terciuiți (Botoșani).

Sau:

Se pisează bine rădăcina de *păpdie*, se prăjește în smântână proaspătă, se întinde pe frunză de brustur, apoi se pune pe locurile unde se simte reumatismul. Se ține așă 24 de ceasuri, repetindu-se de mai multe ori (Botoșani).

Dacă bolnavului de reumatism, cu toate cele încercate, tot nu-i trece reumatismul, atunci intră la *fumuri* (Muntenia) sau bea *Salce* (Moldova).

Salcea trebuie ca cel ce iea, s'o păzească foarte mult; bolnavul trebuie să se supuie, așă după cum îl învață baba, altfel moare... Multe din babe pentru a putea observa de aproape pe bolnav, îl ieau la ele pe tot timpul cât ține *salcea*.

Salcea se prepară de babe astfel:

«Se cumpără dela spițarie o litră veche de salce, în care să fie și vreo 5—6 ciubuce. Aceasta să taie mărunțel, se despică mărunțel, se pune într'o oală cu două ocă de apă, se pune la foc și se fierbe o jumătate de zi, până scade pe jumătate. Se pune apoi într'un ulcior de 3 ocă și jumătate, legat cu sârmă și se toarnă peste ea două ocă de rachi bun de drojdie; se astupă ulciorul bine cu un petic ud. Se vără într'un cuptor din care s'a scos pânea dela copt, se astupă cuptorul bine la gură și se lasă până a doua zi. După ce s'a răcit, se scurge rachiul din ulcior, iar salcea se pune să se usuce. Odată uscată, se pisează și se cerne, praful se strânge și ceace rămâne în sită se strânge de asemenea. Bolnavul iea timp de 40 de zile dimineata, cu 3 ceasuri înainte de a se sculă, pe un vârf de cuțit, un praf și un păhăruț mic de fiertură, apoi doarme un ceas. Seara când se culcă, iea din nou un praf și un păhăruț de salce, și tot așă urmează timp de 40

de zile. Dacă bolnavul are și răni, fierbe cu apă restul de salce ce a rămas în sita de cernut și se spală pe răni, în fiecare zi, odată. Se împarte salcea așa, ca să ajungă timp de 40 de zile. În timpul cât urmează bolnavul *salcea*, trebuie să șadă la căldură, să facă baie, să nu bea vin, nici rachiu, să nu mănânce decât fructe albe, *frecăței*(1), *azimă* nesărată și zeamă de găină. Să nu mănânce legume, nici pește sărat, acrituri sau *gorgoaze* (2). Salcea e bine de luat îndată după Paști, până nu ies fructele (Dr. Leon, op. cit., pag. 63).

ROSĂTURILE.

Omul se roade la picior, atunci când are o cizmă prea mare, sau când sunt cizmele neune și se *scorojesc*.

Rosăturile se mai fac și din cauza obielelor prea aspre.

Prin unele părți (Covurluiu), cel ce are rosături se unge pe la rană cu unt proaspăt.

Sau:

Se unge cu unt de pojarniță (Bacău).

Sau:

Se pune pe rană o frunză de vie sau patlagină (Galați).

Sau:

Să iea mucii dela nas și se pune la rosătură (Bacău).

SĂGETĂTURA.

De *săgetătură* omul e cuprins la munca câmpului, în casă sau când doarme. Boala aceasta nu-i cunoscută decât în **Moldova** și **Bucovina**.

Se spune că *săgetătura* vine la un om dintr'un *ceas rău* sau *din vânt*. Mai e credința că omul săgetat fiind prea rău la inimă, prea pizmaș, moartea îl *săgetează*, îl însemnează ca să-și aducă aminte de puterea lui Dumnezeu...

De *săgetătură* i se descântă bolnavului în zile de post, Lunea, Miercurea și Vinerea, când scade luna. Se pune puțină sare într'o cărpuliță, se leagă bine, apoi dându-se foc la capetele libere, se afumă bolnavul, în vreme ce i se descântă.

Notă. — 2 descânțece de *săgetătură* găsim în *Descânțece pop. Române* de S. Fl. Marian, și un descânțec în colecția de *Poezii populare* de V. Alexandri.

(1) *Frecăței* = Aluat frecat între palme, mici fărâmaturi de aluat, cari se pun în supe.

(2) *Gorgoaze* = Fructe necoapte.

SANCA.

Când o femeie n'are parte de copii, se spune că suferă de *Sancă* (Samcă). În Bucovina e numită «*Spurcata*», în spre nordul Moldovei (Fălticeni) «*Arestita, aripa Satanei*».

Sancă se numește un spirit necurat, periculos, care mănâncă copii; de unde și descântecul de *mâncătură cu Sancă*. Femeile dobândesc *sanca* din spaimă sau din necredință. Femeia bolnavă de *sancă*, când rămâne însărcinată, n'are parte să nască copii vii, ei îi naște morți și necompleți.

Parte din femei bolnave de *sancă*, dacă nasc copii vii și n'au apucat să-și descante în timpul cât au fost însărcinate, atunci le mor copiii după un timp oarecare. Așa că femeia bolnavă de *sancă* nu poate să și crească nici odată copilul ca să ajungă mare, căci îl mănâncă *sanca*; deci femeia trebuie să-și descante de *mâncătură cu sancă*.

Copilul născut dintr'o femeie bolnavă de *sancă* țipă, strigă, face o bubă neagră la ceafă, apoi moare.

Femeia bolnavă de *sancă* trebuie să-și descante, înainte de a naște, cu un paiu de mătură și cu un ac, în rachiu de drojdie amestecat cu sineală, cu miere și cu zahăr.

Se face cruce cu firul de paiu și cu acul în rachiu, și se descântă:

A plecat Dumnezeu cu sf. Petrea
 Pe cărare de argint,
 La biserica de aur să slujească,
 Leturghie să facă . . .
 Și-a întâlnit:
 Mâncătorile,
 Deochetorile,
 Sâncile,
 Fiorile.
 Unde vă duceți voi săncilor,
 Fiorilor,
 Fermecătorilor,
 Deochetorilor,
 Strigătorilor?
 Nu vă duceți la . . . *cutare*,
 Nici inima să i-o mâncați,
 Nici *rănuchii* să-i rumegați,
 Nici copiii să-i mâncați . . .
 Ci vă duceți în Marea mare,
 Că este un pește mare,
 Cu inima mare,
 Cu somnul mare,
 Cu rănuchii mari,

Cu carnea mare,
 Cu puterea mare. . . .
 Puterea i-o luați,
 Rănuchii-i rumegați,
 Creierii să-i tulburați,
 Mințile-i stricați,
 Hodihna-i luați,
 Iar pe *cutare*
 S'o ușurați,
 S'o luminați,
 Cu prunci curați,
 S'o împreunați.—
 Ea v'o cinsti,
 Cu zahăr
 V'o zăhări,
 Cu miere,
 V'o înduleci,
 Cu rachiu,
 Dela căldare
 V'o cinsti.
 Cum o-ți gustă,
 Cum o-ți fugi,
 La Marea verde

In trestii
 Sub trestii.
 V'oți vâri. . . .
 C'acolo popa nu toacă
 Pe Dumnezeu nu roagă.
 Să vă'nchinați,
 Să vă ospătați,
 Iar pe . . . *cutare*
 Cu sănătate s'o lăsați.
 Că de n'oți ieși

Și de n'oți plecă,
 Mihail și Gavril
 In sulită v'o luă,
 In picioarele cailor
 V'o călcă,
 Iar . . . *cutare*
 Cu sănătate va rămâneă,
 Și cu prunci curați,
 S'o 'mpreună! . . . (1.)

După descântec se dă femeii să guste de 3 ori din rachiul descântat.

* * *

In **Muntenia** parte din femeile bolnave de *sancă*, cari nasc copii înainte de timp, sau cari nasc copii morți, dăruiesc copilul, înainte de a-l naște, unei prietene sau unei familii cunoscute.

Această dăruire sau vânzare se face în înțelegere cu prietena sau cu familia cunoscută. Copilul este dăruit pe 3 monezi de argint. Copilul după naștere are două mame: una care l-a purtat în tot timpul sarcinii *pentru bani*, iar alta care *l-a cumpărat* înainte de a se naște.

Vânzarea se face în a treia lună de sarcină (Iosefina Fazacaș, T. Măgurele, Teleorman).

Sau:

Dacă femeia bănuiește că nu va avea parte de copil, sau nu-l va naște la timp, atunci face o mică coroană de romaniță strânsă în noaptea de Sf. Ispas, îi face la mijloc o cruce tot din flori și o pune în dosul icoanei; iar când mai are 3 luni până la naștere, femeia poartă în sân „*Visul Maicei Domnului*“ (Județul Teleorman).

Sau:

Femeile cari n'au parte de copii, poartă în sân, ca talisman, o bucată de *căiță* (2) pentru a fi ferite de *sancă*, *borză* sau alte boli mănecătoare de copii (Baba Rada Islățeanca, com. Islaz, Romanați).

Sau:

Femeia bolnavă de *sancă* trebuie să facă, după ce naște copilul, pe Sf. Sterian, să ducă icoana la biserică ca s'o sfințească, apoi s'o puie în casă (Moșa Sinina, str. Buna-Vestire, Galați, Covurluiu).

(1) Comunicat de T. Cojan, Focșani, Putna.

(2) Căiță numesc babele *casa*, *matca*, *matricea* (placenta) copilului care a fost *păroasă*, luată dela o femeie care a pierdut copilul între 7-9 luni, apoi îngropată și ținută 3 zile la ușa unei biserici.

Sau:

Femeia după ce naște copilul, trebuie să-l *hărăcsească* (1) pentru ca să nu moară. (Sinina, Galați, Covurluiu).

În *Moldova* călugării iscusiți dau femeilor bolnave de sancă o carte în care este făcut chipul *dracului* înconjurat de o scrisoare care cuprinde diferite blesteme bisericești. Această carte trebuie s'o poarte mama tot timpul cât e îngreunată și după facere să o poarte copilul până la 3 ani. Cartea aceasta se cheamă „*Carte de sancă*” (Baba Safta, Băiceni, Jud. Botoșani).

Notă. — De *sancă* s'au publicat 3 descântece în *Desc. pop. rom.* de S. Fl. Marian și o *carte de sancă*, publ. de M. Lupescu în rev. de folklore *Șezetoarea*, Fălticeni, Vol. V (1900).

ȘANCĂRUL.

De *șancăr* se vindecă bolnavul cu greu, din cauză că omul ascunde boala și nu spune la nimeni ce are, până când aproape să-i cadă carnea de pe trup.

Bolnavul trebuie să facă o baie în mare. Să iea scrum de țigare de foi și să presare pe rană; apoi fiindcă îl ustură rău, bolnavul trebuie s'o rupă la fugă pe marginea apei, până obosește.

Când durerile devin prea mari, atunci bolnavul trebuie să se arunce din nou în apă, unde se spală scrumul de pe rană.

Făcând bolnavul de 2—3 ori așa, la siguranță îi trece (I. Nițescu, Constanța).

Sau:

Să presare pe rană praf de piatră vânătă (Bacău).

Sau:

Se presare pe rană praf de calaican și scrum de tutun. (Rociu, Argeș).

SCLINTITURA.

De *șclintitură*, (scrintitură), se dau leacuri și buruieni; în *Transilvania* însă să și descântă. Dar *șclintitura* tot nu trece până nu se trage bolnavul ca să vie osul la loc.

Se tămăduiește dacă să trage cu *amoniac*, pune un plastur făcut din albuș de ou proaspăt, rachie de drojdie și săpun, bătute la un loc și se pune pe călți. Plasturul trebuie bine lăsat ca să aibă putere, „*să fiarbă osul și să-l dea la loc*” (Baba Rada, Giurgiu).

(1) Adică trebuie să iea sânge copilului în fiecare lună, începând din luna întâia nașterii și până se face copilul mare de 15 — 16 ani. Sângele ce se iea copilului în fiecare lună se scoate din pulpe, din mușchii spinării, din *grebăn* și din piept.

Sau:

Cel sclintit trebuie tras la roata (1), până pocnește mâna sau piciorul la loc (Ilinca, com. Letea, Bacău).

Sau:

Să iea un puiu de găină neagră, se spintecă de viu, apoi să înfășoară cu el sângerând umflătura din scrintitură (Dr. Leon, op. cit., pag. 91).

Sau:

Să fierbe *Tătăneasă*, se pisează și se leagă cu dânsa la locul frânt sau scrintit. În **Bucovina** pentru acest scop se prăjește în untură de porc ori în lapte dulce de vacă și apoi se leagă cu ea mâna sau piciorul scrintit, care îndată *forostroeste* și se vindecă, pentrucă rădăcina *Ierbii lui Tatin* are pătorea de a trage toată răutatea (Dr. Leon, op. cit., pag. 70).

Sau:

S'amestecă miez de pâine cu vin și cu pelin verde tăiat mărunț. Se întinde *molcuț* pe o cârpă, apoi se leagă la scrintitură (Sf. Gheorghe, Tulcea).

Sau:

Se fac aburi cu piatră arsă în foc, peste care se toarnă apă fiartă, se freacă cu untdelemn și se leagă cu *huști din borș*, prăjite cu seu de lumânare (Dr. Leon, op. cit., p. 116).

Notă.—1 descânt. de *scrintitură* găsim în *Desc. pop. rom.* de S. Fl. Marian.

SCROFURILE.

De *scrofuri* (jolne) nu să descântă; nici leacuri sau buruieni nu se dau scrofuloșilor, decât atunci când sparg scrofurile și ies la suprafață.

Copiii se nasc cu scrofuri, sau poate să capete scrofuri după naștere, dacă sunt înfărcați prea de timpuriu, dacă au o mâncare proastă, dacă sunt munciți peste puterea lor sau dacă sunt ținuți în răceală, în umezeală, în odăi întunecoase nesănătoase și'n cari soarele nu pătrunde.

În popor scrofurile se cunosc numai când ies la gât, la ceafă sau sub falca de jos.

Scrofurile se vindecă, dacă sunt mai ușoare, cu scăldături făcute din frunze de nuc verde, în cari se pune și câte un pumn de sare. Scrofuloșilor li se mai dau de băut ciaiuri făcute din *buruieni amare* (Bacău, Teleorman și Gorj).

Sau:

Să iea *casa* (placenta) copilului și se înfășoară cu ea gâtul scrofuloșilor (Comarnic, Prahova).

(1) Trasul la roată se face astfel: bolnavul bagă mâna sau piciorul sclintit între spițele unei roți, iar femeia trage până pocnește osul la loc.

Sau:

Se iea scârnă (baligă) de porc negru, se amestecă într'o strachină cu o lingură de untdelemn franțuzesc, se bate și se fărâmă bine, apoi se pune la oblojeală pe locul unde au ieșit scrofurile. Dacă se urmează mereu așa, atunci scrofurile ies ca oul (Vălenii-de-Munte, Prahova).

SCULAMENTUL.

Această boală, ca și râia, ca și părleala, e foarte mult răspândită în popor. Mai cu seamă pe la sate unde vindecarea sculamentului se face cu multă greutate, din cauză că boala să ține secret, e ascunsă.

În popor *sculamentul* (blenoragia) se mai numește *frânt*, *boala câinească*, *sfrenție*, *frenție*, *scurgere pe țevă*, etc. și se crede că vine din somn sau când omul se pișe în bătaia vântului . . .

La început bolnavul de *sculament* simte o gădilătură pe canalul membrului, mâncărime, iese un fel de puroiu, (coptură), noaptea doarme neliniștit apoi usturime mare când să pișe. Bolnavul se gândește cu groază la momentul când trebuie să iese afară și de multe ori ține pișatul ceasuri întregi, numai de frica durerilor cari sunt foarte mari. Când se pișe se ghemuește, se sprijină cu mâna de garduri și încleștează, strânge cu putere câte un par sau ori ce alt lucru ce-i cade sub degete.

Bolnavul cade la gânduri și slăbește văzând cu ochii. Mulți tineri suferinzi ascund boala de rușine, până cade sculamentul în boașe, când bolnavul nu mai poate umblă și cade la pat.

De *sculament* omul se vindecă cu greu, și chiar dacă îi trece pentru o vreme, boala se deschide toamna pe timpul pepenilor. Ba câte odată se deschide și la 70—80 de ani. . .

Cel mai răspândit leac contra sculamentului este *gândacul de turbă* (gândăceii), apoi untdelemnul.

În **Moldova** bolnavul de sculament se vindecă *cu eniper*, *rădăcină de pătrungel*, *rădăcină de urzică* în deopotrivă cătime; să se fiarbă într'o oală în apă curată până va rămâne pe jumătate. Din această doctorie să bea păti-mașul câte un păhăruț de mai multe ori pe zi până la vindecare, care va urmă fără alte doctorii (Dr. Leon, op. cit., p. 146).

Sau:

Să plămădește în rachiu și oțet *gândăcei de turbă*, *sânge de 9 frați*, *rădăcină de pir*, *rădăcină de boz* și *ochi de rac*, apoi se dă bolnavului să bea pe nemâncate. (Vida, Cârtojani, Vlașca).

Sau:

Să iea 9 *gândăcei*, li se rup capetele, iar trupurile se pun în o litră de

rachiu cu untdelemn; se lasă 2—3 zile să plămădească, apoi să iea de 3 ori pe zi, dar în timpul acesta bolnavul nu trebuie să mănânce acrituri (Tecuciu).

Sau:

Să bea ceaiu de frunze de boz (Focșani).

Sau:

Să iea un pepene verde (harbuz), se coace în cuptor cu untdelemn și se dă bolnavului să bea dimineața (Ploești).

Sau:

Se fierbe pătrunjel cu lapte dulce cu 3 gândaci fără cap, apoi se dă bolnavului să bea dimineața (Bacău).

Sau :

Bolnavul să bea bragă multă (Cotroceni, București).

Femeile pentru scursoare mai obișnuiesc să fiarbă în vin alb, Sâmbăta la apusul soarelui, 3 legături de *cele 5 degete*. Le pun la foc într'o oală nouă acoperită cu o icoană și un cuțit, fără a se mai pune lemne decât o singură dată. Oala se iea când se potolește focul, se pune în fața icoanei, iar deoparte pe o măsuță se pune o bucățică de pâine și o bucățică de zahăr.

A doua zi se dă bolnavei să bea; iar parte se toarnă din creștet până în tălpi, fără să ridice suferinda mâinile în sus. (Femeia Văsilca Galați, Covurlui).

Sau:

Să vără în părțile rușinoase (genitale) ale femeii lână de oaie nespălată (*usuc*) și lumânare de seu. Apoi după ce cade lâna jos, se introduce lămâie. În urmă se spală bolnava cu ceaiu de mușețel sau frunze de nuc (Vasilca, str. Măcelari, Galați, Covurlui).

Sau:

Să iea o ridiche neagră, se scobește miezul, se toarnă untdelemn și să coace în cuptor, zeama se bea dimineața (com. Mălcoci, Tulcea).

Sau:

Se strânge *corobatică* (corovatică) când este în floare, se fierbe în șase cofe cu apă amestecate cu două cofe de vin, și se face feredeu, 4 sau 5 zile. Afară de aceasta, se iea ca 8 dramuri de rădăcină de *festinade*, se fierbe în 150 dramuri de apă, până scad 50 dramuri și ceea ce rămâne se bea la fiecare ceas câte o lingură (A. Panfil, Botoșani).

Sau:

Să mai dau bolnavelor de scursoare (poală albă) ca să bea ceaiu de gherghină (Slănic, Prahova), de lăcrămioare (Botoșani), sau din frunze de mure (Tutova).

Pentru *frenție* mai găsim următorul descântec:

Răia,
Sfrenția
Și cu *negoria*,
Toată buba,
Rana,
Din sculament,
Din parlament (? !)
Din *Giugiuc*,
Din șancăr,
Din nouă neamuri
Și un sfert,
Să ieșiți
Din ăst trup de om. . . *cutare*.
Să ieși din os,
De sub os,
Din carne,
De sub carne,
Din piele,
De sub piele,
Să picie,
Să răspicie,
Să se ducă,
In sorbul Mărilor
Și'n norul ploilor,

Să vă depărtați,
Din trupul. . . *cutăruia*
Să ieșiți,
Să fugiți,
In norul ploilor,
Și'n sorbul Mărilor.
Să vă depărtați.
Voiu lecu!,
Voiu tămădui.
Cu șaru,
Scorțișoare,
Și nucșoară,
Cu sânge de 9 frați,
Cu piatra acului,
Și colac de tămăie neagră:
Voiu lecu!,
Voiu tămădui,
Și cu rachiul de nucă,
Și cu spirt de in,
Voi afumă.
Și din trupul. . . *cutăruia*
Toată buba cea rea,
O voiu depărtă (1).

SOARE-SEC.

De *soare-sec* (insolație) se descântă mai mult în **Oltenia** și **Muntenia**, prea puțin în **Moldova**.

Bolnavul are dureri mari de cap din cauză c'a fost bătut de soare.

În **Moldova** se vindecă c'un fel de plastru numit *acăe* din in, sau cu o mână de călți din in sau cânepă. Mai întâiu se strică un ou luându-se numai albușul, se scurge într'un vas, se toarnă rachiul (spirt), se pun călții să se moaie acolo, se unge cu untdelemn capul și pe urmă se pun la cap călții muiiați în untdelemn (Com. Frunțișani, jud. Tutova).

Sau :

Se descântă capul bolnavului cu *9 pietricele de gărlă*, dela dreapta spre stânga, privind la soare într'un vas cu apă neîncepută, într'o fântână sau într'o găleată scoasă cu apă (*G. Dem. Teodorescu, Poezii populare*, pag. 396).

Sau :

Se descântă bolnavului Miercurea și Vinerea. Într'una din aceste zile, când

(1) Dr. Ionescu, *Medicina Populară*, pag. 418.

bolnavul voește să-și descante, are grije să se scoale foarte de dimineață, să meargă cel dintâiu la fântână și să iea un pahar de apă. În această apă neîncepută să puie apoi 9 pietricele. După aceea bolnavul șeade acasă și așteaptă până trece soarele de ameză, când merge să-și descante. Baba așează pe bolnav pe un scăunaș mic sau pe vreo buturugă, apoi iea paharul cu apă și scoțând c'un deget câte o pietricică,—descântă :

Soare *nărâmzat*,
Soare verde,
Soare roș,
Soare *ghiziviu*,
Soare nemțesc,
Soare franțuzesc,
Soare lătinesc,
Soare sârbesc,
Soare românesc,

Soare cu 44 de sori,
Soare cu 44 de junghiuri,
Soare cu 44 de cuțite,
Să ieșiți dela... *cutare*.
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Leac din mâna mea,
Și dela Maica Precista (1).

În timpul rostirii descântecului, baba freacă, cu pietricica scoasă din pahar, fruntea bolnavului până aproape de urechi. La sfârșitul descântecului piatra aceasta se aruncă jos. Descântecul se repetă cu fiecare pietricică scoasă din pahar, adică de 9 ori. După descântec bolnavul gustă din apă de 3 ori, iar restul ce rămâne în pahar se varsă în apusul soarelui, în vârful unui par, adăugându-se :

Cum nu stă apa 'n par,
Așa să nu stea
Nici doru 'n cap.

Dar pentru ca descântecul să aibă leac, trebuie ca bolnavul să-și descante încă de 2 ori, adică de Miercuri până Miercuri, ori de Vineri până Vineri având la mijloc o Vineri în cazul întâiu, ori o Mercuri în cazul din urmă [Ghidiciu, Dolj].

Sau :

Se pune apă neîncepută într'o strachină, se iea un cuțit, se leagă cu fir roș la un loc cu o lingură, c'un fir de mătură și un fulg de cocoș, apoi făcând cu ele cruce în apa din strachină și stropind pe bolnav pe cap, — se descântă :

ugi soare sec,
' u apă te inec,
' u mătura
' e mătur,
' u cuțitu

Te taiu, —
Și... *cutare*
(Stropind pe bolnav cu apă pe frunte)
Să rămâie
Curat,

(1) Comuniat de Ioan N. Popescu, învățător, com. Ghidiciu, jud. Dolj.

Luminat.
 Ca argintul cel curat,
 Ca steaua din cer,
 Amin (1).

După descântec se varsă apa descântată, iar strachina se pune cu gura în jos sub streșina casei. Descântecul se face de 3 ori, dimineața, deamiază și seara, iar apa se varsă în direcția soarelui.

Sau :

Se descântă 'n cap cu o cofă de apă plină, în 3 Vineri. Apa după descântec s'aruncă la răspântii (Galați, Covurluii).

Notă. — Descânțece de *soare-sec* găsim 11 în *Materialuri folkloristice*, 5559—565, un descântec în *Poezii populare* (G. Dem. Teodorescu), pag. 396, trei descânțece în *Descân. populare Române* de S. Fl. Marian și un descântec în *Șezetoarea* (Fălticeni), an. VIII, No. 5—6.

SPERIATUL.

De *speriat* suferă mai mult copiii mici, dar suferă și oamenii mari. Bolnavul de *spaimă*, (de *speriat*) e frică să stea singur, e frică să iasă afară, se sperie de orice, i se arată câte *jigăanii* toate și când i se nălucește, țipă, privește speriat în toate părțile și cu anevoie poate fi potolit.

Bolnavului i se descântă cu 3 fire de paie dela mătura bisericii și cu fire de usturoiu în untură de porc amestecată cu sâncaală.

În timp ce baba împunge cu firele de mătură în untură, descântă :

A plecat... *cutare*,
 Pe cale,
 Pe cărare,
 Gras și frumos.—
 La mijloc de cale
 Se 'ntâlni c'o *nane* mare,
 Cu capul cât cada,
 Cu ochii sticliți,
 Cu dinții rânjiți, —
 Cum îl întâlnești,
 În pământ îl trânti,
 Ochii îi păenjeni,
 Fața îi îngălbeni,
 Vinele îi încordă,
 Sângele 'i *sorghă*.—
 El plângea,
 Se văită,

Și nimeni nu-l auziă,
 Maica Domnului din cer îl auziă,
 Pe scară de argint se coboră,
 De mâna dreaptă îl luă,
 La fântâna lui Iordan îl închină
 Și la... *cutare* descântătoare,
 Il trimeteă,
 Și ea-l descântă :
 Ieși sperietură,
 Ieși apucătură,
 Ieși junghiu,
 Ieși didiochiu,
 Ieși săgetătură,
 Ieși pocitură, —
 Ieșiți junghiuri,
 Din coaste,
 De sub coaste,

(1) Cules dela baba Rada Islățeanca, com. Islaz, Romanița.

Din rănuchi,
De sub rănuchi,
Din fața obrazului,
Din sgârceiul nasului,
Din măduva oaselor,
Din toate 'ncheieturile, —
Că cu mătura
Te-oiu mătura,
Cu *ghiciu*
Te-oiu ghiciui,
Cu acu
Te-oiu impunge
Peste mări te-oiu duce,
Acolo să locuești,
Acolo să văcuești,
Să te duci
In pădurea neagră,

Unde cucuș negru
Nu cântă,
Unde măță neagră
Nu miorlăie,
Unde cățel negru
Nu latră,—
Acolo să locuești,
Acolo să vecuești,
Iar... *cutare* să rămăie,
Curat și luminat,
Ca argintul cel curat,
De Dumnezeu lăsat,—
Să nu se afle,
Cât firu de mac,
In patru crăpat,
In Mare aruncat (1).

După descântec se unge și se trage bolnavul pe corp în fiecare seară cu untură descântată.

Sau:

Se urcă baba care descântă pe vatra focului, iea făină de grâu în mână și o aruncă pe *horn* (coș) în sus. Prin aruncarea făinii i se arată babei chipul (bou, cal, broască, etc.) care a speriat copilul, apoi se rade făina prinsă de funingenă, s'adună cea căzută jos și s'afumă bolnavul în 3 seri dearându-l. Ce rămâne se pune în apă și se dă celui pătimaș de băut (Baba Maria, Lozoveni, Galați, Covurluiu).

Sau:

Se iea smirnă și tămâie dela Paști, se pune în apă neînceptută, apoi se dă bolnavului ca să bea în 3 seri dearându-l. După aceea, tot în aceste 3 seri, se afumă bolnavul cu restul de smirnă și tămâie (Baba Maria, Lozoveni, Galați).

Sau:

Bolnavul să iea păr dela animalul care l-a speriat și să s'afume de 3 ori (Bacău).

Sau:

Copiii mici, ca să fie feriți de sperietură, poartă la gât ca talisman o broscuță cusută într'o petică (Fălticeni).

Sau:

S'afumă copiii cu salcie luată dela biserică în ziua de Florii (Giurgiu).

(1) Comunicat de Th. Rădulescu, com. Budești, jud. R.-Sărat, auzit dela baba Groasa.

Sau :

Se fierbe *crucea pământului*, apoi zeama se toarnă în capul bolnavilor în zile de sec ; acel ce toarnă, dă cu mâna numai în jos, nu și în sus. Descântecul se face în 3 sfârșituri de lumină (Dr. Leon, op. cit., p. 35).

Notă. -- Două descânțece de *spaimă* găsim în *Materialuri folkloristice*, pag. 597--598 și un descântec în *Apărătorul sănătății*, București, an. I (1891), No. 5.

SPURCATUL.

Spurcul sau *spurcatul* e o boală care iese la început ca o rană la mână, la picior sau după ceafă. Din această rană iese puroiu, se umflă tot corpul, și dacă nu se descântă în pripă, bolnavul moare.

De *spurc* sau *spurcat* se descântă mult în **Oitenia** și foarte puțin în **Muntenia**, spre *Teleorman*.

În **Moldova** boala nu-i cunoscută; însă în Covurluiu am găsit unele babe cari descântă de *spurcăciune* copiilor mici, slăbănogi și cari îs veșnic bolnavi. Acostoră li se face o legătură cu multe strănsături (polog, baligă de cal, funingene, baligă de vacă, dovleac (bostan), țărățe, foi de nuc și scuturătură de fân), se înfașe copilul fierbinte până la gât și i se lasă numai tălpile afară. Mulți copii după această oblojeală mor (Safta Botez, str. Traian, Galați, Covurluiu).

De *spurc* se descântă în vatra focului, în vin sau rachiu, tămâie neagră și puțin usturoiu.

Baba caută un copil sau bărbat, fată sau femeie, după cum și bolnavul este copil sau bărbat, fată sau femeie, care s'a născut într'o Sâmbătă, și-l pune să spuie descântecul după ea:

Fugi spurc, spurcat,
 Dela... *cutare*
 De une te-ai *aciuat*,—
 De prin măduva oaselor,
 De prin toate incheieturile,
 Din măduvă în os,
 Din os în carne,
 Din carne afară.—
 Cu vin și rachiu te-am îmbătat,
 Cu puicioasă te-am impușcat,
 Cu tămâie te-am tămâiat,
 Cu peria te-am periat,
 Din tot trupu te-am măturat ;—
 Cu mătura de pelin negru măturat,

În gunoiu te-am aruncat,—
 Gâștele te-au găgăit,
 Rațele te-au *ștolicăit* (2);
 Chei, chei și răschei,
 Să te potolești,
 Să te părăsești ;
 Cum s'au potolit vacile 'n sat,
 Porcii în strat,
 Toate păsărelele,
 Toate jigărelele,
 Spurcate *miglișitor*.—
 Sfinte, sfintelor,
 Bunelor,
 Milostivelor,

(1) Ștolicăit = Clămpănit, îngănat, măcăit.

Să veniți,
Să-l lecuiți,—
Țepile,
Cuțitele,
Să-i alinați,—

Și... *cutare* să rămăie,
Curat,
Luminat,
Cum maica Domnului l-a lăsat (1).

După descântec copilul, sau cel care a repetat descântecul după babă, trebuie să strige pe coșul (hornul) casei, pe la ferestre și apoi să facă *prânzurile, turtele bolnavului*.

Notă. -- Un desc. de *spurcat* găsim în *Materialuri folkloristice*, pag. 646.

STRIGOII.

De *strigoi* nu se prea descântă. Însă spiritul acesta îngrozește mult pe oameni și pe rudele celui care se bănuiește că s'a făcut strigoiu. Strigoi sunt oamenii sau spiritele morților cari se schimbă în mățe, cal, miel, câine, etc. și iese înaintea oamenilor.

Strigoi din **Moldova** nu sunt tot una cu *Moroii* din **Oltenia** și **Muntenia**, deși se confundă mult unii cu alții. În **Moldova** strigoi pot să fie nu numai morții, dar și oamenii cari trăesc printre noi și cari trebuie să aibă cât de cât și o bucățică de coadă. Ei sunt *răi de ochi* și au fost întorși de 2 ori la țafă. Oamenii strigoi sunt cei mai periculoși deochetori. Ei nu trebuie să se mire de frumusețea vitelor sau a copiilor, căci îi omoară prin căutătura ochilor.

Tot în **Moldova** dăinuește credința că *strigoi* morți ies din morminte în noaptea de Sf. Andreiu, se întâlnesc la un loc anumit cu strigoi vii, adică cu strigoi-oameni și se bat cu *cociorbele* până cântă cucușii. Strigoi morți vin prin casele oamenilor, le sug sângele sau îi chinuesc prin somn. Strigoi-oameni se cunosc a doua zi de Sf. Andreiu, căci sunt sgâriați pe față și au urmele bătăii pe ei.

Oamenii se feresc de strigoi făcând cruce cu usturoiu pe la uși, ferestre și toate încuietorile.

Mai cu seamă trebuie de făcut cruci multe pe hornul cuptorului, căci pe aici iese și intră strigoi. Babele sau oamenii-strigoi înainte de a ieși din casă pe horn, se ung pe tălpi cu untură. (Covurluiu și Bacău).

STRÂNSUL.

De *strâns* suferă mai mult copiii mici. Bolnavul are colici, țipă, plânge și nu poate dormi.

(1) Comunicat de Costică A. Popescu, comuna Siliștea-Crucii, județul Dolj.

În **Moldova** se bagă copilul bolnav în pieptene. Se face o scaldătoare de foi de nuc și scuturătură de fân, apoi se descântă în apă cu doi piepteni de scărmanat lână. Înainte de a se băga copilul bolnav în scaldătoare, se trage bine pe tot trupul cu untdelemn.

Sau:

Se face copiilor *legătură mare* cu untdelemn și baligă de cal, multă. Baliga aceasta amestecată cu untdelemn se fierbe bine la un loc cu vin alb, apoi se înfașă copilul până la gât și se ține așa cam vre o 3 ceasuri, ca să asude bolnavul. Chiar de ar fi să ieasă sufletul copilului, nu trebuie desfăcut și nici dat apă ca să bea... (Botezătoia, str. Traian, Galați, Covelului).

Sau:

Se desbracă copilul bolnav, se trage cu untdelemn și se descântă:

Vântu bate,
Grâu cade,
Codru se 'ncheie,
Oasele lui... *cutare* se descheie,
De unde's încheiate,
De unde's încheștate,
De unde's apucate;—
Amin cu amin,—
Dracul cu drăcoai.
Pe prag,
După prag,—
Pe vatră,
După vatră,—
Pe scaun,

După scaun,—
Pe pat,
Și luă pe... *cutare* de cap.
Nu te spăimântă tare,
Că e Joița descântătoare,—
Te-o luă,
Te-o scutură,
Cum scutură leii,
Paraleii,
În *Dunărea* lor (?!)
Așa să-o scuture pe... *cutare*,
De toate strânsurile,
De toate apucăturile (1).

După descântec se 'nvește bolnavul bine s'asude.

Sau:

Se fac copilului scaldători de sovârf în floare, mestecate cu scuturătură de fân (Bacău).

Notă.—2 desc. de *strâns* găsim publicate în *Materialuri folkloristice*, p. 567—572; 1 desc. în *Rev. Modernă*, Buc., an. I (1905), No. 13 și un desc. în *Buciumul român*, Iași, 1878, p. 135—175.

SUGELUL.

De *sugel* (sugiu) nu se descântă. Boala vine din didiochiu. La început să întărește buricul degetului, dureri mari, apoi coace și face un fel de puroiu. Câte odată doare ce doare, apoi dă îndărăt fără să coacă.

(1) Comunicat de preotul Dem I. Teodorescu ot Vulcana, com. Poiana de jos, județul Dâmbovița.

Se bagă degetul fierbinte în apă clocotită (Galați).

Sau:

Să vâra degetul repede, de 3 ori, în curul unei vaci, după ce s'a băligat (Baba Dumitra, T. Măgurele, Teleorman).

SURDUMAȘII.

Boala și descântecul de *surdumași* (surdumaci) nu-s cunoscute decât în **Oltenia**.

De această boală suferă numai copiii. Copilul bolnav se svârcolește, nu sugă și face un fel de coji în cap.

Baba chemată ca să descânte, caută pe sub lemn, pe sub țoale sau pe sub lăzi un *surdumaș* (1) viu.

Se iea acest *surdumaș*, împreună cu un pieptene ursăresc, cu care se peap-tână copiii pe cap, și pe când cineva din casă ține copilul în brațe, sfarmă surdumașul în creștetul (moalele) capului, până din vierme iese un puroiu alb iar din capul copilului iese sânge.

În timp ce baba sfarmă viermele în capul copilului,—descântă:

Surdumaș din mâncare,
Surdumaș din culcare,
Din vărsatul zorilor,
Din cântările cucușilor,
Surdumaș negru,
Surdumaș verde,
Surdumaș din deochetură. . .
Cine a deochiat,
Ochii i-a crăpat,—
Cine s'a mirat,
Ochii i-a scăzut. . .
Să pieriți,
Să răspândiți,
În trupul lui. . . *cutare*

Să nu mai fiți!
Din os,
De sub os,—
Din piele,
De sub piele,
Din sgârceiul nasului,
Din fața obrazului
Iar. . . *cutare* să rămâie
Curat
Luminat,
Ca steaua'n cer,
Ca roua'n câmp,
Cum Maica Precista,
L-a zimislit! . . (2).

După descântec se arde viermele în vatra focului, se pune într'un pahar cu apă și să-l bea copilului să bea.

Sau:

Să descânt cu o oală, cu o lingură și c'un cuțit. Cu oala se aburește apoi copilul în gură și la cap (Urdarii-de-sus, Gorj).

Notă.—2 desc. de *surdumași* găsim publicate în *Materialuri folkloristice*, pag. 644.

(1) Surdumaș — Un fel de viermuș galben-cafeniu, lunguț cu picioare multe și care se face pe la urezeală.

(2) Comunicat de Emanoil C. Popilian, învățător, Com. Turcenii-de-jos, Gorj.

ȚAPA.

De țepă se descântă mai mult în **Oltenia**.

Bolnavul are înțepături între coaste, nu poate să-și tragă sufletul și respiră greu.

Se iea o țapă de tufan dela car și un cuțit de furat (1). Se împunge cu țeapa și cuțitul în apă ne'ncepută și se descântă:

Cu cuțit te-am descântat,	:	Și apă de băut.—
In Mare te-am aruncat,	:	De-o fi din mâncare,
Iar Marea s'a turburat,—	:	De-o fi din culcare,
Să se ducă,	:	De-o fi din cântările cocoșilor,—
Țeapa	:	Să se potolească,
Junghiurile,	:	Toate durerile,
Și toate răutățile,	:	Toate junghiurile,
Unde cocoș n'a cântat,—	:	Și țapa
Unde popa n'a tocat	:	Cum se potolese vânturile (2).
C'acolo le dă de mâncare,	:	

După descântec se dă bolnavului să guste din apă de 3 ori, iar cu restul se spală la țapă.

Notă.— 1 desc. de țapă, găsim publicat în *Materialuri folkloristice*, pag. 582.

TRÂNJI.

De *trânji* (hemoroizi) bolnavul se vindecă câte odată ușor, dar câte odată suferă ani de zile până poate scăpă.

Trânji se fac la ochi, la degete și la șezut. Omul capătă *trânji* la ochi sau la unghii atunci când privește la un alt om cum urinează sau când s'a umplut dela alt bolnav care are trânji.

La șezut se capătă din ședere, din încuiere sau când omul nu iese regulat afară.

Bolnavul de trânji iese cu sânge afară, are dureri mari la șezut și-i crește un fel de țâțâni (ghindurele) cari îl supără și-l slăbesc.

Se iea pătlăjele vinete, se taie de-a curmezișul ca niște rotile mici și se opăresc, apoi cu apa, cu care s'au opărit pătlăjelele, se spală cât e călduță la șezut, iar pătlăjelele se pun la trânji (Galați).

Sau:

Se iea usturoiu mult, se pisează și s'amestecă bine cu sare; se pune într'o cărpă, apoi se leagă la șezut (Anica, Dealul-Spirei, București).

(1) In **Oltenia** (Gorj) există obiceiul când nuntașii pleacă cu mireasa de acasă către ginerică (mire), cu toții iau, fură, ce pot, pentru a duce ca zestre la ginere, și pentru a nu intra cu mâna goală în casă nouă. Se descântă c'un cuțit de furat de către nuntași.

(2) Comunicat de d. Emanoil Popilian, învățător, com. Turcenii-de-sus, Gorj.

Sau:

Să fierb foi de stejar, cu zeama se spală la șezut, iar foile se pun la trânji (Tirchilești, București).

Sau:

Se fac spălături cu ceaiu de mușețel (Tirchilești, București).

Sau:

Se pune într'o oală de noapte o cărămidă fierbinte, se toarnă terpentin și untdelemn peste ea, să dă foc c'un chibrit, apoi s'așează bolnavul cu șezutul pe oală (Baba Marghioala, Str. Grădina-Veche, Galați, Covurluiu).

Sau:

Să fierbe înădușit baranță (otrățel), împreună cu urzică și pelin, apoi zeama se bea (Prahova).

Sau:

Se pisează *rodul pământului* (1), se amestecă cu miere de fagur, apoi se iea pe nemâncate. Această buruiană să mai iea și plămădită, în rachiu (Giurgiu).

Sau:

Să iea rădăcină și frunză de hrean, se pune într'o oală la un loc cu o cărămidă nouă, sare și usturoiu. Se toarnă peste ele apă clocotită, apoi se aburește șezutul celui bolnav (Dr. Leon, op. cit., p. 42).

Sau:

Se fac 9 snopi de câte 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 9 firișoare (puieți) de stejar, se fierbe la olaltă în vin alb, apoi zeama se dă bolnavului să bea de 3 ori pe zi câte un pahar (jud. Suceava).

Tot prin *Suceava* se mai dă bolnavilor de trânji ca să bea secară prăjită și râșnită.

Se spune că omul are trânji la degete, când i se face un fel de așchioare mici de piele la rădăcina unghiilor și-l mănâncă, îl ustură.

Aceste așchioare sau trânji se fac la degete când se uită omul la un bărbat care se pișe. Bolnavul trebuie să pândescă pe un alt bărbat când se pișe, să-și frece rădăcina unghiilor, mână, de mână, și să zică de 3 ori:

P... ca ciuru,

P... ca ciuru,

P... ca ciuru.

și-i trece bolnavului numai decât! (Baba Dumitra, T.-Măgurele, Teleorman).

(1) Rodul pământului=Ungureanca, Barba lui Aron, Piciorul vițelului, *Arm. maculatum*.

Sau :

Se asvârle de 3 ori cu rădăcina unghiilor, cenușe din vatra focului în spre cuptor (Bacău).

Notă.—Două descântece de trânji găsim publicate în *Materialuri folkloristice*, pag 634—635, iar două leacuri de trânji culese de prin județul Teleormanului și al Prahovei tot în acest volum, pag. 699 și 701.

TRIMISUL.

Bolnavul de *trimis* are dureri mari la stomac, îl doare capul, îl înjunghe prin mâini, picioare și tot corpul.

De *trimis* se măsoară bolnavul cu o trestie. Trestia apoi se rupe în 9 bucăți și se descântă de 9 ori în apă neîncepută.

Se frământă apa cu bucățile de trestie, descântându-se :

Plecat-a Dumnezeu la arat
 Cu plugu negru,
 Cu boi negri,
 Cu *pogoniciu* negru,
 Cu grapa neagră
 În câmpul Ierusalimului ;--
 Și a arat, cât a arat,
 Brazdă neagră a răsturnat.—
 Sfinți Voivozi !
 Ce s'aude atâta huet mare
 Și *hargalaș*?
 Doamne cum nu s'o auzi,
 C'a plecat cei 9 smeii,
 Cu 9 smeoaice,
 Cu 9 suliți,
 Cu 9 săgeți,
 Impelițați și văiticați,
 Ia... *cutare* să-l însuliteze,
 Să-l impelițeze. —
 Sfinți Voevozi!
 Nu-i trimeteți la... *cutare*,
 Nici sângele să-i sugă,
 Nici inima să-i mănânce,
 Nici rănuchii să-i rumege,
 Nici zilele să-i scurteze,
 Că... *cutare* are zile cu veac,
 Și inimă cu leac ;—
 Ci trimiteți-i în munții Galileilor,
 Că este o ciută,
 Mohorită,
 Nici n'are zile cu veac,

Nici inimă cu leac,—
 Inima să-i mâncați,
 Zilele-i scurtați,
 Ciolanele-i sdrobiți,
 Sângele-i sorbiți,
 Pe... *cutare* să-l răcoriți,
 Că are zile cu veac,
 Inima-i cu leac ;—
 Să rămâie om curat
 Cum îi de Dumnezeu lăsat.—
 Nouăzeci și nouă de șterpelele,
 Nouăzeci și nouă de pöcele,
 Nouăzeci și nouă de ceasuri rele,
 Nouăzeci și nouă de hrânculiți,
 Nouăzeci și nouă de reumatismuri
 Nouăzeci și nouă de șterpelele, —
 Să cheriți,
 Să răscheriți,
 Din chele,
 De sub chele,
 Din carne,
 De sub carne,
 Din oase,
 De sub oase,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din rănuchi,
 De sub rănuchi
 Din stomac,
 De sub stomac,
 Din plămâni,

De sub plămâni,
Din hicați,
De sub hicați,
Din mațe,
De sub mațe,
Din unghii,

De sub unghii,
Că v'ajunge soarele,
Vă taie chicioarele,
Și v'ajunge vântu,
Vă 'nghite pământu (1).

După descântec bolnavul gustă de 3 ori din apa descântată.

TUSA.

Oamenii și mai cu seamă copiii tușese foarte mult primăvara și toamna, când răcesc mai ușor.

Dacă bolnavul numai tușește fără să respire greu, fără să aibă căldură, fără să aibă junghiuri sau treapăd, atunci tusa este lăsată la voia întâmplării și bolnavul are credința: «cum a venit așa va trece».

Dacă bolnavul tușește rău, se îneacă sau are junghiuri, atunci începe să se îngrijească și să ia «câte ceva» fierturi, buruieni sau alte băuturi lecuitoare date de babe.

Peste copii mai dă o tusă, numită *tusa măgărească*, care se vindecă cu anumite buruieni.

De *tusă* orice babă sau mamă știe câte ceva, ca să dea copilașilor cuprinși de această boală.

Tusa o dobândește omul și din răceală, dar o mai dobândește și *din sfinte*.

Tusa *din sfinte* o capătă omul când se duce și bea apă din bălți ori pârae; mai cu seamă noaptea se întâmplă de înemerește ori *balele sfintelor*, ori *scaldele vrăjmașului*.

Tusa *din sfinte* se vindecă dacă bolnavul fierbe la un loc *busuiocul sfintelor*, *țintaură* și *iederă*, apoi zeama s'o bea călduță.

Tusa din răceală se vindecă dacă bolnavul bea, ca pe un ceaiu, fierturi de tărățe de grâu, strecurate și amestecate cu miere (Galați).

Sau :

Se dă bolnavului ceaiu de floare de teiu (Bacău).

Sau :

Se pune în lapte fierbinte grăsime de găscă, apoi se dă bolnavului de băut (Focșani).

Sau :

Se fierbe țuică cu zahăr și se dă călduță bolnavului ca să bea (com. Turceni, Gorj).

(1) Comunicat de T. Cojan, Focșani, Putna.

Sau :

Se iea ca un pumn de roșcove, o mână de strahide, câteva smochine, apoi, după ce se fierb bine toate la un loc, zeama se dă bolnavului s'o bea călduță (com. Smârdan, Covurluiu).

Sau :

Se dă bolnavului să bea ceaiu de floare de soc sau nalbă (Covurluiu, Băcău și Tecuciu).

Sau :

Se dă bolnavului să bea zeamă de mere fierte (Covurluiu).

Sau :

Se coc mere, apoi se dă bolnavului să le mănânce (Covurluiu).

Sau :

Se fierbe ca la o mână de orz sau grâu, apoi zeama strecurată se dă bolnavului s'o bea dimineața și seara (com. Filești, Covurluiu).

Sau :

Se dă bolnavului să bea lapte de măgăriță (Galați).

Sau :

Se arde un ciocârlan, se pisează, s'amestecă cu ficat de bou ars și pisat; se plămădește în rachi de drojdie, apoi se dă bolnavului ca să bea câte o ceașcă în fiecare dimineață (județul Dâmbovița).

Sau:

Se fierbe porumbel (hulub) roș, apoi zeama se dă bolnavului s'o bea seara înainte de culcare (Vâlcea).

Sau:

Se încălzește un prapur de oaie și se pune pe pieptul celor bolnavi de tusă seacă (jud. Muscel).

Sau:

Se usucă afine, se fierb și zeama se dă de băut celui bolnav (jud. Suceava).

Sau:

Se fierb în lapte dulce cele *cinci degete* și se dă de băut bolnavului (Iași).

Sau:

Se fierbe *iederă*, iar zeama se dă bolnavului să bea (Iași).

Sau:

Se face ceaiu de *limba vecinei* și se dă bolnavului ca să bea (Mehedinți).

Sau:

Se fierb înăbușit într'o litră de vin alb foi de *patlagină*, cât apuci cu 3 degete. Apoi se streccară și se dă bolnavului s'o bea ca pe un ceaiu (Mehedi, Vlașca).

Sau:

Se iea funingine, s'amestecă cu cafeă neagră, apoi să bea bolnavul de tusă (Tecuciu).

Notă. — Un descântec de tusă găsim în revistă *Șezătoarea*, Fălticeni, an. VII (1902), No. 5-6, pag. 93 și 2 leacuri în *Materialuri folkloristice*, pag. 700.

ULCIORUL.

De *ulcior* (urcior) se dau și leacuri, se și descântă.

Ulciorul se face pe una din pleoapele ochiului; sau pe pleoapa de sus, sau pe pleoapa de jos, dar nici odată la coada ochiului. Iese la început așa ca un bob de grâu, apoi se mărește, se face roș și supără la ochiu. Ulciorul se face din cauză că omul se uită pe geam, pe borta cheii sau se uită la alt om când se scârnăvește (Galați).

Bolnavul se vindecă dacă iea 3 fire de orz și înțepă vârful *ulciorului* în 3 dimineți (Galați).

Sau:

Se spurcă *ulciorul* dimineața cu mazăgă de pe dinți, până nu se spală omul (Galați).

Sau:

Se unge dimineața *ulciorul* cu pișat (Galați).

Sau:

Când cineva face *urcior* la ochiu, caută un bob de orz într'o baligă de cal, înțepă cu el *urciorul* și apoi îl pune iar la locul de unde l-a luat (Galați).

Sau:

Se iea un paiu de mătură și înțepându-se urciorul, se descântă:

Cu mătura te-am descântat,
In apă te-am aruncat,
Dela... *cutare* din ochi,
Te-am lepădat,
Iar... *cutare* a rămas

Curat,
Luminat,
Ca steaua în cer,
Ca roua în câmp (1).

Sau:

Se face cruce pe ulcior și se descântă:

Cum nu e *cutare* căine,
Așa să nu fii nici tu până mâine!
(Tulcea.)

(1) Comunicat de Emanoil Popilian, com. Turceni-de-sus, Gorj.

Sau:

Se descântă bolnavului cu o cârpă aprinsă făcută sul (ciuciulete), apoi se scuipe pe vârful ei și de pe vârful se unge la ulcior (Galați).

Sau:

Să-l scuipe pe bolnav, un menzin! (Dr. Leon, op. cit., pag. 151).

VĂRSATUL.

De *vărsat* se descântă rar și boala se ivește mai mult printre copii. Bolnavul are călduri, i-e greu la inimă până iese vărsatul, apoi mâncărime mare.

Sunt două neamuri de vărsat: *vărsatul negru*, în care trebuie bine păzit bolnavul, căci cu greu scapă; și *vărsatul din vânt*, care nu e așa de periculos.

În **Olenia** vărsatul se numește *bubat*, *bubatul cel mare*.

Bolnavul de vărsat trebuie să stea la căldură 9 zile, și ferit de orice vânt. Ca să nu se închidă vărsatul la inimă, i se dă bolnavului cărmăz cu rachiu să bea și să se unșă pe piept cu postav roș (Galați).

Se mai dă bolnavului în tot timpul boalei să mănânce stafide și prune uscate. De asemenea se dă bolnavilor să mănânce acrituri (Focșani).

Sau:

Se mai dă bolnavilor să bea ceaiu de *floarea soarelui* (Dr. Leon, op. cit. p. 38).

Dar orice s'ar da bolnavului de vărsat, nu se vindecă până ce această boală nu-și face *praștia* (termenul).

Mamele însă ca să ferească copiii de vărsat, trebuie ca să nu lucreze nimic în ziua de Sf. Varvara și Sf. Sava.

Apoi femeile cari au copii fac 2 turte în ziua de Sf. Varvara, le ung cu miere sau cu dulceață și una din turte o dă de pomană la copii, iar alta o pune în streășina casei.

Lângă casă se mai pune și o colă cu apă. Se spune că vărsatul, când trece pe lângă această casă, se abate, mănâncă din turtă, bea apă și apoi pleacă înainte, la altă casă (Galați).

VĂTĂMĂTURA.

De *vătămătură* se descântă în **Moldova**. Bolnavul are dureri mari în pânțele, jos. Se svârcolește și până nu bea o litră de rachiu amestecat cu untdelemn și piper negru, nu-i trece.

Vătămătură mai zic țărani și la *boșorogea*. Această boală vine din ridicătură, din supărare și din oboseală mare. De aceea mulți Români și Românce poartă brăie mari și late ca să le ție mijlocul și să nu le cadă, să nu stârnească vătămătura.

Bolnavul trebuie să stea liniștit în pat. Se iea o trestie și se măsoară cât lungimea bolnavului. Apoi se rupe în 3 bucăți. Cu bucățile de trestie și cu un ac se descântă în rachiul de drojdie, de 3 ori:

Plecat-a 9 oameni albi,
 Cu caii albi,
 Cu puștile albe,
 Cu sulilele albe,
 Pe drumul alb,
 La pădurea albă,
 Să șoimească șoimi albi. --
 Voi 9 oameni albi,
 Nu vă duceți
 La pădurea albă,
 Să șoimiți șoimi albi, —
 Ci vă duceți la... *cutare*,
 Să-i șoimiți vătămăturile
 Din inimă. —
 Vătămături cu sancă,
 Vătămături cu di *cei răi*
 Vătămături cu sburător,
 Vătămături cu lipitură,
 Vătămături cu buba inimii,
 Vătămături cu gălbinare,

Vătămături cu frigare,
 Vătămături cu atac,
 Vătămături cu reumatism,
 Vătămături din picătură,
 Vătămături din sdruncinătură,
 Vătămături din ridicătură, —
 Voi 9 oameni albi,
 Cu puștile s'o impușcați,
 Cu sulilele s'o insulițați
 Cu trestie din streșină,
 S'o înțepați,
 Cu rachiul dela căldare
 S'o udați,
 Rădăcina să-i secați,
 Vârful să-i ușați,
 Pe... *cutare*
 De vătămătură,
 S'o ușurați,
 Cu sănătate s'o lăsați (1).

După descântec se dă bolnavului să bea rachiul descântat.

Sau:

Se iea jumătate oacă rachiul de drojdie, jumătate oacă zeamă de sfeclă roșii rase prin răzătoare și stoarse, o bucată de iască bună, uscată în vatră, una *turtă a lupului* și *sânge de 9 frați*, ca 4 dramuri, *pisate bine*. Toate acestea amestecate, stau la căldură două zile, apoi se dă bolnavului de 3 ori pe zi câte un pahăruț mic. Bolnavul în tot timpul trebuie să șadă culcat, să se păzească de acrituri, sărături și mâncări grele, (Botoșani).

Sau:

Se plămădesc ouă de broască țestoasă în rachiul și se bea în timpul durerilor (Galați și Bacău).

Sau:

Se arde tidvă de căine, se pisează bine, apoi să bea cu rachiul (Mihoreni-de-jos, Mihăileni, Dorohoiu).

Sau :

Se pisează coajă de culbec, s'amestecă cu rachiul de drojdie, cu untdelemn, apoi se dă bolnavului ca să bea (Galați).

Notă. — Un descântec de vătămătură găsim publ. în *Desc. pop. române* de S. Fl. Marian.

1) Comunicat de T. Cojan din Focșani, Putna.

VENINUL.

Bolnavul de *venin* simte că un boț i se tot urcă până la gât și de multe ori îi astupă și răsufătoarea. De *venin* omul să vindecă ușor, când poate să dea veninul afară. Bolnavului îi vine mereu bale în gură, un fel de apă galbenă-verzuie și scuiță des. Gura i-e amară și n'are poftă de mâncare.

Omul se vindecă dacă bea des zeamă de murături și nu mănâncă mult (Galați).

Sau :

Bea zeamă de varză (Bacău).

Sau :

Bolnavul bea undelemn cu piper negru (Filești, Covurlui).

VIVORUL.

De *vivor* să decântă numai în **Oltenia**. În **Muntenia** această boală să mai numește *dor de măsele* sau *fălcarită*.

Bolnavul de *vivor* simte o durere mare prin falcă, măsele și obraz. Se vindecă descântându-i-se în sare c'un cuțit de găsit.

Se pune sare într'un pahar cu apă neîncepută, se iea cuțitul în mână și se descântă :

Pleacă o fată mare,
Pe-o cărare neagră,
Mare,
C'un pieptene negru,
Mare,
In mână pieptene are,
Pe cap pieptână,
Junghiurile
Și toate relele,
Dela vivor alină.—
Voi cuțite,
Ascuțite,
Pe cari țiganu v'a judecat,
Nici o muncă nu v'am dat ;
Dar acu

Vă dau o muncă de foc :
Să nu stați în loc !
Pleacă un voinic negru,
Pe-un drum negru,
Cu-o secură neagră,
Mare,
Ajunge în pădurea neagră,
La un *jipan* (1) mare,
Negru,
In jipan negru da,
Aschii negre săriă,
Junghiurile alină...
Și leac să fie
Și'n mila Domnului să rămâie (2).

După descântec să clătește bolnavul în gură cu apa sărată.

(1) Jipan = Stejar.

(2) Baba Sanda dela preotul C. Popilian, com. Turcenii-de-sus, Gorj.

ZĂBALELE.

Omul face *zăbale* la gură, când bea apă din ciutură, după urma calului. Bolnavul de *zăbale* face un fel de crăpături la colțul gurii și nu se vindecă decât c'un fel de alifie făcută din unt proaspăt și cafea (Galați).

Sau :

Să unge bolnavul cu drojdie de cafea (Bacău).

ZILIZITUL.

De *zilizit* se descântă în **Moldova**.

În popor această boală se mai numește *socote*, *sohote*, *boală-câinească*. . . Copiii se îmbolnăvesc de *zilizit* din cauza mâncării prea multă sau a *spurcăciunii*. Bolnavul bea apă multă, slăbește și treapădă într'una.

Baba descântătoare duce copilul la o *zahană* (1) și când se taie vreo vită mare, așteaptă până îi dă *borhoturile* afară, apoi bagă copilul în bîrdăhan.

Dacă copilul bolnav îi fată, o bagă în bîrdăhan de vacă; dacă-i hăiet îl bagă în bîrdăhan de bou. Copilul este vîrît așa fel, să nu-i rămăie afară din bîrdăhan decât nasul și ochii;— și trebuie ținut așa ca la vreun ceas. Dacă copilul se înroșește, atunci scapă de *zilizit*, dacă se învinețește, atunci moare.

În timp cât baba îngrămădește copilul în bîrdăhan, descântă :

Să ieși zilizit,
De câine urit,
Să ieși din ciolănaș,
Să ieși din osâșor,
Să ieși din trupușor,
Și . . . *cutare* să crească,
Să se îngrășe,

Ca pânea domnească,
Din mila cerească.
Descântecul meu,
Leac dela Mnezeu,
Leac din limba mea,
Leac dela Maica Precista. (2)

După descânțele se piscază pelin verde, se unge cu seu de lumânare și se înfășoară copilul.

Sau :

Se scaldă copilul într'o lăutoare la un loc cu un cățel care n'a făcut încă ochi (Botoșani).

Sau :

Se fac copilului scaldători cu *părul ciutei* (3). Aceste scaldători se fac în chipul următor : Dimineața copilul se scaldă în fundul casei, la amiază în mijlocul casei, iar seara la ușă (Dr. Leon, op. cit., pag. 56).

(1) Zahană = Tăiere de vite, zalhană, abatoriu.

(2) Cules dela mătușa Ilinca în prăvălie la d-l I. Grigoriu, com. Dărmănești (Bacău).

(3) Părul ciutei = Verigariu, pațachină, salbă-moale, spinul cerbului. *Rhamnus Cathartica* L.

CUPRINSUL

PARTEA I-a

Boalele oamenilor.

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Prefață	1	Izbitura	90
Adusul laptelui la femeie	4	Izdatul	91
Albeața	5	Junghiul	93
Aplecatele	7	Lamosteale	97
Apucatul	8	Legatul bărbatului	98
Babițele	10	Leșinul	99
Beșica	11	Limbriicii	100
Beșica cea rea	12	Lipitura	101
Boala copiilor (ceasul rău, etc.)	13	Lungoarea	103
Brânca	18	Măselele	104
Buba (Abubă, bubă rea, b. vânătă, b. neagră).	25	Mătreața	107
Bubele dulci	34	Matricea	108
Buba mânzului	37	Moleții	109
Cățeii de turbă	»	Morii	»
Cel-pierit	38	Muma pădurii	115
Creșterea părului	40	Muscătura lupului	119
Coleții	43	Muscătura șarpelui	»
Dalacul	44	Muțenia	121
Damblaua	45	Năduful	»
Degerătura	47	Nădușeala	122
Deochiul	48	Năjitul	123
Dânsele (Ielele)	64	Nașterea grea	126
Der la inimă	67	Neadormirea	128
Fălcarița	»	Nebuncala	»
Fărămatul	68	Negii	»
Frigurile	69	Nepuțința	130
Funiceii	77	Obrinteala	131
Gălbinarea	»	Oftiga	133
Gălcile	80	Opăreala	137
Guturaiul	85	Opritul sângelui	138
Holera	86	Oasele	139
Incuierea	87	Păducelul	140
Intâlnitura	89	Păduchii de cap	»
		Păduchii lați	»

	<u>Pag.</u>		<u>Pag.</u>
Pălitura	141	Sanca	161
Părul la deget	»	Șancărul	163
Paza	142	Scintitura	»
Piatra la băsică	144	Scrofurile	164
Pecingenea	»	Seulamentul	165
Pelagra	146	Soare-sec.	167
Periodul	148	Speriatul	169
Perii răi	149	Spurcatul	171
Piroteala	»	Strigoii	172
Pișatul în pat	»	Strânsul	»
Plămăditul inimii	150	Sugelul	173
Plânsorile	»	Surdumași	174
Plescaita	152	Țapa	175
Pușcheiul	153	Trânji	»
Răcorile	»	Trimisul	177
Răgușeala	154	Tusa	178
Rapănul	»	Ulciorul	180
Răia	155	Vărsatul	181
Rânza	156	Vătămătura	»
Rastul	157	Veninul	183
Reumatismul	158	Vivorul	»
Rosăturile	160	Zăbalele	184
Săgetătura	»	Zilizitul	»

